

i 1182

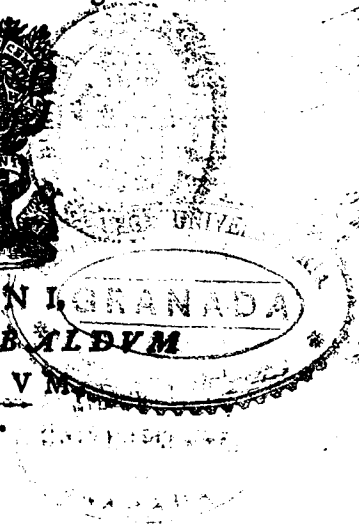
Barra *R. 4076*
I V S T I N I

**EX TROGI POM-
PEII HISTORIIS
EXTERNIS LIBRI
XXXXIIII.**

**HIS ACCESSIT
EX SEXTO AVRELIO
*Victore De vita & moribus Romano-
rum Imperatorum Epitome.***

**Omnia quàm diligentissimè ex variarum
exemplarium collatione castigata.**

B. con Dionysio
de Syabrey

**LVGDVN. GRANADA
APVD THEOBALDVM
PAGANVM
1560.**

Barra R. 4076
I V S T I N I

**EX TROGI POM-
PEII HISTORIIS
EXTERNIS LIBRI
XXXIII.**

HIS ACCESSIT

EX SEXTO AVRELIO

*Victore De vita & moribus Romano-
rum Imperatorum Epitome.*

Omnia quàm diligentissimè ex variarum
exemplarium collatione castigata.

*Deom Dionysius
le Sy. de Barra*

**LVGDVN. GRANADA
APVD THEOBALDVM
PAGANVM**

1560.

DE UTILITATE

LEGENDÆ HISTORIÆ

SIMON GRYNÆVS

LECTORI.

SI QVAM certa habet ad uitam documenta historia, tam ea sit excerpere & usurpare cuius expeditum, mortalibus omnibus rectè proximèq; in uberrimos & fructuosissimos historiae campos sine morâ irrumpendum iudicaremus. Quid enim uel incundius ut utilius cogitari potest, quàm in humanae uitae theatro, quod illa partibus omnibus mirè instructum habet, sedentem, periculis aliorum, sine suo periculo, cautum sapientemque fieri: exempla capere omni-gena, quæ ad usum tuum utiliter qualibet in re traducas: cumque maximorum hominum de summis rebus maximis consiliis intersueris, id quod cupidissimè homines auemus, eorundem etiam euentibus interesse: & quod per angustiam uitae hominum impossibile sit alioqui, secula tota memoria coniungere: maximorum imperiorum auspicia, progressus, & finem uidere: malorum seu priuatorum seu publicorum causas liquidè cognoscere: in omni ardua magnaque re qui ante te periclitatur, qui in discrimine te precedat, habere: nec usquam experimento certo desitiui: ac ut in summa dicam, è retro actis (quod propriè sapientis uiri officium est) futura scienter in omnes euentus prospicere: presentia iudicare? Sed enim cum tanto instructiores accedere deceat, quanto fructibus uberioribus grauior historia est, & fecundior: cumque difficultas sit eadem & de sua, & de aliorum uita rectè iudicandi: nec alienam quisquam, quantumuis per-

spica

DE UTILIT. HIST. SIM. GRYN. 3

spicaces hic simus, intueri rectè possit, qui non potest suam: utrunque intelligitur, & summam hic difficultatem uersari, & multò antequam hic accedamus, non solum prudentia quadam ciuili tinctos, sed uitae totius certo proposito firmatos esse oportere: ni fluctuare animis, & miserè spectris uitae inanibus circunduci perpetuò uelimus. Quemadmodum enim in amplissimo, maximeq; multiplici, & omnigenis cupedijs referto conuiuio sit, ut quanquam aliud alijs, paucis eadem, sua cuique, uoracibus omnia probeniur, ac prout quisque palato est, sic presentii lauitia afficiatur: tamen & modus sit aliquis, quem posuit natura, & alimenti genus certum, simplexq; & incorruptum maxime, maxime corporibus idoneum: à quorum alterutro quisquis discedit, & ultra uel modum, uel iudicium naturæ sibi indulget, incommodi plus ex istis uoluptatibus, quàm uoluptatis reportet. Sic in illa totius uitae humanae diuersitate, quamquam mille species, mille proposita sunt, ac qualiter est animo quisq; & iudicio comparatus, sic de uita uel sua uel aliena sentiat: tamen unica uirtutis ueræ callis est, quam qui scienter tenet, rectè uita solus utitur: ceteri, quemadmodum illi in cæna dubia, cum omnia inuitent, quid potissimum sequantur, quò tendant, nec in sua ipsius, nec in aliena inuenire uita possunt unquam. At si quicquam est natura datum homini, quo cum rectè uti contra uerè liceat, hac uti circumspectissime decebat. Quotus autem quisque est, obscuro, qui in omnia dicta, facta uel sua, uel aliena, regula uirtutis adhibita, cautius quàm in cibos positos animaduertat, quiq; se in isto quidem negotio non satis putet doctum? Quae quidem in re mirum est quàm se fallant homines, dum historiam putant esse quæ doceat legentem: quum ea materiarum discendi tantum suppeditans, sic, quemadmodum con-

d 2 uiuimus

uiuium illud, talem unicuique praebeat usum, qualiter ipsius est animo affectus. Alios igitur suauitate lectionis abduci uidemus, & uoluptatem secutos, fructus illos pulcherrimos amittere. Vis ex omni historia non amplius queritur, quam quod ad ciuitatis tantum otia fallentibus, scilicet molestiam temporis discutiunt, maiori cum molestia mox conflictaturi. Nulla enim uoluptas est, quae non respicit uirtutem. Alios illa fulgens gloriae species tantum sollicitat, ac (quae ceteris in rebus animi flexibilitas est) in omnem eminentem & excelsam imaginem frustra transformat, oblitos non alio gloriosa exempla scriptoribus posita, quam ut uirtutem secuti, gloriam ipsi quoque (si nulla offeratur) contemnere: sin comes addatur, non insolentibus animis perferre queamus. Ac cum ad similem gloriam aspirare, sine simili uirtute, nemo nisi stultus instituat: plerisque tamen uidemus, tantum quia praeclearas res legerunt, arduum quiddam sapere, multum sibi arrogare, tragœdis istis similes, qui personarum quas amplissimas praeferebant, etiam postio habitu mores imitantur. Sunt etiam, atque hi non pauci, quos noua miraque sola oblectant, plebeis animis homines, qui imperatorum more per sepe pluris purpuram quam uirum, emblemata quam opus ipsum faciunt. Adeo miram uim in animis legentium historia exercet. Iam cum excitare socordiam humanam, & aduersus pericula communire, uel maxime propositum historiae sit: & exemplorum (quibus ad suadendum nihil potentius est) uis eò maxime tendat: securitate hominum, nihil ad se aliena pericula pertinere credentium, sit, ut surda iacentesque aure memorabilissimae res audiantur leganturque. Denique sunt etiam, qui quod minime putes, in illam ipsam seuerioris lectionis partem delinquant: quasi non ut gestae sunt, sed ut geri oportebat

tebat res, sic scribi quoque debeat. Igitur ex illa securitate partim, partim crapula lectionis promiscuae, & temerariae, sit, uelut ex humoribus corruptis, ut quaedam iudicij καχεξία, & opinionis, quam de uita rectissimam & sanam esse maxime decebat, δυσκαταία, lubricumque uitaepropositum contrahatur: ac ut intemperantibus nil proficit aliquid, sic ad nos lectionis utilitas prorsus ueniat nulla. Vides, arbitrator, quoniam pacto legendi historiam, & uiam tam cuique suam inspiciendi, ratio sit propemodum par. Ac prima quidem haec difficultas est, iudicij nostri peruersitas inquam: quae facit, ut non quae maximam ex sese uim habere exempla decet, sed quae maxime inclinatur, propendatque animus, impellatur. Est uero & illa non minor, quod res gestas sic scriptores apponunt, ut non solum gratiam aliquam captent, sed palatum ipsi quoque suum secuti, ac ueluti structores quidam, iudicium suum interponentes, uelutro quaedam laudibus tollant, ac quicquid uidetur ipsis, nobis quoque sectandum putent. Quod quidem si facerent simpliciter, consentire, dissentire uel facilius sit. Nunc quemadmodum coqui gulam sapius, quam commodum heri spectant, ita lectorem etiam historicus, utinam non magna ex parte captaret. Igitur bisariam iam, & nostro iudicio, & prauiudicio scriptorum, per sepe circunducimur, ut qui non nudas res scribant: interpres enim gestarum rerum historicus est, cuius iudicium si uitio laborat, perinde fit, ut cum uinum ex sese generosum & nobile, graueolentiam uel e uase contrahit, uel alioqui lenocinio deprauatur: quae res uel impostura, uel inscitia maxima est, & intoleranda. Videre uno tantum exemplo licet, quid intersit iudicium scriptoris. Prophanus consilio & industriae hominum magnarum rerum euenta tribuens, quanquam mentiri se tot

cuentibus expertus, in miram stultitiam conicit homines: ut quorum omnis notitia uix oculis subiectarum rerum considerationi sufficiens, uis autem & robur non longe uerniculos supergrediens: ab uno leuiq; successu, terrarum orbis administrationem arroget sibi. Sed initiatus ille secus: humano consilio geri res quidem, sed diuino moderari docens, & stultitia liberat homines & superstitione, malo non minore. Per cetera quid inter se generibus officiorum distent, debet esse bonis quidem (quorum sacra omnia studia sunt) non ignotum. Hec primum eo moneo, ut cum censcam id genus autores, uel propter immensam exemplorum innumerabilium uim quam maxime legendos, etiam hoc iuuenes cogitent, quam uelint circumspecte sollicitaq; legi, propositis tantis uel fructibus, uel periculis. Perinde enim euenit, si quis uel historiam obiter aduandam, uel uitam ipsam temere, & citra exactam officiorum omnium conseruationem transigendam ducat: quod rusticis: qui cum uicine urbis populatione, pharmacopolium quoddam instructissimum diriperent, & suauitate bellariorum aromatumq; in que primum inciderant illecti, ceteraq; generis eiusdem rati, omnia haurirent, forberent, uorarent, glutirent, alij correpti morbo, alij phrenesi, plerique exanimati sint, nemo non miris modis affectus, risus exercitu toto obortus. Aequae enim commodis, incommodis, ut uita, sic uitae imago historia scetet: in usu tantum uita, sita uita prudentia totius est. Vale,
& his bene fruere.

IUSTINI HISTORICI CLARISSIMI

in Trogi Pompeij historias exordium ad Antoninum Imperatorem.

V V M multi ex Romanis, etiam Consul-
sularis dignitatis uiri, res Romanas Graeco, peregrinoq; sermone in historiam contulissent: seu emulatione gloriae, seu uarietate & nouitate operis delectatus, uir
prisce eloquentiae Trogi Pompeius, Graecas, & totius orbis historiae Latino sermone composuit: ut cum nostra Graeco, Graeco quoque nostra lingua legi possent, prorsus rem magnam & animi, & corporis aggressus. Nam cum plerisque autoribus, singulorum regum uel populorum res gestas scribentibus, opus suum ardui laboris uideatur, nonne Pompeius nobis Herculeae audacia orbem terrarum aggressus uideri debet, cuius libris omnium seculorum, regum, nationum, populorumque res gestae continentur? Et quae historici Graecorum, prout commodum cuiusque fuit, inter se gregatim occupauerunt, omnis sine certamine fructu erant; ea omnia Pompeius diuisa temporibus, & serie rerum congesta composuit. Horum igitur quatuor & quadraginta uoluminum (nam totidem edidit) per otium, quo in urbe uersabamur, cognitione quaeque digna excerpserunt. Sed omisissis his quae nec cognoscendi uoluptate iucunda, nec exemplo erant necessaria, breue ueluti corpusculum florum feci: ut haberent & qui Graeca didicissent, quo admonerentur: & qui non didicissent, quo instruere

struerentur. Quod ad te Imperator Antonine non tam cognoscendi, quam emendandi causa transmisi: simul ut otij mei, cuius & Cato reddendam rationem putat, apud te ratio constaret. Sufficit enim mihi in hoc tempore iudicium tuum, apud posteros, cum obstrectationis inuidia decesserit, industriae testimonium habiuero.

I V S T I N I H I - S T O R I C I I N T R O G I

P O M P E I I H I S T O R I A S

L I B E R P R I M U S

M V S.

PRINCIPIO rerum, gentium, nationumque imperium penes reges erat: quos ad fastigium huius maiestatis non ambitio popularis, sed spectata inter bonos moderatio prouchebat. Populus nullis legibus tenebatur: arbitria principum, pro legibus erant. Fines imperij tueri magis, quam proferre, mos erat. Intra suam cuique patriam regna finiebantur.

Primus omnium Ninus, rex Assyriorum, ueterem, & quasi autum gentium morem noua imperij cupiditate mutauit. Hic primus intulit bella finitimis: & rudes adhuc ad resistendum populos ad Libyae terminos usque perdomuit. Fuere quidem temporibus antiquiores, Vexores rex Aegypti, & Scythiae rex Tanais: quorum alter in Pontum, alter usque Aegyptum excessit. Sed longinqua, non finitima bella gerebant: nec imperium sibi, sed populis suis gloriam

gloriam querebant, contentique uictoria; imperio abstinebant. Ninus magnitudinem quaesitae dominationis continua possessione firmavit. Domitis igitur proximis, cum accessione uirium fortior ad alios transfret, & proxima quaeque uictoria instrumentum sequentis esset, totius Orientis populos subegit. Postremum illi bellum cum Zoroastre, rege Bactrianorum, fuit, qui primus dicitur artes magicas inuenisse, & mundi principia, syderumque motus diligentissime spectasse. Hoc occiso, & ipse decessit, relicto impubere adhuc filio Nimo, ex uxore Semiramide. Haec nec immaturo puero ausa tradere imperium, nec ipsa imperium palam tractare, tot ac tantis gentibus uix patienter uni uiro, nec dum foeminae parituris, simulat se pro uxore Nini, filium pro foemina, puerum. Nam & statura utriusque mediocris, & uox pariter gracilis, signa formae, lineamentorum aequalitas matri ac filio similis. Igitur brachia ac crura uelamentis, tiara caput tegit: & ne nouo habitu aliquid occultare uideretur, eodem ornatu & populum uestiri iubet: quem morem uestis exinde gens uniuersa tenet. Sed primis initis sexum mentita, puer credita est. Magnas deinde res gessit: quarum amplitudine, ubi inuidiam superatam putat, quae sit fatetur, quem uel simulasset. Nec hoc illi dignitatem regni ademit, sed admirationem auxit, quod mulier non foeminas modo uirtute, sed etiam uiros anteciret. Haec Babyloniam condidit, murumque urbis cocto latere circumdedit arena, pice, bitumine interstrato: quae materia in illis locis passim terra exastuat. Multa alia praecleara huius reginae fuere. Siquidem non contenta acquisitos a uiro regni terminos tueri, Aethiopiam quoque regno suo adiecit. Sed & Indiae bellum intulit: quod praeter illam & Alexandrum Magnum, nemo intrauit. Ad postremum cum concubitu filij

Exinde, pro in hunc usque diem.

Lacum Aephalitè intelligit, de quo Plin. lib. septimo.

* At petiisset

Semiramis petiisset, ab eodem interfecta est duos & XL. annos post
 XLII. annos Ninum regno potita. Filius eius Ninus contentus elabo-
 rato à parentibus imperio, belli studia deposuit, & ueluti
 regno poti- sexum cum matre mutasset, raro à uiris uisus, in foemina-
 ta. rum turba consenuit. Posterius quoque eius exempla sequuti,
 responsa gentibus per internuntios dabant. Imperium
 Assyrii, qui postea Syri dicti sunt, annos M. CCC. te-
 gnauerunt nuere. Postremus apud eos regnauit Sardanapalus, uir
 annos M. muliere corruptior. Ad hunc uidentum (quod nemini ante
 CCC. eum permissum fuerat) praefectus ipsius, Medis prae-
 Sardanapa- situs, nomine * Arbactus, cum admitti magna ambitione
 lus. egre obtinisset, inuenit eum inter scortorum greges pur-
 * Arbaces, puram colonentem, & muliebri habitu, cum mollitia cor-
 poris, & oculorum lasciuia omnes foeminas anteiret, pen-
 sa inter uirgines partientem. Quibus uisus, indignatus ta-
 li foemina tantum uirorum subiectum, tractantique lanam,
 ferrum & arma portantes parère, progressus ad socios
 suos, quid uiderit, refert. Negat se ei parère posse, qui se
 foeminam malit esse, quam uirum. Fit igitur coniuratio:
 bellum Sardanapalo inferitur: quo ille audito, non ut uir
 regnum defensus, sed ut metu mortis mulieres solent,
 primo latebras circumspicit, mox deinde cum paucis &
 Sardanapali incompositis, in bellum progreditur. Victus, in regiam se-
 mors uiril- recipit, & extracta pyra, se & diuitias in incendium
 mittit, hoc solo imitatus uirum. Post hæc statuitur rex, in-
 terfector eius * Arbactus, qui praefectus Medorum fue-
 rat. Is imperium ab Assyriis ad Medos transfert. Post
 * Arbaces, multos deinde reges, per ordinem successionis, regnum ad
 Mandane Astyagen descendit. Hic per somnium uidit ex naturalibus
 eadicta fuit, autor Valer. filiae, quam unicam habebat, uitam enatam, cuius pal-
 Maximus. mite omnis Asia obumbratur. Consulit harioi, ex eadem
 filia

filia nepotem ei futurum, cuius magnitudo praenuntietur,
 regniq; ei amissionem portendi, responderunt. Hoc respon-
 so perterritus, neque claro uiro, neq; cui dedit filiam, ne pa-
 terna maternaque nobilitas nepotis animum extolleret: sed
 de gente obscura tunc temporis Persarum, Canbysi me-
 diocri uiro, in matrimonium tradidit. Ac ne sic quidem so-
 mniij metu deposito, grauidam ad se filiam accersit, ut sub
 aui potissimum conspectu fetus necaretur. Natus infans
 datur occidentus Harpago, regis omnium consiliorum par-
 ticipi. Is ueritus, si ad filiam mortuo rege uenisset impe-
 rium, eo quod nullum Astyages uirilis sexus genuerat, ne
 illa necati infantis ultionem, quam à patre non potuisset, à
 ministro exigeret, pastori regij pecoris puerum exponen-
 dum tradidit. Fortè eodem tempore & ipsi pastori filius
 natus erat. Eius igitur uxor audita regij infantis exposi-
 tione, summis precibus rogat, sibi afferri ostendique pue-
 rum: cuius precibus fatigatus pastor, reuersus in syluam,
 inuenit iuxta infantem canem foeminam, paruulo ubera prae-
 bentem, & à feris & alitibus defendentem. Motus etiam
 ipse misericordia, qua motam ipsam canem uiderat, puerum
 defert ad stabulum, eadem cane anxie prosequente: quem ut
 in manum mulier accepit, ueluti ad notam puer allusit, tan-
 túsq; in illo uigor, & dulcis quidem blandientis risus appa-
 ruit, ut pastorem uxor ultro rogaret, quò suum partum pro
 illo exponeret, permitteretque sibi, siue fortunae ipsius, siue
 spei suae puerum nutrire. Atque ita permutata sorte paru-
 ulorum, hic pro filio pastoris educatur, ille pro nepote
 regis exponitur. Nutrici Spacon postea nomen fuit, quia
 canem Persae sic uocant. Puer deinde cum inter pastores
 esset, Cyri nomen accepit. Mox rex inter ludentes forte
 delectus, cum per lasciuiam contumaces flagellis cecidisset à
 set à

set, à parentibus puerorum querela est regi delata, indignantibus à seruo regio ingenuos homines seruilibus uerberibus affectos. Ille accersio puero & interrogato, cum nihil mutato uultu, fecisse se ut regem respondisset: admiratus constantiam, in memoriam somnij responsum reuocatur. Atque ita cum & uultus & similitudo, & expositionis tempus, & pastoris confessio conuenirent, nepotem agnouit. Et quoniam defunctus sibi somnio uideretur, agnatione tato inter pastores regno, animum * minacem dumtaxat in illo fregit. Cæterum Harpago amico suo infestus, in ultionem seruati nepotis, filium eius interfecit, epulandumque patri tradidit. Sed Harpagus ad præsens tempus dissimulato dolore, odium regis in uindictæ occasionem distulit. Interiecto demum tempore cum adoleuisset Cyrus, dolore orbitatis admonitus, scribit ei, ut relegatus in Persas ab auo fuerit, ut occidi eum paruulum auus iusserit, ut beneficio suo seruatus sit, ut regem offenderit, ut filium amiserit. Hortatur exercitum parat, & pronam ad regnum uiam ingrediatur, Medorum transitionem pollicitus: epistolæque, quia palam ferri nequibat, regis custodibus omnem aditum obsidentibus, exenterato lepori inseritur, lepúsque in Persas Cyro ferendus, fido seruo traditur: addita sunt retia, ut sub specie uenationis dolus lateret. Lectis ille epistolis, eandem uiam somnio aggredi iussus est: sed præmonitus, ut quem primum postera die obuium haberet, socium coeptis assumeret. Igitur antelucano tempore ruri iter ingressus, obuium habuit seruum de ergastulo cuiusdam Medi, nomine Sybarem. Huius requisita origine, ut in Persis genitum audiuit, demptis compediibus, assumptoque comite, Persepolim urbem regreditur. Ibi conuocato populo, iubet omnes præsto cum securibus esse,

& sylvam

& sylvam uia circumdatam excidere. Quod cum strenue effecissent, eosdem postera die apparatus epulis inuitat: deinde cum alacriores ipso conuiuio factos uideret, rogat, ut si conditio proponatur, utrius uitæ sortem legant, hesternine laboris, an præsenium epularum: præsenium ut acclamauere omnes, ait: Hesternum similem labori omnem uitam acturos, quoad Medis pareant: se secutos, hodiernis epulis. Lætis omnibus, Medis bellum infert. Astyages meriti in Harpago oblitus, summam belli eidem committit: qui exercitum acceptum statim Cyro per deditioem tradidit, regis crudelitatem perfidia defectionis ulciscitur. Quod ubi Astyages audiuit, contractis undique auxiliis, ipse in Persas proficiscitur: & repetito alacrius certamine, pugnantibus suis, partem exercitus à tergo ponit, & in tergiuersantes ferro agi ut in hostes iubet: ac denuntiat suis, ni uicerint, non minus fortes etiam post terga inuenturos, quam à frontibus uiros: proinde uideant fugientibus hæc, an illa pugnantibus acies rumpenda sit. Ingens post necessitatem pugnandi animus exercitui eius accessit. Pulsataque cum Persarum acies paulatim cederet, matres & uxores eorum obuiam occurrunt: orant in prælium reuertantur: cunctantibus, sublata ueste, obscena corporis ostendunt, rogantes num in uteros matrum uel uxoribus uelint refugere. Hac repressi castigatione, in prælium redeunt: & facta impressione, quos fugiebant, fugere compellunt. In eo prælio Astyages capitur: cui Cyrus nihil aliud nisi regnum abstulit, nepotemque in illo magis, quam uictorem se gessit, eumque maxime genti Hyrcanorum præposuit. Nam ipse reuerti in Medos uoluit. Hic finis Medorum imperij fuit. Regnauerunt annis CCCL. In initio regni, Cyrus Sybarem, quem iuxta nocturnum uisum ergastulo libera

liberauerat, comitemque ceptorum in omnibus rebus habuerat. Persis preposuit: fororemque suam ei in matrimonium dedit. Sed ciuitates Medorum, quae tributariae fuerant, mutato imperio, etiam conditionem suam mutatam arbitantes, à Cyro defecerunt: quae res multorum bellorum Cyro causa et origo fuit. Domitis demum plerisque, cum aduersus Babylonios bellum gereret, Babylonis rex Lydorum Croesus, cuius opes et diuitiae insignes ea tempestate erant, in auxilium uenit: uictusque iam de se sollicitus, in regnum refugit. Cyrus quoque post uictoriam, compositis in Babylonia rebus, bellum transfert in Lydiam. Ibi fortuna prioris praelij percussum iam Croesi exercitum, nullo negotio fundit. Croesus ipse capitur. Sed quanto bellum minoris periculi, tanto et minor uictoria fuit, Croeso et uicta, et patrimonij partes, et urbs Barcae concessa sunt: in qua etsi non regiam uitam, tamen et proximam maiestati regiae degeret. Haec clementia non minus uictori, quam uicto uilis fuit. Quippe ex uniuersa Graecia, cognito quod illatum Croeso bellum esset, auxilia uelut ad commune extinguendum incendium confluebant. Tantus Croesi amor apud omnes urbes erat, ut passurus Cyrus graue bellum Graeciae fuerit, si quid in Croesum crudelius consulisset. Interiecto demde tempore, occupato in alijs bellis Cyro, rebellauere Lydi: quibus iterum uictis, arma et equi adempti, usque cauponias, ludicras artes, et lenocinia exercere. Et sic gens industria quondam potens, et manu strenua, effeminata mollitie, luxuriaque, uirtutem pristinam perdidit: et quos ante Cyrum inuictos bella praestiterant, in luxuriant lapsos otium ac desidia superauit. Fuere Lydis multi ante Croesum reges uariis casibus memorabiles, nullus tamen fortunae Candaulis comparandus: qui cum uxorem suam quam

Arma adempta Lydis. Ea res nimium in prouerbium abiit, Lydus cauponatur.

quam propter pulchritudinem nimium diligebat, omnibus praedicaret, non contentus uoluptatum suarum tacita conscientia, nisi etiam matrimonij reticenda publicaret, prorsus quasi silentium damnum pulchritudinis esset: ad postremum ut affirmationi suae fidem faceret, eam Gygi sodali suo nudam demonstrauit. Quo facto et amicum in adulterium uxoris illectum, hostem sibi fecit, et uxorem ueluti tradito alij amore, à se alienauit. Nam breui post tempore caedes Candaulis nuptiarum praemium fuit. Uxor mariti sanguine dotata, regnum uiri et se pariter adultero tradidit. Cyrus subacta Asia, et uniuerso Oriente in potestatem redacto, Scythias bellum intulit. Erat autem eo tempore Scythiarum regina Tomyris, quae non muliebriter aduentu hostium territa, cum prohibere eos posset, uadum Araxis fluminis transire permisit, et sibi feliciorem pugnam intra regni sui terminos rata, et hostibus obiectu fluminis fugam difficiliorem. Itaque Cyrus transiectis copiis, cum aliquantisper in Scythiam processisset, castrametatus est: Deinde postera die, cum simulato metu, et quasi refugiens castra deseruisset, unum affatim, et ea quae erant epulis necessaria, reliquit. Quod cum nuntiatum reginae esset, adolescentulum filium, ad insequendum eum cum tertia parte copiarum mittit. Cum uentum ad Cyri castra esset, ignarus rei militaris adolescens, ueluti ad epulas, non ad praelium uenisset, omnis hostibus, insuetos barbaros uimo onerare se patitur: priusque Scythae ebrietate, quam bello uincuntur. Nam cognitis his, Cyrus reuersus per noctem, securos opprimit, omnesque Scythas cum reginae filio interficit. Amisso tanto exercitu, et quod grauius dolendum, unico filio, Tomyris orbitatis dolorem non in lacrymas effundit, sed in ultionis solatia

Reticenda multa in matrimonio.

Aliquantisper, pro aliquantulum.

tia intendit: hostesque recenti uictoria exultantes, pari insidiarum fraude circumdedit. Quippe simulata diffidentia, propter uulnus acceptum refugiens, Cyrum adusque angustias perduxit: ibi compositis in montibus insidiis, ducenta millia Persarum cum ipso rege trucidauit. In qua uictoria etiam illud memorabile fuit, quod neque nuncius tantæ cladis quidem superfluit. Caput Cyri amputatum in utrem humano sanguine repletum coniici regina iubet, cum hac exprobratione crudelitatis: **SATIA TE SANGVINE, inquit, QVEM SITISTI, CVIVS QVE**

Cyrus regnauit ann. 30.

INSATIABILIS SEMPER FVISTI. CYRUS regnauit annis xxx. non initio tantum regni, sed continuo totius temporis successu, admirabiliter insignis. Huic successit filius Cambyses, qui imperio patris Aegypti adiecit: sed offensus superstitionibus Aegyptiorum, Apis, ceterorumque deorum aedes dirui iubet. Ad Ammonis quoque nobilissimum templum expugnandum, exercitum mittit: qui tempestatibus et arenarum molibus oppressus, interiit. Post

Aegyptij superstitioni.

* Smerdim hæc per quietem uidit fratrem suum * Mergidem regnaturum: quo somnio exterritus, non dubitauit post sacrilegia etiam parricidium facere. Erat enim difficile ut parceret suis, qui contemptu religionis, grassatus etiam contra deos fuerat. Ad hoc tam crudele ministerium Magum quendam ex amicis delegit, nomine * Comarim: interim ipse gladio sua sponte euaginato, in femore grauius uulneratus occubuit: poenisque luit seu imperati parricidij, seu sacrilegij perpetrati. Quo nuntio accepto, Magus ante famam

* Smerde, amissi regis occupat facinus: prostratoque * Mergide, cui regnum debebatur, fratrem suum subiecit * Oropastem. Erat

* Smerde enim oris et corporis lineamenti persimilis: ac neminem

* Smerdis subesse dolum arbitrate, pro * Mergide rex * Oropastes constituit

stituitur. Quæ res eò occultior fuit, quod apud Persas persona regis sub specie maiestatis occultitur. Igitur Magi ad fauorem populi conciliandum, tributa et militia uacationem in tricennium remittunt: ut regnum quod fraude quaesierant, indulgentia et largitionibus confirmarent: Quæ res suspecta primo * Orthani uiro nobili, et in coniectura * Otant sagacissimo fuit. Itaque per internuntios quaerit a filia, quæ inter regias pellices erat, an Cyri regis filius rex esset. Et illa nec se scire ipsam ait, nec ex alia posse cognoscere: quia singule separatim recludantur. Tum pertrectare dormienti caput iubet: nam Mago Cambyses aures utraque præciderat. Factus deinde per filiam certior, sine auribus esse regem, optimatibus Persarum rem indicat: et in eadem falsi regis impulsos sacramento religionis obstringit. Septem tantum conscij suæ huius coniurationis, qui ex continenti, ne dato in penitentiam spatio, res per quemquam narraretur, occulto sub ueste ferro, ad regiam perueniunt. Ibi obuiis interfectis, ad Magos perueniunt: quibus ne ipsi quidem animus in auxilium suum desuit. Siquidem stricto ferro duos de coniuratis interficiunt. Ipsi tamen corripiuntur à pluribus: quorum alterum Gobryas amplexus Magum, cunctantibus sociis, ne ipsum pro Mago transfunderent, quia res obscuro loco gerebatur: uel per suum corpus adigi Mago ferrum iussit: fortuna tamen ita regente, illo incolumi Magus interficitur. Occisis Magis, magna quidem gloria recuperati regni principum fuit: sed multo maior in eo, quod cum de regno ambigerent: concordare potuerunt. Erant enim et uirtute et nobilitate ita pares, ut difficilem ex his populo electionem equalitas faceret. ipsi igitur uiam inuenierunt, qua de se iudicium religioni et fortune committerent. Pacti inter se

se sunt, die statuta omnes equos ante regiam primo mane perducerent: & cuius equus ante solis ortum hinnitum primus edidisset, is rex esset. Nam & Solem unum deum Persae esse credunt: & equos eidem deo sacros ferunt. Erat inter coniuratos Darius Hystaspis filius, cui de regno sollicito, equi custos ait, si ea res uictoriam moraretur, nil negotij superesse: proinde nocte equam pridie ante constitutam diem ad eundem locum ducit, ibique equae equum admittit, rates ex uoluptate Veneris futurum quod cuenit. Postera die cum ad statutam horam omnes uenissent, Darij equus cognito loco ex desiderio feminae hinnitum statim edidit: & seignibus aliis felix auspiciam domino primus emisit. Tanta moderatio ceteris fuit, ut audito auspicio, confestim equis desilierint, & Darium regem salutarint: populus quoque uniuersus, secutus iudicium principum, eundem constituit regem. Sic regnum Persarum, septem nobilissimorum uirtute quaesitum, tam leui momento in unum collatum est. Incredibile prorsus hoc tanta pietate gessisse eos: quod ut eriperent à Magis, mori non recusarint: quamquam praeter formam, uirtutemque hoc imperio dignam, & cognatio Darij iuncta cum pristinis regibus fuit. Principio igitur regni, Cyri regis filiam, regalibus nuptiis regnum firmaturus, in matrimonium recepit: ut non tam in extraneum translatus, quam in familiam Cyri reuersum uideretur. Interiecto deinde tempore, cum Assyrij desciuisent, & Babyloniam occupassent, difficilisque urbis expugnatio esset, estuante rege, unus de intersectoribus Magorum, Zopyrus nomine, domi se uerberibus lacerari toto corpore iubet: nasum, & labia, & aures sibi praecidit: atque ita regi inopinanti se offert. Attonitum, & quaerentem Darium causas, autoremque tam foede lacerationis, tacitus quo

*Forte legē cum est, Et cognatione Darij iunctus cum

propo

proposito fecerit, edocet, *formatoque in futurum consilio, *firmatoque transfugae titulo Babyloniam proficiscitur: ibi ostendit populo laniatum corpus. Queritur crudelitatem regis, à quo in regni *portione, non uirtute, sed auspicio: non iudicio hominum, sed hinnitu equi superatus sit. Iubet illos ex amicis exemplum capere, quid hostibus cauendum sit. Hortatur ne mœnibus magis, quam armis confidant, patianturque se commune bellum recentiore ira gerere. Nota nobilitas uiri, pariter & uirtus omnibus erat: nec de fide timebant, cuius ueluti pignora, uulnera corporis, & iniurie notas habebant. Constituitur ergo dux omnium suffragio, & accepta parua manu, semel atque iterum ecedentibus consulto Persis, secunda praelia fecit. Ad postremum uniuersum sibi creditum exercitum regi prodidit, urbemque ipsam in potestatem eius redegit. Post haec Darius rex bellum Scythis infert, quod sequenti uolumine referetur.

IVSTINI LI-

BER II.

IN relatione rerum à Scythis gestarum, quae satis ample magnificaeque fuerunt, principium ab origine repetendum est. Non enim minus illustria initia, quam imperium habuere: nec uirorum imperio magis, quam feminarum uirtutibus claruere. Quippe cum ipsi Parthos, Bactrianosque, feminae autem eorum Amazonum regna condiderint, prorsus ut res gestas uirorum mulierumque considerantibus, incertum sit uter apud eos sexus illustrior fuerit. Scytharum gens antiquissima semper habitata: quamquam inter Scythas & Aegyptios diu contentio de generis uetustate fuerit: Aegyptiis praedicantibus, initio rerum

Herodotus eam contentione de uetustate originis fuisse scribit inter Aegyptios & Phrygas.

cum aliæ terræ nimio feruore solis arderent, aliæ rigerent frigoris immanitate, ita ut non modo generare homines, sed ne aduenas quidem recipere ac tueri possent, priusquam aduersus calorem uel frigus uelamenta corporis inuenirentur, uel locorum uitia quæstis arte remediis mollirentur, Aegyptum ita temperatam semper fuisse, ut neq; hyberna frigora, nec æstiuu solis ardores incolas eius premerent: Solum ita fecundum, ut alimentorum nulla terra feracior sit in usus hominum. Iure igitur ibi primum homines natos uideri debere, ubi educari facillime possent. Contra, Scythæ cæli temperamentum nullum esse uetustatis argumentum putabant. Quippe naturam cum primum incrementa caloris & frigoris regionibus distinxerit, statim ad locorum patientiam, animalia quoq; generasse: sed & arborum atq; frugum pro regionum conditione, apte genera uariata. Et quantò Scythis sit cælum asperius quàm Aegyptiis, tantò & corpora & ingenia esse duriora. Cæterum si mundi, quæ nunc partes sunt, aliquando unita fuit: siue illuuias aquarum principio rerum terras obrutas tenuit: siue ignis, qui & mundum genuit, cuncta posedit: utriusque primordij Scythas origine præstare. Nam si ignis prima possessio rerum fuit, qui paulatim extinctus, sedem terris dedit, nullam prius quàm Septentrionalem partem, hyemis frigore ab igne secretam, adeò ut nunc quæque nulla magis rigeat frigoribus. Aegyptium uerò, & totum Orientem tardissime temperatum, quippe qui etiam nunc torrenti calore solis exæstuat. Quod si omnes quondam terræ summersæ profundo fuerunt, profectò editissimam quanque partem decurrentibus aquis prius detectam, humilimo autem solo eandem aquam diutissime immoratum: Et quantò prior quæque pars terrarum siccata sit, tantò prius

prius animalia generare cœpisse. Porro Scythiam adeò editiorem omnibus terris esse, ut cuncta flumina ibi nata in* Meotida, tum deinde in Ponticum, & in Aegyptium *mare Mæoticum, mare decurrant. Aegyptum autem (quæ tot regum, tot seculorum cura impensaq; munita sit, & aduersus uim decurrentium aquarum tantis instructa molibus, tot fossis concesa, ut cum his arceantur, illis recipiantur aquæ, nihilominus coli, nisi * expulso Nilo, non potuerit) nec posse uideri * excluso hominum uetustate ultima, quæ siue exaggerationibus regum, siue Nili trabentis limum, terrarum recetissimam uideatur. His igitur argumentis superatis Aegyptiis, antiquiores semper Scythæ uisi. Scythia in Orientem porrecta, includitur ab uno latere Ponto, & ab altero montibus Rhiphaeis: à tergo Asia & * Phasi flumine: multum in longi- * Tanai tudinem & latitudinem patet. Hominibus inter se fines Nomades di nulli: neq; enim agrum exercent, nec domus illis ulla, aut cti à Geogra tectum, aut sedes est, armenta & pecora semper pascentibus, & per incultas solitudines errare solitiis. Vxores liberorq; secum in plaustris uehunt: quibus, coriis imbrium hyemisq; causa tectis, pro domibus utuntur. Iustitia gentis ingenis culta, non legibus. Nullum scelus apud eos furto grauius: quippe sine tecto, munimentoq; pecora & armenta habentibus, quid saluum esset, si furari liceret? Aurum & argentum perinde aspernantur, ac reliqui mortales appetunt. Lacte & melle uescuntur. Lanæ iis usus ac uestium ignotus: & quanquam continuus frigoribus urantur, pellibus tamen ferinis aut murinis uestiuntur. Hæc continentia illis morum quoque iustitiam dedit, nihil alienum concupiscentibus. Quippe diuitiarum cupido ibi est, ubi & usus. Atque utinam reliquis mortalibus similis moderatio, & abstinentia alieni foret. Profectò non bello-

rum tantum per omnia secula terris omnibus continuaretur, neque plus hominum ferrum & arma, quam naturalis factorum conditio raperet. Prorsus ut admirabile uideatur, hoc illis naturam dare, quod Græci longa sapientum doctrina, præceptisq; philosophorum consequi nequeunt, cultosq; mores inculcæ barbariæ collatione superari. Tanto plus in illis proficit uitiorum ignorantio, quanto in his cognitio uirtutis. Imperium Asiæ ter quaesiuere Scythæ, ipsi perpetuò ab alieno imperio aut intacti, aut inuisi mansere. Darium regem Persarum, turpi à Scythia summouere fuga: Cyrum cum omni exercitu trucidarunt: Alexandri Magni ducem * Zopyronam pari ratione cum copiis uniuersis deleuerunt. Romanorum audiuere, non fensere arma. Mox Parthicum & Bactrianum imperium ipsi condiderunt. Gens & laboribus & bellis aspera. Vi res corporum immensæ, nihil parare, quod amittere timeant, nihil uictores præter gloriam concupiscunt. Primus Scythis bellum intulit Vexores rex Aegyptius, missis prius legatis, qui hostibus parendi legem dicerent. Sed Scythæ iam antea de aduentu regis à finitimis certiores facti, legatis respondent: Miramur tam opulenti populi ducem, stolidè aduersus inopes occupasse bellum, quod magis domi fuerit illi timendum, quod belli certamen anceps, præmia uictoriæ nulla, damna manifesta sint. Igitur non expectaturos Scythas ut ad se ueniatur, cum tanto sibi in hoste plura concupiscenda sint, ultròque proditores obuam. Nec dictum res morata: quos cum tanta celeritate uenire rex didicisset, in fugam uertitur, & exercitu cum omni apparatu belli relicto, in regnum trepidus se recepit. Scythas ab Aegypto paludes prohibuere. Exinde reuersi Asiam perdomitam, uectigalem fecerunt, modo

Hoc erat au-
reo hamo pi-
scari, ut Au-
gustus Cæ-
sar dicere cõ-
fueerat.

dico tributo magis in titulum imperij, quam in uictoriæ premium imposito, quindecim annis pacandæ Asiæ morati. uxorum flagitatione reuocantur, per legatos denuntiantium, ni redeant, sobolem se ex finitimis quaesituras, nec passuras ut in posteritatem Scytharum genus per feminas interciderat. His igitur Asia per mille quingentos annos uectigalis fuit. Pendendi tributi finem Ninus rex Assyriorum imposuit. Sed apud Scythas medio tempore duo regij iuuenes, Plimos & * Scholopythus, per factionem opti-
mum domo pulsi, ingentem iuuentutem secum traxere, thus, & in Cappadocia ora, iuxta amnem Thermodoonta consistere, subiectosque Themiscyreos campos occupauere. Meminit Themiscyre regionis Pli- lib. 6. cap. 3. Ibi per multos tot annos spoliare finitimos consueti, conspiratione populorum per insidias trucidantur. Horum uxores, cum uiderent exilio suo additam orbitatem, arma sumpsere, finisque suos summouentes primò, mox inferentes bella, defendunt. Nubendi quoque finitimis animam omisere, scriuitem, non matrimonium appellantes, Victi ab Amazonibus populi, vulgò dicti sunt Gynæcocra- tumen: id quod Pli. li. 6. indicat. singulare omnium seculorum exemplum. Auxere rem publicam sine uiris, iam etiam cum contemptu uirorum se tumentur: Et ne feliciores aliæ aliis uiderentur, uiros qui doni remanserant, interficiunt. Vltionem quoque cæsum coniugum excidio finitimorum consequuntur. Tunc pace armis quaesita, ne gens interiret, concubitura finitimorum incunt. Siqui mares nascerentur, interficiebantur. Virgines in eundem ipsum morem, non otio, neque lanificio, sed armis, equis, uenationibus exercebant, inuistis infantium dexterioribus mammis, ne sagitarum iactus impidiretur, unde Amazones dictæ sunt. Duæ reginæ his fuere, Marthesia & Lampedo, quæ in duas partes agmine diuiso, inclytæ iam opibus, uicibus gerebant bella, solicia

Vnimam me
inde dicta:
Seruius in
Verg.

te terminos alternis defendentes: & ne successibus deesset autoritas, generatas se Marte predicabant. Itaque maiore parte Europæ subacta, Asia quoque nonnullas ciuitates occupauere. Ibi Epheso, multisque aliis urbibus conditis, partem exercitus cum ingenti præda domum remittunt. Re-

*incursu lique quæ ad tuendum Asiæ imperium remanserant, * com-
* Marpesia cursu barbarorum cum * Marthesia regina interficiuntur.
* Orithyia In cuius locum filia eius * Otrera regno succedit. Cui præ-
habet Oro- ter singularem belli industriam, eximia seruata in omne
sius. æuum uirginitatis admiratio fuit. Huius uirtute tantum ad-
Rex Eurist- ditum gloriæ & famæ Amazonibus est, ut Herculi rex
heus. cui XII. stipendia debebat, quasi impossibile imperauerit, ut arma reginæ Amazonum sibi afferret. Igitur eò profectus longis nouem nauibus, comitante principum Græciæ iuuentute, impopantes aggreditur. Duæ ex quatuor tunc sorores Amazonum regna tractabant, Antiopæ & *

*Orithyia * Otrera, quarum Otrera foris bellum gerebat. Igitur cum Hercules ad littus Amazonum applicuisset, infrequens multitudo cum Antiopæ regina nihil hostile metuente, erat. Quare effectum est, ut pauca repente tumultu excitate, arma sumerent, facilemque uictoriam hostibus darent. Multæ itaque cæse, captæque: In his duæ captæ sunt Antiopæ sorores, Menalippe ab Hercule, Hippolyte à Theseo. Sed Theseus obtenta in præmium captiua eandem in matrimonium assumit: ex ea genuit Hippolytium Hercules post uictoriam, Menalippen captiuam forori reddidit, & prætiū arma reginæ accepit. Atque ita imperio functus, ad regem reuertitur. Sed Otrera ubi comperit bellum sororibus illatum & raptorem esse Atheniensium principem, hortatur comites in ultionem, frustraque & Pontifanum & Asiam domitæ esse dicit, si Græcorum non tam bellis,
quàm

Baleum
fuisse dicunt
poëtæ.

quàm rapinis pateant. Auxilium deinde à *Sigillo rege Scy- * Sagillo
tharum petit. Genus se Scytharum esse, cladem uirorum necessitatem armorum, belli causas ostendit: affectusque uirtute ne seigniores uiris foeminas habere Scythæ uiderentur. Motus ille domestica gloria, mittit cum ingenti equitatu filium Penaxagoram in auxilium. Sed ante prælium dissensione orta, ab auxiliis desertæ, bello ab Atheniensibus uincuntur. Receptaculum tamen habuere castra sociorum, quorum auxiliis intactæ ab aliis gentibus, in regnum reuertuntur. Post * Otreram, Penthesilea regno potita est, * Orithyam, cuius Troiano bello inter fortissimos uiros, cum auxilium aduersus Græcos ferret, magne uirtutis documenta extiterunt. Interfecta demum Penthesilea, exercitūque eius absumpto, pauca quæ remanserant, ægrè se aduersus finitimos defendentes usque ad tempora Alexandri Magni durauerunt. Harum * Minthia, siue Thalestris regina concubitu Alexandri per dies XIII. ad sobolem ex eo generandam obtento, reuersa in regnum, breui post tempore cum omni Amazonum nomine intercidit. Scythæ autem tertia expeditione Asiana, cum annis VII. à coniugibus & liberis abfuisent, seruili bello domi excipiuntur. Quippe coniuges eorum longa expectatione uirorum fesse, nec iam teneri bello, sed deletos rate, seruis ad custodiam pecoris relictis nubunt: qui reuersos cum uictoria dominos, uelut aduenas armati finibus prohibent. Quibus cum uaria uictoria fuisset, admonentur Scythæ mutare genus pugne, memores non cum hostibus, sed cum seruis præliandum, nec armorum, sed dominorum iure uincendos: uerbera in aciem non tela ferenda, omissoque ferro, uirgas & flagella, cæteraque seruilis metus paranda instrumenta. Probato omnes consilio, instructi sicut præceptum erat, postquam ad hostes
b s accesser

accessere, inopinantibus uerba intentant, adeoque illos perturbant, ut quos ferro non poterant, metu uerberum uincerent, fugamque non ut hostes uicti, sed ut fugitiui serui ceperent: quicumque capi potuerunt, supplicia crucibus luerunt. Mulieres quoque male sibi consciæ, partim ferro, partim suspendio uitam finierunt. Post hoc apud Scythas pax fuit, usque ad tempora Lantimini regis. Huic Darius rex Persarum, sicut supra dictum est, cum filia eius nuptias non obtinisset, bellum intulit, et armatis septingentis millibus hominum Scythiam ingressus: non facientibus hostibus pugne potestatem, metuens ne interrupto ponte Isri, reditus sibi intercluderetur, amissis nonaginta millibus hominum trepide refugit: quæ iactura abundante multitudinem inter damna numerata non est. Inde Asiam et Macedoniam domuit. Ionas quoque nauali prelio superat. Demum cognito quod Athenienses Ionis auxilium contra se tulissent, omnem impetum belli in eos conuertit. Nunc quoniam bella Atheniensium uentum est, quæ non modo ultra spergerendi, uerum etiam ultra gesti fidem patrata sunt, operaque Atheniensium effectu maiora quam uoto fuerunt: pauca uerbis origo repetenda est, quia non ut ceteræ gentes a fordibus initiis ad summa creuere. Soli enim præterquam in pro non solum incremento, etiam origine gloriantur. Quippe non adueniens neque passim collecta populi colluies originem urbi dedit: sed in eodem nati solo, quod incolunt: et quæ illis sedes, eadem origo est. Primum lanificij et olei et uini usum docere. Arare quoque et serere frumenta, glande uescentibus monstrauerunt. Literæ certè ac facundia, et hic ciuilis ordo discipline ueluti templum Athenas habent. Ante Deucalionis tempora regem habuere Cecropem: quem, ut omnis antiquitas fabulata est, biforem prodidere, quia primus matrem

Præterquã,
pro nõ solū.
Vide Cicer.
pro L. Flac.

rem

rem femine matrimonio iunxit. Huic successit Cranaus, cuius filia Athis regioni nomen dedit. Post hunc Amphitryon regnauit, qui primus Mimeræ urbem sacrauit, et nomen ciuitati Athenas dedit. Huius temporibus aquarum illuuiæ maiorem partem Græciæ absumpsit. Superfuerunt quos refugia montium receperunt, aut ad regem Theffalia Deucalionem ratibus uecti sunt, à quo propterea genus hominum cõditum dicitur. Per ordinem deinde successione regnum ad Erichtheum descendit, sub quo frumenti satio apud Eleusin à Triptolemo reperta est, in cuius muneris honorem noctes initiarum sacra. Tenuit et Aegæus Thebesi pater, Athenis regnum, à quo per diuortium decedens Medea, propter adultam priuigni aetatem, Colchos cum Medo filio ex Aegæo suscepto, concessit. Post Aegæum Theseus, ac deinde post Theseum filius Demophoon, qui auxilium Græcis aduersus Troianos tulit, regnum possedit. Erant inter Athenienses et Doricienses simultatum ueteres offensæ, quas uindicaturi bello Doricienses, de euentu belli oracula consuluerunt. Responsum, superiores fore, nisi regem Atheniensium occidissent. Cum uentum esset in prælium, militibus ante omnia, custodia regis præcipitur. Atheniensibus eo tempore rex Codrus erat, qui et responso dei, et præceptis hostium cognitis, permutato regis habitu, pamosus sarmentata collo gerens, castra hostium ingreditur: ibi in turba assistentium, à milite, quem falce astu uulnerauerat, interficitur. Cognito regis corpore, Doricienses sine prælio discedunt. Atque ita Athenienses uirtute ducis, pro salute patriæ morti se offerentis, bello liberantur. Post Codrum nemo Athenis regnauit: quod memoriæ nominis eius tributum est. Administratio Reipublicæ annuis magistratibus permissa est. Sed ciuitati nullæ leges tunc erant: quia liberatio

Interfecto
Erichthonio,
& Pandione.

bido

bido regum pro legibus habebantur. Eligitur itaq; Solon, uir iustitia insignis, qui uelut nouam ciuitatem legibus conderet: qui tanto temperamento inter plebem Senatūq; egit (cum si quid pro altero ordine tulisset, alteri displiciturum uideretur) ut ab utrisque parem gratiam traheret. Huius uiri inter multa egregia, & istud memorabile fuit. Inter Athenienses & Megarenses de proprietate Salaminæ insule, propè usque ad interitum armis dimicatum fuerat. Post clades multas capitale esse apud Athenienses cœpit, si quis legem de uindicanda insula tulisset. Solon igitur Solon, ne aut tacendo parum Reipublicæ consuleret, aut censendo periculum sibi afferret, subitam demerentiam simulat, cuius uenia non dicturus modo prohibita, sed facturus erat. Deformis habitus, more uecordium in publicum euolat, factioq; concursu hominum, quò magis consilium dissimularet, insolitis sibi uersibus suadem populo cœpit, quod uetabatur: omniumq; animos ita cœpit, ut extemplo bellum aduersus Megarenses decerneretur, insulaq; deuictis hostibus Atheniensium fieret. Inter Megarenses memores illati ab Atheniensibus belli, & ueriti ne frustra arma mouisse uiderentur, matronas Atheniensium in Eleusinis sacris noctu oppressuri, naues conscendunt. Qua re cognita, dux Atheniensium Pisistratus iuuentutem in insidijs collocat, iussis matronis solito clamore, ac strepitu, etiam in accessu hostium, ne intellectos se sentiant, sacra celebrare, egressosq; nauibus Megarenses inopimantes aggressus, deleuit, ac protinus classis captiuam intermixtis mulieribus, ut speciem captiuarum matronarum præberent, Megaram contendit. Illi cum nauium formam, & petitam prædam agnoscerent, obuij ad portum procedunt: quibus cæsis, Pisistratus paululum à capi-

Carmina
scripta sunt
apud Diogenem
Laertiū.

pienda

pienda urbe absuit. Ita Megarenses suis dolis hosti uictoriam dedere. Sed Pisistratus quasi sibi, non patrie uicisset, tyrannidem per dolum occupat. Quippe uerberibus uoluntariis domu affectus, laceratoq; corpore in publicum progreditur, & aduocata concione, uulnera populo ostendit, de crudelitate principum, à quibus hoc se passum simulabat, queritur: adduntur uocibus lachrymæ, & inuidiosa oratione multitudo credula incenditur: amore plebis inuisum se Senatui affirmat, obtinet ad custodiam corporis sui satellitum auxilium, per quos occupata tyrannide per annos xxxiiii. regnauit. Post cuius mortem Diocles, alter ex filiis, per uim stuprata uirgine, à fratre puella interficitur. Alter Hippas nomine, cum imperium patrum teneret, interfectorem fratris comprehendi iubet: qui cum per tormenta conscios cædis nominare cogeretur, omnes amicos tyranni nominauit: quibus interfectis, querenti tyranno, an adhuc reliqui conscij essent: nemo, ait, superest, quem amplius mori gestiam, quam ipsum tyrannum: qua uoce eiusdem tyranni se uictorem, post uindictam pudicitia sororis ostendit. Huius uirtute cum admonita ciuitas libertatis esset, tandem Hippas regno pulsus, in exilium agitur: qui profectus in Persas, ducem se Dario, inferenti Atheniensibus bellum, sicuti supra significatum est, aduersus patriam suam offert. Igitur Athenienses audito Darij aduentu, auxilium à Lacedæmoniis socia tum ciuitate petierunt. Quos ubi uiderunt quatruidui teneri religione, non expectato auxilio, instructis decem millibus ciuium, & Plateensibus auxiliariis mille, aduersus sexcenta millia hostium in campos Marathonios in prælium egre diuntur. Milciades & dux belli erat, & autor non expectandi auxilij, quem tanta fiducia ceperat, ut plus præsidij in celeritate

celeritate, quam in sociis duceret. Magna igitur currentibus in pugnam alacritas animorum fuit, adeo, ut cum mille passus inter duas acies essent, citato cursu ante iactus sagittarum ad hostem uenirent: nec audacia eius euentus defuit. Pugnatum est enim tanta uirtute, ut hinc uiros, inde pecudes putares. Victi Perse in naues confugerunt, ex quibus multe suppressæ, multe captæ. In eo praelio tanta uirtus singulorum fuit, ut cuius laus prima esset, difficile iudicium uideretur. Inter ceteros tamen Themistoclis adolescentis gloria emicuit, in quo iam tunc indoles futuræ imperatoris uirtutis apparuit. Cynegiri quoque militis Atheniensis gloria magnis scriptorum laudibus celebrata est, qui post praelij innumeras cædes, cum fugientes hostes ad naues egressus, onustam nauem dextra manu tenuit: nec prius dimisit, quam manum amitteret. Tum quoque amputata dextra, nate sinistra comprehendit: quam et ipsam cum amisisset, ad postremum morsu nauem detinuit. Tantam in eo uirtutem fuisse, ut non tot cædibus fatigatus, non ambabus manibus amissis uictus, ad postremum truncus, et ueluti rabida feræ dentibus dimicauerit. Ducenta millia Perse eo praelio, sine nauigio, amiserunt. Cecidit et Hippias tyrannus Atheniensis, auctor et concitator eius belli, diis patriæ ultoribus penas repetentibus. Interea et Darius cum bellum restaret, in ipso apparatu decidit, relictis multis filiis, et in

* Artobazæ
res

* Artobazæ
nemo

regno, et ante regnum susceptis. Ex his * Arthemenes maximus natus, ætatis priuilegio, regnum sibi uindicabat: quod ius et ordo nascendi, et natura ipsa gentibus dedit. Porro Xerxes controuersiam non de ordine, sed de nascendi felicitate adferebat. Nam * Arthemenum primum quidem Dario, sed priuato prouenisse, se regi primum natum. Fratres itaque suas qui ante geniti essent priuato, priuatum pe-

trimon

trimonium, quod eo tempore Darius habuisset, non regnum sibi uendicare posse, se esse primum, quem in * regnum rex * regno pater susulerit. Huc accedere, quod * Arthemenes non pater * Artobazæ tres tantum, sed et matre priuato adhuc fortune, a quo quæque materno priuato, creatus sit: se uero et matre regina natum, et patrem non nisi regem uidisse: auum quoque maternum Cyrum regem habuisse, non heredem, sed conditorem tanti regni. Itaque et si æquo iure utrumque fratrem pater reliquisset, materno se tamen iure et auito uincere. Hoc certamen concordia animo ad patrum suum * Anaphernem, * Artaphernem, ueluti ad domesticum iudicem deferunt, qui domi cognita causa Xerxem preposuit: adeoque fraterna contentio fuit, ut nec uictor exultauerit, nec uictus indoluerit, ipsoque litis tempore inuicem muneribus miserint, et iucunda quoque inter se non solum credula conuiuia habuerint: iudicium quoque ipsum sine arbitris, sine conuicio fuerit. Tanto moderatius tum fratres inter se regna maxima diuidebant, quanto nunc exigua patrimonia partiuntur. Igitur Xerxes bellum à patre ceptum aduersus Græciam, per quinquennium instruxit. Quod ubi primum didicit Demaratus rex Lacedæmoniorum, qui apud Xerxem exulabat, amicior patriæ post fugam, quam regi post beneficia, ne inopinato bello opprimeretur, omnia in tabellis ligneis magistratibus perscribit, easdemque cera superinducta delet, ne aut scriptura sine tegmine iudicium daret, aut recens cera dolum proderet. Fido deinde seruo perferenda tradit iussu magistratibus Spartanorum tradere. Quibus perlatis, Lacedæmone questioni res diu fuit, quod neque scriptum aliquid uiderent, nec frustra missas suspicarentur, tantoque rem maiorem, quanto sit occultior, putabant. Herentibus in coniectura uiris, soror regis Leonide consilium scriben-

tis

Equitum ve
rò quadrin-
gentorū mil-
lium habuit
copias auto-
re Probo Ac-
milio. m. &
c. c. habet
Prob⁹, quas
fecuta M. o-
nerarie.

tis inuenit. Erasa igitur cera, belli consilia deteguntur. Iam Xerxes septingenta millia de regno armauerat, & trecenta millia de auxiliis parauerat: ut non immeritò proditum sit, flumina ab exercitu eius siccata, Græciamque omnem uix capere exercitum eius potuisse. Naues quoque decies centum millia numero habuisse dicitur. Huic tanto agminis dux defuit. Ceterum si regem spectes, diuitias, non ducentas laudes, quarum tanta copia in regno eius fuit, ut cum flumina multiuidine consumerentur, opes tamen regie superessent. Ipse autem primus in fuga, postremus in prælio semper uisus est: in periculis timidus, sibi metus abesset in flatus. Denique ante experimentum belli, fiducia uirium, ueluti nature ipsius dominus, & montes in planum deducebat, & conuexa uallium equabat, & quedam mariu pontibus sternebat, quedam ad nauigationis commodum per compendium ducebat. Cuius introitus Græciam quam terribilis, tam turpis ac foedus discessus fuit. Nanque cum

*Leonida *Leonides rex Spartanorum cum quatuor millibus militum angustias Thermopylarum occupasset, Xerxes contempu paucitatis, eos pugnam capeßere iubet, quorum cognati Marathonia pugna interfecti fuerant: qui dum ulcisci suos querunt, principium cladis fuere: succedente deinde inuicta turba, maior cædes editur. Triduo ibi cum dolore & indignatione Persarum dimicatum: quarto die, quum nuntiatum esset Leonidæ à xx. millibus hostium summum cacumen teneri, tunc hortatur socios recedant, & se ad meliora per tria tempora referuent, sibi cum Spartanis fortunam experendam: plura patriæ quam uitæ debere, ceteros ad præsidia Græciæ seruandos. Audito regis imperio discesserunt ceteri, soli Lacedæmonij remanserunt. Initio huius belli sciscitantibus Delphis oracula, responsum fuerat, aut regi
Spartian

Spartanorum, aut urbi cadendum. Et idcirco cum rex Leonides in bellum proficisceretur, ita suos firmauerat, ut ire se parato ad moriendū animo scirent. Angustias propterea occupauerat, ut cum paucis aut maiore gloria uinceret, aut minore damno reipublice caderet. Dimissis igitur socijs, hortatur Spartanos meminerint, qualitercunque præliarentur, cadendum esse: cauerent, ne fortius mansisse, quam dimicasse uideantur: nec expectandum ut ab hoste circumuenirentur, sed cum nox occasionem daret, securis & letis superueniendum, nusquam uictores honestius, quam in castris hostium perituros. Nihil erat difficile persuadere per suas mori: statim arma capiunt, & sexcenti uiri in castra quingentorum millium irrupunt, statimque regis prætorium petunt, aut cum illo, aut si ipsi oppressi essent, in ipsius potissimum sede morituri. Tumultus totis castris oritur. Spartani posteaquam regem non inueniunt, per omnia castra uictores uagantur, cædunt, sternuntque omnia: ut qui sciant se pugnare non spe uictoriæ, sed in mortis ultione. Prælium à principio noctis in maiorem partem diei tractum. Ad postremum non uicti, sed uincendo fatigati, inter ingentes stratorum hostium cateruas occiderunt. Xerxes duobus uulneribus terrestri prælio acceptis, experiri * Martis fortunam statuit. Sed Atheniensium dux Themistocles, cum animaduertisset Ionas, propter quos bellum Persarum rex susceperat, in auxilium regis classe uenisse, sollicitare eos in partes suas statuit. Et cum colloquendi copiam non haberet, quò applicaturi erant, symbolos proponi, & saxis proscribi curat. *Que uos Iones dementia tenet? quod facinus agitat? bellum inferre olim conditoribus uestris, nuper etiam uindictibus cogitatis? An ideo mœnia uestra condidimus, ut essent qui nostra delerent? quid si non hæc & Dario*

* maris

prius, & nunc Xerxi belli causa nobiscum foret, quod uos rebellantes non destituimus? quin uos in hac nostra castra ex ista obsidione transitis? Aut si hoc parum tutum ex-

* cessum, tut, uos commisso praelio ite * cessum, inhibete remos, & a bello discedite. Ante naualis praelij congressionem miserat Surtulit omnia Asiae tepla, praeter Ephesiana Dianae, Solimus.

QUANTO GRAVIOR OFFENSA DEORVM ESSET, TANTO NULLAS ESSE HOMINVM ADVERSUS DEOS VIRES.

Posthaec Thebias, & Plateas, & Athenas hominibus uacuis incendit: & quoniam ferro non poterat in homines, in aedificia igne grassatur. Namque Athenienses post pugnam Marathoniā, praemonente Themistocle, uictoriam illam de Persis, non finem, sed causam maioris belli fore, ccc. naues fabricauerunt. Adventante igitur Xerxe, consulentibus Delphis oraculum, responsum fuerat, salutem muris ligneis tuerentur. Themistocles nauium praesidium demonstratum ratus, persuadet omnibus, patriam municipes esse,

Patria muni non moenia, ciuitatemque non in aedificijs, sed in ciuibus positam. Melius itaque salutem nauibus, quam urbi commissuros: huius sententiae etiam Deum autorem esse. Probato consilio, coniuges liberosque cum pretiosissimis rebus aditis insulis relicta urbe demandant. Ipsi naues armati conseruauerunt, exemplum Atheniensium & aliae urbes imitatae. Itaque cum adunata omnis sociorum classis, & iniecta in bellum nauale esset, angustiisque Salaminij freti, ne circumueniri a multitudine possent, occupassent, dissenso inter ciuitatum principes oritur: qui cum deserto bello ad sua tuenda dil

da dilabi uellent, timens Themistocles, ne discessu sociorum uires minuerentur, per seruum fidum Xerxi nuntiat, uno in loco eum contractam Graeciam posse capere facillime. Quod si ciuitates quae iam abire uellent, dissipentur, maiore labore ei singulas consecandas. Hoc dolo impellit regem signum pugnae dare. Graeci quoque aduentu hostium occupati, praelium collatis uiribus caepserunt. Interea rex uelut spectator pugnae cum parte nauium in littore remanet. Artemisia autem regina Halicarnassi, quae in auxilium Xerxi uenerat, inter primores duces bellum acerrime ciebat: Quippe ut in uiro muliebrem timorem, ita in muliere uirilem audaciam cerneret. Cum anceps praelium esset, Iones iuxta praecipitum Themistoclis, pugnae se paulatim subtrahere caeperunt, quorum defectio animos ceteris fregit. Itaque circumspicientes fugam pelluntur Persae, & mox praelio uicti, in fugam uertuntur. In qua trepidatione multae summe se naues, multae captae sunt: plures tamen non minus seuitiam regis, quam hostem timentes, domum dilabuntur. Hac clade percussus, & dubium consilij Xerxem Mardonius aggreditur. Hortatur ut in regnum abeat, ne quid seditionis moueat fama aduersi belli, & in maius, sicuti mos est, omnia extollens, sibi ccc. millia armatorum lecta ex omnibus copiis relinquat, quae manu aut cum gloria eius perdomiturum se Graeciam, aut si aliter euentus ferat, sine eiusdem infamia hostibus cessurum. Probato consilio, Mardonio exercitus traditur, reliquas copias rex ipse reducere in regnum parat. Sed Graeci audita regis fuga, consilium ineunt pontis interrumpendi: quem ille Abydo uelut uictor maris fecerat, ut intercluso aditu, aut cum exercitu deleteretur, aut desperatione rerum, pacem uictus petere cogeretur. Sed Themistocles timens, ne interclusi hostes

desperationem in uirtutem uerterent; & iter quod aliter non pateret, ferro patefacere, satis multos hostes in Grecia remanere dictitans, nec augeri numerum retinendo oportere, cum uincere consilio ceteros non posset, eundem seruum ad Xerxem mittit, certiorumq; consilij facit, & occipere transitum matura fuga iubet. Ille percussus nuntio, tradit ducibus milites perducendos, ipse cum paucis Abydon contendit. Vbi cum solutum pontem hybernis tempestatibus offendisset, piscatoria scapha traiecit trepidus. Erat res spectaculo digna, & ad estimationem rerum humane fortis uarietate miranda, in exiguo latentem uidere nauigio, quem paulo ante uix aquor omne capiebat: carentem etiam omni seruorum ministerio, cui

exercituius exercitus propter multitudinem, terrae graues erant. Nec pedestribus copiis, quas ducibus assignauerat, felicius iter fuit. Siquidem quotidiano labori (neque enim ulla est metuentibus quies) etiam fames accesserat. Multorum deinde dierum inopia contraxerat & pestem, tantaq; foeditas morientium fuit, ut uiae cadaueribus implerentur, alitesq; & bestiae escae illecebris sollicitatae, exercitum sequerentur. Interim Mardonius Olynthum in Grecia expugnat. Athenienses quoque in spem pacis, amicitiamq; regis sollicitat, spondens incense eorum urbis etiam in maius restitutionem. Posteaquam nullo pretio libertatem uidit his uenalem, incensis quae reaedificare ceperant, copias in Boeotiam transfert. Eo & Graecorum exercitus, qui centum millium fuit, sequutus est. Ibiq; praetium commissum, sed fortuna regis cum duce mutata non est. Nam uictus Mardonius, ueluti ex naufragio cum paucis profugit, castra referta regalis opulentiae capta. Unde primum Graecos, diuiso inter se auro Persico, diuitiarum

rum

rum luxuria coepit. Eodem forte die quo Mardonij copiae deletae sunt, etiam nauali praetio in Asia sub monte Mycale aduersus Persas dimicatum est. Ibi ante congressionem, cum classes ex aduerso starent, fama ad utrunque exercitum uenit, uicisse Graecos, & Mardonij copias occisione occidisse. Tantam fama uelocitatem fuisse, ut cum matutino tempore praetium in Boeotia commissum sit, meridiana hora in Asiam, per tot maria, & tantum spatij, tam breui horarum momento, de uictoria nuntiatum sit. Confecto bello, cum de praemiis ciuitatum ageretur, omnium iudicio Atheniensium uirtus ceteris praetata. Inter duces quoque Themistocles princeps ciuitatum testimonio iudicatus, gloriam patriae suae auxit. Igitur Athenienses aucti & praemiis belli, & gloria, urbem ex integro condere moliuntur. Cum moenia maiora complexi fuissent, suspecti esse Lacedaemoniis coepere, recte reputantibus, quibus ruina urbis tantum incrementi dedisset, quantum sit datura munita ciuitas. Mittunt ergo legatos qui monerent, ne munimenta hostibus & receptacula futuri rursus belli extruant. Themistocles ut uidit spei urbis inuideri, non existimans abrupte agendum, respondit legatis, ituros Lacedaemona, qui de ea re pariter cum illis consulent. Sic dimissis Spartanis hortatur suos, ut opus maturarent. Deinde ipse interiecto tempore in legationem proficiscitur, & nunc in itinere infirmitate simulata, nunc tarditatem collegarum accusans, sine quibus agi iure nihil possit, diem de die proferendo, spatium consummando operi querebat: cum interim nuntiatur Spartanis, opus Atheniensium maturari, propter quod denuo legatos mittunt ad inspiciendam rem. Tum Themistocles per seruum magistratibus scribit Atheniensium, Lacedaemonum le-

gatos vinciant, pignusque teneant, ne in se gravius consi-
latur: addit deinde concionem Lacedaemoniorum, iudi-
cat permunitas Athenas esse, & posse illatum bellum non
armis tantum, sed etiam muris sustinere. Si quid ob eam
rem de se crudelius statuerent, legatos eorum Athenis in
hoc pignus retentos. Grauiter deinde castigat eos, quod
non uirtute, sed imbecillitate sociorum potentiam quere-
rent. Sic dimissus, ueluti triumphatis Spartanis, à ciuibus
excipitur. Post hæc Spartani, ne uires otio corrumperent,
& ut bis illatum à Persis Græciæ bellum ulciscerentur,
ultra fines eorum depopulantur? Ducem suo, sociorumq;
exercitui deligunt Pausaniam, qui pro ducatu regnum
Græciæ affectans, proditiōnis præmium cum Xerxe, nu-
ptias filie eius paciscitur, redditis captiuis, ut fides regis
aliquo beneficio obstringeretur. Scribit præterea Xer-
xi, quoscumque ad se nuntios misisset, interficeret, ne res
loquacitate hominum proderetur. Sed dux Atheniensium
Aristides belli socius electus, collegæ conatibus obuiam
cundo, simul & in rem sapienter consulendo, proditiōnis
consilia discussit. Nec multo post accusatus Pausanias dam-
natur. Igitur Xerxes cum proditiōnis dolum publicatum
uideret, ex integro bellum instituit. Græci quoque ducem
instituant Cimonem Atheniensem, filium Milciadis, quo
duce apud Marathonem pugnatum est, iuuenem cuius
magnitudinem futuram pietatis documenta prodiderunt.
Quippe patrem ob crimen peculatus in carcerem con-
iectum, ibique defunctum, translatis in se uinculis ad
sepulchram redemit. Nec in bello iudicium diligentium
fessit. Siquidem non inferior uirtutibus patris, Xerxem
terrestri, nauisque bello superatum, trepidum se recipere
in regnum coëgit.

Congylus
Cretensis li-
teras pertu-
lit. Probus.

IVSTINI LI- BER III.

XERXES rex Persarum terror antea gentium
bello in Græcia infeliciter gesto, etiam suis contem-
ptui esse coepit. Quippe Artabanus præfectus eius, desi-
ciente quotidie regis maiestate, in spem regni adductus,
cum septem robustissimis filiis regiam uesperis ingreditur:
nam amicitia iure semper illi patebat: trucidatoque
rege, uoto suo obistentes filios eius, dolo aggreditur.
securior de Artaxerxe puero admodum, fingit regem à
Dario, qui erat adolescens, quò maturius regno potire-
tur, occisum: impellit Artaxerxem parricidium parrici-
dio uindicare. Cum uentum esset ad domum Darij, dor-
miens inuentus, quasi somnum fingeret, interficitur. De-
inde cum unum ex regis filiis scelcri suo superesse Artaba-
nus uideret, metueretque de regno certamina princi-
pum, assumit in societatem consilij Baccabassum, qui præ-
senti statu contentus, rem prodit Artaxerxi, ut pater eius
occisus sit, ut frater falsa parricidij suspitione oppressus,
ut denique ipsi pararentur insidiæ. His cognitis Artaxer-
xes uerens Artabani numerum filiorum, in posterum
diem paratum esse exercitum, armatumque iubet, reco-
gniturus & numerum militum, & in armis industriam
singulorum. Itaque cum inter ceteros & ipse Artaba-
nus armatus assisteret, rex simulat se breuiorem lori-
cam habere, iubet Artabanum secum commutare: exuen-
tem se, ac nudatum gladio traiecit. Tum & filios eius cor-
ripi iubet: atque ita egregius adolescens, & cadem pa-
tris, & necem fratris, & se ab insidijs Artabani uindica-
uit. Dum hæc in Persis geruntur, interca Græcia omnis,

Is Longi-
manus di-
ctus fuit.

ducibus Lacedæmonijs & Atheniensibus in duas diuisa partes, ab externis bellis, uelut in uiscera sua arma conuertit. Fiunt igitur de uno populo duo corpora, & eorundem castrorum homines in duos hostiles exercitus diuiduntur. Hinc Lacedæmonij communiã quondam ciuitatũ auxiliã ad uires suas trahabant. Inde Athenienses & uetustate

*generis, *gentis, & gestus rebus illustres, proprijs uiribus confidebant. Atque ita duo potentissimi Græciæ populi institutis Solonis & Lycurgi legibus pares, ex emulacione uirum in

*Polydectæ bellum ruebant. Namque Lycurgus cum fratri suo *Polibita Spartanorum regi successisset, regniũque sibi uendicare potuisset, Charilao filio eius, qui natus posthæmus fuerat, cum ad ætatem adultam uenisset, regnum summa fide restituit, ut intelligerent omnes, quantũ plus apud bonos pietatis iura, quam omnes opes ualerent. Medio igitur tempore dum infans conualescit, tutelamque eius administrat, non habentibus Spartanis leges instituit, non inuentione earum magis, quam exemplo clarior. Siquidem nihil lege ulla in alios sanxit, cuius non ipse primus in se documenta daret. Populares, quid præstare debeant, riorum firmavit. Parsimoniam omnibus suadet, existimans laborem malitiæ assidua frugalitatis consuetudine faciliorem fore. Emi singula non pecunia, sed compensatione mercium iussit: auri argenteque usum uelut omnium scelereum materiam susulit: administrationem reipublicæ per ordines diuisit. Regibus potestatem bellorum, Magistratibus iudicia, & annuas successiones, Senatui custodiam legum, Populo sublegendi Senatũ, uel creandi quos uellet magistratus, potestatem permisit. Fundos omnium equaliter inter omnes diuisit, ut æquata patrimonialia neminem potentiorẽ altero redderent. Conuiuari omnes publice iussit, ne cuius diuitia,

Legumatores, quid præstare debeant, riorum firmavit. Parsimoniam omnibus suadet, existimans laborem malitiæ assidua frugalitatis consuetudine faciliorem fore. Emi singula non pecunia, sed compensatione mercium iussit: auri argenteque usum uelut omnium scelereum materiam susulit: administrationem reipublicæ per ordines diuisit. Regibus potestatem bellorum, Magistratibus iudicia, & annuas successiones, Senatui custodiam legum, Populo sublegendi Senatũ, uel creandi quos uellet magistratus, potestatem permisit. Fundos omnium equaliter inter omnes diuisit, ut æquata patrimonialia neminem potentiorẽ altero redderent. Conuiuari omnes publice iussit, ne cuius diuitia,

Monarchia.
Oligarchia.
Democratia.

uel

uel luxuria in occulto essent. Iuuenibus non amplius una ueste uti toto anno permissum, nec quenquam cultius quam alterum progredi, nec epulari opulentius, ne imitatio in luxuriam uerteretur. Pueros puberes non in forum, sed in agrum deduci præcepit, ut primos annos non in luxuria, sed in opere, & in laboribus agerent. Nihil eos somni causa substernere, & uitam sine pulmento degere, neque prius in urbem redire, quam uiri facti essent. Statuit uirgines sine dote nubere: iussit ut uxores eligerentur, non pecuniarum seueriusque matrimonia sua uiri coercerent, cum nullis dotalis frænis tenerentur. Maximum honorem non diuitum & potentium, sed pro gradu ætatis senum esse uoluit. Nec sane usquam terrarum locum honoratiorem senectus habet. Hæc quoniam primò, solutis antea moribus, dura uidebantur esse, autorem eorum Apollinem Delphicum fingit, & inde se ea ex præcepto numinis detulisse, ut consuescendũ medium metus religionis euincat. Deinde ut æternitatem legibus suis daret, iureiurando obligat ciuitatem, nihil eos de eius legibus mutatuos, priusquam reuerteretur: & simulat se ad oraculum Delphicum proficisci, consulturum quid addendum, mutandũque legibus uideretur. Proficiscitur autem Cretam, ibique perpetuum exilium egit, abique in mare ossa sua moriens iussit, ne relictis Lacedæmonia, solutos se Spartani religione iuristurandi in dissoluentis legibus arbitrarentur. His igitur moribus ita breui ciuitas *conualuit, ut cum Messeniis propter stupratas uirgines suas, in solenni Messeniorum sacrificio bellum intulissent, grauissima se execratione obstringerent, non prius quam Messeniam expugnassent, reuersuros, tantũ sibi uel de uiribus suis, uel de fortuna spondentes. Quæ res initium diffensionis Græciæ, & intestini belli causa & origo fuit.

Abiit hoc in prouerbiũ, In sola Sparta expedit se necere.

*coaluit,

Octauo imperii Romuli fuit hoc bellum, autor Euseb.

* Id est, se-
cus quàm
sperauerant.

Itaque cum * contra presumptionem suam annis decem
in obsidione urbis tenerentur, & querelis uxorum post-
tam longam uiduitatem reuocarentur; ueriti ne hac perse-
uerantia belli grauius sibi, quàm Messenijs nocerent:
quippe illis quantum iuuentutis bello intercidat, mulie-
rum fecunditate suppleri: sibi & belli damna asidua,
& fecunditatem uxorum absentibus uiris nullam esse.
Itaque legunt iuuenes ex eo genere militum, qui post
iusiurandum in supplementum uenerant. Quibus Spar-
tam remissis promiscuos omnium foeminarum concubi-
tus permiscere, maturiorem futuram conceptionem rati-
si eam singulae per plures uiros experirentur. Ex his na-
ti, ob notam materni pudoris, Parthenij sunt uocati: qui
cum ad annos xxx. peruenissent, metu inopiæ (nulli
enim pater existerat, cuius in patrimonium successio
speraretur) ducem Phalantium assumunt, filium * Araci-
qui autor Spartanis fuerat, iuuentutis ad generandam so-
bolem domum remittende: ut sicuti dudum patrem eius
nascendi habuissent autorem, sic ipsum spei ac dignitatis
suae haberent. Itaque nec salutatis matribus è quarum adul-
terio infamiam collegisse uidebantur, ad sedes requirendas
proficiscuntur, diuque & per uarios casus iactati, tandem
in Italiam deferuntur, & oppugnata arce Tarentinorum,
expugnatis ueteribus incolis, sedem sibi constituunt. Sed
post annos plurimos dux eorum Phalantus, per seditio-
nem in exilium perturbatus, Brundisium se contulit, quò
expulsi sedibus suis ueteres Tarentini concesserant. Is mo-
riens persuadet, ut ossa sua, postremasque reliquias con-
terant, & tacite spargi in foro Tarentinorum curent. Hoc
enim modo recuperare illos patriam suam posse, Apollinem
Delphis cecidisse. Illi arbitantes eum in ultionem sui, facta
ciuium

ciuium prodidisse, præceptis paruere: sed oraculi diuersa
sententia fuerat: perpetuitatem enim urbis, non amissionem
hoc facto promiserat. Ita ducis exulis consilio, & hostium
ministerio possessio Tarentina Parthenis in aeternum sua:
data: ob cuius beneficij memoriam Phalanto diuinos hono-
res decreuere. Interea Messenij cum uirtute non possent,
per insidias expugnantur. Deinde cum per annos l. x. x.
grauia seruitutis uerbera, plerumque uincula, ceteraq; * ca- * capte ciui-
ptiuitatis mala perpessi essent, post longam poenarum pa-
tientiam, bellum restaurant. Lacedæmonij quoque eò con-
spiratius ad arma concurrunt, quò aduersus seruos dimi-
caturi uidebantur. Itaque cum hinc iniuria, inde indigni-
tas animos acueret, Lacedæmonij de belli euentu oraculo
Delphis consulto, iubentur ducem belli ab Atheniensibus
petere. Porrò Athenienses cum responsum cognouissent,
in contemptum Spartanorum Tyrtaeum poetam claudum
pede misere, qui tribus praeliis fuscus, eo usque desperatio-
nis Spartanos adduxit, ut ad supplementum exercitus, ser-
uos suos manumitterent: hisque interfectorum matri-
monia pollicerentur, ut non numero tantum amissionum
ciuium, sed & dignitati succederent. Sed reges Lace-
dæmoniorum ne contra fortunam pugnando maiora dea-
trimenta ciuitati infunderent, reducere exercitum uo-
luerunt, ni interuenisset Tyrtaeus, qui composita carmi-
na exercitui pro concione recitauit: in quibus hortamen-
ta uirtutis, diuinorum solatia, belli consilia conscripse-
rat. Itaque tantum ardorem militibus iniecit, ut non de
salute, sed de sepultura solliciti, tesseras, insculptis suis
& patrum nominibus, dextro brachio deligarent: ut
si omnes aduersum praelium consumpsisset, & tempo-
ris spatio confusa corporum lumina essent, ex in-
dicio

dicio titulorum tradi sepulturae possent. Cum sic animalium reges exercitum uiderent, curant rem hostibus nuntiare. Messeniis autem non timorē res, sed emulationem mutuum dedit. Itaque tantis animis concursus est, ut raro unquam cruentius praelium fuerit. Ad postremum tamē uictoria Lacedaemoniorum fuit. Interiecto tempore tertium quoque bellum Messenij reparauere: in cuius auxilium Lacedaemonij inter reliquos socios etiam Athenienses adhibuere, quorum fidem cum suspectam haberent, superuacuos eos simulantes, à bello eosdem dimiserunt. Hanc rem Athenienses grauer ferentes, pecuniam quae erat in stipendium Persici belli ab uniuersa Graecia collata, à Delo Athenas transferunt, ne deficientibus à fide societatis Lacedaemoniis, praedae arapinae esset. Sed nec Lacedaemonij quieuerunt: qui cum Messeniorum bello occupati essent, Peloponneses immisere, qui bellum Atheniensibus facerent. Paruae tunc temporis, classe in Aegyptum missa, uires Atheniensibus erant. Itaque nauali praelio dimicantes, facile superantur. Interiecto deinde tempore, post reditum sociorum aucti, et classis, et militum robore, praelium reparant. Iam et Lacedaemonij omisissis Messeniis, aduersus Athenienses arma uerterant. Diu uaria uictoria fuit: ad postremum aequo Marte utriusque discessum. Inde reuocati Lacedaemonij ad Messeniorum bellum, ne medium tempus otiosum Atheniensibus relinquere, cum Thebanis paciscuntur, ut Boeotiorum imperium his restituerent, quod temporibus Persici belli amiserant, ut illi cum Atheniensibus bella susciperent. Tantaus furor Spartanorum erat, ut duobus bellis impliciti, suscipere tertium non recusarent, dummodo inimicis suis hostes adquirerent. Igitur Athenienses, aduersus tantam tempestatem belli, duos duces deligunt, Periclem spectata

Erat enim
Delus pro
cōmuniara-
rio. Probus
bus in vita
Aristo.

t.e uirt

te uirtutis uirum, et Sophoclem scriptorem tragicedarum, qui diuerso exercitu, Spartanorum agros uastauerunt, et multas Achaiae ciuitates Atheniensium imperio adiecerunt. His malis fracti Lacedaemonij, in annos x x x. pepigerunt pacem: sed tam longum otium inimicitiae non tulerunt. Itaque intra quindecim annos rupto foedere, cum contemptu Deorum hominumque, fines Atticos populantur. Et ne praedam potius, quam pugnam expetisse uiderentur, hostes ad praelium uocant. Sed Athenienses, consilio Periclis ducis, populationis iniuriam differunt in tempus ultionis, superuacua pugnam existimantes, cum ulcisci hostem sine periculo possent. Deinde interiectis diebus, naues conscendunt, et nihil sentientibus Lacedaemoniis, totam Spartam depraedantur, multoque plura auferunt, quam amiserant. Prorsus in comparatione damnorum, longe plurimi fuerit ultio, quam ira. Clara quidem haec Periclis expeditio habita, sed multo clarior priuati patrimonij contemptus fuit. * Huic agros in populatione caeterorum intactos hostes reliquerant, sperantes acquirere se illi posse, aut periculum ex inuidia, aut ex suspitione proditoris infamiam. Quod ante prospiciens Pericles, et futurum populo praedixerat, et ad inuidiae impetum declinandum agros ipsos dono reipublicae dederat. Atque ita unde periculum quaesitum fuerat, ibi maximam gloriam inuenit. Post haec interiectis diebus, nauali praelio dimicatum est: uicti Lacedaemonij fugerunt. Nec cessatum deinceps est, quin aut terra, aut mari uaria praeliorum fortuna inuicē se trucidarent. Denique se ipsi toti malis, pacem in annos quinquaginta fecerunt, quam non nisi sex annis seruauerunt. Nam inducias, quas proprio nomine condixerant, ex sociorum personarum pebant: quippe quasi minus periurij contraherent, si ferentes

* Huius

rentes

rentes sociis auxilia potius, quam si aperto praelio dimicassent. Hinc bellum in Siciliam translatum: quod priusquam exponam, de Siciliae situ pauca dicenda sunt.

IVSTINI LIBER III.

Sicilian ferunt arguis quondam faucibus Italiae adhaesisse, direptamque uelut à corpore, maiore impetu superioris maris, quod toto undarum onere illuc uehitum. Est autem ipsa terra tenuis ac fragilis, et cauernis quibusdam fistulisque ita penetrabilis, ut uentorum tota sine me flatibus pateat, necnon et ignibus generandis, nutritioque, soli ipsius naturalis uis. Quippe intrinsecus stratum sulphure et bitumine traditur: quae res facit, ut spiritum cum igne inter interiora luctante, frequenter et compluribus locis nunc flammis, nunc uaporem, nunc fumum eructet. Inde denique Aetnae montis per tot secula durat incendium. Et ubi acrior per spiramenta cauernarum uentus incubuit, harenarum moles egeruntur. Proximum illi promontorium, Rhegium dicitur, ideo quod Graeci abrupta hoc nomine pronuntiantur. Nec mirum si fabulosa est loci eius antiquitas, in quem res tot coiere mirum. Primum quod nusquam alias tam torrens fretum, nec solum citato impetu, uerumetiam seruo: neque experientibus modo terribile, uerumetiam procul uisitentibus. Undarum porro inter se concurrentium tanta pugna est, ut alias ueluti terga dantes uorticibus in inum desidere, alias quae uictrices sublime ferri uideas. Nunc hic fremitum feruentis aestus, nunc illic gemitum in uoragine desidentis exaudias. Accedunt uicini, et perpetui Aetnae montis ignis

Vide Pli. lib. 85. cap. 15.

Et de hiscedi argumentum Pli.

* uorticibus mergi, ac in im.

ignes, et insularum Aeolidum, ueluti ipsis undis alatur incendium. Neque enim in tam angustis terminis aliter durare tot seculis tantus ignis potuisset, nisi et humoris nutrimentis aleretur. Hinc igitur fabulae Scyllam et Charybdim peperere: hinc latratus auditos: hinc monstri credita simulacra, dum nauigantes magnis uorticibus pelagi desidentis exterriti, latrare putant undas, quas sorbentis aestus uorago collidit. Eadem causa etiam Aetnae montis perpetuos ignes facit. Nam aquarum ille concursus raptum secum spiritum in inum fundum trahit, atque ibi suffocatum tam diu tenet, donec per spiramenta terra diffusus, nutrimenta ignis incendat. tam ipsa Italiae, Siciliaeque uicinitas, iam promontorium altitudo ipsa ita similis est, ut quantum nunc admirationis, tantum antiquis terroris dederit, credentibus, coeuntibus in se promontorijs, ac rursum discedentibus, solida intercipi, absumique nauigia. Neque hoc ab antiquis in dulcedinem fabulae compositum, sed metu et admiratione transeuntium. Ea est enim procul inspicientibus natura loci, ut sinum maris, non transitum putes: quo cum accesseris, discedere, ac seiungi promontoria, quae antea iuncta fuerant, arbitrere. Siciliae primo Trinacriae nomen fuit: praeterea Sicania denominata est. Haec à principio patria Cycloperum fuit: quibus extinctis, Aeolus regnum insulae occupauit: post quem singulae ciuitates in tyrannorum imperium concesserunt, quarum nulla terra feracior fuit. Horum ex numero Anaxilaus iustitia cum ceterorum crudelitate certabat: cuius moderatio haud mediocrem fructum tulit. Quippe decedens eam paruulos filios reliquisset, tutelamque eorum Michillo, spectatae fidei seruo commisisset, tantus amor memoriae eius apud omnes fuit, ut parere seruo, quam deserere re-

A Thucyde de, autore Plinio, Triquetra etiam dicta.

* Michillo,

gis

gis filios mallent : principesq; ciuitatis obliti dignitatis suae, regni maiestatem administrari per seruum paterentur. Imperium Siciliae etiam Carthaginenses tentauerunt, diuq; sua uictoria cum tyrannis dimicatum. Ad postremum amisso Hamilcare imperatore cum exercitu, aliquantisper quiescere uicti. Medio tempore cum Rhegini discordia laborarent, ciuitasq; per dissensionem diuisa in duas partes esset, ueterani ab altera parte ab Himera urbe in auxilium uocati, pulsus ciuitate, contra quos implorati fuerant, et mox caesis, quibus tulerant auxilium, urbem cum coniugibus et liberis sociorum occupauerunt ausi facinus nulli tyranno comparandum: quippe ut Rheginis melius fuerat uinci, quam uicisse. Nam siue uictoribus captiuitatis iure seruissent, siue amissa patria exulare necesse habuissent, non tamen inter aras et patrios lares trucidati, crudelissimis tyrannis patriam cum coniugibus ac liberis praedam reliquissent. Catanenses quoque cum Syracusanos graues paterentur, diffisi uiribus suis, auxilium ab Atheniensibus petiere: qui seu studio maioris imperij, quod Asiam Graeciamque penitus occuparant, seu metu factae praedae a Syracusanis classis, ne Lacedaemonijs ille uires accederent, Lamponium ducem cum classe in Siciliam miserunt, ut sub specie ferendi Catanensibus auxilij, tentarent Siciliae imperium. Et quoniam prima initia frequenter casti hostibus prospera fuerant, maiore denuo classe, et robustiore exercitu, Lachete et Cariade ducibus, Siciliam petiuerunt: sed Catanenses siue metu Atheniensium, siue tacto belli pacem cum Syracusanis, remisissimum auxilij, fecerunt. Interiecto deinde tempore, cum fides pacis a Syracusanis non seruaretur, denuo legatos Athenas mittunt, qui sordida ueste, capillo barbaeque prolixis, et omni

squallo

squaloris habitu ad misericordiam commouendam *acquistis, concionem deformes adeunt. Adduntur precibus lacrymae, et ita misericordem populum supplices mouent, ut damnarentur duces, qui ab his auxilia deduxerant. Igitur classis ingens decernitur: creantur duces *Niceas, et *Nicias, Alcibiades, et Lamachus: tantisque uiribus Sicilia repetitur, ut ipsis terrori essent, in quorum auxilia mittebantur. Breui post tempore, reuocato ad reatum Alcibiade, duo praelia pedestria secunda Nicias et Lamachus faciunt: munitionibus deinde circumdatis, hostes etiam marinis comitatibus in urbe clausos intercludunt. Quibus rebus fracti Syracusani, auxilium a Lacedaemonijs petiuerunt. Ab his mittitur Gylippus, solus quidem, sed in quo instar omnium auxiliorum erat. Is audito genere belli iam inclinato statu, auxilijs partim in Graeciam, partim in Siciliam miserè contractis, opportuna bello loca occupat. Duobus inde praelijs uictus, congressus tertio, occiso Lamacho et hostes in fugam compulit, et socios obsidione liberauit. Sed cum Atheniensis a bello terrestri in nauale se transferuissent, Gylippus classem a Lacedaemone cum auxilijs accersit: quo cognito, et ipsi Athenienses in locum amissum ducis Demosthenem et Eurymedonta cum supplemento copiarum mittunt. Peloponnesijs quoque communi ciuitatum decreto ingentia Syracusanis auxilia miserè, et quasi Graeciae bellum in Siciliam translatum esset: ita ex utraque parte summis uiribus dimicabatur. Prima igitur congressione naualis certaminis Athenienses uincuntur. Castra quoque cum omni publica, ac priuata pecunia amittunt. Super haec mala, cum etiam terrestri praelio uicti essent, tunc Demosthenes censere coepit, ut abirent Sicilia, dum res, quauis afflictæ, nondum tamen perditæ forent, neq; in bello

d male

male auspiciato amplius perseverandum esse, domi grauiora, & forsitan infeliciora bella esse, in quæ reseruare hos urbis apparatus oporteat. Nicias seu pudore male actæ rei, seu metu destituta spei ciuium, seu impellente fato, manere contendit. Reparatur igitur nauale prælium, & à nimia prioris fortune procella ad spem certaminis reuocantur: sed inscitia ducum, qui inter angustias maris tuentes se, Syracusanos aggressi facile uincuntur. Eurymedon dux in prima acie fortissime dimicans, primus cadit: triginta naues, quibus præfuerat, incenduntur. Demosthenes & Nicias etiam ipsi uicti, exercitum in terram deponunt, tutiore si gam rati timere terrestri. Ab his relictas centum triginta naues Gylippus inuasit: ipsos deinde insequitur fugientes partim capit, cædit partim. Demosthenes amisso exercitu à captiuitate, gladio, & uoluntaria morte se uindicat. Nicias autem ne Demosthenis quidem exemplo, ut sibi consuleret admonitus, cladem suorum auxit dedecore captiuitatis.

Variât autem res de morte Demosthenis. uide Plutarchum.

IVSTINI LIBER V.

DVM Athenienses in Sicilia bellum per biennium cupidius, quam felicius gerunt, interim concitator & dux eius Alcibiades absens Athenis insimulatur, mysteria Cereris, Initiorum sacra, nullo magis quam silentio solennia enuntiauisse. Reuocatusque à bello ad iudicium, sine conscientiam, siue indignitatem rei non ferens, tacitum in exilium Elidem profectus est. Inde ubi non damnatum se tantum, uerum etiam dijs per omnium sacerdotum religiones deuotum cognouit, Lacedæmona se contulit: ibique regem Lacedæmoniorum impellit, turbatis Atheniensibus aduerso

Festa Adonia appellatur à Probo. Plutarchus.

Olympiada sacerdotibus appellatur à Probo. Deuotionis exemplum in pi-

aduerso Sicilia prælio ulro bellum inferre. Quo facto omnia Græciæ regna, uelut ad extinguendum commune incendium, concurrunt. Tantum odium Athenienses inmoderati imperij crudelitate contraxerant. Darius quoque rex Persarum memor paterni amicitij in hanc urbem odij, facta cum Lacedæmonis per Tyssasernem præfectum Lydiæ societate, omnem sumptum belli pollicetur. Et erat hic quidam titulus cum Græcis coëundi: re autem uera timebat, ne uictis Atheniensibus ad se Lacedæmonij arma transferrent. Quis igitur miretur, tam florentes Atheniensium opes fuisse, cum ad opprimendam unam urbem totius Orientis uires concurrerent? Non tamen inertem, neque incruento cecidere bello, sed præliati ad ultimum uictores etiam interdum, consumpti magis fortune uarietate, quam ui uicti sunt. Principio belli omnes etiam ab his socij descuerant, ut sit, QVO SE FORTVNA, EO DEM ETIAM FAVOR HOMINVM INCLINAT. Alcibiades quoque motum aduersus patriam bellum, non gregarij militis opera, sed imperatoris uirtutibus adiuuabat. Nempe acceptis quinque nauibus in Asiam contendit, & tributarias Atheniensium ciuitates autoritate nominis sui ad defectionem compellit. Sciebant enim domi clarum, nec exilio uidebant factum minorem, nec tam ablatum Atheniensibus ducem, quam Lacedæmonis traditum, partimque cum amissis imperia pensabant. Sed apud Lacedæmonios uirtus Alcibiadis plus inuidiæ, quam gratiæ conuerterat. Itaque cum principes uelut æmulum gloriæ suæ interficiendum insidijs mandassent, cognita re Alcibiades per uxorem Agidis regis, quam adulterio cognouerat, ad Tyssasernem præfectum Darij regis profugit. Cui celeriter officij comitate, & obsequendi gratia insinuauit. Erat enim uir

la lapidea incisum, in publico positum fuit. Prob.

* cupiditate

* ruisse,

* uictoria

Ioniâ enim à societate auerterat.

Timea, uxor Agidis.

* se insinuat

A facilitate
morū, appel-
latur à Plu-
tarcho Cha-
mæleon.

et atatis flore, et formæ ueneratione, nec minus eloquentia etiam inter Athenienses insignis: sed in reconciliandis amicitiarum studiis, quàm in retinendis uir melior: quia morum uitia sub umbra eloquentiæ primò latebant. Igitur persuadet Tyssafèrni, ne tanta stipendia classi Lacedæmoniorum præberet. Vocandos enim in portionem numeris Ionios, quorum pro libertate, cum tributa Atheniensibus penderent, bellum susceptum sit. Sed nec auxiliis nimis enixe Lacedæmonios iuuandos. Quippe memorem esse debere, alienam se uictoriam, non suam instruere, et eatenus bellum sustinendum, ne inopia deseratur. Nam regem Persarum dissentientibus Græcis, arbitrum pacis ac belli fore, et quos suis non possit, ipsorum armis uicturum: perfecto autem bello, statim ei cum uictoribus dimicandum. Domesticis itaque bellis Græciam obtinendam, ne externis uacet, exequendâsque uires partium, et inferiores auxilio leuandos. Non enim quieturos post hanc uictoriam Spartanos, qui uindices se libertatis Græciæ professi sunt. Grata oratio Tyssafèrni fuit. Itaque commeatus malignè præbere, classem regiam non totam mittere, ne aut uictoriam totam daret, aut necessitatem deponendi belli imponeret. Interea Alcibiades hanc operam ciuibus uendicabat: ad quem cum legati Atheniensium uenissent, pollicetur his amicitiam regis, si Respublica à populo translata ad Senatum foret, sperans ut aut concordante ciuitate, dux belli ab omnibus legeretur, aut discordia inter ordines facta, ab altera parte in auxilium uocaretur. Sed Atheniensibus imminente periculo belli, maior salutis, quàm dignitatis cura fuit. Itaque permittente populo, imperium ad Senatum transfertur. Qui cum insita gentis superbia crudeliter in plebem consuleret, singulis tyrannidis sibi potentiam uendicantibus, ab exercitu

exercitu Alcibiades exul reuocatur, duxque classi constituitur. Statim igitur Athenas mittit ex continentis se cum exercitu uenturum, recepturumque à quadringentis iura populi, ni ipsi redderent. Hac denuntiatione optimates territi, primo urbem prodere Lacedæmonios tentauere: deinde cum id nequiuissent, in exilium profecti sunt. Igitur Alcibiades intestino malo patria liberata, summa cura classem instruit, atque ita in bellum aduersus Lacedæmonios pergit. Iam * Zestromidarum et Pharnabazus, Lacedæmoniorum duces, instructis nauibus expectabant: prælio commisso, uictoria penes Athenienses fuit. In eo prælio maior pars exercitus, et omnes ferme hostium duces caesi, naues LXXX. captæ: interiectis quoque diebus cum bellum Lacedæmonij à mari in terram transfulissent, iteratò uincuntur. His malis fracti, pacem petiere: quam ne acciperent, opera eorum effectum est, quibus ea res questum præstabat. Interea et Syracusanorum auxilia illatum à Carthaginensibus Siciliae bellum domum reuocauit: quibus rebus destitutis Lacedæmoniis, Alcibiades cum classe uictrici Asiam uasat, multis locis prælia facit, ubique, uictor, recepit ciuitates quæ defecerant, nonnullas capit, et imperio Atheniensium adiicit. Atque ita prisca nauali gloria uendicata, adiecta etiam laude terrestri belli, desideratus ciuibus suis Athenas reuertitur. His omnibus præliis ducentæ naues hostium, et præda ingens captæ: ad hunc redeuntis exercitus triumphum, effusa omnis multitudo obuiam procedit, et uniuersos quidem milites, præcipue tamen Alcibiadem mirantur. In hunc oculos ciuitas uniuersa, in hunc suspensa ora conuertit. Hunc quasi de caelo missum, et ut ipsam uictoriam contuentur, laudantque pro patria. Nec minus admirantur quæ exul contrà gesserit, excusantes ipsi iram

* Xindarus

XXX. naues
habet Plut.

tum prouocatumq; fecisse. Enimvero tantum in uno uiro fuisse momenti, ut maximi imperij subuersi, & rursus recepti autor esset: & unde sictisset, eò se uictoria transferret, feretq; cum eo mira quædam fortune inclinatio. Igitur omnibus non humanis tantum, uerumctiam & diuinis eum honoribus honorant: certant secum ipsi, utrum contumeliosius eum expulerint, an reuocauerint honoratiu. Ipsos illi deos gratulantes tulere obuiam, quorum execrationibus erat deuotus. Et cui paulò antè omnem humanam opem interdixerant, eum, si queant, in cælo posuisse cupiunt. Explent contumelias honoribus, detrimenta muneribus, execrationes precibus. Non Siciliæ illis aduersa pugna in ore est, sed Græciæ uictoria: non classes per illum amissæ, sed acquisitæ: nec Syracusarum, sed Ionix, Hellepontiq; memnerunt. Sic Alcibiades nunquam mediocribus, nec in offensam, nec fauorem studiis suorum exceptus est. Dum hæc aguntur à Lacedæmoniis, Lysander classi bellòq; præficitur, & in locum Tyssáfèrnis Darius rex Persarum filium suum Cyrum Ionix Lydiæq; præposuit: qui Lacedæmonios auxiliis opibusque ad spem fortune prioris erexit. Aucti igitur uiribus, Alcibiadem cum centum nauibus in Asiam profectum, dum agros, longa pace diuites, securus populatur, & præde dulcedine sine insidiarum metu sparsos milites haberet, repentino aduentu oppressere: tantæque cædes palantium fuit, ut plus uulneris eo prælio Athenienses acceperint, quàm superioribus dederant: & tanta desperatio apud Athenienses erat, ut excontinenti Alcibiadem ducem Conone duce commutarent: arbitrantes uictos se non fortuna belli, sed fraude imperatoris: apud quem plus prior offensa ualisset, quàm recentia beneficia. Vicisse autem eum priore bello ideo tantum, ut

ostend

ostenderet hostibus, quem ducem spreuissent, & ut carius eis ipsam uictoriam uenderet. Omnia enim credibilia in Alcibiade, uigor ingenij, & uitiorum amor, & morum luxuria faciebat. Veritus itaque multitudinis impetum, denouo in uoluntarium exilium proficiscitur. Itaq; Conon Alcibiadi susceptus, habens ante oculos cui duci successisset, classem maximi industria adornat: sed nauibus exercitus deerat, fortissimis quibusque in Asiæ populatione amissis. Armantur tamen senes, aut impuberes pueri, & numerus militum sane exercitus robore expletur. Sed non magnam bello moram ætas fecit. Imbelles aut ceduntur passim, aut fugientes capiuntur: tantæque strages aut occisorum, aut captiuorum fuit, ut Athenicæsum deletum non imperium tantum, uerum etiam, nomen uideretur. Quo prælio perditis & desperatis rebus, ad tantam inopiã rediguntur, ut consumpta militari etate, peregrinis ciuitatem, seruis libertatè, damnatis impunitatem darent. Eaque colluione hominum, domini antea Græciæ, conscripto exercitu, uix libertatè tuebãtur. Iterum tamen fortunam maris experiendã decernunt. Tanta uirtus animorum erat, ut cum paulo antè salutem desperauerint, nunc non desperent uictoriã. Sed neq; his miles erat, qui nomen Atheniensium ueretur: neq; eæ uires, quibus uincere consueuerant: neq; eã scientia militaris in his, quos uincula, non castra continuerant. Itaque omnes aut capti, aut occisi, cum dux Conon eo prælio superfuisset, solus crudelitatem ciuium metuës, cum octo nauibus ad regem Cyprium contendit Euagoram. At dux Lacedæmoniorum rebus feliciter gestis, fortune hostium insultat, captiuas naues cum præda bellica, in triumphi modum ornatas mittit Lacedæmona, ac tributarias Atheniensium ciuitates, quas metus dubiæ belli fortunæ in fide tenuerat, uoluntarias recepit: nec

In uitiis & virtutibus, nihil fuit: Alcibiade excellentius. Prob.

aliud ditioni Atheniensium præter urbem ipsam reliquit. Quæ cuncta cum Athenis nuntiata essent, omnes relictis domibus, per urbem discurrere pauidi, alius alium sciscitari, autorem nuntij requirere: non pueros imprudentia, non senes debilitas, non mulieres sexus * imbecillitas tenet, adeo ad omnem ætatem tanti mali sensus penetraverat. In foro deinde coeunt, atque ibi perpeti nocte fortunam publicam questibus iterant. Alij fratres, aut filios, aut parentes desunt, cognatos alij, alij amicos cariores cognatis, & cum priuatis casibus querelam publicam miscent. Iam seipsum, iam ipsam patriam perituram, miseriosemque incolumium, quam amissorum fortunam iudicantes: sibi quisque ante oculos obsidionem, famem, & superbum uictoremque hostem proponentes: iam ruinam urbis & incendia, iam omnium captiuitatem & miserissimam seruitutem concordantes: feliciores prorsus prioris urbis ruinas ducentes, quæ incolumibus filiis parenibusque, tectorum tantum ruina taxate sint. Nunc autem non classem, in quam sicuti pridem, confugiant, superesse: non exercitum, cuius uirtute seruari pulchriora possent moenia extruere. Sic deserta ac prope perditæ urbi hostes superueniunt, & obsidione circumdatos & obsessos fame urgent. Sciebant enim neque ex aduectis copijs multum superesse, & ne noue aduehi possent prouiderant: quibus malis rebus Athenienses fracti post longam famem, & assidua suorum funera, pacem petiuere: quæ an dari deberet, diu inter Spartanos, sociosque deliberatum. Cum multi delendum Atheniensium nomē urbemque incendio consumendam censerent, negarunt se Spartani, ex duobus Græciæ oculis alterum erutueros: pacem polliciti, si demissa Pyreum uersum muri brachia deiecerint, nauisque quæ reliquæ forent, traderent, resque publica ex se metipsis

metipsis xxx. rectores acciperet. In has leges traditam sibi urbem Lacedæmonij formandam Lysandro tradiderunt. Insignis hic annus & expugnatione Athenarum, & morte Darij regis Persarum, & exilio Dionysij Siciliæ tyranni fuit. Mutato statu, Athenarum etiam ciuium conditio mutatur. Rectores xxx. reipublicæ constituuntur qui sunt tyranni: quippe à principio tria millia sibi sat electum statuunt, quantum ex tot cladibus propè nec ciuium superfuerat: & quasi paruus hic ad continentendam ciuitatem exercitus esset, septingentos milites à uictoribus accipiunt. Cædes deinde ciuium ab Alcibiade auspicantur, ne iterum rempublicam sub obtentu liberationis inuaderet. Quem cum profectum ad Artaxerxem Persarum regē comperissent, citato itinere miserunt, qui cum interciperent: à quibus occupatus, cum occidi aperte non posset, uiuus in cubiculo, in quo dormiebat, crematus est. Liberati hoc ulto Non crematum Plutarchus scriat sed erupisse, & telorum copia obrutum. ris metu tyranni, miseris urbis reliquias cædibus & rapinis exhauriunt. Quod cum displicere uni ex numero suo Therameni didicissent, ipsum quoque ad terrorem omnium interficiunt. Fit igitur ex urbe passim omnium fuga, repleturque Græcia Atheniensium exulibus, quod etiam ipsum auxilium unicum à miseris eripitur: nam Lacedæmoniorum edicto, ciuitates exules recipere prohibebantur: omnes se Argos & Thebas contulere: ibi non solum tutum exilium egerunt, uerumetiam spem recuperande patriæ receperunt. Erat inter exules Trafibulus uir strenuus, & domi nobilis, qui audendum aliquid pro patria, pro salute comumni etiam cum periculo, ratus, adunatis exulibus castellum Phylen Atticorum finium occupat: nec des erat quarundam ciuitatum tam crudelis casus miserantium * & Hismenias favor. Itaque * eos Menias Thebanorum princeps, etsi pu- nias blicis

* auxilijs blicis non poterat, priuatis tamen * uiribus adiuuabat: & Lyſias Syracuſanus orator, exul tunc, quingentos milites ſtipendio ſuo inſtructos, in auxilium patrie communis eloquentie niſit. Fit itaque aſperum praelium: ſed cum hinc pro patria ſummis uiribus, inde pro aliena dominatione incurius pugnaretur, tyranni uincuntur: uicti in urbem refugerunt, quam exhaustam cadibus ſuis, etiam armis ſpoliant. Deinde cum omnes Athenienſes proditiſſimos ſuſpectos haberent, demigrare eos ex urbe iubent, & in brachijs nuri, quae diruta fuerant, habitare, extraneis militibus imperium tuentes. Poſt haec Thraſibulum corrumpere, imperij ſocietatem pollicentes, conantur: quod cum non contigiſſet, Auxilia a Lacedaemonijs petiuere. Quibus accitis, iterato praeliantur. In eo bello Critias & Hippolochus omnium tyrannorum ſeuſſimi cadunt. Ceteris uictis cum exercitus eorum, ex quibus maior pars Athenienſium erat, fugeret, magna uoce Thraſibulus exclamat: Cur ſe uictorem fugiant potius, quam ut uindictam communis libertatis adiuuent. Ciuium illam meminerint aciem, non hoſtium eſſe: nec ſe ideo arma cepiſſe, ut aliqua uictis adimat, ſed ut adempta reſtituat: x x x. ſe dominis, non ciuitati bellum inferre. Admonet deinde cognationis, legum, ſacrorum communium uetuſti per tot bella commilitij: orat, ut miſereantur exulum ciuium: ſi tam patienter ipſi ſeruiant, reddant ſibi patriam, accipiant libertatem. His uocibus tantum promotum eſt, ut reuerſus in urbem exercitus, x x x. tyrannos emigrare Eleuſina iuberet, ſubſtitutis decem, qui rempublicam regerent: qui nihil exemplo prioris dominationis terribili, eandem uiam crudelitatis aggreſſi ſunt. Dum haec aguntur, nuntiat Lacedaemone in bellum Athenienſes exarſiſſe: ad quod comprimendum, Pauſanias rex mittitur: qui miſer-

ricordia

ricordia exulis populi permotus, patriam miſeris ciuibus reſtituit, & decem tyrannos ex urbe Eleuſina migrare ad ceteros iubet. Quibus rebus cum pax ſtatuta eſſet, interiectis diebus repente tyranni non minus reſtitutos exules, quam ſe in exilium actos indignantur, quaſi uero aliorum libertas ſua ſeruitus eſſet, & bellum Athenienſibus inferunt: ſed ad colloquium ueluti dominationem recepturi, progreſſi, per inſidias comprehenſi, ut pacis uictime trucidantur: populus quem emigrare iuſſerant, in urbem reuocatur. Atque ita per multa membra ciuitas * diuiſa in unum tandem * diſſipata corpus redigitur: & ne qua diſſenſio ex ante actis naſceretur, omnes iurciurando obſtringuntur, diſcordiarum obliuionem fore. Interea Thebani, Corinthijque legatos ad Lacedaemonios mittunt, qui ex manubijs portionem praedae, communis belli periculi que peterent, quibus negatis, non quidem aperte bellum aduerſus Lacedaemonios decernunt, ſed tacitis animis tantam iram concipiunt, ut ſubeſſe bellum intelligi poſſet. Eodem ſere tempore Darius rex Perſarum moritur, Artaxerxe & Cyro filiis relictis. Regnum Artaxerxi, Cyro ciuitates, quarum praefectus erat, teſtamento legauit. Sed Cyro iudicium patris iniuria uidebatur. Itaque occulte aduerſus fratrem bellum parabat. Quod cum nuntiatum Artaxerxi eſſet, accerſitum ad ſe fratrem, & innocentiam diſſimulatione belli ſimulantem, compedibus aureis uinxit: interfeciſſetque, ni mater prohibuiſſet. Dimiſſus igitur Cyrus, iam non occulte bellum, ſed palam: nec per diſſimulationem, ſed aperta profeſſione parare coepit: auxilia undique contrahit. Lacedaemonij memores Athenienſi bello enixe ſe eius opera adiutos, uelut ignorantes contra quem bellum pararetur, decernunt auxilia Cyro mittenda, ubi res eius exegiſſet: querentes & apud Cyrum gratiam, & apud

* diſſipata

Ea fuit lex obliuionis.

Lydiam, & maritimas ciuitates. Plutar.

* Hippomachus

x. praetores erant.

apud Artaxerxem si uicisset, uenia patrocinia, cum nihil aduersus eum aperte decreuissent. Sed cum in bello fors prelij utrunque fratrem pugnae obtulisset, prior Ariaxerxes à fratre uulneratur: quem cum equi fuga periculo subtraxisset, Cyrus à cohorte regia oppressus, interficitur: sic uictor Artaxerxes, & præda fraterni belli, & exercitui potitur. In eo prælio decem millia Græcorum in auxilio Cyri fuerunt: quæ & in cornu in quo steterant, uicerunt, & post mortem Cyri, neque armis à tanto exercitu uinci, neque dolo capi potuerunt: reuertentēsq; inter tot indomitas nationes, & barbaras gentes, per tanta itineris spatia uirtute se usque terminos patriæ defenderunt.

IVSTINI LIBER VI.

LACEDÆMONII more ingenij humani, quò plura habent, eò ampliora cupientes, non contenti accessione Atheniensium, opum uires sibi duplicatas, totius Asiæ imperium affectare cœperunt: sed maior pars sub regno Persarum erat. Itaque * Hercyrides dux in hanc militiam electus, cum uideret sibi aduersus duos præfectos Artaxerxis regis, Pharnabazum & Tyssafernem, maximarum gentium uiribus succinctos, dimicandum, pacificari cum altero statuit. Aptior uisus Tyssafernes, uir & industria potior, & militibus Cyri quondam regis instruitior, in colloquium uocatur: & statutis conditionibus, ab armis dimittitur. Hanc rem Pharnabazus apud communem regem * criminatur, ut Lacedæmonios Asiã ingressos non repulerit armis, sed impensis regis aluerit, merceturq; ab his, ut differant bella, quæ gerantur, tanquam non

* Dercyllides

* Miso de hac re legato Conone. Ac mil.

ad unius summam imperij detrimentum omne perueniret: indignum ait bellum non perfici, sed redimi: hostem prætio, non armis summoueri. His uocibus regem Tyssaferni alienatum hortatur, ut in locum eius naualis belli ducem eligant Cononem Atheniensem, qui amisso bello, patria Cypro exulabat: quippe Atheniensibus etsi fractæ sint opes, manere tamen naualem usum: nec si eligendus sit ex uniuersis, meliorem alium esse. Acceptis igitur quingentis talentis, iussus est Conona classi præficere. His cognitis Lacedæmonij & ipsi à rege Aegypti Hercymonem in auxilium naualis belli per legatos petunt, à quo centum triremes, & sexcentum millia modiorum frumenti missa, à cæteris quoque sociis ingentia auxilia contracta sunt. Sed tanto exercitui, & contra tantum ducem deerat dignus Imperator. Itaque postulantibus sociis Agesilaum ducem, regem tunc Lacedæmoniorum, propter responsum oraculi Delphici, diu Lacedæmonij, an eum summæ rei præponerent, * deliberauerunt: quibus futurus imperij finis denuntiabatur, cum regium claudicasset imperium: erat enim pede claudus. Ad postremum statuerunt, melius esse incesu regem, quam imperio regnum claudicare. Posteaquam Agesilaum cum ingentibus copiis in Asiã misere, non facile dixerim, quod aliud par ducum tam bene comparatum fuerit: quippe ætas, uirtus, consilium, sapientia utriq; præpe una, gloria quoq; rerum gestarum eadem: quibus cum paria omnia fortuna dederit, inuictum tamen ab altero utrunq; seruauit. Magnus igitur amborum apparatus belli, magnæ res gestæ fuerunt. Sed Cononem seditio militum inuadit, quos præfecti regis fraudare stipendio soliti erant, eò constantius debita poscentibus, quò grauiorem sub magno duce militiam præsumebant. Itaque Conon diu rege

* distulerunt.

per

Perfici re-
ges adoran-
tur, quod
περσικῶν γένη
cat Plutar.

per epistolas frustra fatigato, ad postremum ipse ad eum
pergit: cuius aspectu & colloquio prohibitus est, quod
eum more Persarum adorare nollet: agit tamen cum eo per
internuntios, & queritur opulentissimi regis bella inopia
delabi: & qui exercitum parem hostibus habeat, pecunia
uinci, qua praestet: inferioremq; cum ea parte uirium inue-
niri, qua longe superior sit: postulat dari sibi ministerium
impense, quia pluribus id mandari perniciosum sit. dato
stipendio ad classem remittitur, nec moram agendis rebus
facit: multa fortiter, multa feliciter agit. Agros hostiles
ustrat, urbem expugnat, & quasi tempestas quaedam cuncta
prosternit. Quibus rebus territi Lacedemonij, ad patriam
subsidium reuocandum, ab Asia Agesilaum decernunt. In-
terim Lysander ab Agesilao proficiscente dux patriae re-
lictus, ingentem classem summis uiribus instruit, fortunam
belli tentaturus. Necnon & ipse Conon nunc primum cum
hostium exercitu concursurus, magna cura suos ordinat.
Summa igitur non tam ducum in eo praelio, quam militum
emulatio fuit. Nam ipse dux Conon non tam Persis, quam
patriae studebat: & scuti afflictis Atheniensium rebus au-
tor amisse dominationis fuerat, sic uolebat idem haberi
redite: patriamq; uincendo recipere, quam uictus amise-
rat: eo speciosius, quod ne ipsorum quidem Atheniensium,
sed alieni imperij uiribus dimicet: & pugnaturus pericu-
lo regis, uicturus premio patriae, gloriamq; diuersis arti-
bus, quam priores ciuitatis suae duces consecuturus. Quis-
pe illos uincendo, Persas patriam defendisse: Persas uictor-
es faciendo, restitutum patriam esse. Porro Lysander
praeter coniunctionem Agesilai, etiam uirtutum emula-
tor erat, contendebatque ne a rebus gestis eius, & gloria
splendore decederet, ne ne tot belis ac seculis questum imper-

imperium, breuissimi momenti culpa subuerteret. Eadem
militum & omnium regum cura erat, quos maior solici-
tudo cruciabat, non tamen ne ipsi questitas opes amitte-
rent, quam ut pristinas Athenienses reciperent. Sed quan-
to maius praelium fuit, tanto & clarior uictoria Cononis.
Victi Lacedemonij fugam capessunt, praesidia hostium
Athenas deducuntur, populo restituta dignitate conditio
seruilibus eripitur: multa quoque ciuitates recipiuntur. Hoc
initium Atheniensibus resumendae potentiae, & Lacede-
monijs habendae finis fuit. Nanque ueluti cum imperio
etiam uirtutem perdidissent, contemni a finitimis coepere.
primi igitur Thebani auxiliantibus Atheniensibus, bel-
lum his intulere, quae ciuitas ex infinitis incrementis, uir-
tute Epaminondae ducis, ad spem imperij Graeciae erecta
est. Fit itaque terrestre praelium eadem Lacedemoniorum
fortuna, qua pugnatum aduersus Conona nauali praelio
fuerat. In eo bello Lysander, quo duce Athenienses uicti
a Lacedemonijs fuerant interficitur. Pausanias quoque
alter dux Lacedemoniorum proditoris accusatus, in exi-
lium abiit. Igitur Thebani potiti uictoria, uniuersum ex-
ercitum ad urbem Lacedemoniorum ducunt, facilem ex-
pugnationem rati, quoniam deserti a socijs omnibus erant:
quod metuetes Lacedemonij, regem suum Agesilaum
ex Asia, qui ibi magnas res gerebat, ad defensionem pa-
triae accersunt. Occiso enim Lysandro, nullius alterius
fiduciam ducis habebant. Cuius quoniam serus aduentus
erat, conscripto exercitu, obuiam hosti procedunt.
Sed uictis aduersus paulo ante uictores nec animi, ne-
que uires pares fuere. Prima igitur congressione fundun-
tur. Deletis iam suorum copijs, superuenit rex Agesti-
laus, qui restituto praelio, non difficulter, recenti & mul-
tis

tis expeditionibus indurato milite, hostibus uictoriam eripuit, ipse tamen grauius sauciatur. Quibus rebus cognitis, Athenienses uerentes, ne iterum Lacedæmonijs uictoribus in pristinam sortem seruitutis redigerentur, exercitum contrahunt, eunque in auxilium Bœotiorum per Iphicratem, uiginti quidem annos natum, sed magnæ indolis iuuenem, duci iubent. Huius adolescentis supra ætatem uirtus admirabilis fuit, nec unquam ante eum Athenienses iter tot tantosque duces aut spei maioris, aut indolis maioris imperatorem habuerunt, in quo non imperator tantum, uerum etiam oratoris artes fuisse. Conon quoque audito reditu Agæfilai, et ipse ex Asia ad populantem Lacedæmoniorum agros reuertitur: atque ita undique bellum formidine circumstrepente, clausi Spartani ad summam desperationem rediguntur. Sed Conon uastatis hostium uiris, Athenas pergit: ubi magno ciuium gaudio exceptus tamē tristitia ipse et ex incensa, et diruta à Lacedæmonijs patria, quam letitiæ ex recuperata post tantum temporis, cepit. Itaque quæ incensa fuerant, prædærum sumptus et exercitum Persarum restituit: quæ diruta fuerant, restituit. Fatum illud Athenarum fuit, ut ante à Persis creta, manubijs eorum: et nunc à Lacedæmonijs diruta, et spolijs Lacedæmoniorum restituerentur: uersa quoque et nunc haberent socios, quos tunc hostes habuerunt: et hostes nunc paterentur, cum quibus iuncti tunc ætatis societatis uinculis fuerant. Dum hæc aguntur, Artaxerxes rex Persarum legatos in Græciam mittit, per quos iussit omnes ab armis discedere: qui aliter fecisset, eum sepe hoste habiturum: ciuitatibus libertatem, suaque omnia restituit: quod non Græciæ laboribus, assiduisque bellorum iter ciues odijs consilens, fecit: sed ne occupato sibi Aegæ

ptio bello, quod propter auxilia, aduersus præfectus suos Lacedæmonius missa, susceperat, exercitus sui in Græcia detinerentur. Fessi igitur tot bellis Græci, cupide paruere. Hic annus non eò tantum insignis fuit, quòd repente pax in tota Græcia facta est, sed etiam eò quòd eodem tempore urbs Romana à Gallis capta est. Sed Lacedæmonij securi, insidianter absentiam Arcadum speculati, castellum eorum expugnant, occupatòque præsidium imposunt. Itaque armato instructoque exercitu, Arcades adhibitis in auxilium Thebanis, amissa bello repetunt. In eo prælio Archidamus dux Lacedæmoniorum uulneratur: qui cum cæditus suos iam ut uictos uideret, per præconem corpora interfectorum ad sepulturam poscit. Hoc est enim signum apud Græcos uictorie traditæ. Qua confessione contenti Thebaei, signum parcendi dederunt. Post paucis diebus, neutris quicquam hostile facientibus, cum quasi consensu tacito, induciæ essent, Lacedæmonijs alia bella aduersus finitimos gerentibus, Thebani Epaminonda duce, occupandæ urbis eorum spem ceperunt. Igitur principio noctis, taciti Lacedæmonia proficiscuntur: non tamen aggredi incautos potuerunt. Quippe senes, et cætera imbellis ætatis, cum aduentum hostium præsensissent: in ipsis portarum angustijs armati occurrunt: et aduersus quindecim millia milium, non amplius centum iam effectæ ætatis uiri, pugniæ sese offerunt: tantum animorum uiriumque patriæ, et penatum conspectus subministrat: tantòque presentia, quam recordatione sui maiores spiritus largiuntur. Nam ut uiderunt intra quæ, et pro quibus starent, aut uincendum sibi, aut moriendum censuerunt. Pauci igitur sustinere senes aciem, cui par ante diem uiuersa iuuentus esse non potuit. In eo prælio duo duces hostium cecidere: cum interim Agæfilai

aduentus nuntiat, Thebani recessere, nec bellum diu dilatatum. Siquidem Spartanorum iuuentus, senum uirtute & gloria incensa, teneri non potuit, quin ex continenti acie decerneret, cum uictoria Thebanorum esset. Et Epaminondas dum non ducis tantum, uerum etiam fortissimi militis officio fungitur, grauius uulneratur. Quo audito, hinc ex dolore metus, & illis ex gaudio stupor iniicitur, atque ita ueluti ex placito consensu à prælio disceditur. Post paucos deinde dies Epaminondas decedit, cum quo uires quoque reipublice ceciderunt. Nam sicuti telo si primam aciem perfreris, reliquo ferro uim nocendi sustuleris: sic illo ueluti nucrone teli ablato duce Thebanorum, reipublica uires hebetatae sunt, ut non tam illum amisisse, quam cum illo interiisse omnes uiderentur. Nam neque ante hunc duces illum memorabile bellum gessere, nec postea uirtutibus, sed cladibus insignes fuisse, ut manifestum sit, patriam gloriam & natam, & extinctam cum eo fuisse. Fuit autem incertum, uir melior, an dux esset: nam & imperium non sibi semper, sed patrie quaesuit: & pecuniae adeo parca fuit, ut sumptus funeri desuerint: gloriae quoque non cupidior, quam pecuniae: quippe recusanti omnia imperia ingesta sunt. Honoris quoque ita gessit, ut ornamentum non accipere, sed dare ipsi dignitati uideretur. Iam literarum studium, iam philosophiae doctrina tanta, ut mirabile uideretur, unde tam insignis militiae scientia homini inter literata nato. Neque ab hoc uitae proposito mortis ratio dissensit. Nam ut relatus in castra semianimus, uocem spiritumque collegit, id unum à circumstantibus requisit, num caderet sibi scutum admississet hostis: quod ut seruatum audiuit, allatum uelut laborum, gloriae que socium osculatus est. Iterum quaesuit utri uicissent: ut audiuit Thebanos, bene habe

Apud Mantineam. Cic. lib. 5. epist.

Thebanam rempubl. comparat amenatæ hastæ. Unus homo pluris fuit, quam uniuersa ciuitas. Prob.

habere se rem, dixit, atque ita uelut gratulabundus patriæ, expirauit. Huius morte etiam Atheniensium uirtus intercidit: siquidem amisso cui æmulari consueuerant, in segnitiam, torporemque resoluti, non ut olim in classem exercitusque, sed in dies festos, apparatusque ludorum reditus publicos effundunt, & cum autoribus nobilissimis poetisque theatra celebrant, frequentius scenam quam castra uisentes: uersificatores, oratoresque meliores, quam duces laudantes. Tunc uestigial publicum, quo ante milites & remiges alebantur, cum urbano populo diuidi ceptum. Quibus rebus effectum est, ut inter otia Græcorum, fortidum & obscurum antea, Macedonum nomen emergeret. Et Philippus obses triennio Thebis habitus, Epaminonda & Pelopidarum uirtutibus cruditus, regnum Macedoniae, Græciæ, & Asiæ ceruicibus, ueluti iugum feruitutis imponeret.

Ab Alexandro fratre datus. Orofius.

IVSTINI LI-

BER VII.

Macedonia ante nomine Emathionis re- An. cccc. regis, cuius prima uirtutis experimenta in illis locis ab Vrbe con- extant, Emathia cognominata est. Huius sicuti incrementa dita. ta modica, ita termini perangusti fuisse. Populus Pelasgi, Tyrocinia & regio Bœotia dicebatur. Sed postea uirtute regum, & intelligit. gentis industria, subactis primò finitimis, mox populis, nationibusque, imperium usque ad extremos Orientis terminos prolatum est. In regione Pæoniæ, quæ nunc portio est Macedoniae, regnasse fertur Telegonus, pater Astriopæi, cuius Troiano bello inter clarissimos iudices urbis, nomen accepimus. Ex alio latere in Europa, Europus nomine regnum

*Cranaus regnum tenuit. Sed & *Caranus cum magna multitudine
 habet Euseb. Græcorum, sedes in Macedonia responso oraculi iussus
 b. ius. querere, cum in Emathiam uenisset, urbem Edyssam non
 sentientibus oppidanis, propter imbrium & nebule ma-
 gnitudinem, gregem caprarum imbrem fugientium, secus
 occupauit: reuocatusque in memoriam oraculi, quo ius-
 sus erat, ducibus capris imperium querere, regni sedem sta-
 tuit: religiosq; postea obseruauit, quocunq; agmen moue-
 ret, ante signa easdem capras habere, ceptorum duces ha-
 biturus, quas regni habuerat autores, Urbem Edyssam ob
 memoriam numeris Aegeam, populum Aegeades, uocauit.
 Pulso deinde Mida (nam is quoque portionem Macedonia
 tenuit) aliis que regibus pulsis, in locum omnium solus suc-
 cessit, primusque adunatis gentibus uariorum populorum
 ueluti unum corpus Macedoniae fecit, crescentique regno,
 ualida incrementorum fundamenta constituit. Post hunc
 Perdicas regnauit, cuius uita illustris, & mortis postrema
 ueluti ex oraculo precepta memorabilia fuisse. Siquidem
 *Archeo senex moriens, *Argeo filio monstrauit locum, quo condi-
 uellet, ibique non sua tantum, sed etiam succedentium sibi in
 regnum ossa poni iussit: presatus: quoad ibi condita poste-
 rorum reliquie forent, regnum in familia mansurum: cre-
 duntque hac superstitione extinctam in Alexandro stirpem,
 quia locum sepulturae mutauerit. Argeus moderatè, & cum
 amore populi administrato regio, successorem filium Phi-
 *Europè le- lippum reliquit, qui immatura morte raptus, *Europum
 git Euseb. paruulum admodum instituit heredem. Sed Macedonibus
 assidua certamina cum Thracibus & Illyriis fuisse: quorum
 armis ueluti quotidiano exercitio indurati, gloria bellice
 laudis finitimos terreabant. Igitur Illyrij infantiam regis
 pupilli contemnentes, bello Macedonas aggrediuntur: qui
 prelio

prelio pulsi, rege suo in cunis prolato, & pugnae ante
 aciem posito, acrius certamen repetuerunt: tanquam ideo
 uicti fuissent antea, quod bellantibus sibi regis sui auspi-
 cia defuissent: futuri uel propterea uictores, quod ex su-
 perstitione animum uincendi ceperant: simul & misera-
 tio eos infantis tenebat, quem si uicti forent, captiuum de
 rege facturi uidebantur. Conserto itaq; prelio, magna cae-
 de Illyrios fudere, ostenderuntque hostibus suis, priore bel-
 lo regem Macedonibus, non uirtutem defuisse. Huic Amyn-
 tas succedit, & propria uirtute, & Alexandri filij egre-
 gia indole insigniter clarus: cui Alexandro tanta omnium
 uirutum naturae ornamenta extiterè, ut etiam Olympio Interiecto,
 ut Eusebius habet Alceta
 certamine uario ludicrorum genere uictor cõtenderit. Cum Inter Pãcr-
 tiasies. Plu-
 tarchus.
 interim Darius rex Persarum, turpi à Scythia fuga sum-
 motus, ne ubique deformis militie & armis haberetur, mittit
 cum parte copiarum Megabazum ad subigendam Thra-
 ciam, ceteraque eius tractus regni: quibus pro ignobili mo-
 mento erat accessura Macedonia. Qui breui tempore exe-
 cuto regis imperio, legatis ad Amyntam regem Macedo-
 niae missis obsides in pignus futurae pacis sibi dari postu-
 labat. Sed legati benigne excepti, inter epulas ebrietate
 crescente, rogant Amyntam, ut apparatus epularum adijciat
 ius familiaritatis, adhibitis in conuiuium suum filiis & uxo-
 ribus & filiabus: id apud Persas haberi pignus ac fedus
 hospitij. Qui ut uenerant, petulantius Persis eas contre-
 stantibus, filius Amyntae Alexander rogat patrem respe-
 ctu aetatis ac grauitatis suae abiret è conuiuio, pollicitus se
 hospitum *tentaturum iocos. Quo digresso mulieres quoq; *Malo, pen-
 paulum è conuiuio euocat, cultius exornaturus, gratioresq; saturum, uel
 reducturus. In quarum locum matronali exornatis, ubi-
 tepèraturu.
 tu iuuenes supponit, eosque petulantiam legatorum ferro
 quod

quod sub ueste gerebant, comescere iubet. Atque ita interfectis omnibus, ignarus rei Megabazus, cum legati non redirent, mittit eò cum exercitus parte Bubarem, ut in bellum facile & mediocre, dedignatus ipse ire, ne dehone- starctur praelio tam foede gentis. Sed Bubares ante bel- lum, amore filiae Amyntae captus, omisso bello nuptias fa- cit, depositusque hostilibus animis, in affinitatis iura succe- dit. Post discessum à Macedonia Bubaris, Amyntas rex decedit, cuius filio & successorì Alexandro cognatio Bubaris non Darij tantum temporibus pacem praestitit, uerumetiam Xerxem conciliauit, adeò ut cum Graeciam ueluti tempestas quaedam occupasset, inter Olympum Hæ- mûmq; montes totius regionis cum imperio donauerit. Sed nec uirtute minus, quàm Persarum liberalitate regnum ampliauit. Per ordinem deinde successionis, regnum Ma-

* Archelai, Eusebius. cedia ad Amyntam fratris eius * Menelai filium perue- nit. Hic quoque insignis industria, & omnibus imperato- riis uirtutibus instructus fuit: qui ex Eurydice tres filios suscipit, Alexandrum, Perdicam, & Philippum, Alexan- dri Magni Macedonis patrem, & filiam Euryonem. Ex

* Arideû, le- Cygea autem Archelaum, * Archideum, Menelaum, qui cum gunt Euseb. Illyriis, deinde cum Olympiis grauius bella gessit. Insuper autem Eurydices uxoris, quæ nuptias generi pacta, occi- dendum uirum, regnumque adultero tradendum suscep- rat, occupatus fuisset, ni filia pellicatum matris, & sceleris consilia prodidisset. Functus itaque tot periculis, senex decepsit, regno maximo ex filiis Alexandro tradito. Igitur Alexander inter prima initia regni, bellum ab Illyriis pacta mercede, & Philippo fratre dato obside, redemit. Interiecto quoq; tempore per eundem obsidem cum The- banis gratiam pacis reconciliat: quæ res Philippo maxi-

ma

ma incrementa egregie indolis dedit. Siquidem triennio Thebis obses habitus, prima pueritiae rudimenta, in urbe seueritatis antiquæ, & in domo Epaminonda, summi & Philosophi & Imperatoris, deposuit. Nec multo post Alex- ander insidiis Eurydices matris appetitus occumbit, cui Amyntas in scelere deprehensæ, propter communes li-beros, ignarus eisdem quandoque exitiosam fore, peperce- rat. Frater quoque eius Perdicæ pari insidiarum fraude de- cipitur. Indignum prorsus, libidinis causa liberos à ma- tre uita priuatos, quæm seferum suorum supplicijs libe- rorum contemplatio uindicauerat. Perdicæ hæc indignior cædes uidebatur, quòd ei apud matrem misericordiam nec paruulus quidem filius conciliauerat. Itaque Philippus diu non se regem, sed tutorem pupilli egit. At ubi gra- uiora bella imminabant, seruumque auxilium in expectatio- ne infantis erat, compulsus à populo, regnum suscepit. Ut est ingressus imperium, magna de illo spes omnibus fuit, & propter ipsius ingenium, quod magnum spondebat uirum, & propter uetera Macedoniae fata, quæ cecine- rant, uno ex Amyntæ filiis regnante, florentissimum fore Macedoniae statum: cui spei scelus matris hunc residuum fecerat. Principio regni cum hinc cædes fratrum indi- gnè peremptorum, inde hostium multitudo: hinc insi- diarum metus, inde inopia continui belli & exhausti rea- gni immaturam ætatem tyronis urgeret, bellaque ueluti conspiratione quadam ad opprimendam Macedoniam, multarum gentium ex diuersis locis uno tempore con- fluebant, quoniam omnibus par esse non poterat, dispen- sanda ratus, alia interposita pactione componit, alia re- dimit facilis quibusque aggressis: quorum uictoria & milium trepidos animos firmaret, & contemptum sibi

e 4 hostium

hostium demeret. Primum illi cum Atheniensibus certamen fuit: quibus per insidias uictis, metu belli grauioris, cum interficere omnes posset, incolumes sine pretio dimisit. Post hæc bello in Illyrios translato, multa millia hostium cedit. Urbem nobilissimam Larissam capit, hinc Thessaliam, non prædæ cupiditate, sed quòd exercitui suo robur Thessalorum equitum adiuuere gestiebat, nihil minus quam bellum metuendum, improuisus expugnat: unumque corpus equitum pedestriumque copiarum inuicti exercitus fecit. Quibus rebus feliciter prouenientibus, Olympiada

*Euruchæ *Neoptolemi regis Molossorum filiam, uxorem ducit, con-
habet Oro- ciliante nuptias fratre patruæ, * altore uirginis, Arysba
sius. rege Molossorum, qui sororem Olympiadis Troadam in
* iutore matrimonium habebat, quæ causa illi exitij, malorumque
omnium fuit. Nam dum regni incrementa affinitate Phi-
lippi acquiraturum se sperat, proprio regno ab eodem pri-
uatus, in exilio conuenit. His itaque gestis, Philippus iam
non contentus summouere bella, ulro etiam quietos lace-
sit. Cum Methonam urbem appugnaret, in prætereuntem
de muris sagitta iacta, dextrum oculum regis effodit. Quo-
uulnere nec segnior in bellum, nec iracundior aduersus hos-
tes factus est, adeo ut interiectis diebus, pacem deprecanti-
bus dederit: nec moderatus tantum, uerum etiam nihil
aduersus uictos fuerit.

IVSTINI LI-

B. E. R. V. I. I.

GRAECIAE ciuitates dum imperare singule ci-
piunt, imperium omnes perdidierunt. Quippe in
mutuum exitium sine modo ruentes, ab omnibus uicta
periere

periere. Quid singule amitterent, non nisi oppressæ sen-
serunt. Siquidem Philippus rex Macedoniae, uelut specu-
la quadam, libertati omnium insidiatus, dum contentiones
ciuitatum alit, auxilium inferioribus ferendo, uictos pari-
ter uictoresque subire regiam seruitutem coëgit. Causa &
origo huius mali Thebani fuerunt. Qui cum rerum potirentur,
secundam fortunam imbecillo animo ferentes, uictos
armis Lacedæmonios & Phocenses, quasi parua suppli-
cia cadibus & rapinis luissent, apud communiæ Græciæ
concilium superbe accusauerunt. Lacedæmonijs criminum de-
tum, quòd arcem Thebanam induciarum tempore occupa-
passent. Phocensibus, quòd Bœotiam depopulati essent:
prorsus quasi post arma & bellum locum legibus reliquis-
sent. Cum iudicium arbitrio uictorum excrceretur, tanta
pecunia damnatur, quanta exolui non posset. Igitur Pho-
censes, quum agris, liberis, conuulgibusque priuarentur, de-
speratis rebus, Philomelo quodam duce, uelut deo ira-
scentes, templum ipsum Apollinis Delphis occupauere. In-
de auro, & pecunia diuites, conducto mercenario milite,
bellum Thebanis intulerunt. Factumque Phocensium, tametsi
omnes execrarentur, propter sacrilegium, plus tamen in-
uidiæ Thebanis, à quibus ad hanc necessitatem compulsi
fuerant, quam ipsis intulit. Itaque auxilia his & ab Athē-
niensibus, & à Lacedæmonijs missa. Prima igitur congres-
sione Philomelus Thebanos castris exiit. Sequenti præ-
lio primus inter confertissimos dimicans cecidit, & sacrile-
gij poenias impio sanguine luit. In huius locum dux* Onoma-
manus creatur. Aduersus quem Thebani Thessalique non
ex ciuibus suis, ne uictoris potentiam ferre non possent,
sed Philippum Macedoniae, regem ducem eligunt, & ex-
terna dominationi, quam in suis timuerunt, sponte suc-
cedunt

cedunt. Igitur Philippus quasi sacrilegij, non Thebanorum ultor esset, omnes milites coronas laureas sumere iubet, atque ita ueluti deo duce, in praelium pergit. Phoenices insignibus dei conspectis, conscientia delictorum territi, abiectis armis fugam capeffunt, poenâsque uiolata religionis sanguine & cædibus suis pendunt. Incredible quantam ea res apud omnes nationes Philippo gloriam dedit. Illum undicem sacrilegij, illum ultorum religionum: quod orbis uiribus expiari debuit, solum qui piacula exigeret extitisse dignum. Itaque dijs proximus habetur per quem deorum maiestas uindicata sit. Sed Athenienses audito belli euentu, ne in Græciam Philippus transfret, angustias Thermopylarum pari ratione, sicut antea aduenientibus Persis, occupauere, sed nequaquam simili aut uirtute, aut causa. Siquidem tunc pro libertate Græciæ, nunc pro sacrilegio publico: tunc à rapina hostium templa uindicaturi, nunc aduersus undices templorum raptores defensuri: aguntque se propugnatores sceleris, cuius turpe erat alios undices fuisse: immemores prorsus, quòd in dubijs rebus suis, illo Deo etiam consiliorum autore usi fuerant: quòd illo duce tot bella uictores inierant, tot urbes auspiciatò condiderant, tantum imperium terra marique quæsierant: quòd nihil sine maiestate numinis eius aut priuatæ nunquam, aut publicæ rei gesserant. Tantum facinus admisisse ingenia omni doctrina exculta, pulcherrimis legibus institutisque formata, ut quid unde posthac succensere iure barbaris possint, non haberent. Sed nec Philippus melioris fidei aduersus socios fuit: quippe ueluti timens, ne ab hostibus sacrilegij scelere uinceretur, ciuitates, quorum paulò antè dux fuerat, quæ sub auspicijs eius militauerant, quæ gratulatæ illi,

sibi que

sibi que uictoriam nocte fuerant, hostiliter occupatas diripuit. Coniuges liberòsque omnium sub corona uendidit, non deorum immortalium templis, non ædibus sacris, non dijs penatibus publicis priuatisque, ad quos paulò antè ingressus hospitaliter fuerat, pepercit: prorsus ut non tam sacrilegij ultor extitisse, quam sacrilegiorum licentiam quæssisse uideretur. Inde ueluti rebus egregiè gestis, in Cappadociam traiecit: ubi bello pari perfidia gesto, captis que per dolum & occisis finitimis regibus, uniuersam prouinciam imperio Macedoniae adiungit. Deinde ad abolendam inuidia famam, qua insignis præter ceteros tunc temporis habebatur, per regna mittit, & opulentissimas ciuitates, & phana ac templa, qui opinionem sererent: regem Philippum magna pecunia locare, & muros per ciuitates, & phana & templa facienda, & ut per præcones susceptores sollicitarentur. Qui cum in Macedonia uenissent, uariis dilationibus frustrati, uim regie maiestatis timentes, taciti, proficiscebantur. Post hæc Olynthios aggreditur. Receperant enim per misericordiam post cædem unius duos fratres eius, quos Philippus ex nouerca genitos, ueluti participes regni interficere gestiebat. Ob hanc igitur causam urbem antiquam & nobilem excindit, & fratres olim destinato supplicio tradit, prædæque ingenti pariter & parricidij uoto fruitur. Inde quasi omnia, quæ agitasset

Hæc egit
ann. 25. tan-
quam iratus
dijs. Orof.

* omnino,

iudicium

Etiā vita
spoliatus,
Orof. scri-
bit.

*Thebani

iudicium ueluti ad bellum, inopinantibus fratribus, instru-
cto exercitu superuenit, regno utrunque non iudicis more,
sed fraude latronis ac scelere spoliavit. Dum hæc aguntur,
legati Atheniensium petentes pacem ad eum uenerunt.
Quibus auditis, & ipse legatos Athenas cum pacis condi-
tionibus misit: ibiq; ex commodo utrorumq; pax facta. Ex
cæteris quoque Græciæ ciuitatibus, non pacis amore, sed bel-
li metu legationes uenere. Siquidem crudescente ira, *The-
sali, Bæoti q; orant, ut professum aduersum Phocenses du-
cem, Græciæ exhibeat: tanto odio Phocensium ardentem,
ut oblitum cladum suarum, perire ipsi, quàm non perdere
eos præoptarent: expertumque Philippi crudelitatem pa-
ti, quàm parcere hostibus suis mallent. Contra Phocen-
sium legati adhibitis Lacedæmoniis, & Atheniensibus,
bellum deprecabantur: cuius ab eo dilationem ter iam
emerant. Fædum prorsus miserandumq; spectaculum, Græ-
ciam etiam nunc & uiribus, & dignitate orbis terrarum
principem, regum certè gentiumq; semper uictricem, &
multarum adhuc urbium dominam, alienis excubare se-
dibus: aut rogantem bellum, aut deprecantem; in alte-
rius ope omnem spem posuisse: orbis terrarum iudices
eiusque discordia sua, ciuilibusque bellis redactos, ut adu-
lentur uilro sordidam paulò antè clientele suæ partem.
& hoc potissimum facere Thebanos, Lacedæmoniosque
antea inter se imperij, nunc Græciæ imperantis amulos.
Philippus inter hæc, uendicatione gloriæ suæ, tantarum
urbium fastigium agit, atque utros potius dignetur, astu-
mat. Secretò igitur auditis utriusque legationibus, his ue-
niam belli pollicetur, iureiurando adactis, responsum ne-
mini prodituros: illis contra uenturum se, auxiliūque
laturum. Utrosque uetat parare bellum, aut metuere. Sic

uariato

uariato responso, securis omnibus, Thermopylarum an-
gustias occupat. Tunc primum Phocenses, se captos frau-
de Philippi animaduertentes, trepidi ad arma confugiunt:
Sed neque spatium erat instruendi belli, nec tempus ad con-
trahenda auxilia, & Philippus excidium mirabatur, ni-
fieret deditio. Victi igitur necessitate, pacta salute se de-
dunt. Sed pactio eius fidei fuit, cuius antea fuerat depre-
cati belli promissio. Igitur cæduntur passim, rapiunturq;
non liberi parentibus, non coniuges maritis, non Deorum
simulacra templis suis relinquuntur. Vnum tantum mi-
seris solatium fuit, quòd cum Philippus portione præde
socios fraudasset, nihil rerum suarum apud inimicos uide-
runt. Reuersus in regnum, ut pecora pastores nunc in hy-
bernos, nunc in æstiuos saltus traiciunt, sic ille populos
& urbes: ut illi uel replenda, uel derelinquenda queque
loca uidebantur, ad libidinem suam transfert. Miseranda
ubique facies, & excidio similis erat. Non quidem pavor
ille hostilis, nec discursus per urbem militum erat, non
tumultus armorum, non bonorum atque hominum rapi-
na: sed tacitus maxor & luctus, uerentibus ne ipse læ-
crae pro contumacia haberentur. Crescit dissimulatio-
ne ipsa dolor, hoc altius dimissus, quò minus profiteri li-
cet. Nunc sepulcra maiorum, nunc ueteres penates, nunc
tecta, in quibus geniti erant, in quibusque genuerant, con-
siderabant: miserantes nunc uicem suam, quòd in eam
diem uixissent: nunc filiorum, quòd non post eam diem
nati essent. Alios populos in finibus ipsis hostibus oppo-
nit: alios in extremis regni terminis statuit, quosdam bel-
lo captos in supplementis urbium diuidit. Atq; ita ex mul-
tis gentibus nationibusque unum regnum populūq; con-
stituit. Compositis ordinatisq; Mædoniæ rebus, Dardæ-
nos, cæ

nos, ceterosque finitimos fraude captos expugnat. Sed nec à proximis manus abstinet. Siquidem Arymbam regem Epiri, uxori suæ Olympiadi artissima cognatione iunctum, pellere regno statuit: atque Alexandrum principem eius, uxoris Olympiadis fratrem, puerum honeste pulchritudinis, in Macedoniam nomine sororis accersit, omnique studio sollicitatum, in spem regni, simulam amore ad stupri consuetudinem perpulit, maiora in obsequia habiturus, siue conscientie pudore, siue regni beneficio. Igitur cum ad uiginti annos peruenisset, eripit Arymbæ regnum puero admodum tradit, scelus in utroque. Nam nec in eo ius cognationis seruauit, ademit regnum: & eum cui dedit, impudicum fecit, quam regem.

In mercedem perpetrati stupri. Orofius.

IVSTINI LIBER IX.

IN Græciam Philippus cum uenisset, sollicitatus præcarum ciuitatum direptione, & ex præda modicam urbium, quantæ opes uniuersarum essent, animo prospiciens, bellum toti Græciæ inferre statuit. Ad cuius emolumentum egregie pertinere ratus, si sibi * Byzantium nobilem & marinam urbem, receptaculum terrarumque eopiis suis futurum, in potestatem redegerit. Eandem claudentem sibi portas obsidione cinxit. Hæc namque urbs condita primo à Pausania rege Spartanorum, & per VII. annos possessa fuit: deinde uariante uictoria, nunc Lacedæmoniorum, nunc Atheniensium uisum habita est. Quæ incerta possessio effecit, ut nemine quæ suam auxiliis iuuante, libertatem constantius tueretur.

Igitur

Igitur Philippus longa obsidionis mora exhaustus, pecunia commercium de piratica mutuatur. Captis itaque centum septuaginta nauibus mercium, & distractis, anhelantem inopiam paululum recreauit. Deinde, ne unius urbis oppugnatione tantus exercitus teneretur, profectus cum fortissimis, multas Chresonensium urbes expugnat. Filium Alexandrum, decem & octo annos natum, ut sub militiæ patris tyrocinij rudimenta deponeret, ad se accersit. In Scythiam quoque prædandi causa profectus est more negotiantium, impensas belli alio bello refecturus. Erat eo tempore rex Scytharum * Mattheas, qui cum bello Istriæ * Eleas, Orofius legit. norum premeretur, auxilium à Philippo per Apollonienses petit, in successione eum regni Scythiæ adoptaturus: cum interim Istriarum rex decedens, & metu belli, & auxiliorum necessitate Scythas soluit. Itaque Mattheas remissis Macedonibus renuntiare Philippo iubet, neque auxilium eius se petisse, neque adoptionem mandasse. Nam neque uindicta Macedonum egere Scythas, quibus meliores forent: neque hæredem sibi incolumi filio decesse. His auditis, Philippus legatos ad Mattheam mittit, impensæ obsidionis portionem petentes, ne inopia bellum deserere cogatur. Quod eò promptius eum facere debere, quod missis à se in auxilium eius militibus, ne sumptum quidem uicæ, non modò officij pretia dedit. Mattheas inclementiam cæli & terre sterilitatem causatus, quæ non patrimonijs ditet Scythas, sed uix alimenta exhibeat, respondit nullas sibi opes esse, quibus tantum regem expleat: & turpius putaret, paruo defungi, quam totum abnuere: Scythas autem uirtute animi, & duritia corporis, non opibus censeri. Quibus derisus Philippus, soluta obsidione Byzantij, Scythica bella aggreditur, premisis legatis, quò

quò securiores faceret, qui nuntient Mathææ, dum Byzantium obfideret, nouisse statuam Herculi: ad quam in hostio Isiri ponendum se uenire, pacatum accessum ad religionem dei petens, amicus ipse Scythis uenturus. Ille, si uoto fungi uelit, statuam sibi mitti iubet, non modò ut ponatur, uerum etiam ut inuiolata maneat, pollicetur. Exercitum autem fines ingredi, negat se passurum. Ac si inuitis Scythis statuam ponat, co digresso sublatum, uersurumque æstatuæ in aculeos sagittarum. His utrinque irritatis animis praelium committitur. Quum uirtute, & numero præstarent Scythæ, astutia Philippi uincuntur. Viginti millia puerorum a foeminarum capta, pecoris magna uis, auri argenteque nihil. Ea primum fides inopiæ Scythicæ fuit. Viginti millia nobilium equarum ad genus faciendum in Macedonia missa, sed reuertenti à Scythia, Triballi Philippo occurrunt: negant se transitum duros, ni portionem accipiant prædæ. Hinc iurgium, & mox prælium: in quo ita in femore uulneratus est Philippus, ut per corpus eius equus interficeretur. Cum omnes occisum putarent, prædæ amissa est. Ita Scythica uelut deuota spolia penè luauosa Macedonibus fuere. Vbi uerò ex uulnere primum conualuit, diu dissimulatum bellum Atheniensibus infert: quorum causam Thebani se iunxere, ne uictis metuentes Atheniensibus, ueluti uicinum incendium belli ad se transfiret. Facta igitur inter duas paulò antè infestissimas ciuitates societate, legationibus Græciam fatigant, communem hostem putant communibus uiribus summouendum: Neque enim cessaturum Philippum, si prosperè prima successerint, nisi omnem Græciam domuerit. Mota quedam ciuitates Atheniensibus se iungunt: quasdam autem ad Philippum belli metus traxit prælio commissio, cum Athenienses longè

Scythæ per bella foeminae uti malunt, quoniam uirginam cursum non impedire reddunt. Plin. lib. 8.

* animo

ge ma

ge maiore militum numero præstarent, assiduis bellis indurata uirtute Macedonum uincuntur, non tamen immemores pristinae gloriae cecidere. Quippe aduersis uulneribus, omnes loca, quæ tuenda à ducibus acceperant, morientes corporibus texerunt. Hic dies uniuersæ Græciæ & gloriam dominationis, & uetustissimam libertatem finit. Huius uictoriae callide dissimulata letitia est. Denique non solita sacra Philippus illa die fecit, non in conuiuio risit, non ludos inter epulas adhibuit, non coronas aut unguenta sumpsit: & quantum in illo fuit, ita uicit, ut uictorem nemo sentiret. Sed nec regem se Græciæ, sed ducem appellari iussit. Atque ita inter tacitam letitiam, & dolorem hostium temperauit, ut neque apud suos exultasse, neque apud uictos insultasse uideretur. Atheniensibus, quos passus infestissimos fuerat, & captiuos gratis remisit, & bello consumptorum corporum sepulturae reddidit, reliquiasque funerum ut ad sepulcra maiorum deferrent, uelutro hortatus est. Super hæc Alexandrum filium cum amico Antipatro, qui pacem cum his, amicitiamque iungeret, Athenas misit, Thebanorum porrò non solum captiuos, uerum etiam interfectorum sepulturam uendidit. Principes ciuitatis alios securi percussit, alios in exilium redemit, bonaque omnium occupauit: * pulsos deinde per iniuriam in patriam restituit. Ex horum numero CCC. exules iudices, rectorisque ciuitati dedit: Apud quos cum potentissimi quique rei eius ipsius criminis postularentur, quòd per iniuriam se in exilium egissent, huius constantie fuerunt, ut omnes se autores faterentur, meliusque cum re publica actum cum damnati essent, quam cum restitui contenderent. Mira prorsus audacia: de iudicibus uita necisque suæ, quemadmodum possunt, sententiam ferunt,

Hoc erat à mortuo tributum exigere.

* Pulsus à ciuibus in patriam restituit, legit Orofius.

f

contemn

contemnitque absolutionem, quam dare inimici possunt. Et quoniam rebus nequeunt ulcisci, uerbis usurpant libertatem. Compositis in Græcia rebus, Philippus omnium ciuitatum legatos ad formandum rerum præsentium statum, euocari Corinthum iubet: ibi pacis legem uniuersæ Græciæ pro meritis singularum ciuitatum statuit, conciliamque omnium ueluti unum senatum ex omnibus eligit. Soli Lacedæmonij & legem, & regem contempserunt, seruitutem, non pacem rati, quæ non ipsis ciuitatibus conueniret, sed à uictore ferretur. Auxilia deinde singularum ciuitatum describuntur, siue adiuuandus ea manu rex oppugnante aliquo foret, seu duce illo bellum inferendum: Neque enim dubium erat, imperium Persarum his apparatibus peti. Summa auxiliorum ducens millia peditum fuere, & equitum quindecim millia. Extra hanc summam & Macedonia exercitus erat, & confinis domitarum gentium barbaries. Initio ueris tres duces in Asiam Persarum iuris præmittit, Parmenionem, Amyntam, & Attalum, cuius sororem nuper expulsæ Alexandri matre Olympiade, propter stupri suspicionem, in matrimonium acceperat. Interea dum auxilia à Græciâ coeunt, nuptias Cleopatræ filie, & Alexandri, quem regem Epiri fecerat, celebrat. Dies erat pro magnitudine duorum regum, & collocantis filiam, & uxorem ducens, apparatibus insignis. Sed nec ludorum magnificentia decrat: ad quorum spectaculum Philippus cum sine custodiibus, medius inter duos Alexandros, filium generumque concederet, Pausanias nobilis ex Macedonibus, nemi suspectus, adolescens, occupatum angustiis Philippum in transitu obruncat: diemque letitiæ destinatum, secundum luctu saneris facit. Hic Pausanias primis puertatis

* Quid si le-
gatus pro?

Philippus
obtruncatur.

annis stuprum per iniuriam passus ab Attalo fuerat: cuius indignitati hæc etiam sceditas accesserat. Nam perditum in conuiuio, solutumque micro Attalus, non suæ tantum, uerum & conuiuiarum libidini, uelut scortum uile subiecerat, ludibriumque omnium inter coæquales reddiderat. Hanc rem ægre ferens Pausanias, querelam Philippo sæpe detulerat. Cum uariis frustrationibus non sine risu deferretur, & honoratum insuper ducatu aduersarium cerneret, iram in ipsum Philippum uertit, ultionemque quam aduersario non poterat, ab iniquo iudice exegit. Creditum est etiam immisum ab Olympiade matre Alexandri fuisse, nec ipsum Alexandrum ignarum paterne cædis extitisse: Quippe non minus Olympiadem, repudium, & prelatam sibi Cleopatram, quam stuprum Pausaniam doluisse. Alexandrum quoque regni amulum, fratrem ex nouerca susceptum timuisse, eoque actum, ut in conuiuio antea primum cum Attalo, mox cum ipso patre iurgaret, adeo ut etiam stricto gladio eum Philippus consecutus sit, ægreque à filij cæde amicorum precibus exoratus. Quamobrem Alexander ad auunculum se in Epirum cum matre, inde ad regem Illyriorum contulerat, uixque reuocanti munitus est patri, precibusque cognatorum ægre redire compulsus. Olympias quoque fratrem suum Alexandrum Epiri regem in bellum subornabat, peruicissetque, ni filie nuptiis pater generum occupasset. His stimulis irarum utrique Pausaniam de impunitate stupri sui querentem, ad tantum facinus impulsisse creduntur. Olympias certe fugienti percussori, equos quoque preparados habuit. Ipsa deinde audita regis necis, cum titulo officij ad exequias eadem nocte cucurrisset, in cruce pendentis Pausaniæ capiti, eadem nocte

qua uenit, coronam auream imponit: quod nemo alius aude-
 re, nisi hæc, superstitie Philippi filio, potuisset. Paucos
 deinde post dies, reflexum corpus interfectoris super reli-
 quias cremauit, & tumultum ei eodem fecit in loco, paren-
 tariq; eidem quotannis, incussa populo superstitione, cura-
 uit. Post hæc Cleopatram, à qua pulsa Philippi matrimo-
 nio fuerat, in gremio eius prius filia interfecta, finire uitam
 suspensio coëgit, spectaculoq; pendente ultione potita est,
 ad quam per parricidium festinauerat. Nouissime gladium
 illum, quo rex percussus est, Apollini sub nomine Myrtalis
 consecrauit. Hoc enim nomen ante Olympiadis paruula
 fuit. Quæ omnia ita palam facta sunt, ut timuisse uidea-
 tur, ne facinus ab ea commissum, non probaretur. Decessit
 Philippus x l. & vii. annorum, cum annis xxv. re-
 gnasset. Genuit ex Laryssea saltatrice filium Arideum,
 qui post Alexandrum regnauit. Habuit & multos alios
 filios ex uarijs matrimonijs regio more susceptos, qui par-
 tim fato, partim ferro periere. Fuit rex armorum, quàm
 cõuiuorum apparatibus studiosior, cui maxime opes erant
 instrumenta bellorum, diuitiarum quæstu, quàm custo-
 dia solertior. Itaque inter quotidianas rapinas semper
 inops erat. Misericordia in eo & perfidia pari iure dile-
 ctæ. nulla apud eum turpis ratio uincendi, blandus pariter,
 & in gratia offensam simulare: insidiosus alloquio:
 qui plura promitteret, quàm præstaret: in seria & iocos
 artifex. Amicitias utilitate, non fide colebat. Gratiam fini-
 gere in odio, instruere inter concordantes odia, apud
 utrumque gratiam querere, solennis illi consuetudo. Ma-
 ter hæc eloquentia, & insignis oratio acuminis & soler-
 tiæ plena, ut nec ornatui facilitas, nec facilitati inuentio-
 num deesset ornatu. Huic Alexander successit, & uir-
 tute

Alexander
 Magnus.

tute & uitijs patre maior. Itaque uincendi ratio utrique
 diuersa: Hic aperta ui, ille artibus bella tractabat: Dece-
 ptis ille gaudere hostibus, hic palam fufis: Prudentior ille
 consilio, hic animo magnificentior: Iræ pater dissimula-
 re plerunque & uincere, hic ubi exarsisset, nec dilatio ul-
 tionis, nec modus erat. Vini nimis uterque auuidus, sed ebrie-
 tatis diuersa uitia. Patri mos erat & de conuiuio in hostem
 procurrere, manum conserere, periculis se temere offer-
 re: Alexander non in hostem, sed in suos sæuiebat. Quam-
 obrem Philippum sepe uulneratum prelia remisere: hic
 amicorum interfector conuiuio frequenter excessit. Regna-
 re ille cum amicis uolebat, hic in amicos regna exercebat.
 Amari pater malle, hic metui. Literarum cultus utrique
 similis. Solertia pater maioris, hic fidei. Verbis atque ora-
 tione Philippus, hic rebus moderatior. Parcendi uictis fi-
 lio animus & promptior, & honestior: frugalitati pater,
 luxuriæ filius magis deditus erat. Quibus artibus orbis im-
 perij fundamenta pater * fecit, operis totius gloriam filius * iecit,
 consummauit.

IVSTINI LI-

BER X.

ARTAXERX I regi Persarum ex pellicibus Quarum
 Cxv. filij fuere, sed tres tantum iusto matrimonio c l x. habuit
 suscepti, Darius, Ariarates, & Ochus. Ex his Darium con- Plutar.
 tra morem Persarum, apud quos rex nõ nisi morte mutatur,
 per indulgentiam pater regem uiuus fecit, nihil sibi ablatum Agente Da-
 existimans, quod in filium contulisset, synceramque gau- rio annu 30.
 dium ex procreatione capturum, si insignia maiestatis sue
 uiuus in filio conspexisset. Sed Darius post noua paternæ
 pietatis

Consilia in
terficiendi pa-
tris Ochum
agitasse per
Arossam, scri-
bit Plur.

pietatis exempla, interficiendi patris consilium cepit. Sceleratus fuisset, si solus parricidium cogitasset: tanto sceleratior, quod in societatem facinoris assumptos quinquaginta fratres fecit parricidas. Ostenti prorsus genus, ubi in tanto populo non solum sociari, uerumetiam sileri parricidium potuit, ut ex L. liberis nemo inuentus sit, quem aut paternam maiestas, aut ueneratio senis, aut indulgentia patris, à tanta immunitate reuocaret. Adeone uile paternum nomen, apud tot numero filios fuit, ut quorum presidio tutus etiam aduersus hostes esse debuerat, eorum insidiis circumuentus, tutior ab hostibus, quam à filiis fuerit? Causa parricidij sceleratior ipso parricidio fuit. Occiso quippe Cyro fraterno bello, cuius mentio supra habita est, Aspasiam pellicem eius rex Artaxerxes in matrimonium receperat. Hanc

*credere

patrem *cedere sibi sicuti regnum, Darius postulauerat. qui pro indulgentia sua in liberos, primo facturum se dixerat: mox poenitentia ductus, ut honeste negaret, quod temere promiserat, Solis eam sacerdotio praefecit, quo perpetua illi ab omnibus uiris pudicitia imperabatur. Hinc exacerbatus iuuenis, in uurgia primo patris erupit, mox facta cum fratribus coniuratione, dum patri insidias parat, deprehensus cum sociis, poenas parricidij diis paternae maiestatis ultoribus dedit. Coniuges quoque omnium cum liberis, ne quod uestigium tanti sceleris extaret, interfecit sunt. Post haec Artaxerxes morbo ex dolore contracto de-

Natusannos
24.

Qui cognominatus est
Artaxerxes.
Euseb.

cedit, Rex quam pater felicior. Hereditas regni Ocho tradita, qui timens parem coniurationem, regiam cognatorum caede & strage principum replet, nulla, non sanguinis, non tior fratribus parricidis haberetur. Atque ita uelut purificato regno, bellum Armeniis infert. In eo cum aduersus

prouoc

prouocatore hostium Codomanus quidam cum omnium fauore processisset, hoste caeso, uictoriam suis pariter, & prope amissam gloriam restituit. Ob haec decora idem Codomanus praeficitur Armeniis. Interiecto deinde tempore, post mortem Ochi regis ob memoriam pristinae uirtutis rex à populo constituitur. Darij nomine, ne quid regiae maiestatis deesset, honoratus: bellumque cum Alexandro Magno, diu uariante fortuna, magna uirtute gessit. Postremo uictus ab Alexandro, & à cognatis occisus, uitam pariter cum Persarum regno finiuit.

IVSTINI LI-

BER XI.

In exercitu Philippi, sicuti uarie gentes erant, ita eo Ann. Urb. condit. 526.
Iocoso diuersi motus animorum fuerunt. Alij quippe iniusta seruitute oppressi, ad spem se libertatis erigebant: alij tædio longinquae militiae, remissam sibi expeditionem gaudebant: nonnulli facem nuptiis filiae accensam, rogo patri subditam dolebant. Amicos quoque, tum subita mutatione rerum, haud mediocris metus ceperat, reputantes nunc prouocata Asia, nunc Europam nondum perdomitam, nunc Illyrios, & Thracas, & Dardanos, ceterasque barbaras gentes fidei dubiae, & mentis infidae: Qui omnes populi si pariter deficiant, resisti nullo modo posse. His rebus, ueluti medela quaedam, interuentus Alexandri fuit: qui pro concione, ita uulgi omne consolatus, hortatusque pro tempore est, ut & metum timentibus demeret, & in spem sui omnes impelleret. Erat hic annos xx. natus: in qua aetate ita moderate de se multa pollicitus est, ut appareret plura

f 4

eum

eum experimentis referuare. Macedonibus immunitatem cunctarum rerum, præter militiæ uacationem dedit: quo facto tantum sibi fauorem omnium conciliauit, ut corpus hominis, non uirtutem regis mutasse se dicerent. Prima illi cura paternarum exequiarum fuit: In quibus ante omnia, cædis confcios ad tumulum patris occidi iussit, soli Alexandro Lyncistarum fratri pepercit, seruans in eo auspicio dignitatis suæ: Nam regem eum primus salutauerat. Aemulum quoque imperij Caranum fratrem ex noueris susceptum, interfecti curauit. Inter initia multas gentes rebellantes compefcuit. Orientes nonnullas seditiones extinxit: Quibus rebus erectus, tacito gradu in Græciam contendit: ubi, exemplo patris Corinthum * euocatus, ciuitatibus dux in locum eius substituitur. Inchoatum deinde à patre Persicum bellum aggreditur, in cuius apparatu occupato, nuntiat, Athenienses, Thebanos, & Lacedæmonios ab eo ad Persas defecisse, autoremque eius defectionis magno auri pondere à Persis corruptum, Demosthenem oratorem extitisse, qui Macedonum delicta omnes cum rege copias à Triballis affirmauerit, producit in concionem autorem, qui in eo prælio, in quo rex ceciderat, se quoque uulneratum diceret. Qua opinione mutatos omnium ferme ciuitatum animos esse, præsidia Macedonum obsideri. Quibus motibus occursum, tanta celeritate instructo, paratòque exercitu Græciam oppressit, ut quem uenire non senserant, uidere se uix crederent. In transitu hortatus Theffalos fuerat, beneficiorumque Philippi patris, maternæque suæ cum his ab Aecidarum gente necessitudinis admonerat. Cupidè hæc Theffalis audientibus, exemplo patris dux uniuersæ gentis creatus erat, & uectigalia omnia, reditusque suos ei tradiderant. Sed Athenienses

nienfes, sicuti primi defecerunt, ita primi poenitere coeperunt, contemptum hostis in admirationem conuertetes, pueritiàmque Alexandri spretam antea, supra uirtutem ueterum ducum extollentes. Missis itaque legatis bellum deprecantur. Quibus auditis, & grauius increpatis, Alexander bellum remisit. Inde Thebas exercitum conuertit, eadem indulgentia usurus, si parem poenitentiam inuenisset. Sed Thebani armis, non precibus, nec deprecatione usi sunt. Itaque uicti grauisima quæque supplicia miserrimæ captiuitatis experti sunt. Cum in consilio de excidio urbis deliberaretur, Phocenses, & Plateenses, & Theffpienses, & Orchomenij, Alexandri socij, uictoriæ que participes, excidium urbium suarum, crudelitatemque Thebanorum referebant, studia in Persas non presentia tantum, uerumetiam & uetera aduersus Græciæ libertatem increpantes. Quam obrem * odium eos omnium populorum esse, uel ex eo manifestari posse, quòd iureiurando se omnes obstrinxerint, ut uictis Persis Thebas diruerent. Adiciunt & scelerum priorum fabulas quibus omnes scenas repleuerant, ut non presenti tantum perfidia, uerum & uetere infamia inuisi forent. Tunc Eleadas unus ex captiuis data potestate dicendi, non à rege se defecisse, quem interfectum audierint, sed à regis heredibus: quicquid in eo sit admissum, crudelitatis, non perfidiæ culpam esse, cuius tamen iam magna se supplicia pependisse. Deleta iuuentute, nunc senum scæminarumque sicuti infirmum, ita innoxium restare uulgus, ipsumque stupris contumelisque ita uexatum esse, ut nihil amarius unquam sint passi: nec iam pro ciuibus se, qui tam pauci remanserint, orare: sed pro innoxio patriæ solo, & pro urbe, quæ non uiros tantum, uerumetiam deos genuerit. Priuata etiam regem superstitione deprecatur, geniti apud

f 5 ipfos

ipſos Herculis, unde originem gens Acacidarum trahat: actaque Thebis à patre eius Philippo pueritia, rogat, urbi parcat, quæ maiores eius partim apud ſe genitos, deos adoret, partim educatos ſummæ maieſtatis reges uiderit.

xxx. m. numero vendidit: pepercit tamen Pindari ſtirpi. Plut.

Sed potentior fuit ira, quam preces. Itaque urbs diruitur, agri inter uictores diuiduntur, captiui ſub corona uenduntur, quorum pretium non ex eminentium commodo, ſed ex inimicorum odio extenditur. Miſeranda res Athenienſibus uifa. Itaque portas refugii profugorum contra interdictum regis aperuere. Quam rem ita grauiter tulit Alexander, ut ſecunda legatione demum bellum deprecantibus, ita demum remiſit, ut oratores & duces, quorum fiducia toties rebellet, ſibi dedantur: paratiſque Athenienſibus, ne cogantur ſubire bellum, cò res deducta eſt, ut recentioratoribus, duces in exilium agerentur: qui ex continenti ad Darium profeſti, non mediocrem momentum Perſarum uiribus acceſſere. Proficiſcens ad Perſicum bellum, omnis noueræ ſuæ cognatos, quos Philippus in excelſiorem dignitatis locum prouehens, imperiis præfecerat, interſecit, ſed nec ſuis, qui apti regno uidebantur, pepercit, ne qua materia ſeditionis, proculſe agente, in Macedonia remaneret: & reges ſtipendiarios conſpectoris ingenij, ad commilitium ſecum trahit, ſeniores ad tutelam regni relinquit. Adunato deinde exercitu naues onerat: unde conſpecta Aſia, incredibili ardore mentis accenſus, duodecim aras deorum in belli uota ſtatuit. Patrimonium omne

Ioui. Herculi, & Mineruæ, ſunt aræ ſacratæ, in ripa Pirami. Quæ, Curtius. longa iam ſatis, & matura imperia contigiſſe, quorumque

temp

tempus eſſet uices excipere melius acturos. Sed neque exercitus eius alia, quam regis animorum præſumptio fuit. Quippe oblitus omnes coniungum, liberorumque, & longinquæ à domo militiæ, Perſicum aurum & totius Orientis opes, iam quaſi ſuam prædam ducebant: nec belli periculum, ſed diuiciarum meminerant. Cum delati in continenter eſſent, primus Alexander iaculum uelut in hoſilem terram iccit, armatusque de nauis tripudianti ſimilis proſiluit, atque ita hoſias cædit, precatus, ne ſe regem ille terræ inuita accipiant. * Inibi quoque ad tumultus eorum, qui Troia-

Hoc erat feccialium iure defungi. Vide Mact.

* In Ilio quoque bello ceciderant, parentauit. Inde hoſtem petens, milites à populatione Aſiæ prohibuit, parcendum ſuis rebus præſatus, nec perdenda ea, quæ poſſeſſuri uenerant. In exercitu eius fuisse peditum xxx. duo millia, equitum quatuor millia quingenti, naues centum lxxxii. Hac tam parua manu uniuerſum terrarum orbem utrum ſit admirabilius uicerit, an aggredi auſus fuerit, incertum eſt: cum ad tam periculoſum bellum exercitum legerit, non iuuenes robustos, nec primo flore ætatis, ſed ueteranos pleroſque etiam emerite militiæ, qui cum patre, patrisque militauerant, elegit, ut non tam milites, quam magiſtros militiæ electos putares. Ordines quoque nemo niſi ſexagenarius duxit, ut ſi principia caſtrorum cerneret, ſenatum te alicuius præſe Reipub. uidere diceret: itaque nemo in prælio fugam, ſed uictoriam cogitauit: nec in pedibus cuiquam ſpes, ſed in lacertis fuit. Contra rex Perſarum Darius, fiducia uirium nil aſtu agere, affirmans ſuis occulta conſilia uictoriæ ſurtiuæ non conuenire, nec hoſtem à regni ſinibus arce-re, ſed intimum regnum accipere: glorioſius ratus repellere bellum, quam non admittere. Prima igitur congreſſio in campis Adraſtiis fuit. In acie Perſarum ſexcenta

centa millia militum fuere, quæ non minus arte Alexandri, quam uirtute Macedonum superata, terga uerterunt. Magna itaque cædes Persarum fuit. De exercitu Alexandri non xxxii. pedum pedites, centum xx. equites cecidere, quos rex impendentes, d. fau- scæ ad cæterorum solatia humatos, statuis equestribus docios, equites nauit, cognatisq; eorum immunitates dedit. Post uictoriam c. l. interfectæ maior pars Asiæ ad eum defecit. Gessit & plura bella cum Etos, q. Cur- præfectis Darij, quos iam non tam armis, quam terrore notius scribit. minis sui uicit. Dum hæc aguntur, interim indicio captiui ad eum defertur, insidias ei ab Alexandro Lyncestarum genere Antipatri, qui præpositus Macedonia erat, parari. Ob quam causam timens, ne quis interfecto eo in Macedonia motus oriretur, in uinculis eum habuit. Post hæc

* Gordium * Gordium urbem petit, quæ posita est inter Phrygiam maiorem & minorem: cuius urbis potiunde non tam propter prædam cupido eum cepit, sed quod audierat in ea urbe in templo Iouis iugum plaustris Gordij positum, cuius nexum si quis soluisset, eum tota Asia regnaturum, antiqua oracula cecimisse. Huius rei causa & origo illa fuit: Gordius cum in his regionibus bobus conductis araret, aues eum omnis generis circumuolare cœperunt: profectus ad consulendos augures uicinæ urbis, obuiam in porta habuit uirginem eximia pulchritudinis: percunctatusq; eam, quem potissimum augurem consuleret: Illa audita causa consulendi, gnara artis ex disciplina parentum, regnum ei portendi, respondit: polliceturq; se & matrimonij, & spei sociam. Tam pulchra conditio, prima regni felicitas uidebatur. Post nuptias inter Phrygas orta seditio est. Consulentibus de fine discordiarum, oracula responderunt, regi discordijs opus esse. Iteratò querentibus de persona regis, iubentur eum regem obseruare, quem reuersi pri-
mum

num in templum Iouis cuntem plaustrò reperissent. Obuius illis Gordius fuit, statimq; eum regem consalutant: illo plaustrum, quo uehenti regnum delatum fuerat, in templo Iouis positum, maiestati consecrauit regis. Post hunc filius Mida regnauit, qui ab Orphea sacrorum solemnibus initiatus, Phrygiam religionibus impleuit, quibus tutior omni uita, quam armis fuit. Igitur Alexander capta urbe cum in templum Iouis uenisset, iugum plaustris requisit: quo exhibitò, cum capita loramentorum intra nodos abscondita reperire non posset, uiolentius oraculo usus, gladio loramenta cædit: atque ita resolutis nexibus, latentia in nodis capita inuenit. Hoc illi agenti nuntiat, Darium cum ingenti exercitu aduentare. Itaque timens angustias, magna celeritate Taurum transcendit, in qua festinatione quingenta stadia cursus fecit. Cum Tarsum uenisset, captus Cydri fluminis amcenitate, per mediam urbem influentis, proiectis armis, plenus pulueris ac sudoris, in præfrigidam nudum undam se proiecit. Tum repente tantus neruos eius occupauit rigor, ut interclusa uoce non spes, modò remedijs, sed nec dilatio periculi interueniret. Unus erat ex medicis, nomine Philippus, qui solus remedium polliceretur: sed & ipsum Parmenionis pridie à Cappadocia missæ epistolæ suspectum faciebant, qui * gnarus infirmitatis Ale-
* ignarus
xandri, scripserat, à Philippo medico ut caueret: Nam corruptum illum à Dario ingenti pecunia esse. Tutius tamen est ratus, dubiæ se fidei medici credere, quam indubitato morbo perire. Accepto igitur poculo, epistolam medico tradidit, atque ita inter bibendum oculos in uultum lægentis intendit. Ut securum conspexit, lætior factus est, sanitatemq; quarta die recepit. Igitur Darius cum ccc. millibus peditum, & centum millibus equitum in aciem
proced

Gordius ille nodus, abiit in prouerbium.

procedit. Mouebat hæc multitudo hostium, respectu paucitatis suæ, Alexandrum: sed interdum reputabat, quantas res cum ista paucitate gessisset, quantosque populos fuisset: itaque cum spes metum uinceret, periculosius disferre bellum ratus, ne desperatio suis cresceret, circumuectus suos, singulas gentes diuersa oratione alloquitur. Illyrios & Thracas opum ac diuitiarum ostentatione, Græcos ueterum bellorum memoria, æternique cum Persis odii accendebat. Macedones autem nunc Europæ uictæ admo-
net, nunc Asiæ expetite, nec inuentas illis toto orbe paru-
u- uires gloriatur. Ceterum & laborum finem hunc, & gloriæ cumulum fore. Atq; inter hæc idem idē consistere acie iubet, ut hac mora consuescant oculis turbam hostium sustinere. Nec Darij segnis opera in ordinanda acie fuit. Quippe omnis ducum officii ipse omnia circumire, singulos hortari, ueteris gloriæ Persarum, imperii que perpetuæ à diis immortalibus datæ possessionis admonere. Post hæc prælium ingentibus animis committitur. In eo uterque rex uulneratur: tandiu certamen anceps fuit, quoad iugeret Darius. Exinde cædes Persarum secuta est, Cæsa sunt peditum unum & sexaginta millia, equitum decem millia, capta quadraginta millia. Ex Macedonibus cecidere pedestres cxxx. equites cl. In castris Persarum multum auri, cæterarumq; opum inuentum. Inter captiuos castrorum mater, & uxor, eademque soror, & filie duæ Darij fuerunt. Ad quas uisendas hortandisque cum Alexander uenisset, conspectis armatis inuicem se complexæ, uelut statim morituræ exploracionem ediderunt. Prouolutæ deinde genibus Alexandri, non uitam, sed ut Darij corpus sepeliant, dilatione mortis deprecantur. Motus tanta mulierum pietate Alexander, & Darium uiuere dixit, & timentibus

Alexandri dextrum femur leuiter perfrictum. Q. Curt.

Matri Darii nomen Syfingambi fuit.

*mortem,

nibus Alexandri, non uitam, sed ut Darij corpus sepeliant, dilatione mortis deprecantur. Motus tanta mulierum pietate Alexander, & Darium uiuere dixit, & timentibus

mortis

mortis metum dimisit, easque haberi & saluari, ut reginas, præcepit. Filias quoque non sordidius dignitate patris sperare matrimonium iussit. Post hæc opes Darij, diuitiarumque apparatus contemplatus, admiratione tantarum rerum capitur. Tunc primum luxuriosa conuiuia, & magnificentiam epularum sectari, tunc * Marsinem captiuam * Barfeuem diligere propter formæ pulchritudinem cœpit. A qua postea susceptum puerum Herculem uocauit. Memor tamen adhuc Darium uiuere, Parmenionem ad occupandam Persicam classem, aliosque amicos ad recipiendas Asiæ ciuitates misit: quæ statim audita fama uictoriæ ipsius, Darij præfectis cum auri magno pondere tradentibus se, in potestatem uictorum uenerunt. Tunc in Syriam proficiscitur ubi obuios cum insulis multos reges Orientis habuit. Ex his pro meritis singulorum alios in societatem recepit: aliis regnum ademit, successis in loca eorum nouis regibus. Insignis præter cæteros fuit * Abartomius, rex ab Alexandro Sidoniæ constitutus. Quem Alexander, cum operam ablocare ad puteos exhauriendos, hortosque irrigandos solitus esset, miserè uitam * exhibentem regem fecerat, spre-
tis nobilibus, ne generis id, non dantis beneficium putarent. Tyriorum ciuitas cum coronam auream magni ponderis per legatos in titulum gratulationis Alexandro misisset, gratè munere accepto, Tyrum se ire uelle, ad uota Herculi reddenda, dixit. Cum legati rectius id cum in Tyro uetere, & antiquiore templo facturum dicerent, inde deprecantes eius introitum, ita exarsit, ut urbi excidium minaretur: consensumque exercitu insulæ applicato, non minus animosus Tyriis fiducia Carthaginiensium, bello excipitur. Augebat enim Tyriis animos Didonis exemplum, quæ Carthagine condita, tertiam partem orbis quæssisset, turpe ducentes, si fœ

Erat hæc extra urbem in sede quæ Palætyron uocant. Quint. Curt. lib. 4.

si foemini suis plus animi fuisset in imperio querendo, quam sibi in tuenda libertate. Amota igitur inbelli etate Carthaginem, & accersitis mox auxiliis, non magno post tempore per proditionem capiuntur. Inde Rhodum Alexander, Aegyptium, Ciliciamque sine certamine recepit. Ad

Septimo post
mense, quam
est coepta op
pugnari. Q.
Curt.

Iouem deinde Hammonem pergit, consulturus & de euentu futurorum, & de origine sua. Namque mater eius Olympias confessa uiro suo Philippo fuerat, Alexandrum non ex eo se, sed ex serpente ingentis magnitudinis concepisse. Denique Philippus ultimo propè uitae suae tempore filium suum non esse palam praedicauerat. Qua ex causa Olympiada uelut stupri compertam repudio dimiserat. Igitur Alexander cupiens originem diuinitatis acquirere, simul & matrem infamia liberare, per praemissos subornat Antistites, quid sibi responderi uelit. Ingredientem templum statim Antistites ut Hammonis filium salutant. Ille letus dei adoptione, hoc se patre censi iubet. Regat deinde, an omnes interfectores patris sui sit ultus: respondent patrem eius nec posse interfici, nec mori, regi Philippi peractam plenè uisionem esse. Tertiam interrogationem poscenti, uictoriam omnium bellorum, possessionemque terrarum dari respondent. Comitibus quoque suis responsum, ut Alexandrum pro Deo, non pro rege

Nam Iliadè, colerent. Hinc illi aucta insolentia, mirusque anim incendit tumor, exempta comitate, quam & Graecorum litibus, & Macedonum institutis didicerat. Reuersus ad Hammonem, Alexandriam condidit, & coloniam Macedonum caput esse Aegypti iubet. Darius cum Babylonem profugisset, per epistolas Alexandrum deprecatur, ut redimeudaram sibi captiuarum potestatem faciat, inque eam rem magnam pecuniam pollicetur. Sed Alexander in pro-

cium captiuarum regnum omne, non pecuniam petiit. Interiecto tempore alia epistola Darij Alexandro redduntur, quibus filiae matrimonium & regni portio offertur. Sed Alexander sua sibi dari rescripsit, iussuque supplicem uenire, & regni arbitria uictori permittere. Tum spe pacis amissa, bellum Darius reparat. CCC. milibus peditum, & centum millibus equitum obuiam uadit Alexandro. In itinere nuntiatur uxorem eius ex collisione abiecti partus decessisse, eiusque mortem illacrymatum Alexandrum, exequiasque benignè profecutum, idque eum non amoris, sed humanitatis causa fecisse. Nam semel eam tantum Alexandro uisam esse, cum matrem, paruulâque filias eius frequenter consolaretur. Tunc Darius se ratus uerè uictum, cum post tot praelia, & beneficii ab hoste superaretur, gratumque sibi esse, si uincere nequeat, quod à tali potissimum uinceretur. scribit itaque & tertias epistolas, & gratias agit, quod nihil in suos hostile fecerit. Offert deinde maiorem partem regni usque ad flumen Euphratem, & alteram filiam uxorem, pro reliquis captiuis triginta millia talentorum. Ad hoc Alexander gratiarum actionem ab hoste superuacaneam esse respondit. nec à se quicquam factum in hostis adulationem, nec quod in dubios belli exitus, aut in leges pacis sibi lenocinia, quereret: sed animi magnitudine, qua didicerit aduersus uires hostium, non aduersus calamitates contendere: polliceturque se praestaturum ea Dario, si secundus sibi, non par haberi uelit. Ceterum neque mundum posse duobus solibus regi, neque orbem summa duo regna saluo statu terrarum habere: Proinde aut deditionem eadem die, aut in posteram aciem parat, & nec polliceatur sibi aliam, quam sit expertus uictoriam. Postera die aciem producunt; cum

Ab hoc enim quis non uelit esse mori?

repente ante prælium confectum curis Alexandrum somnum arripuit. Cum ad pugnam solus rex deesset, à Parmenione ægre excitatus, querentibus somni causas omnibus inter pericula, cum etiam in otio semper parcius fuerit, magno se metu liberatum ait, somnumque sibi à repentina securitate datum, quod liceat cum omnibus Darij copiis confligere, uerium se longam belli moram, si Persæ exercitum diuisissent. Ante prælium utraque acies hostibus spectaculo fuit. Macedones multitudinem hominum, corporum magnitudinem, armorumque pulchritudinem mirabantur: Persæ autem à tam paucis uicta suorum tot millia stupebant. Sed nec duces circumire suos singulos cessabant. Darius uix deus armatis singulos hostes, si diuisio fieret, euenire dicebat. Alexander Macedonas monebat, ne multitudine hostium, ne corporis magnitudine, uel coloris nouitate mouerentur: tantum meminisse iubet, cum iisdem se tertio pugnare, nec meliores factos putarent fuga, cum in aciem secum tam tristem memoriam cædium suarum, & tantum sanguinis à duobus præliis fusi ferrent: & quemadmodum Dario maiorem turbam hominum esse, sic uirium sibi. Hortatur, spernant illam aciem auro & argento fulgentem, in qua plus prædæ quàm periculi sit, cum uictoria non ornamentorum decore, sed ferri uirtute queratur. Post hæc prælium committitur, Macedones in ferrum cum contemptu toties à uicti hostis ruebant, contra Persæ mori quàm uinci præoptabant. Raro etiam ullo prælio tantum sanguinis fufum est. Darius cum uinci suos uideret, uoluit mori & ipse: sed à proximis fugere compulsus est. Suadetibus deinde quibusdam, ut pons Cydi fluminis ad iter hostium impediendum intraderetur: non ita saluti suæ uelle consultum ait, ut tot millia sociorum hostibus obiciat, debere & alijs fugæ uiam patere.

patere, quæ pauerit sibi. Alexander autem periculossissima quæque aggrediebatur: & ubi confertissimos hostes acerrime pugnare conspexisset, eò se semper ingerebat, periculosaque sua esse, non militum uolebat. Hoc prælio Asiæ imperium rapuit, quinto post acceptum regnum anno, cuius felicitas tanta fuit, ut post hoc nemo rebellare etiam ausus sit, patienterque Persæ post imperium tot annorum, iugum seruitutis acceperunt. Donatis refectisque militibus, XXXIII. continuis diebus prædam cognoscit. In urbe deinde clausa. XL. millia talentorum inuenit. Ex ut Orosius: pugnat & Persepolim caput Persici regni, urbem multis alijs XL. annis illustrem, refertanque orbis terrarum spoliis, quæ in a teritu eius primum apparuerunt. Inter hæc DCCC. admodum Græci occurrunt Alexandro, qui poenam captiuitatis truncata parte corporum tulerant, rogantes ut scitu Græciam, se quoque ab hostis crudelitate uindicaret. Data potestate redeundi, agros recipere maluerunt, ne non tam gaudium parentibus, quàm detestandum sui conspectum reportarent. Interea Darius in gratiam uictoris à cognatis suis aureis compedibus, catenisque in uico Parthorum Tanea uincitur. Credo ita diis immortalibus uindicantibus, ut in terra eorum, qui successuri imperio erant, Persarum regnum finiretur. Alexander quoque citato cursu postera die superuenit, ibique cognouit Darium clauso uehiculo per noctem exportatum. Iusso itaque exercitu subsequi, cum VII. millibus equitum fugientem insequitur: in itinere multa & periculosa prælia fecit. Emensus deinde multa millia passuum, cum nullum Darij indicium reperisset, respirandi equis data potestate, unus ex militibus dum ad fontem proximum pergit, in uehiculo Darium multis quidem uulneribus confossum, sed spirantem.

A Besso, & Nabarzane, ut Qu. Cur. scribit,

Sordidis pelibus.

Polystrato ei nomen fuit.

Plutar.

tem adhuc inuenit: qui applicito captiuo cum ciuem ex uoce cognouisset, id saltem praesentis fortunae solatium se habere dixit, quod apud intellecturum locuturus esset, nec incassum postremas uoces emissurus. Perferri haec Alexandro iubet, se nullis in eum meritorum officiis, maximorum illi debitorem mori, quod in matre liberisque suis regium eius non hostilem animum expertus, feliciusque hostem, quam cognatos sortitus sit: quippe qui matri ac liberis suis ab eodem hoste uitam datam, sibi à cognatis ereptam, quibus et uitam et regna dederit. Quamobrem gratiam illi eam futuram, quam ipse uictor uolet, Alexandro referre se, quam solam moriens potest gratiam, precari superum et inferum numina, et regales deos, ut illi terrarum omnium uictori contingat imperium, pro se iustam magis, quam grauem sepulturae ueniam orare. Quod ad ultionem pertineat, iam non suam, sed exempli, communiemque omnium regum esse causam, quam negligere, illi et indecorum esse, et periculosum: quippe cum in altero iustitiae eius, in altero etiam utilitatis causa uersetur. In quam rem unicuique pignus fidei regiae dexteram se ferendam Alexandro dare. Post haec porrecta manu expirauit. Quae ubi Alexandro nuntiata sunt, non solo corpore defuncti, tam indignam illo fastigio mortem lacrymis profecutus est, corpusque regio more sepeliri, et reliquias eius maiorum tumultis inferri iussit.

Ea enim fidei sacrae est. Plin. lib. 11,

IVSTINI LIBER XII.

ALEXANDER in persequendo Dario, cum suis milites, magnis funerum impensis extulit, reliquis expeditionis eius sociis xv. millia talentorum dimit-

sit. Equorum maior pars aestu amissa, inutilisque etiam qui superfuerant, facti. Pecunia omnis. CLIII. millia talentorum ex uictoria nuper congesta, ei; Parmenio praeficitur. Dum haec aguntur, epistole Antipatri à Macedonia reduntur, quibus bellum Agidis regis Spartanorum in Graecia, Alexandri regis Epiri in Italia, bellum Zopyrionis praefecti eius in Scythia continebatur. Quibus uarie affectus plus tamen laetitiae cognitis moribus duorum emulorum regum, quam doloris amissi cum Zopyrione exercitus suscepit. Namque post projectionem Alexandri, Graecia ferme omnis in occasionem recuperandae libertatis, ad arma concurrerat, auctoritatem Lacedaemoniorum sequuta, qui Philippi, Alexandri pacem soli spreuerant, et leges respuerant. Dux huius belli Agis, rex Lacedaemoniorum fuerat, quem motum Antipater contractis militibus, in ipso ortu oppressit. *Cecidere Agis rex cum suis terga dantes uideret, dimissis satellitibus, ut Alexandro si non felicitate par, uirtute non inferior uideretur, tanta strages hostium edidit, ut agmina et cetera interdum fugaret. Ad extremum etsi à multitudine uictus, Macedonum gloria tamen omnes uicit: Porro Alexander rex Epiri, in Italia à Tarentinis, auxilia aduersus Brutios deprecantibus, sollicitatus, ita cupide profectus fuerat, ut in diuisione orbis terrarum, Alexandro Olympiadis sororis suae filio, Oriens, et sibi Occidens sorte contigisset: non minus rem rerum materiam in Italia, Africa, Siciliaque, quam ille in Asia, et in Persis habiturus. Huc accedebat, ut sicut Alexandro magno Delphica oracula insidias in Macedonia, ita huic responsum Dodonaei Iouis urbem Pandosiam, omnemque Acherusium praedixerant. Quae utraque cum in Epiro essent, ignarus eadem et in Italia esse,

ad declinanda fatorum pericula peregrinam militiam cupidius elegerat. Igitur cum in Italiam uenisset, primum illi bellum cum Apulis fuit: quorum cognitio urbis fato, breui post tempore pacem & amicitiam cum rege eorum fecit. Erat namque tunc temporis urbs Apulis Brundisium, quam Aetoli sequuti, fama rerum in Troia gestarum, clarissimum ac nobilissimum ducem Diomedem, condidierant. Sed pulsi ab Apulis, consulentes oracula, responsum acceperant, locum quem reperissent, perpetuo possessuros. Hac igitur ex causa, per legatos sub belli comminatione, restitui sibi ab Apulis urbem postulauerant. Sed ubi Apulis oraculum innotuit, interfectos legatos in urbe sepeliunt, perpetuo ibi sedem habituros: Atque ita defuncti responso, diu urbem possederunt. Quod cum factum cognouisset Alexander Epiri, antiquitatis facta ueneratus, bello Apulorum abstinuit. Gessit & cum Brutis Lucanisque bellum, multasque urbes cepit: tum & cum Metapontinis, ac Rutulis, & Romanis foedus, amicitiamque fecit. Sed Brutis, Lucanisque cum auxilia a finitimis contraxissent, acrius bellum repetiuere. Ibi rex iuxta urbem Pandosiam & flumen Acherusium, non prius fatalis loci cognito nomine, quam occideret, interficitur: Moriensque non in patria fuisse sibi periculosam mortem, propter quam patriam fugerat, intellexit. Corpus eius Tyrus publice redemptum, sepulturae tradiderunt. Dum haec aguntur in Italia, Zopyrion quoque praefectus Ponti ab Alexandro Magno

* otiosum relictus, * occisum se ratus, si nihil ipse gessisset, adunato xxx. millium militum exercitu, Scythias bellum inuulit. Caesa cum omnibus copiis, poenas temere illati belli genti innoxiae luit. Haec cum nuntiata in Parthiam Alexandro essent, simulato maerore, propter Alexandri cognationem, exercitum

tui suo triduo lectum indixit. Omnibus deinde uelut Darii mortis, perpetrato bello, reditum in patriam expectantibus, coniuges & liberos suos animo iam quodammodo compectentibus, ad concionem exercitum uocat: Ibi nihil actum tot egregiis praeliis ait, si incolumis Orientalis barbaries relinquatur: Nec se corpus, sed regnum Darii petiisse, persequendosque esse eos, qui a regno defecerint. Haec oratione, uelut ex integro incitatis militum animis, Hyrcaniam, Mardosque subegit. Ibi ei occurrit Thalestris, siue Minothaea Amazonum regina, * cum ccc. * Forte, millibus mulierum, xxxv. dierum inter infestissimas ccc. mulieres itinere confecto, ex rege liberos quaesitura: cuius ribus: ita est conspectus aduentusque admirationi fuit, & propter inuicem in uetustum foeminis habitum, & propter expectitum concubito codice leuitum. Ob hoc * xxx. diebus otio datis, a rege ut uisa est gigitur. iterum implese, descessit. Post haec Alexander habitum * xliii. regum Persarum, & diadema, insolitum antea in regibus Macedonicis, uelut in leges eorum quos uicerat, transfret, assumit. Quae ne inuidiosius & in se uno conspicerentur, amicos quoque suos longam uestem auream purpureamque sumere iubet, ut luxum quoque, sicuti cultum inuitaretur Persarum. Inter pellicum regiarum greges electae pulchritudinis, nobilitatisque, noctium uices diuidit. His rebus ingentes epularum apparatus adiicit, ne ieiuna & destructa luxurie uideretur. Conuiuium quoque iuxta regiam magnificentiam ludis exornat: innumerosae fatietatem ludis mori prorsus, tantas opes amitti his moribus, non quadri dis interposolere. Inter haec indignatio omnium totis castris erat, illat. Cur. li. 6. lum a Philippo patre tantum degenerauisse, ut etiam patriae nomen euitaret, moresque Persarum assumeret, quos propter tales mores uicerat. Sed ne solus uitii eorum, quos

armis subegerat, succubuisse uideretur, militibus quoque suis permisit, si quarum captiuarum consuetudine tenerentur, ducere uxores: existimans nimorem in patriam reditus cupiditatem futuram, habentibus in castris imaginem quandam larium, ac domesticæ sedis, simul et laborem militiæ molliorem fore dulcedine uxorum. In supplementa quoque militum, minus exhauriri posse Macedoniam, si ueteranis patribus tyrones succederent, militatum in uallo, in quo nati essent: constantioresque futuri, si non solum tyrocinia, uerumetiam incunabula in ipsis castris posuissent: quæ consuetudo in successores quoque Alexandri mansit. Igitur et alimenta pueris statuta, et instrumenta armorum, equorumque iuuenibus data, et patribus pro numero filiorum præmia statuta. Si quorum patres occidissent, nihilominus pupilli stipendia patrum traherent, quorum pueritia inter uarias expeditiones militiæ erat. Itaque à paruula ætate periculis laboribusque indurati, inuicti exercitus fuere: neque castra aliter, quam patriam: neque pugnam aliud unquam, quam uictoriam duxere. Hæc soboles nomen habuit Epigoni. Parthis deinde donatis, præfectus his statuitur ex nobilissimis Persarum Andragoras, unde postea originem Parthorum reges habuerunt. Interea Alexander non regio, sed hostili odio seuire in suos cepit. Maxime indignabatur carpi sermonibus suorum, patris Philippi, patriæque mores subuertisse. Propter quæ crimina, Parmenion quoque senex, dignitate regi proximus, cum Philota filio de utroque prius questionibus habitis, interficiuntur. Fremere itaque omnes uniuersis castris coepere, innoxij senis, filiique celsum miserantes, interdum se quoque non debere melius sperare dicentes. Quæ cum nuntiata Alexandro essent, uerens,

ne

ne hæc opinio etiam in Macedoniam diuulgaretur, et ne uictoria gloria seuitiæ macula offuscaretur, simulat se ex amicis quosdam in patriam uictoriarum nuntios missurum. Hortatur milites suis scribere, rariorem habituros occasionem, propter militiam remotiorem. Datos fasces epistolarum ad se tacite deferri iubet: ex quibus cognito de se singulorum iudicio, in unam cohortem eos, qui de rege durius opinati fuerant, contribuit, aut consumpturus eos, aut in ultimis terris in colonias distributurus. Inde Dracæ, Euergetes, Parymas, *Parpammenos, Hydaspios, *Paropamisæ, ceterosque populos, qui in radice Caucaſi morabantur, sadas, subegit. Interea unus ex amicis Darij Bessus, uinctus perducitur, qui regem non solum prodiderat, uerumetiam interfecerat. Quem in ultionem perfidiæ, excruciantum fratri Darij tradidit, reputans non tam hostem suum fuisse Darij, quam amicum, à quo esset occisus. Et ut his terris nomen relinqueret, urbem Alexandriam super amnem Tanaïm condidit, intra diem septimumdecimum muro vi. millium passuum consummato, translatis eò trium ciuitatum populis, quas Cyrus condiderat. In Bactrianis quoque Sogdianisque xii. urbes condidit, distributis his, quoscunque in exercitu seditiosos habebat. His ita gestis, solenni die amicos in conuiuium uocat. Vbi orta inter ebrios rerum à Philippo gestarum mentione, præferre se patri ipse, rerumque suarum magnitudinem extollere coelo tenus cepit, assentante maiore conuiuiarum parte. Itaque cum unus ex senibus Clythus, ductus fiducia amicitie regiæ, cuius palmam tenebat, memoriam Philippi tueretur, laudaretque eius res gestas, adeo regem offendit, ut telo à satellite raptò, eundem in conuiuio trucidauerit. Qua cæde exultans, mortuo patrociniū Philippi, laudemque paternæ militiæ

Exathres, nomē fratris fuit. Plutarc. De supplicij genere quo Bessus affectus fuerit, variè autores scribunt

obestabat. Postquam satiatus cedere animus quieuit, & in locum ire successit existimatio, modo personam occisi, modo causam occidendi considerans, pigere eum facti coepit, qui paternas laudes tam iracundè accepisset, quam nec conuicia debuisset: amicūque senem, & innoxium, à se occisum inter epulas & pocula, dolebat. Eodem igitur furore in poenitentiam, quo pridem in iram uersus, mori uoluit. Primum in fletus progressus, amplecti mortuum, uulnera tractare, & quasi audienti confiteri dementiam: arreptum telum in se uertit: peregissetque facinus, ni amici interuenissent. Mansit hæc uoluntas moriendi etiam sequentibus diebus. Accesserat enim ad poenitentiam, nutricis suæ, & sororis Clyti recordatio, cuius absentis cum maxime pudebat, tam secundam illi alimentorum suorum mercedem redditam, ut in cuius manibus pueritiam egerat, huic iuuenis, & uictor, pro beneficiis funera remitteret. Reputabat deinde quantum in exercitu suo, quantum apud gentes deuictis barbararum, atque inuidiæ, quantum apud ceteros amicos metum, & odium sui fecerit, quam amarum & triste reddiderit conuiuium suum: non armatus in acie, quam in conuiuio sedens terribilior. Tunc Parmenion, & Philotas, tunc Amyntas consobrini, tunc nouerca fratresque interfecti, tunc Attalus, Eurilochus, Pausanias, alique Macedoniae extincti principes occurrebant. Ob hæc illi quatriduo perseuerata inedia est, donec exercitus uniuersi precibus exoratus est, precantis, ne in mortem unius doleat, ut uniuersos perdat, quos in ultimam deductos Barbariem, inter infestas, & irritatas gentes, bello destituat. Multum profuerunt Et Anaxaræ & Callisthenis philosophi preces, condiscipulatu apud chi, Plutaræ Aristotelem familiaris illi, & tunc ab ipso rege ad procho autore. denda memoriæ acta eius accitius. Reuocato igitur ad beb-

lum animo, Chorasmos & Dracas in deditionem accepit. Deinde quod primò ex Persico superbiæ regni more distulerat, ut omnia pariter inuidiosiora essent, non saluari, sed adorari se iubet. Accerrimus inter recusantes Callisthenes fuit. Quæ res & illi, & multis principibus Macedoniae exitio fuit: siquidem sub specie infidiarum omnes interfecti. Retentus tamen est Macedonibus mos, salutandi regis explosa adoratione. Post hæc Indiam petit, ut Oceano, ultimoque Oriente finiret imperium. Cui gloriæ, ut etiam exercitus ornamenta conuenirent, phaleras equorum, & arma milium argento inducit, exercitūque suum, ab argenteis clypeis, Argyraspidas appellauit. Cum ad Nysam urbem uenisset, oppidanis non repugnantibus, fiducia religionis Liberi patris, à quo condita urbs erat, parci iussit: letus non militiam tantum, uerum etiam uestigia se Dei sequutum. Tunc ad spectaculum sacri montis duxit exercitum, naturalibus bonis, uite, edacisque uestiti, non aliter, quam si manu cultus, colentiumque industria exornatus esset. Sed exercitus eius, ubi ad montem accessit, repentino mentis impetu, in sacros Dei ululatus instinctus, cum stupore regis, sine noxa discurrebat, ut intelligeret, non tam oppidanis parcendo, quam exercitui suo se consuluisse. Inde montes Dædalos, regnæque Cleophridis reginæ petit. Quæ, cum se dedidisset, eius concubitu redemptum regnum ab Alexandro recepit: illecebris consecuta, quod armis non potuerat: filiumque ab eo genitum, Alexandrum nominauit, qui postea regno Indorum potitus est. Cleophris regina, propter prostratam pudicitiam, scortum regium exinde appellata est ab Indis. Peragrata India, cum ad saxum miræ magnitudinis & asperitatis, in quod multi populi confugerant, peruenisset, cognoscit Herculem

Quem Merum incolæ appellant. Curt. lib. 7. Bacchates.

Statura enim fuit quatuor cubitorum & palmi. auctor Plut.

culem ab expugnatione eiusdem saxi terræmotu prohibita tum. Captus itaque cupidine, Herculis acta superare, cum summo labore ac periculo positus saxo, eius omnes loci gentes in deditioem accipit. Vnus ex regibus Indorum fuit, Porus nomine, uiribus corporis, & animi magnitudine pariter insignis, qui bellum iam pridem, audita Alexandri opinione, in aduentum eius parabat. Commisso itaque praelio, exercitum suum inuadere Macedonas iubet, sibi regi eorum priuatum hostem deposcit. Nec Alexander moram pugne fecit: sed prima congressione uulnerato equo, cum præceps in terram cecidisset, concursu satellitum seruatus est. Porus multis uulneribus obrutus capitur. Qui uictum se adeo doluit, ut cum ueniam ab hoste inuenisset, neque cibum sumere uoluerit, neque uulnera curari passus sit, ægrèq; sit ab eo obtentum, ut uellet uiuere: Quem Alexander ob honorem uirtutis, incolumem in regnum remisit. Duas igitur urbes condidit: unam Niceam, alteram eadem nomine equi *Bucephalam uocauit. Inde Adrestas, *Sthenos, Passidas, Gangaritas, cæsis eorum exercitibus, ex pugnat. Cum ad Eufites uenisset, ubi eum cum c. c. millibus hostium equitum opperiebantur, omnis exercitus non minus uictoriarum numero, quam laboribus fessus, lacrymis eum deprecatur, ut finem tandem belli faceret, aliquando patriæ, reditusque meminisset: respiceret militum annos, quibus uix ætas ad reditum sufficeret: ostendere alius canesciem, alius uulnera, alius ætate consumpta corpora, alius catricibus exhausta. Solos se esse qui duorum regum Philippici Alexandrique continuam militiam pertulerint. Tandem orare, ut reliquias saltem suas paternis sepulcris reddat, quorum non studiis deficitur, sed annis. Ac si non militibus, uel ipse sibi parcat, ne fortunam suam nimis onerando

rando fatiget. Motus his tam iustis precibus, uelut in finem uictoriæ, castra solito magnificentiora fieri iussit, quorum molitionibus & hostis terreretur, & posteris admiratio sui relinqueretur. Nullum opus milites latius fecere. Itaque cæsis hostibus, cum gratulatione in eadem reuerterunt. Inde Alexander ad anem Acesinem pergit: per hunc ad Oceanum deuenitur. Ibi Gessonas Asybósque, quos Hercules condidit, in deditioem accepit. Hinc ad Ambros & *Sycambros nauigat. Quæ gentes cum armatis lxx. millibus peditum, & lx. millibus equitum excipiunt. Cum praelio uictor esset, ad urbem eorum exercitum ducit. Quam desertam à defensoribus, cum de muro, quem primus ceperat, animaduertisset, in urbis planiciem sine ullo satellite desiliit. Itaque cum eum hostes solum conspexissent, clamore edito, undique concurrunt, si possint in uno capite urbis bella finire, & ultionem tot gentibus dare. Nec minus Alexander constanter restiuit, & unus aduersus tot millia praeliatur. Incredibile dictu est, ut eum non multitudo hostium, non magna telorum uis, non tantus læcessantium clamor terruerit, solus tot millia caderet ac fugaret. Vbi uero se obrui multitudinem uidit, trunco se, qui prope murum stabat, applicuit: cuius auxilio tutus, cum diu agmen sustinisset, tandem cognito periculo, eius amici ad eum desiliunt. Ex quibus multi cæsi: præliumque tandiu anceps fuit, quoad omnis exercitus, muris deiectis, in auxilium ueniret. In eo praelio sagitta sub *mamma traiectus, cum sanguinis fluxu deficeret, genu posito tandiu praeliatus est, donec eum à quo uulneratus fuerat, occideret. Curatio uulneris grauior ipso uulnere fuit. Itaque ex magna desperatione tandem saluti redditus, Polyperchona cum exercitu Babyloniam mittit; ipse cum lectissima

*Sabarcas Apud Mallos hanc pugnam Plut. scribit, qui sunt Indorū pugnacissimi. *Vrb Oxidracarū fuit. Cur. lib. ix.

Sagitta fuit duorum cubitorū. Qu. Curt.

*dextra

Sanguineis
regi cōiun-
ctus erat.
Curt.

manu naues conscendit, & Oceani litora peragrat. Cum
uenisset ad urbem Ambigeri regis, oppidani inuictum fra-
tro audientes, sagittas ueneno armant: atque ita gemino mor-
tis uulnere hostem à muris summoentes, plurimos inter-
ficiunt. Cum inter multos letaliter uulneratus esset Ptole-
maeus, moriturusque iam uideretur, per quietem regi mon-
strata in remedia ueneni herba est: qua in potu accepta
statim periculo est liberatus, maiorque pars exercitus be-
remedio seruata. Expugnata deinde urbe, reuersus in u-
ues, Oceano libamenta dedit, prosperum in patriam redi-
precatus, ac ueluti curru circa metam acto, positus imperi-
terminis, quã sinus aut terrarum solitudines prodire possi-
sunt, aut mare nauigabile fuit, secundo aestu ostio fluminis
Indi inuehitur. Ibi in monumenta rerum à se gestarum,
urbem Barcem condidit, arasque statuit, relicto ex numeris
amicorum, littoralibus Indis prefecto. Inde iter terrestre
facturus, cum arida loca medij itineris dicerentur, pulch-
eris locis fieri precepit. Quibus ingenti dulci
aqua inuenta, Babyloniam redit. Ibi multe deuicta gen-
tes, prefectos suos accusauerunt: quos sine respectu amicitie,
Alexander in conspectu legatorum necari iussit. Post
hæc Darij regis filiam, Statyram in matrimonium recepit
celebrantur. sed optimatibus Macedonum lectas ex omnibus gentibus
Plutarchus. nobilissimas uirgines tradidit, ut communi facto crimine
regis leuaretur. Tunc ad concionem exercitum uocat, et
promittit se æs alienum omnium propria impensa soluturum,
ut prædam præmiâq; integrè domum ferant. Insuper hæc
munificentia non summa tantum, uerumetiam titulum
muneris fuit, nec à debitoribus magis, quam à creditoribus
gratius accepta: quoniam utrisque exactio pariter ac se-
lutio difficilis erat xxxiii. millia talentorum in hos sum-
plur

Novem mil-
lium octin-
gatorum ac

ptus expensa. Dimissis * ueteranis, exercitum ex iunioribus
supplet. Sed retenti ueteranorum discessum, agrè ferentes
missionem & ipsi flagitabant, nec annos, sed stipendia sua
numerari iubebant: pariter in militia lectos, pariter sacra-
mento solui æquum censentes: nec iam precibus, sed conui-
cio agebant, iubentes eum solum cum patre suo Hammone
 finire bella, ut milites suos fastidiat. Contra, ille nunc casti-
gare milites, nunc lenibus uerbis monere, ne gloriosam mu-
liam seditionibus infuscarent. Ad postremum cum nihil
proficeret uerbis, ad corripiendos seditionis autores, è tri-
bunali in concionem armatam inermis ipse desiliit, & ne-
mine prohibente, xiiii. correptos, manu sua ipse ad sup-
plicia duxit: tantam uel illis moriendi patientiam metus re-
gis, uel huic exigendi supplicia constantiam, disciplina mi-
litaris dabat. Inde separatim auxilia Persarum in concio-
nem alloquitur. Laudat perpetuam illorum tum in se, tum
in pristinos reges fidem, sua in illos beneficia memorat: ut
nunquam quasi uictos, sed ueluti uictoria socios habuerit.
Denique se in illorum, non illos in gentis suæ morem transsa-
se, affinitatibus connubiorum uictos uictoribus commiscuis-
se. Nunc quoque ait, custodiam corporis sui non Macedo-
nibus tantum se, uerumetiam illis crediturum. Atque ita
nulle ex his iuuenes in numerum satellitum legit: auxiliorum
quoque portionem armatam in disciplinam Macedonum
exercitui suo miscet. Quam rem agrè Macedones tulerunt,
iactantes hostes suos in officium suum à rege subactos
Tunc uniuersi flentes, regem adeunt, orant, ut supplicis
suis potius saturet se, quam contumeliis. Qua modestia ob-
tinuerunt, ut xi. millia militum ueteranorum exautoraret.
Sed ex amicis dimissi senes Polyperchon, Clytus, Gor-
gias, Polydamas, Antigonas. Dimissis his, Craterus præpo-
nitur

septuaginta
talentorum
summâ, Plu-
tarch.

* Quorum
erant trigin-
ta millia.

Per eum re-
sponsa Bar-
baris dabat.

niur, iussus præesse Macedonibus in Antipatri locum: Antipatrumque cum supplemento tyronum, in locum eius vocat: stipendia reuertentibus, ueluti militantibus, data. Cui hæc aguntur, unus ex amicis eius Ephæstion decedit, deus primò formæ pueritiæ que, mox obsequiis regi percherus. Quem contra decus regium, Alexander diu luxit, in

Plutarc. decem
millia habet

nulūmque ei XII. millia talentū fecit, eūmque post impetū coli ut deum iussit. Ab ultimis littoribus Oceani Babyloniam reuertenti, nuntiantur legationes Carthaginiensium, cæterarūmque Africæ ciuitatum, sed et Hispaniarum, Siciliæ, Galliæ, Sardinia, nonnullas quoque ex Italia eius uentum Babyloniam opperiri. Adeo uniuersum terrarū orbem nominis eius terror inuaserat, ut cunctæ gentes ueluti destinato sibi regi adularentur. Hac igitur ex Babyloniam festinanti, uelut conuentum terrarum in acturo, quidam ex Magis prædixit, ne urbem introiret, status hunc locum ei fatalem fore. Ob hoc ommissa Babylonia, in Byrsiam urbem trans Euphratem, desertam concessit. Ibi ab Anaxarcho philosopho compulsus est, sum Magorum prædicta contemnere, ut falsa, ut inter se fati consentent, ignota mortalibus, ac si naturæ debentur, immutabilia. Reuersus igitur Babyloniam, multibus ferunt hoc uenenū, gelidissimā aquam fuisse, ex Nonacriæ petra sudantem. Plutar. Cuius fontē, appellat Curtius Strygohydor.

*Medius tur, immutabilia. Reuersus igitur Babyloniam, multibus ferunt hoc uenenū, gelidissimā aquam fuisse, ex Nonacriæ petra sudantem. Plutar. Cuius fontē, appellat Curtius Strygohydor.

Accepto poculo, media potione repente ueluti telo Alexander confixus, ingemuit: elatusque, e conuiuio seminatū, tanto dolore cruciatus est, ut ferrum in remedia postactūmque hominum uelut uulnera indolesceret. Amici iam morbi, intemperie ebrietatis disseminauerunt. Re

uera insidia fuerunt, quarum infamiam successorum potentia oppressit. Autor insidiarum Antipater fuit, qui cum carissimos amicos eius interfectos uideret, Alexandrum generum suum Lyncistarum occisum, se magnis rebus in Græcia gestis, non tam gratum apud regem, quam inuidiosum esse, a matre quoque eius Olympiade uariis se criminatōnibus uexatum. Huc accedebant ante paucos dies, supplicia in præfectos deuictarum nationum crudeliter habita. Ex quibus rebus se quoque a Macedonia non ad societatem militiæ, sed ad pœnam euocatum arbitrabatur, Igitur ad occupandum regem, Cassandrum filium dato ueneno subornat, qui cum fratribus Philippo et Iolla ministrare regi solebat: cuius ueneni tanta uis fuit, ut non ære, non ferro, non testa contineretur, nec aliter ferri, nisi in ungula equi potuerit: præmonito filio, ne aliis quàm Thessalo, et fratribus crederet, Hac igitur ex causa, apud Thessalum paratum, repetitūmq; conuiuium est. Philippus et Iollas prægustare potum regis soliti, in aqua frigida uenenum habuerunt, quam prægustatam iam potioni supermiserunt. Quarto die Alexander indubitam mortem sentiens, agnoscere se fatum domus maiorum suorum ait: Nam plerosque Aecidarum intra trigessimū annum defunctos. Tumultuantes deinde milites, insidiis perire regem suspicantes, ipse se dedit: eosque omnes cum prolatus in editissimum urbis locum esset, ad conspectum suum admisit, osculandamque dextram suam flentibus porrexerat. Cum lacrymarent omnes, ipse non sine lacrymis tantum, uerum etiam sine ullo tristioris mentis argumento fuit, ut quosdam impatientius dolentes consolatus sit: Quibusdam mandata ad parentes eorum dedit: adeo sicut in hostem, ita et in mortem inuictus animus fuit. Dimissis militibus, amicos circumstantes percun-

Etatur, uideanturne similem sibi reperturi regem? Tacentibus cunctis, tunc ipse, ut hoc nesciat, ita illud scire, ualidius narique se, ac pene oculis uidere dixit, quantum sit in hoc certamine sanguinis fura Macedonia, quantisque cadibus quo cruore, mortuo sibi parentatura. Ad postremum, corpus suum in Hammonis templo condi iubet. Cum desicent eum amici uiderent, querunt quem imperij faciat heredes. Respondit, DIGNISSIMUM. Tanta illi magnitudinis animi fuit, ut cum Herculem filium, cum fratrem Arideum, et cum Roxanem uxorem pregnantem relinqueret, oblitus necessitudinum, dignissimum nuncuparet heredes. Profusus quasi nefas esset, uiro forti alium, quam uirum fratrem succedere, aut tanti regni opes aliis, quam proba relinqui. Hac uoce ueluti bellicum inter amicos cecidisse, aut malum discordie misisset, ita omnes in emulatione confurgunt, et ambitione uulgi tacitum fauorem militia querunt. Sexto die preclusa uoce, exemptum digito anulum Perdice tradidit: que res gliscentem amicorum defensionem sedauit. Nam etsi non uoce nuncupatus heredes, indicio tamen electus esse uidebatur. Decessit Alexandere mensem unum, annos tres, et triginta natus, uir supra manam potentiam magnitudine animi preeditus. Qua nobis eum mater Olympias concepit, uisa per quietem est a ingenti serpente uolutari: nec Dei decepta somnio est. Ne profecto maius humana mortalitate opus utero tulit: qui cum Accidarum gens ab ultima seculorum memoria, et regnum patris, fratris, mariti, ac deinceps maiorum omnium illustrauerit: nullius tamen nomine, quam filij, clariora prodigia magnitudinis eius in ipso ortu nonnulla apparuerunt. Nam ea die qua natus est, duae aquilae tota die praesentes supra culmen domus patris eius sederunt, omen dupli-

imp

imperij Europa, Asiaeque praesentes: eademque die nuntium pater eius duarum uictoriarum accepit, alterius belli Illyrici, alterius certaminis Olympiaci, in quod quadrigarum currus misera: quod omen uniuersarum terrarum uictorias infanti protendebat. Puer acerrimis literarum studiis eruditus fuit. Exacta pueritia per quinquennium sub Aristotele, doctore inclyto omnium Philosophorum, creuit. Accepto deinde imperio, regem se terrarum omnium ac mundi appellari iussit: tantamque fiduciam suis militibus fecit, ut illo praesente nullius hostium arma nec inermes timuerint. Itaque cum nullo hostium unquam congressus esset, quem non uicerit: nullam urbem obsedit, quam non expugnauerit: nullam gentem adit, quam non calcauerit. Victus denique est ad postremum non uirtute hostili, sed insidiis suorum, et fraude ciuili.

IVSTINI LI-

BER XIII.

EXTINCTO in ipso aetatis, ac uictoriarum flore, Alexandro Magno, triste apud omnes, totamque Babyloniam silentium fuit. Sed nec deuictae gentes fidem nuntio habuere, quod ut inuictum regem, sic immortalem eum crediderant: recordantes, quoties praesenti morti crepius esset, quam saepe ferro amisso, repente se non sospitem tantum suis, uerumetiam uictorem obtulisset. Ut uero mortis eius fides adsuit, omnes barbarae gentes paulo ante ab eo deuictae, non ut hostem eum, sed ut parentem luxerunt. Mater quoque Darij regis, quam amisso filio, a fastigio tante maiestatis in captiuitatem redactam, indulgentia uictoris in eam diem uita non poenituerat, audita mor-

h 2

te Ale

Inedia mortuā, quinto posteaquam mori statuerat die. **Qu.**

Curt.x.

te Alexandri mortem sibi ipsa consciuit: non quod hostem filio praeferret, sed quod pietatem filij in eo, quem hostem timuerat, experta esset. Contra Macedones uersa uice, non ut ciuem, ac tantae maiestatis regem, uerum ut hostem amississent, gaudebant, seueritatem nimiam, & assidua bellipericula execrantes. Huc accedebat, quod principes regna & imperia, uulgus militum thesauros, & grande pondus auri, ueluti inopinatam praedam, spectabant: illi successione regni, hi, opum, ac diuitiarum hereditatem cogitant. Erant enim in thesauris c. millia talentum, & in annuo exigali tributo ccc. millia. Sed nec amici Alexandri intra regnum expectabant. Nam eius uirtutis erant, ac uenerationis, ut singulos reges putares. Quippe ea forma pulchritudo, & proceritas corporis, & uirum ac sapientiae magnitudo in omnibus fuit, ut qui eos ignoraret, non ex una gente, sed ex toto terrarum orbe electos iudicaret, neque enim unquam antea Macedonia, uel ulla gens tantorum uirorum prouentu floruit: quos primum Philippus mox Alexander tanta cura legerat, ut non tam ad societatem belli, quam in successione regni, electi uiderentur. Quis igitur miretur, talibus ministris, orbem terrarum etiam, cum exercitus Macedonum à tot, non ducibus, regibus regeretur? qui nunquam sibi reperissent parum non inter se concurrissent. Multosque Macedonia pro Alexandros habuisset, nisi fortuna eos ex emulatione uirtutis in perniciem mutuam armasset. Ceterum occiso Alexandro, non ut lati, ita & securi fuere, omnibus in unum locum competentibus: nec minus milites inter se timedique quorum & libertas solutio, & fauor incertus erat. In ipsos uero aequalitas discordiam augebat, nemine ceteros excedente, ut ei aliquis summitteretur. **Ar.**

Nec mirum: tales enim plerumque sunt ciues, quales principes existunt. **Cic.**

itaque in regia coeunt, ad formandum rerum praesentium statum. Perdiccas censet, Roxanes expectari partum, quae ex acto mense octauo, matura iam ex Alexandro erat, & si puerum peperisset, hunc dari successorem patri. Meleager negat differenda in partus dubios consilia, nec esse expectandum dum reges sibi nascerentur, cum iam genitis uti liceret: seu si puer illis placeat, esse Pergami filium Alexandri, natum ex Arsine, nomine Herculem: seu mallent iuuenem esse, esse in castris fratrem Alexandri Arideum comitem, & cunctis non suo tantum, uerum patris Philippi nomine acceptissimum. Ceterum Roxanem esse originis Persicae: nec esse fas, ut Macedonibus ex sanguine eorum, quorum regna deleuerint, reges constituentur: quod nec ipsum Alexandrum uoluisse dicit. Denique morientem nullam de eo mentionem fecisse. Ptolemaeus recusat regem Arideum, non propter maternas modò sordes, quòd ex Larissaeo scorto nasceretur, sed etiam propter inualitudinem maiorem, quam patiebatur, ne ille nomen regis, alius imperium teneret: & melius esse ex his legi, qui pro uirtute regi suo proximi fuerint, qui prouincias regant, quibus bella mandentur, quam sub persona regis, indignorum subiiciantur imperio. Vicit Perdiccae sententia ex consensu uniuersorum. Placuit itaque Roxanes expectari partum: & si puer natus fuisset, tutores Leonatum & Perdiccam, Crateron & Antipatrum constituunt, confestimque in tutorum obsequia iurant. Cum equites quoque idem fecissent, pedites indignati nullas sibi consiliorum partes relictas, Arideum Alexandri fratrem regem appellant, satellitesque illi ex tribu sua legunt, & nomine Philippi patris uocari iubent. Quae cum nuntiata equitibus essent, legatos ad mitigandum eorum animos, duos ex proceribus Attalum & Meleagrum mit-

Infesti hi Perdiccae fuerant, Curtius.

tunt, qui potentiam ex vulgi adulatione querentes, omni
 legatione, militibus consentiunt. Statim & seditio creuit,
 ubi caput & consilium habere coepit. Tunc ad delendum
 equitatum cuncti armati in regiam irrumpunt: quo cogno-
 to equites trepidi ab urbe discedunt, castrisque positis, &
 ipsi pedites terreri coeperunt. Sed nec procerum inter-
 odia cessabant. Attalus ad interficiendum Perdiccam duca
 alterius partis mittit: ad quem armatum, & ultro pro-
 cantem, cum accedere percussores ausi non fuissent, tanta
 constantia Perdicca fuit, ut ultro ad pedites ueniret, & in
 concionem euocatos edoceret, quod facinus molirentur,
 respicerent contra quos arma sumpserant: non illos Persas,
 sed Macedonas: non hostes, sed ciues esse: plerosque etiam
 cognatos eorum, certè & commilitones eorundem castror-
 um, & periculorum socios, edituros deinde egregia
 hostibus suis spectaculum, ut quorum armis uictos se de-
 leant, eorum nutuis cædibus gaudeant, parentaturusque, sa-
 guine suo manibus hostium à se intersectorum. Hec cum
 singulari facundia sua Perdicca perorasset, adeo mouit pe-
 dites, ut probato consilio eius, dux ab omnibus legeretur.
 Tum etiam equites in concordiam reuocati, in Arideum
 gem consentiunt. Seruata est portio regni Alexandri filio,
 natus esset. Hoc agebant, postio in medio corpore Alexan-
 dri ut maiestas eius testis decretorum esset. His itaque composita
 Macedonia & Græcia Antipater preponitur. Regia
 cuniae custodia Cratero traditur. Castrorum exercituum
 & rerum cura Meleagro, & Perdicca assignatur: ubi
 turque Arideus corpus Alexandri in Hammonis templo
 deducere. Tunc Perdicca in sensus seditionis autoribus, in-
 penitè ignaro collega, lustrationem castrorum propter ma-
 tem regis in posterum edicit. Postquam armatum ex-

Lustrabatur
 milites cance
 discissa, & ab
 utraque par-
 te proiecta.
 Curt.

citum in campo constituit, consentientibus uniuersis, euo-
 catos duntaxat de singulis manipulis seditiosos, supplicio
 tradi occultè iubet. Reuersus deinde, inter principes pro-
 uincias diuidit, simul ut remoueret emulos, & munus im-
 perij beneficij sui faceret. Primo Ptolemæo Aegyptus, &
 Africa, Arabiae que pars sorte uenit, quem ex gregario mi-
 lite Alexander uirtutis causa prouexerat: cui ad tradendam
 prouinciam Cleomenes, qui Alexandriam edificauerat,
 datur. Confinem huic prouinciae Syriam Laomedon Mity-
 lenæus, Ciliciam Philotas cum filio, & Illyrios recipiunt.
 Mediae maiori Acropatos, minori Alceta frater Perdicca
 preponitur, Susiana gens Syno, Phrygia maior Antigo-
 no, Philippi filio, assignatur. Lyciam & Pamphyliam Lear-
 chus, Cariam Cassander, Lydiam Menander fortiuntur. Leo
 nato minor Phrygia euenit, Thracia, & regiones Pontici
 maris Lysimacho. Cappadocia cum Paphlagonia Eumeni
 datur. Summus castrorum tribunatus Seleuco Antiochi fi-
 lio cessit. Stipatoribus regis, satellitibusque, Cassander fa-
 lius Antipatri praeficitur. In Bactriana ulteriore, & Indiae
 regionibus, priores praefecti detenti. Sed res inter annes
 duos, Hydaspem, & Indum, Taxilles habebat. In colonias
 in Indiis conditas, Phython Agenoris filius mittitur. Pa-
 raronemos fines Caucaasi montis Axiarches accepit. Dra-
 cas & Argeos Statanor, Bactrianos Amynthas fortiuntur.
 Sogdianos Scythæus, Nicanor Parthos, Philippus Hyrcan-
 os, Phratisernes Armenios, Neoptolemus Persas, Puceas-
 tes Babylonios, Arthous Pelasgos, Archeblaus Mesopo-
 tamiam adepti sunt. Hæc diuisio, cum ueluti fatale munus
 singulis contigisset, ita magna incrementorum materia plu-
 rimis fuit. Siquidem non magno post tempore quasi regna,
 non praefecturas, diuisissent, sic reges ex praefectis facti, ma-

c c c. ferè
 sunt suppli-
 cio affecti.
 Curt.

Et Phœnicæ

Quæ Helle-
 maris Lysimacho.
 sponto adiū-
 cta est.

gnas opes non sibi tantum parauerunt, uerum & posteris reliquerunt. Dum hæc in Oriente aguntur, in Græcia Athenienses, & Aetoli bellum, quod iam uiuo Alexandro mouerant, summis uiribus instruebant. Cause belli erant, quod reuersus ab India Alexander, epistolas in Græciam scripserat, quibus omnium ciuitatum exules, præter cædis damnatos, restituebantur. Quæ recitata præsentem uniuersam Græciam, in mercatu Olympiaco, magnos motus fecerant, quod plurimi non legibus pulsæ patria, sed per factionem principum fuerant, uerentibus iisdem principibus, ne reuocati, potentiores in republica fierent. Palam igitur iam tunc multæ ciuitates, libertatem bello uendicandam fremebant. Principes tamen omnium Athenienses, & Aetoli fuere. Quod cum nuntiatum esset Alexandro, mille naues longas sociis * imperari præceperat, quibus in Occidente bellum gereret, excursurusque cum inualida manu fuerat ad Athenas delendas. Igitur Athenienses, contracto xxx. millium militum exercitu, & c. c. nauibus, bellum cum Antipatro, cui Græcia sorte euenerat, gerunt: eumque detrectantem prælium, & Heracleæ urbis mœnibus tuentem se, obsidione cinxerunt. Eodem tempore, Demosthenes Atheniensis orator, pulsus patria, ob crimen accepti ab Harpalo auri, qui crudelitatem Alexandri fugerat, quod ciuitatem in iussu dem Alexandri bellum impelleret, fortè Megaris exulabat: qui cum missum ab Atheniensibus Hyperidem legatum cognouit, qui Peloponnenses in societatem armorum sollicitaret, sequutus eum Sicyona, Argos & Corinthum, cæterasque ciuitates, eloquentia sua, Atheniensibus iunxit. Ob quod factum, missa ab Atheniensibus obuiam nauis, ab exilio reuocatur. Interim in obsidione Antipatri, Leonsthenes dux Atheniensium telo è muris in transeuntē iacto,

occid

occiditur. Quæ res tantum animorum Antipatro dedit, ut etiam uallum rescindere auderet: auxilium deinde à Leonato petit per legatos: qui cum uenire nuntiaretur cum exercitu, obuij ei Athenienses cum instructis copiis fuere, ibique equestri prælio, graui uulnere ictus extinguitur. Antipater, etsi auxilia sua uideret deuicta, morte tamen Leonati letatus est: quippe & anulum sublatum, & uires eius accessisse sibi gratulabatur. Statim igitur exercitu eius recepto, cum par hostibus etiam prælio uideretur, solutus obsidione, in Macedoniam concessit. Græcorum quoque copias, à finibus Græciæ hoste pulso, in urbes dilapsæ sunt. Interea Perdiccas, bello innoxio Ariarathi, regi Cappadociæ illato, prælioque uictor, nihil præmij, præter uulnera, & pericula retulit. Quippe hostes ab acie in urbem recepti, occisis coniugibus, & liberis, domos quisque suas cum omnibus copiis incenderunt. Eodem congestis etiam opibus, semetipsi præcipitant, ut nihil hostis uictor suarum rerum, præter incendij spectaculo frueretur. Inde, ut uiribus auctoritatem regiam acquireret, ad nuptias Cleopatræ, sororis Alexandri Magni, & alterius Alexandri quondam uxoris, non aspernante Olympiade matre eius, intendit: sed prius Antipatrum, sub affinitatis obtentu, capere cupiebat. Itaque fingit se in matrimonium filiam eius petere, quod facilius ab eo supplementum tyronum ex Macedonia obtineret. Quem dolum præsentiente Antipatro, dum duas eodem tempore uxores quærit, neutram obtinuit. Post hæc bellum inter Antigonum & Perdiccam oritur. Antigono Craterus & Antipater auxilium ferebant: qui facta cum Atheniensibus pace, Polyperchonta Græciæ & Macedonia præponunt. Perdiccas, alineatis rebus, Arideum & Alexandri Magni filium in Cappadociam, quorum cura illi mandata fuerat, de

b s summa

Factum est
in obsidione
Lamiarum.
Plutarch. in
Demosth.

summa belli in consilium adhibet. Quibusdam placebat bellum in Macedoniam transferri, ad ipsum fontem et caput regni, ubi et Olympias esset, mater Alexandri, non mediocre momentum partium, et civium fauor, propter Alexandri, Philippique nomina, sed in rem visum est ad Aegypto incipere, ne in Macedoniam profectis, Asia a Ptolemaeo occuparetur. Eumeni, praeter prouincias, quas acceperat, Paphlagonia, et Caria, et Lycia, et Phrygia adiiciuntur. Ibi Craterum et Antipatrum opperiri iubetur. Adiutores ei dantur cum exercitibus suis frater Perdiccae Alcetas, et Neoptolemus. Clyto cura classis traditur: Cilicia Philotae adempta, Philoxeno datur: ipse Perdiccas Aegyptum cum ingenti exercitu petit. Sic Macedonia, in duas partes discurrentibus ducibus, in sua uiscera armatur, ferrumque ab hostili bello in civilem sanguinem uertit, exemplo sirentium, manus ac membra sua ipsa caesura. Sed Ptolemaeus in Aegypto, solerti industria, magnas opes parabat. Quippe et Aegyptios insigni moderatione in fauorem sui sollicitauerat, et reges finitimos beneficis, obsequiisque deuinxerat: terminos quoque imperii acquisita Cyrene urbe, ampliauerat: factusque iam tantus erat, ut non tam timeret hostes, quam timendus ipse hostibus esset. Cyrene autem condita fuit ab Aristeo, cui nomen Battos propter linguae obligationem fuit. Huius pater Cyrenus, rex Theramenis insulae, cum ad oraculum Delphos, propter dedecus adolescentis filij nondum loqueretis, deum deprecaturus uenisset, responsum accepit, quo iubebatur filius eius Battus Africam petere, et urbem Cyrenem condere, usum linguae ibi accepturus. Cum responsum ludibrio simile uideretur, propter similitudinem Theramenis insulae, ex qua coloni ad urbem condendam

in Africam tam longinuae regionis, proficisci iubebatur, res omissa est. Interciecto deinde tempore, uelut contumaces, ex pestilentia Deo parere compelluntur: quorum tam insignis paucitas fuit, ut uix unam nauem complerent. Cum uenissent in Africam, pulsus accolis, montem Cyram, et propter amoenitatem loci, et propter fontis ubertatem occupauere: ibi Battus dux eorum, linguae nodis solutis, loqui primum coepit: quae res animos eorum ex promissis Dei iam parte percepta, in reliquam spem condendae urbis accendit. Positis igitur castris, opinionem ueteris fabulae accipiunt, Cyrenem eximiae pulchritudinis uirginem, à Thessaliae monte Pelio ab Apolline raptam, perlatamque in eiusdem montis iuga, cuius collem occupauerat, à Deo repletam, quatuor pueros peperisse: Nomium, Aristeam, Eutocum, Ageum, missos à patre Hypseo rege Thessaliae, qui perquirent uirginem, loci amoenitate captos in iisdem terris cum uirgine resedisse. Ex his pueris tres adultos in Thessaliam reuersos, auita regna cepisse. Aristeam in Arcadia late regnasse, eumque primum et apum, et mellis usum, et lactis, et coaguli hominibus tradidisse, solstitialisque ortus et syderum primum inuenisse. Quibus auditis, Battus uirginis nomine ex responsis agnito, urbem Cyrenem condidit. Igitur Ptolemaeus huius auctus uiribus, bellum in aduentum Perdiccae parabat. Sed Perdiccae plus odium arrogantiae, quam uires hostium nocebant: quem exosi etiam socij, ad Antipatrum gregatim consuegiebant, Neoptolemus quoque in auxilium Eumeni relictus, non solum transfugere, uerumetiam prodere partium exercitum uoluit. Quam rem cum praesensisset Eumenes, cum proditore decernere praelio necesse habuit: uictusque Neptolemus, ad Antipatrum et Polyperchoniam pro

* Quid si leprofugit: hisque persuadet, ut continuatis mansionibus, Leto ex uictoria & securo, fuga sua Eumeni superueniant. Sed res Eumenem non latuit. Itaque insidiae in insidiatorem uerse: & qui securum aggressuros se putabant, securis itinere, & peruigilia noctis fatigatis occursum est. In eo praelio Polyperchon occiditur: Neoptolemus quoque cum Eumene congressus, diu mutuis uulneribus acceptis coluclatus est, & in summa uictus, occumbit. Victor igitur duobus praeliis continuis Eumenes afflictas partes transactione sociorum paululum sustentauit. Ad postremum tamen Perdica occiso, ab exercitu hostis cum Pphythone, & Illyrio, & Alceta fratre Perdicae, rex appellatur: bellumq; aduersus eos Antigono decernitur.

Occisus est
à Prolemao.
Orosius.

IVSTINI LIBER XIII.

BER XIII.

EUMENES ut Pediccan occisum, se ut hostem à Macedonibus iudicatum, bellumque Antigono decretum cognouit, ultro ea militibus suis indicauit, ne fama aut rem in maius extolleret, aut militum animos rerum nouitate terreret: simul ut, an contra se animati essent, cognosceret, sumpturus consilium ex motu uiuerorum. Constante tum praefatus est, si cui haec terrori essent, habere eum dicendi potestatem. Qua uoce adeo curatos in studium partium suarum induxit, ut ultro illum omnes hortarentur, rescissurosque se ferro decreta Macedonum affirmarent. Tunc exercitu in Aetoliam promoti, pecunias ciuitatibus imperat: recusantes dare, hostiliter diripit. Inde Sardis profectus est ad Cleopatram, sororem Alexandri Magni, ut eius uoce centuriones, principesq;

* discedendi.

palesque confirmarentur, existimaturus ibi maiestatem regiam uerti, unde soror Alexandri stare. Tanta ueneratio magnitudinis Alexandri erat, ut etiam per uestigia mulierum, fauor sacrati eius nominis quaereretur. Cum reuersus in castra esset, epistola totis castris abiecta inueniuntur: quibus iis, qui Eumenis caput ad Antigonum detulissent, magna praemia desinebantur. Iis cognitis, Eumenes uocatis ad concionem militibus, primo gratias agit, quod nemo inuentus sit, qui spem cruenti praemij fidei sacramento anteponeret: tamen deinde callide subnectit, confictas à se has epistolas, ad experiendos suorum animos esse. Ceterum salutem suam in omnium potestate esse, nec Antigonum, nec quenquam ducum sic uelle uincere, ut ille in se exemplum pessimum statuatur. Hoc facto, & in praesenti labantium animos deterruit, & in futurum prouidet, ut si quid finale accidisset, non se ab hoste corrumpi, sed à duce tentari milites arbitrarentur. Omnes igitur operam suam certatim ad custodiam salutis eius offerunt. Interim Antigonus cum exercitu superuenit, castrisque positus, postera die in aciem proccedit. Nec Eumenes moram praelio fecit: qui uictus, in munitionum quoddam castellum confugit, ubi cum uideret se fortunam obsidionis subiturum, maiorem exercitus partem dimisit, ne aut consensu multitudinis hosti tradereetur, aut obsidio ipsa multitudine grauaretur. Legatos deinde ad Antipatrum, qui solum par Antigoni uiribus uidebatur, supplices mittit: à quo cum auxilia Eumeni missa Antigonus didicisset, ab obsidione recessit. Erat quidem solutus ad tempus metu mortis Eumenes. Sed nec salutis, dimisso exercitu, magna spes erat. Omnia igitur circumspectanti optimum uisum est, ad Alexandri Magni Argyraspidas inuictum exercitum, & tot uictoriarum praesulgentem gloria decurrere.

Sed

Sed Argyraſſides poſt Alexandrum omnes duces faſtidie-
bant, ſordidam militiam ſub aliis, poſt tanti regis memo-
riam, exiſtimantes. Itaq; Eumenes blandimentis agere, ſin-
gulos ſuppliciter alloqui, nunc commilitones ſuos, nunc pa-
tronos appellans, periculorum, & operum Orientalium
ſocios, nunc refugia ſalutis ſuæ, & unica præſidia commea-
morans, ſolos eſſe quorum uirtute Oriens ſit donatus, ſolos
qui militiam Liberi patris, qui Herculis monumenta ſupe-
rauerint, per hos Alexandrum magnum factum, per hos di-
uinos honores, & immortalẽ gloriam conſecutum: orat
ut non tam ducem ſe, quàm commilitonem recipiant, unumq;
ex corpore ſuo eſſe uelint. Receptus hac lege, paulatim
imperium, primum monendo ſingulos, mox quæ perperam
facta erant blandè corrigendo, uſurpat: nihil in caſtris ſine
illo agi, nihil adminiſtrari ſine ſolertia eius poterat. Ad
poſtremum quum Antigonum uenire cum exercitu eſſet
nuntiatum, compellit eos in aciem deſcendere. Ibi dum ducis
imperia contemnunt, hoſtium uirtute ſuperantur. In eo præ-
lio non gloriam tantum tot bellorum, uerum etiam cum con-
iugibus & liberis præmia longæ militiæ parta, perdidere-
runt. Sed & Eumenes, qui autor cladis erat, nec aliam ſpem
ſalutis reliquam habebat, uictos hortabatur: nam & uirtute
eos ſuperiores fuiſſe affirmabat. Quippe ab his quinque
millia hoſtium caſa, & ſi in bello perſtent, ultro hoſtes pa-
cem petituros. Damna, quibus ſe putent uictos, duo millia
mulierum & paucos infantes, & ſeruitia eſſe, quæ melius
uincendo poſſint reparare, quàm deſerendo uictoriam. Porro
Argyraſſides neque fugam ſe tentaturos dicunt, poſt
damna matrimoniorum, & poſt coniuges amiſſas, neque
bellum geſturos contra liberos ſuos: ultroque eum conuicti
agitant, quod ſe poſt tot annos emeritorum ſtipendiorum
redem

redcentes domum cum præmiis tot bellorum, ab ipſa miſe-
ſione ruruſus in nouam militiam, immenſaque bellare uoca-
uerit, & à laribus quodammodo ſuis, & ab ipſo limite pa-
triæ abductos, inanibus promiſſis deceperit: nunc quoque
amiſſis omnibus felicis militiæ quæſtibus, ne uictos quidem
in miſera & inopi ſenectæ quieſcere ſinat. Ignarus deinde
ducibus, conſeſtim ad Antigonum legatos mittunt, peten-
tes ut ſua reddi iubeat. Is redditurum ſe pollicetur, ſi Eu-
menem ſibi tradant. Quibus cognitis, Eumenes cum pau-
cis fugere tentauit: ſed retractus, deſperatis rebus, cum con-
curſus multitudinis factus eſſet, petiit ut poſtremum ſibi
alloqui exercitum liceret. Iuſſus ab uniuerſis dicere, facto
ſilentio, laxatiſque uinculis, prolatam, ſicut erat catenatus,
manum oſtendit: Cernite milites, inquit, habitum atque or-
namenta ducis ueſtri, quæ non hoſtium quiſquam impo-
ſuit. Nam hoc etiam ſolatio foret. Vos me ex uictore ui-
ctum, uos me ex imperatore captiuum feciſtis: quater intra
hunc annum in mea uerba iureiurando obſtricti eſtis, &
iſta mitto, (NEQUE ENIM MISEROS CON-
VICIA DECENT) unum oro: ſi propoſitorum An-
tighi in meo capite ſumma conſiſtit, inter uos me uelitis
mori: Nam neque illius intereſt, quemadmodum, aut ubi ca-
dam: & ego ſacro ignominia mortis liberatus. Hoc ſi im-
petro, ſoluo uos iureiurando, quo toties uos ſacramento
mibi deuouiſtis. Aut ſi ipſos pudet roganti uim adhibere,
ferrum huc date, & permittite, quod uos facturos pro Im-
peratore iuraſtis, Imperatorem pro uobis ſine religione
iuriſiurandi facere. Cum non obtineret, preces in tram uer-
tit. At uos, ait, deuota capita reſpiciant dii periuriorum uim-
dices, talẽſque uobis exitus dent, quales uos ducibus ueſtris
dediſtis. Nempe uos iidem paulo antè, & Perdiccæ ſan-
guine

Deleti sunt
Argyraspi-
des ad vñi
oēs ab Ibir-
cio, iussu An-
tigonis. Plur-
in Eume.

guine estis aspersi, & in Antipatrum eadem moliti: Ipsum
denique Alexandrum, si fas fuisset eum mortali manu cade-
re, interempturi: quod maximum erat, seditionibus agita-
stis. Vltima nunc ego perfidorum uictima, has uobis diras de-
que inferias dico, ut inopes extorresque omne euum in ho-
castrensi exilio agatis, deuorentque uos arma uestra, quibus
plures uestros, quam hostium duces absumpsistis. Plena
deinde ira, custodes suos præcedere ad Antigonis castra præ-
cepit. Sequitur exercitus prodito imperatore suo, & ipse
captiuus, triumphumque de se ipso ad uictoris sui castra
ducit: omnia auspicia regis Alexandri, & tot bellorum
palmas, laureaſque una secum uictori tradentes: & u-
quid deesset pompæ, elephantum quoque, & auxilia Orientum
subsequuntur. Tanto pulchriora hæc Antigono, quam Alex-
andro tot uictoriæ fuerunt: ut cum ille Orientem uicerit
hic eos à quibus Oriens uictus, superauerit. Igitur An-
tigonus domitores illos orbis, exercitui suo diuidit, red-
ditis que in uictoria ceperat. Eumenem uero uerecundis
prioris amicitie, in conspectum suum uenire prohibita
assignari custodibus præcepit. Interea Eurydice, uxor
Aridei regis, ut Polyperchonta à Græcia redire in Mac-
doniam cognouit, & ab eo accersitam Olympiada, mulie-
bri emulatione percussa, abutens ualetudine uiri, cuius
facia sibi uendicabat, scribit regis nomine Polyperchonta
Cassandro exercitum tradat, in quem regni administratio-
nem rex transulerit. Eadem & in Asiam Antigono per
epistolas nuntiat; quo beneficio deunctus Cassander, ni-
hil non ex arbitrio muliebris audacia gessit. Deinde per
fectus in Græciam, multis ciuitatibus bellum infert: quo-
rum excidio, ueluti vicino incendio territi Spartani, urbem
quam semper armis, non muris defenderant, tum con-

Spartanorū
vī sine mu-
10.

responsa fatorum & ueterum maiorum gloriam, armis dif-
fisi, murorum præsidio includunt. Tantum eos degenera-
uisse à maioribus, ut cum multis sæculis murus urbis ci-
uium uirtus fuerit, tunc ciues saluos se fore non existimaue-
rint; nisi intra muros laterent. Dum hæc aguntur, Cassan-
drum à Græcia turbatus Macedoniae status domum reuoca-
uit. Namque Olympias, mater Alexandri Magni regis, cum
ab Epiro in Macedonia, prosequente Aeacida rege Mo-
lossorum, ueniret, prohiberi que finibus ab Eurydice & Ari-
deo rege coepisset, seu memoria mariti, seu magnitudine
filij, & indignitate rei moti Macedones, ad Olympiada
transire, cuius iussu & Eurydice, & rex occiditur, sex
annis post Alexandrum potitus regno. Sed nec Olympias
diu regnauit. Nam cum principum passim cedes, mulie-
bri magis quam regio more fecisset, fauorem suum in odium
uertit. Itaque audito Cassandri aduentu, diffisa Macedoni-
bus, cum nuru Roxane, & nepote Hercule, in **Pictuam*
urbem coeſſit. Proficiscenti Deidamia, Aeacide regis filia, **aliàs Pi-*
& Thessalonice priuigna, & ipsa clara Philippi patris *Abii,* & ita
legit Orof.
nomine, multæ que aliæ principum matronæ, *speciosus*
magis quam utilis grex, *fuere comites.* Hæc eam nuntiata
Cassandro essent, statim citato cursu Pictuam uenit, & ur-
bem obsidione cinxit. Cum fame, ferroque urgeretur, Olym-
pias longæ obsidionæ tædio, pacta salute, uictori se tradidit.
Sed cum Cassander ad concionem uocato populo, seiscitatus
quid de Olympiade fieri uellent, subornat parentes interse-
ctorum, qui sumpta lugubri ueste, crudelitatem mulieris ac-
cusarent: à quibus accensi Macedones, sine respectu pri-
stinae maiestatis, occidendam decernunt: immemores pro-
sus, quod per filium eius, uirumque, non solum uitam ipsi in-
ter finitimos tutam habuissent, uerumetiam tantas opes impe-

i riumque

Mors Olym-
piadis.

Quos paulo
post interfe-
cit agente
Hercule an.

14.

riūmque orbis quaessissent, Sed Olympias ubi obstinatos ue-
nire ad se armatos uidit, ueste regali, duabus ancillis innixa,
ultrò obuiam procedit. Qua uisa, percussores attoniti for-
tuna maiestatis prioris, & tot in eam memoriae occurren-
tibus regum suorum nominibus, substituerunt, donec à Cas-
sandro missi sunt, qui eam confoderent, non refugientem
gladium, nec uulnera, aut muliebriter uociferantem: sed
uirorum more fortium, pro gloria ueteris prosapia, morti
succumbentem, ut Alexandrum posses etiam moriente ma-
tre conspiceret. Insuper expirans, capillis & ueste crura cō-
texisse fertur, ne quid posset in corpore eius indecorum uide-
ri. Post hæc Cassander Thessalonicem, regis Aridei fa-
liam, uxorem ducit: filium Alexandri cum matre, in arcem
Amphipolitanam custodiendos mittit.

IVSTINI LI-

BER XV.

PERDICCÀ, & fratre eius Alceta, Eumene &
Polyperchonte, cæterisque ducibus diuersa partis occi-
siss, finitum certamen inter successores Alexandri Magni
uidebatur, cum repente inter ipsos uictores nata discor-
dia. Quippe postulantibus Ptolemæo, & Cassandro, &
Lysimacho, ut pecunia in præda capta, prouinciæ que diuisa
derentur: Antigonus negauit se in eius belli prædam socios
admissurum, in cuius periculum solus descenderat. Et ut
honestum aduersus socios bellum suscipere uideretur, di-
uulgat se Olympiadis mortem, à Cassandro interfecta, uel
uicisci uelle, & Alexandri regis sui filium cum matre, obse-
dione Amphipolitana liberare. His cognitis, Ptolemæus
& Cassander, initea cum Lysimacho & Seleuco societate,
bellum

bellum terra, mariq; enixe instruebant. Tenebat Ptolemæus
Aegyptium cum Africa parte maiore, & Cypro, & Phœ-
nice. Cassandro parebat Macedonia cum Græcia. Asiam
& partem Orientis occupauerat Antigonus, cuius filius
Demetrius prima belli congressione, à Ptolemæo, apud Ca-
lanam uincitur. In quo prælio maior Ptolemæi moderatio-
nis gloria, quam ipsius uictoria fuit. Siquidem & amicos
Demetrii non solum cum suis rebus dimisit, uerumetiam
additis insuper muneribus, honorauit, & ipsius Demetrii
priuatum omne instrumentum, ac familiam reddidit, adiecto
honore uerborum, non se propter prædam, sed propter di-
gnitatem inisse bellum: indignatum quòd Antigonus deuic-
tis diuersæ factionis ducibus, solus uictoriae communis præ-
mia corripuisset. Dum hæc aguntur, Cassander ab Apollo-
nia rediens, incidit in Abderitas, qui propter ranarum mu-
riūmq; multitudinem, relicto patriæ solo, sedes querebat: ue-
ritus ne Macedoniam occuparent, facta pactione, in societa-
tem eos recepit, agròsque iis in ultimis Macedoniae finibus
assignat. Deinde, ne Hercules Alexandri filius, * qui ferè * qui per an-
annos quatuordecim excesserat, fauore paterni nominis
in regnum Macedoniae uocaretur, occidi eum tacite cum
matre Arsinoe iubet, corporaque eorū terra obrui, ne cædes
sepultura præderetur: & quasi parum facinoris in ipso
primum rege, mox in matre eius Olympiade, ac filio ad-
misset, alterum quoque filium cum matre Roxane pari
fraude interficit, quasi regnum Macedoniae, quod affecta-
bat, aliter consequi, quam scelere non possit. Interea Pto-
lemæus cum Demetrio nauali prælio iteratò congregitur,
& amissa classe, hostiq; concessa uictoria, in Aegyptium resu-
git. Demetrius filium Ptolemæi Leuicum, & fratrem Me-
nelaum, amicosq; eius cum priuati instrumenti ministerio
prouos

Vide Plin. li.

10. cap. 65.

prouocatus, pari antea munere Aegyptum remittit: et ut
appareret eos non odij, sed dignitatis gloria accensos, do-
nis, muneribusque inter ipsa bella contendebant. Tanto hoc
nestius tunc bella gerebantur, quanto nunc amicitie colum-
tur. Hac victoria elatus Antigonus, regem se cum Demetrio

filio appellari a populo iubet. Ptolemæus quoque ne minoris apud suos autoritatis haberetur, rex ab exercitum eorum gnominatur. Quibus auditis, Cassander, et Lyfimachus, et ipsi regiam sibi maiestatem uendicauerunt, huius honoris ornamentis tandiu omnes abstinerunt, quandiu filij regis sui superesse potuerunt. Tanta in illis uerecundia fuit, ut cum opes regias haberent, regum tamē nominibus æquo animo caruerint, quoad Alexandro iustus hæres fuit. Sed Ptolemæus et Cassander, ceterique factionis alterius duces, cum carpi se singulos ab Antigono uiderent, dum priuatum singulorum, non commune uniuersorum bellum ducunt, nec auxilium ferre alter alteri uolunt, quasi uictoria unius, non omnium foret, per epistolas se inuicem confirmantes, tempus, locum cœuendi condicunt, bellumque communibus uiribus intruunt. Cui cum Cassander interesse propter finitimum bel-

Lyfimachus lum non posset, Lyfimachum cum ingentibus copiis, in auxilium sociis mittit. Erat hic Lyfimachus illustri quidem Macedonia loco natus, sed uirtutis experimentis omni nobilitate clarior, quæ tanta in illo fuit, ut animi magnitudine, philosophia ipsa uiriumque gloria, omnes, per quos Oriens domatus est, uicerit. Quippe cum Alexander Magnus Callisthenem philosophum, propter salutationis Persicæ interpellatum morem, insidiarum quæ sibi paratæ fuerant, contusisset, irasci in fuisse, ratus esset, eumque truncatis crudeliter membris abscisisque auribus, ac naso, labiisque, deforme ac miserandum spectaculum reddidisset, insuper cum cane in cauea clausum

sum, ad metum cæterorum circumferret: tunc Lyfimachus audire Callisthenem, et præcepta ab eo recipere uirtutis solitus, miseratus tanti uiri, non culpæ, sed libertatis poenas pendens, uenenum ei in remedium calamitatum dedit. Quod adeo ægrè Alexander tulit, ut eum obitici ferocissimo leopetum fecisset, manum manipulo inuolutam Lyfimachus in os leonis immerfit, arreptaque lingua feram exanimauit. Quod cum nuntiatum regi esset, admiratio in satisfactio- nem cessit, cariorēque eum propter constaniam tantæ uirtutis habuit. Lyfimachus quoque magno animo regis, ueluti parentis, tulit contumeliam. Denique omni ex animo huius facti memoria exturbata, postea in India insectanti regi quosdam palantes hostes, cum a satellitum turba, equi sui celeritate, desertus esset, solus ei, per immensas arenarum moles, cursus comes fuit. Quod idem antea Philippus, frater eius, cum facere uoluisset, inter manus regis expiraue- rat. Sed Lyfimachum desiliens equo Alexander, hastæ cus- spide ita in fronte uulnerauit, ut sanguis aliter claudi non posset, quam diadema sibi demptum rex, alligandi uulne- ris causa, capiti eius imponeret. Quod auspiciū primum regalis maiestatis Lyfimacho fuit. Et post mortem Alexandri, cum inter successores Alexandri provinciæ diuiderentur, ferocissime genes, quasi omnium fortissimo, assignatæ sunt: adeo etiam, consensu uniuersorum, palmam uirtutis inter cæteros tulit. Priusquam bellum inter Ptolemæum, sociosque eius, aduersus Antigonom committeretur, repente ex Asia maiore digressus Seleucus, nouus Antigono hostis accesserat. Huius quoque et uirtus clara, et origo admirabilis fuit. Siquidem mater eius Laodice, cum nupta esset Antiocho, claro inter Philippi duces uiro, uisa est sibi

Aliter Plu-
tarchus mor-
tem Calli-
sthenis scri-
bit in Ale-
xandro.

Thracæ, &
Ponticos in-
telligit.

per quietem, ex concubitu Apollinis concepisse, gravidamq; factam, munus concubitus, anulum à Deo accepisse, in cuius gemma, anchora sculpta esset. Iussiq; donum filio, quem peperisset, dare. Admirabilem fecit hunc uisum & anulus, qui postera die, eiusdem scripturae in lecto inuictus est, & figura anchorae, quae in femore Selcuci nata, cum ipso paruulo fuit. Quamobrem Laodice anulum Seleuco eunti cum Alexandro Magno ad Persicam militiam, edocto de origine sua, dedit. Vbi post mortem Alexandri, occupato regno Orientis, urbem condidit: ibiq; geminae originis memoriam consecrauit. Nam & urbem ex Antiochi patris nomine, Antiochiam uocauit, & campos uicinos urbi, Apollini dicauit. Originis eius argumentum etiam posteris mansit. Siquidem filij, nepotesque eius anchoram in femore, ueluti notam generis naturalem habuere. Multa in Oriente post diuisionem inter socios regni Macedonici bella gessit. Principio Babyloniam cepit: inde auctis ex uictoria uiribus, Bactrianos expugnat. Transitum deinde in Indiam fecit, quae post mortem Alexandri, ueluti à ceruicibus iugo seruitutis excusso, praefectos eius occiderat. Autor libertatis Sandrocottus fuerat: sed titulum libertatis post uictoriam in seruitutem uerterat. Siquidem occupato regno, populum quem ab externa dominatione uendicauerat, ipse seruitio premebat. Fuit hic quidem humili genere natus, sed ad regni potestatem maiestate numinis impulsus: quippe cum procacitate sua Alexandrum regem offendisset, interfici à rege iussus, salutem pedum celeritate quaesierat. Ex qua fatigatione, cum somno captus iaceret, leo ingentis formae ad dormientem accessit, sudoremque profluentem lingua ei tersit, expergefactumq; blandè reliquit. Hoc prodigio primum ad spem regni impulsus, contractis latronibus, Indos

ad noui

ad uouitatem regni sollicitauit. Molienti deinde bellum aduersus praefectos Alexandri, elephantus ferus infinitae magnitudinis ultro se obtulit, & ueluti domita mansuetudine, eum tergo excepit, duxque belli, & praeliator insignis fuit. Sic acquisito regno, Sandrocottus ea tempestate, qua Seleucus futurae magnitudinis fundamenta iaciebat, Indiam possidebat: cum quo facta pacatione Selcucus, compositisque in Oriente rebus, in bellum Antigoni descendit. Adunatis igitur omnium sociorum copiis, praelium committitur: in eo Antigonus occiditur: Demetrius filius eius in fugam uertitur: sed socij prostrigato hostili bello, denuo in semetipsos arma uertunt: & cum de praeda non conueniunt, iterum in duas factiones deducuntur. Selcucus Demetrio, Ptolemaeus Lyfsmacho iugitur: Cassandro defuncto Philippus filius successit: sic, quasi ex integro, noua Macedoniae bella nascuntur.

Que cōficiēbant LXIII. M. peditum, equitū x. M. D. elephātos cccc. curus ex x. Plutar. in uita Demetrij.

IVSTINI LI-

BER XVI.

POST Cassandri regis, filiique eius Philippi continuas mortes, Thessalonice regina, uxor Cassandri, non magno post tempore, ab Antipatro filio cum uitam etiā per ubera materna deprecaretur, occiditur. Causa parricidij fuit, quod post mortem mariti in diuisione inter fratres regni, propensior fuisse Alexandro uidebatur. Quod facinus eò grauius omnibus uisum est, quod nullum maternae fraudis uestigium fuit. QUAM QUAM IN PARRICIDIO NULLA SATIS IUSTA CAUSA AD SCELERIS PATROCINIA PRAETEXI POTEST. Ob haec igitur Alexander in ultionem mater-

Pyrrhum au-
xilio fuisse
Alexandro,
scribit Plut.

Vno quippe
die anteuer-
tens Alexan-
drum, Plut.

*præoccu-
passe

na necis, gesturus cum fratre bellum, auxilium à Demetrio
petit: nec Demetrius, spe inuadendi Macedonici regni, mo-
ram fecit. Eius aduentum uerens Lyfimachus, periuadet ge-
nero suo Antipatro, ut malit cum fratre in gratiam re-
uertii, quam paternum hostem in Macedoniam admitti. In-
choatam igitur inter fratres reconciliationem cum presen-
sisset Demetrius, per insidias Alexandrum interfecit: oc-
cupatōque Macedoniae regno, cædem apud exercitum ex-
cusaturus, in concionem uocat. Ibi priorem se petitum ab
Alexandro allegat, nec fecisse se, sed * occupasse insidias.
Regem autem se Macedoniae uel ætatis experimentis, uel
causis iustiorē esse. Patrem enim suum & Philippo-
gi, & Alexandro Magno socium in omni militiā fuisse. Li-
berorum deinde Alexandri ministrum, & ad persequen-
dos defectores ducem extitisse. Contra Antipatrum autem
horum adolescentum, anariorem semper ministrum regni,
quam ipsos reges fuisse. Cassandrum uero patrem extincto-
rum regie domus, non foeminis, non pueris pepercisse: nec
cessasse, quoad omnem stirpem regie sobolis deleteret. Horum
scelerum ultionem quia nequisset ab ipso Cassandro exige-
re, ad liberos eius translata. Quamobrem etiam Philip-
pum, Alexandrumque (si quis manium sensus est) non inter-
fectores suos, ac stirpis suæ, sed ultores eorum, Macedoniae
regnum tenere malle. Per hæc mitigato populo, rex Ma-
cedoniae appellatur. Lyfimachus quoque, cum bello * Do-
ricetis regis Thracum premeretur, ne eodem tempore &
aduersus Demetrium dimicare necesse haberet, tradita
ei altera parte Macedoniae, quæ Antipatro eius genero
obuenerat, pacem cum eo fecit. Igitur Demetrius totum
Macedoniae uiribus instructus, cum Asiam occupare sta-
tuisset, iteratō Ptolemæus, Seleucus, & Lyfimachus ex-
perti

*Dromiche-
tis legit Plut.

perti priore certamine, quantæ uires concordie essent,
pacta societate, * adiunctisque exercitibus, bellum aduer- * adunatisq;
sus Demetrium transferunt in Europam. His comitem se,
& belli socium iungit Pyrrhus rex Epiri, sperans non dif-
ficilius Demetrium Macedoniae amittere posse, quam
acquisierat. Nec spes frustra fuit: Quippe exercitum eius
corrupto, ipsoque in fugam acto, regnum Macedoniae oc- Fugit Cas-
cuparat. Dum hæc aguntur, Lyfimachus generum suum sandriam.
Antipatrum, regnum Macedoniae ademptum sibi, soceri
fraude, querentem interfecit: filiãque suam Eurydicen,
querelarum sociam, in custodiam tradit: atque ita uniuer-
sa Cassandri domus Alexandro Magno, seu necis ipsius,
seu stirpis extinctæ, poenas partim cæde, partim suppli-
cio luit. Demetrius quoque à tot exercitibus circumuen-
tus, cum posset honestè mori, turpiter se dedere Seleuco
maluit. Finito bello, Ptolemæus cum magna rerum gesta-
rum gloria moritur. Is contra ius gentium, minimo natu
ex filiis, ante infirmitatem, regnum tradiderat, cuiusque
rei populo rationem reddiderat, cuius non minor fauor in
accipiendo, quam patris in tradendo regnum fuerat. In-
ter cætera patris & filij mutue pietatis exempla, etiam
ea res amorem parem populi iuueni conciliauerat: & pa-
ter regno ei publicè tradito, priuatim officium regi inter
satellites fecerat, omnique regno pulchrius regis esse pa-
trem dixerat. Sed inter Lyfimachum, & Pyrrhum regem
socios paulò antè aduersus Demetrium, ASSIDVVM
INTER PARES DISCORDIA MALVM,
bellum mouerat. Victor Lyfimachus, pulso Pyrrho Ma-
cedoniae occupauerat. Inde Thraciæ, ac deinceps Hæra-
cleæ bellum intulerat: cuius urbis & initia & exitus mi-
rabiles fuerunt. Quippe Bœotiis pestilentia laborantibus,
i s orac

oraculum Delphis responderat, coloniam in Ponti regione
 sacram Herculi conderent. Cum propter metum longe
 & periculose navigationis, mortem in patriam omnibus
 praeruptantibus, res ommissa esset, bellum his Phocenses in-
 tulerunt. Quorum cum aduersa praelia paterentur, iterum
 ad oraculum decurrunt. Responsum, idem belli, quod pesti-
 lentiae, remedium fore. Igitur conscripta colonorum manus
 in Metapontum delati, urbem Heracliam condiderunt. Et
 quoniam fatorum auspiciis in eas sedes delati erant, bre-
 ui post tempore magnas opes parauere. Multa deinde hu-
 ius urbis aduersus finitimos bella, multa etiam domestica
 dissensionis mala fuere. Inter caetera magnifica, uel prae-
 pue illud memorabile fuit: Cum rerum potirentur Athe-
 nienses, uictisque Persis, Graeciae & Asiae tributum in lute-
 lam classis descripsissent, omnibus cupide ad praesidium sa-
 lutis suae conferentibus, soli Heraclienses ob amicitiam re-
 gum Persicorum, collationem abnuerunt. Missus itaque ab
 Atheniensibus Malachus cum exercitu ad extorquendum,
 quod negabatur, dum relictis in littore nauibus, agros
 Heracliensium populatur, classem cum maiore parte exer-
 citus, naufragio repentinae tempestatis amisit. Itaque cum
 neque mari possent, amissis nauibus, neque terra auderent
 cum parua manu, inter tot ferocissimas gentes reuerti, He-
 raclienses honestiorem beneficij, quam ultionis occasionem
 rati, instructos commeatibus, auxiliisque dimittunt, bene
 agrorum suorum postulationem existimantes, si quos hostes
 habuerant, amicos reddidissent. Passi sunt inter plurima
 mala, etiam tyrannidem: siquidem cum plebs etiam no-
 uas tabulas, & diuisionem agrorum diuitem impotenter
 flagitarent, diu re in senatu tractata, cum exitus rei non
 inuenirentur, & postremum aduersus plebem nimio ois

lasciu

lasciuientem, auxilia à Timotheo Atheniensium duce, mox
 ab Epaminonda Thebanorum petiuere. Vtrisque negan-
 tibus, ad Clearchum quem ipsi in exilium egerant, decur-
 runt: tanta calamitatum necessitas fuit, ut cui patriam in-
 terdixerant, eum ad tutelam patriae uocarent. Sed Clea-
 chus exilio faciorosior redditus, & dissensionem populi
 occasionem inuadendae tyrannidis existimans, primo taci-
 te cum Mithridate, ciuium suorum hoste, colloquitur, &
 inita societate paciscitur, ut reuocatus in patriam, prodita
 ei urbe, praefectus eius constitueretur. Postea autem in-
 stitit, quas ciuibus parauerat, in ipsum Mithridatem uerte-
 rat. Namque cum uelut arbiter ciuili discordiae, de exilio
 reuersus esset, statuto tempore, quo urbem Mithridati tra-
 deret, ipsum cum amicis suis cepit, captumque accepta in-
 genti pecunia, dimisit. Atque ut in illo subitum se ex socio
 fecit hostem, sic ex defensore senatoriae causae repente pa-
 tronus plebis euasit: & aduersus autores potentiae suae, à
 quibus reuocatus in patriam, per quos in arce collocatus
 fuerat, non solum plebem accendit, uerumetiam nefandissi-
 ma quaeque tyrannicae crudelitatis exercuit. Igitur populo
 ad concionem uocato, neque se affuturum amplius grassan-
 ti in populum senatori, * ait non intercessurum, contra affu-
 turum etiam, si in pristina seuitia perseveret, & si pares se
 crudelitati senatorum arbitrarentur, abiturum cum militi-
 bus suis, neque ciuilibus discordiis interfuturum. Sin uero dif-
 fidant uiribus propriis, uindicem se ciuium non defuturum.
 Proinde consulant sibi ipsis, iubeant abire, si malint, uel so-
 cium causae popularis remanere. His uerbis sollicita plebs
 sumnum ad eum imperium defert: & dum senatus potentia
 irascitur, in seruitutem se tyrannicae dominationis cum con-
 iugibus & liberis tradit. Igitur Clearchus L. X. senatores
 compr

* alias, ait:
 intercessurum
 etiam si in
 prist.

Non ergo comprehensos (nam ceteri in fugam dilapsi erant) in uincula compingit. Letari plebs, quod a duce * potissimum monet. Ita fenusenatorum, senatus deleteretur, uersaq; uice, auxilium eorum in exitium conuersum esset. Quibus dum mortem passim prater casamini omnibus minatur, cariora eorum pretia facit: siquidem * potissimo Clearchus magna pecunia (quasi minus populi occulte eon subtracturus) accepta, spoliatus fortunis, uita quoque spoliatiuit. Cognito deinde, quod bellum sibi ab iis, qui profugerant, misericordia in auxilium sollicitatis ciuitatibus, pereraretur, seruos eorum manumittit. Et ne quid in afflictis honestissimis domibus decesset, uxores eorum filiasque mabe re seruis suis, proposita recusantibus morte, compellit, ut eos sibi fidiore, & dominis infestiores redderet. Sed * grauiore matronis tam lugubres nuptiae, * maiores repentinis funeribus fuere. Itaque multae se ante nuptias, multae in ipsis nuptiis, occisis prius nouis maritis, interficiunt, & se tam festis calamitatibus uirtute ingenui pudoris, eripiunt. Praelium deinde committitur: quo uictor tyrannus captiuos senatores in triumphum modum per ora ciuium trahit. Reuersus in urbem, alios uincit, torquet alios, alios occidit: nullus locus urbis a crudelitate tyranni uacat. Accedit saeuitiae insolentia, crudelitati arrogancia. Interdum enim ex successu continue felicitatis obliuiscitur se hominem. Interdum Iouis filium se dicit. Eunti per publicum, aurea aquila uelut argumentum generis, praeferebatur: ueste purpurea, & cothurnis regum tragicorum, & aurea corona utebatur: filium quoque suum Ceraunon uocat, ut Deos non mendacio tantum, uerumetiam nominibus illudat. Haec illum facere, duo nobilissimi iuuenes Chion & Leonides indignantes, patriam liberaturi, in necem tyranni conspirant. Erant hi discipuli Platonis philosophi, qui uirtutem,

ad

ad quam quotidie praecipis magistri erudiebantur, patriae exhibere cupientes, quinquaginta cognatos, ueluti elientes, in insidiis locant. Ipsi more iurgantium, ad tyrannum ueluti ad regem in arcem contendunt: qui iure familiaritatis admissi, dum alterum priorem dicentem intentus audit tyrannus, ab altero occupatur. Sed ipsi, sociis tardius auxilium ferentibus, a satellitibus obruuntur. Quare factum est, ut tyrannus quidem occideretur, sed patria non liberaretur. Nam frater Clearchi Satyrus eadem uia tyrannidem inuadit, multisq; annis per gradus successionis, Hetracelenses regnum tyrannorum fuere.

IVSTINI LIBER XVII.

PER idem ferme tempus in Hellepontis & Chersonesi regionibus, terrae motus fuit maximus: tantum urbs Lysimachia, ante duos & uiginti annos a Lysimacho condita, euersa est: Quod portentum dira Lysimacho, stirpique eius, ac ruinae regni, cum clade uexatarum regionum portendebat. Nec ostentis fides defuit: Nam breui post tempore, Agathoclem filium suum, quem in successionem regni ordinauerat, per quem multa bella prospere gesserat, non solum patrium, uerumetiam humanum ultra morem perosus, ministra Arsyrice nouerca, ueneno interfecit. Haec illi prima mali labes, hoc initium impendentis ruinae fuit. Nam parricidium principum sequuta caedes sunt, luentium supplicia, quod occisum iuuenem dolebant. Itaque & hi, qui exercitibus praerant, certatim ad Seleucum deficiebant, eumque prouum iam ex emulatione gloriae bellum Lysimacho inferre compellunt. Vltimum

mum hoc certamen commilitonum Alexandri fuit, & uenit ad exemplum fortunæ par reseruatum. Lysimachus quatuor & LXX. annos natus erat. Seleucus septem & LXX. Sed in hac ætate utrique animi iuueniles erant, imperitque cupiditatem insatiabilem gerebant. Quippe cum orbem terrarum duo soli tenerent, angustiis sibi met includi uidebantur, uitæ que finem non annorum spatio, sed imperiis terminis metiebantur. In eo bello Lysimachus amissis avariis casibus xv. liberis, non instrenue moriens, postremus domus suæ ruine cumulus accessit. Lætus tanta uictoria Seleucus, & quod maius uictoria putabat, solum se de cohorte Alexandri mansisse, uictoremque uictorum extitisse, non humanum opus esse, sed diuinum munus gloriatur, ignarus prorsus, non multo post, fragilitatis humane se ipsum exemplum futurum. Quippe post menses admodum septem à Ptolemæo, cuius sororem Lysimachus in matrimonium habuerat, per insidias circumuentus occiditur: regnumque Macedoniae, quod Lysimacho eripuerat, cum uita pariter amittit. Igitur Ptolemæus cum & in gratiam memorie magni Ptolemæi patris, & in fauorem ultionis Lysimachi ambitiosus apud populares esset, primo Lysimachi filios conciliare sibi statuit, nuptiasque Arsinoidis sororis suæ matris eorum petit: puerorum adoptione promissis, ut cum in locum eorum successisset, nihil illi moliri, uel uerecundia matris, uel appellatione patris auderent. Fratris quoque regis Aegypti concordiam per epistolas deprecatur, professus deponere se offensam erepti paterni regni, neque amplius à fratre questurum, quod honestius à paterno hoste perceperit. Omnique arte adulatur Eumeni, & Antigono Demetrii filijs, Antiocho filio Seleuci, cum quibus bellum habiturus erat, ne tertius sibi hostis accederet.

Sed nec Pyrrhus rex Epiri omissus, ingens momentum futurus utri parti socius accessisset, qui & ipse spoliare singulos cupiens, omnibus se partibus uendicabat. Itaque Tarentinis aduersus Romanos laturus auxilium, ab Antigono nauas ad exercitum deportandum mutuò petit: ab Antiocho pecuniam, qui opibus quàm militibus instructior erat: à Ptolemæo Macedonum militum auxilia. Sed Ptolemæus, cui nulla dilationis ex infirmitate uirium uenia esset, quinque millia pedum, equitum IIII. millia, elephantos quinque Anno ab ura quaginta, non amplius, quàm in biennij usum dedit. Ob hæc condita Pyrrhus, filia Ptolemæi in matrimonium accepta, uindictam eum regni reliquit. Sed quoniam ad Epiri mentem uentum est, de origine regni eius pauca narranda sunt. Molossorum primum in ea regione regnum fuit: Pòd Pyrrhus Achilles filius: amisso per absentiam Troianis temporibus paterno regno, in his locis concedit, qui Pyrrhida primò, postea Epirotæ dicti sunt. Sed Pyrrhus cum in templum Dodonei Iouis ad consulendum uenisset, ibi Anasam neptem Herculis rapuit, ex cuius matrimonio octo liberos suscipit. Ex his nonnullas uirgines nuptum finitimis regibus tradidit, opesque affinitatum auxilio magnas parauit: atque ita Heleno filio Priami regis, ob industriam singularem uaticinandi, regnum Chaonum, & Andromachen Hectoris, quam & ipse matrimonio suo in diuisione Troiane prædæ acceperat, uxorem reddidit: breuique post tempore, Delphis insidijs Orestis, filij Agamemnonis, inter altaria Dei interijt. Successor huic Pilades filius fuit. Per ordinem deinde regnum ad Arymbam descendit: cui, quoniam pupillus & uicinus ex ea gente nobili superesset, intentione omnium cura seruandi eius, educandique, publicatores constituuntur. Athenas quoque erudiendi gratia missus

Proditione Macharei & eodot: Euc. (Feb.

missus, quanto doctior maioribus suis, tanto et gratior populo fuit. Primus itaque et leges, et senatum, annuosque magistratus, et reipub. formam composuit: et ut a Pyrrho sedes, sic uita cultior populo ab Arymba statuta. Huius filius Neoptolemus fuit: ex quo nata est Olympias, mater Alexandri Magni, et Alexander, qui post eum regnum Epiri tenuit, et in Italia bello gesto, in Brutius interit. Post eius mortem, frater Aeacides regno successit, qui assiduus aduersus Macedonas bellorum certaminibus populum fatigando, offensam ciuium contraxit, ac propterea in exilium actus, Pyrrhum filium binum, admodum paruulum in regno reliquit: qui et ipse cum a populo propter odium patris ad necem quaereretur, furtim subtractus in Ilyrios deferretur, traditusque est Beroe, Glauci regis uxori, nutriendus, quae et ipsa generis Aeacidarum erat. Ibi eum seu misericordia fortunae eius, seu infantilibus blandimentis inductus rex, aduersum Cassandrum Macedoniae regem, qui cum belli comminatione deposcebat, diu protexit, addito a auxilium etiam adoptionis officio. Quibus rebus moti Epirotae, odio in misericordiam uerso, annorum XI. eum in regnum reuocauerunt, datis tutoribus, qui regnum usque ad adultam eius aetatem tuerentur. Adolescens deinde multa bella gessit: tantusque rerum successu haberi coepit, ut Tarentinos solus aduersus Romanos tueri posse uideretur.

Glauciam, regem Ilyriorum Plutarchus appellat.

Ad genua enim deuolutum puerum, mox uestem regis apprehendisse, scribit Plutarchus.

IVSTINI LI-

BER XVIII.

IGITUR Pyrrhus rex Epiri, cum iterata Tarentinorum legatione, additis Samnitum et Lucanorum precibus, et ipsis auxilio aduersus Romanos indigens

bus, fatigaretur, non tam supplicum precibus, quam spe inuadendi Italiae imperij inductus: uenturum se cum exercitu pollicetur. In quam rem inclinatum semel animum, praecipitem agere coeperant exempla maiorum: ne aut inferior patrio suo Alexandro uideretur, quo defensore iidem Tarentini aduersus Brutios usi fuerant: aut minores animos Magno Alexandro habuisse, qui tam longa a domo militia Orientem subegit. Igitur relicto custode regni filio Ptolemeo, annos xv. nato, exercitum in portu Tarentino exponit, duobus paruulis filiis, Alexandro et Heleno, in solatia longinquae secum expeditionis adductis. Cuius audito aduentu, Consul Romanus Valerius Leuimus festinans, ut prius cum eo congrediretur, quam auxilia sociorum conueniret, exercitum in aciem deducit. Nec rex, tametsi numerum militum inferior esset, certamini moram fecit. Sed Romanos uincentes iam, inusitata antea elephantorum forma stupere primo, mox cedere praelio coegit, uictoresque iam noui Macedonum monstra repente uicerunt. Nec hostibus incruenta uictoria fuit: Nam et ipse Pyrrhus grauiter uulneratus est, et magna pars militum eius caesa, maiorisque gloriam eius uictoriae, quam letitiam habuit. Huius pugnae euentum multae ciuitates secuta, Pyrrho se tradidit. Inter caeteros etiam Locri, prodito praesidio Romano, ad Pyrrhum deficiunt. Ex ea praeda Pyrrhus c. c. captiuos milites Romam gratis remisit, ut cognita uirtute eius, Romani cognoscerent etiam liberalitatem. Interiectis deinde diebus, cum sociorum exercitus superuenisset, iterato praelium cum Romanis facit, in quo par fortuna priori bello fuit. Interea Mago, dux Carthaginiensium, in auxilium Romanorum, cum c. x. nauibus missus, senatum adiit, aegre tulisse Carthaginienses affirmans, quod bellum

Samnitum, et Lucanorum, Plut.

Nam elephantos Italia prius numquam uidit, Pyrrhi bello. Plin. lib. 8. cap. 6.

XII. M. ferunt casos ex Epirotis. Plut.

in Italia à peregrino rege paterentur. Ob quam causam
missum se, ut quoniam externo hoste oppugnarentur, ex-
ternis auxiliis iuuarentur. Gratia à senatu Carthaginiensibus
acta, auxiliisque remissa. Sed Mago Punico ingenio,
post paucos dies, tacitus, quasi pacificator Carthaginiensium,
Pyrrhum adiit, speculaturus consilia eius de Sicilia,
quò eum accersiri fama erat. Nam Romanis eadem causa
mittendi auxilij Carthaginiensibus fuerat, ut Romano bello,
ne in Siciliam Pyrrhus transire possit, in Italia delineretur.
Dum hæc aguntur, legatus à senatu Romano Fabricius
Lucinus missus, pacem cum Pyrrho composuit. Ad quam
confirmandam, Cyneas Romam cum ingentibus à Pyrrho
donis missus, neminem, cuius domus muneribus pateret, in-
uenit. Huic continentia Romanorum simile exemplum
iisdem ferme temporibus fuit. Nam missa à senatu in Aegy-
ptum legatione, cum ingentia sibi à Ptolemaeo rege missa
munera spreuissent, interiectis diebus ad cenam inuitatis
aureæ coronæ misse sunt, quas illi honoris causa receptas
postera die status regis imposuerunt. Igitur Cyneas cum
turbatam cum Romanis pacem * ab Appio Claudio renun-
tiasset, interrogatus à Pyrrho, qualis Roma esset, respondit,
REGVM VRBEM SIBI VISAM. Post hæc legati Siculorum
superueniunt, tradentes Pyrrho Italiae imperium, quæ
assiduus Carthaginiensium bellis uexabatur. Itaque relicto
Locris Alexandro filio, praematisque ciuitatibus ualido
praesidio, in Siciliam exercitum traiecit. Et quoniam ad
Carthaginiensium mentionem uentum est, de origine eorum
pauca dicenda sunt, repetitis Tyrriorum paulò alius
rebus, quorum casus etiam dolendi fuerant. Tyrriorum
gens condita à Phœnicibus, qui terræ motu uexati,
relicto patriæ solo, Assyrium suum

Tam virorum
quàm mulie-
rum utriusque
a. Valeri-
Maximus.

* Qui et se-
nex, & cæ-
cus, in sena-
tum delatus
erat. Cice-
in I. Anton.

gnum primo, mox mari proximum litus incoluerunt, con-
dita ibi urbe, quam à piscium ubertate, Sidona appellaue-
runt. Nam piscem Phœnices sidon uocant. Post multos
deinde annos à rege Aescaloniurum expugnati, nauibus
appulsi, Tyron urbem ante annum Troianæ cladis condi-
derunt: ibi Persarum bellis diu, uariisque fatigati, uictores
quidem fuere: sed attritis uiribus, à seruis suis multitudine
abundantibus, indigna supplicia perpeffi sunt: qui con-
spiratione facta, omnem liberum populum cum dominis
interficiunt, atque ita potiti urbe, lares dominorum occu-
pant, Remp. inuadunt, coniuges ducunt, & quod ipsi non
erant, liberos procreant. Vnus ex tot millibus seruorum
fuit, qui miti ingenio, sensu domini, paruulique filij eius for-
tuna moueretur: dominosque non truci feritate trucidauit,
sed pia misericordia, ac humanitate respexit. Itaque cum ue-
lut occisos alienasset, seruisque de statu Reip. deliberantibus
placuisse regem ex suo corpore creati, cùmque potissimum
quasi acceptissimum diis, qui solem orientem primus uidi-
set rem ad Stratonem (hoc enim nomen ei erat) dominum
occulte latentem detulit. Ab eo informatus, cum medio no-
ctis omnes in unum campum processissent, cæteris in Ori-
entem spectantibus, solus Occidentis regionem intuebatur: id
primum alijs uideri furor, in Occidente solis ortum quere-
re. Vbi uerò dies aduentare cœpit, editissimisque culminibus
urbis Oriens splendebat, & spectantibus alijs, ut ipsum so-
lem aspicerent, hic primus omnibus fulgorem solis summo
fastigio ciuitatis ostendit. Non seruilis ingenij ratio uisæ
requirentibusque autorem, de domino confitetur. Tunc intel-
lectum est, quantum ingenia seruilibus ingenia præstarent,
MALITIA QVÆ SERVOS, NON SAPIEN-
TIA VINCERE. Igitur uenit Ieni filioque datus est,

et uelut numine quodam reseruatō arbitantes, regem Stratonem creauerunt. Post cuius mortem regnum ad filium, ac deinde ad nepotes transit. Celebre hoc seruorum facinus, metuendumque exemplum toto orbe terrarum fuit. Itaque Alexander Magnus, cum interiecto tempore in Oriente bellum gereret, uelut ulior publicæ securitatis, expugnata eorum urbe, omnes qui praelio supersuerant, ob memoriam ueteris cædis, crucibus affixit: genus tantum Stratonis inuolatum seruauit, regnumque stirpi eius restituit: ingenius et innoxius incolis insulae attribuitis, ut extirpato seruili germine, genus urbis ex integro conderetur. Hoc igitur modo Tyrij Alexandri auspiciis conditi,

Tyriorum origo.

PARSIMONIA ET LABORE QUÆRENDI citò conualuere. Ante cladem dominorum, cum et opibus, et multitudine abundarent, missa in Africam uentute, Vticam condidere: cum interim rex Tyro decedit, filio Pygmalione, et Elissa filia, insignis formæ uirgine hæredibus institutis. Sed populus Pygmalioni admodum puero regnum tradidit. Elissa quoque Sycheo auctulo suo, sacerdoti Herculis, qui honos secundus à rege erat, nupsit. Huic magnæ, sed dissimulatæ opes erant, arumque metu regis non tectis, sed terræ crediderat: quem rem etsi homines ignorabant, fama tamen loquebatur.

Ille Sycheus Quæ incensus Pygmalionem, oblitus iuris humani, auunculum suum, eundemque generum suum, sine respectu pietatis occidit. Elissa diu fratrem propter scelus auersata, ad strenuum dissimulato odio, mitigatq; interim uultu, fugam tacite molitur: assumptisque quibusdam principibus in societatem, quibus par odium in regem esse, eandemq; fugiendi cupiditatem arbitrabatur. Tunc fratrem dolo aggreditur, fingit se ad eum migrare uelle, ne amplius ei mariti

domus

domus, cupidæ obliuionis grauem luctus imaginem renouaret, ne ue ultra amara admonitio oculis eius occurrat. auget dolorem. Non inuitus Pygmalionis uerba sororis audiuit, existimans rem. Cic. cum ea et aurum Sychei ad se uenturum. Sed Elissa ministris migrationis à rege missos, nauibus cum opibus suis prima uespera imponit, prouectaque in altum, compellit eos onera arenæ pro pecunia inuolucris inuoluta, in mare deicere. Tunc deflens ipsa lugubriq; uoce *Sicharban exorat: *Sichæum rat, ut libens opes suas recipiat, quas reliquerat, habeat que inferias, quas habuerat causam mortis. Tunc ipsos ministros aggreditur: sibi quidem ait optatam olim mortem, sed illis acerbos cruciatus, et dira supplicia imminere, qui *Sicharbae opes, quarum spe parricidium rex fecerit, auaritiæ tyranni subtraxerunt. Hoc metu omnibus iniecto, comites fugæ accepit. Iunguntur et senatorum in ea nocte præparata agmina, atque ita sacris Herculis, cuius sacerdos *Sicharbas fuerat, repetitis exilio sedes querunt. Primus illis appulsus terræ, Cyprus insula fuit: ubi sacerdos Iouis, cum coniuge et liberis, dei monitu comitem se Elissæ, sociumque fortune offert, pactus sibi, posterisque perpetuum honorem sacerdotij. Conditio pro manifesto omine accepta. Mos erat Cypris, uirgines ante nuptias statutis diebus dotalem pecuniam questuras, in quæstum ad littus maris mittere, pro reliqua pudicitia libamenta Veneri soluturas. Harum igitur ex numero LXX. admodum uirgines, rapti, et nauibus imponi Elissa iubet, ut et iuuentus matrimonia, et urbs sobolem habere possit. Dum hæc aguntur, Pygmalion cognita sororis fugæ, cum impio bello fugientem persequi pararet, ægre precibus matris et deorum minis uictus, quieuit: cui cum inspirati uates canerent, non impune latitatum, si incrementa urbis toto orbe auspiciatissimæ inter-

k

3

pellasset

pellasset, & hoc modo spatium respirandi fugientibus datum. Itaque Elissa delata in Africæ finibus, incolas loci eius, aduentu peregrinorum, mutuarumque rerum commercio-gaudentes, in amicitiam sollicitat: deinde empto loco, qui corio bouis tegi possit, in quo fessos longa navigatione socios, quoad proficisceretur, rescire posset, corium in tenuissimas partes secari iubet, atque ita maius loci spatium, quam petierat, occupat, unde postea ei loco Byrsæ nomen fuit. Confluentibus deinde vicinis locorum, qui spe lucri multa hospitibus uenalia inferebant: sedesque ibi statuentibus, ex frequentia hominum ueluti instar ciuitatis effectum est. Vicensium quoque legati, dona ut consanguineis attulerunt: hortatiq; sunt, ut urbem conderent, ubi sedes fortitii essent. Sed & Afros detinendi aduenas amor cepit. Itaque consentientibus omnibus, Carthago conditur, statuto annuo uectigali pro solo urbis. In primis fundamentis caput baluum inueniunt: quod auspiciū quidem fructuosa terra, sed laboriose, perpetuoque seruae urbis fuit: propter quod in alium locum urbs translata. Ibi quoque caput equi repertum, bellicosum, potentemque populum futurum significans, urbi auspiciatam sedem dedit. Tunc ad opinionem nouæ urbis concurrentibus gentibus, breui & populis, & ciuitas magna facta est. Cum successu rerum florentes Carthaginis opes essent, rex Mauritanorum Hiabas decem Pannonum principibus ad se accersitis, Elissæ nuptias sub belli denuntiatione petit: quod legati reginæ referre metuentes, Punico cum ea ingenio egerunt, nuntiantes regem aliquid quem poscere, qui cultiores mores, uictusque eum, Afrosq; perdoceat: sed quenquam inueniri non posse, qui ad Barbaros, & ferarum more uiuentes, transire à consanguineis uelit. Tunc à regina castigati, si pro salute patriæ aspe-

Meritumque solum de nomine Byrsam, Taurino quantum possent circū dare tergo. Verg.

Gætulorum regem Vergilius facit Hiabam.

riorem

riorem uitam recusarent, cui etiam ipsa uita, si res exigat debeatur: regis mandata aperuere, dicentes, que præcipiat aliis, ipsi facienda esse, si uelit urbi consultum esse. Hoc docto capta diu *Sicharbae uiri nomine, cum multis lacrymis & lamentatione flebili inuocato, ad postremum iuram se quod sua & urbis fata uocarent, respondit. In hoc trium mensium sumpto spatio, pyra in ultima parte urbis extructa, uelut placatura uiri manes, inferiasque ante nuptias missura, multas hostias cedis, & sumpto gladio pyram conscendit. Atque ita ad populum respiciens, iuram se ad uirum, sicut præceperant, dixit, uitamque gladio finiuit. Quandiū Carthago inuicta fuit, pro Dea culta est. Conditata est urbs hæc LXXII. annis antè, quam Roma, cuius uirtus sicut bello clara fuit, ita domi status uariis discordiarum casibus agitata est. Cum inter cætera mala etiam peste laborarent, cruenta sacrorum religione, & scelere, pro re medio usi sunt. Quippe homines ut uictimas immolabant, & impuberes (que ætas etiam hostium misericordiam prouocat) aris admouebant, pacem eorum sanguine eorum exposcentes, pro quorum uita dii rogari maxime solent. Itaque *aduersis tanto scelere numinibus, cum in Sicilia diuina feliciter dimicassent, traslato in Sardiniam bello, amissa matore exercitus parte, graui prelio uicti sunt. Propter quod ducem suum *Macheum, cuius auspiciis & Sicilia partem domuerant, & aduersus Afros magnas res gesserant cum parte exercitus, que superfuerat, exulare iusserunt. Quam rem agrè ferentes milites, legatos Carthaginem mittunt, qui reditum primo, ueniamque infelicis militiæ petant: denuntiant, quod si precibus nequeant, armis se consecuturos. Cum preces & minæ legatorum sprete essent, interiectis diebus conscensis nauibus, armati ad urbem ueniunt: ibi deos,

*Sichei

De origine, cōditorib⁹, anno conditionis, mire variant auctores. Vide Eusebium & Apuleium.

*aduersis

*Mezeu Orosius habet

b 4

homin

hominisque testati, non se expugnatum, sed recuperatum patriam uenire, ostensurosque ciuibus suis, non uirtutem sibi priore bello, sed fortunam desuisse. Prohibitibus comitatibus, obsessisque urbe, in summam desperationem Carthaginenses adduxerunt. Inerens Cartago Machæi ducis exulis filius, cum præter castra patris à Tyro, quod dicimus Heraculis ferre, ex præda Siciliensi, quam pater eius ceperat, à Carthaginensibus missus fuerat, reuenteretur, accersitusque à * patria esset, publicæ se prius religionis officia executurum, quam priuata pietatis, respondit. Quam rem etsi ægrè ferret pater, non tamen uim asserre religioni ausus est. Interiectis deinde diebus, Cartago petito comite à populo, cum reuersus ad patrem esset, ornatusque purpura, et insulis sacerdotij, omnium se oculis ingereret, tum in secretum præter adducto ait: Aususne es nefandissimum caput, ista purpura et auro ornatus, in conspectum tot miserorum ciuium uenire? et moesta ac lugentia castra circumfluentibus quietæ felicitatis insignibus, uelut exultabundus intrare? Nusquamne te aliis iactare potuisti? Nullus locus aptior, quam sordes patris, et exilij infelicitis ærumæ fuerunt? Quid, quod paulò ante uocatus, non dico patrem, ducentem certe ciuium tuorum superbe spreuisti? Et quid porro tu in purpura ista coronisque aliud, quam uictoriarum mearum titulos geris? Quoniam igitur tu in patre nihil nisi exulis nomen agnoscis: ego quoque imperatorem me magis, quam patrem indicabo, statuamque in te exemplum, ne quis posthac infelicibus miseris patris illudat. Atque ita cum ornatus suo, in altissimam crucem in conspectu urbis affigi iussit. Post paucos deinde dies Carthaginem capit, euocatoque populo ad concionem, exilij iniuriam queritur, belli necessitatem excusat, contemptumque uictoriarum suarum. Puniri

autor

autoribus miserorum ciuium, iniuriosi exilij omnibus se ueniam dare dicit. Atque ita decem senatoribus interfectis, urbem legibus suis reddidit. Nec multo post tempore affectati regni accusatus, duplicis et in filio et in patria parricidij poenas dedit. Huic Mago imperator successit, cuius industria, et opes Carthaginensium, et imperij fines, et bellicæ gloriæ laudes creuerunt.

Acta sunt hæc ferè tempore Cyri regis. Orof.

IUSTILI LIBER XIX.

MAGO Carthaginensium imperator, cum primus omnium ordinata disciplina militari, imperium Penonorum condidisset, uirique ciuitatis non minus bellandi arte, quam uirtute firmasset, defungitur, relictis duobus filiis Hædrubale et Hamilcare: qui per uestigia paternæ uirtutis decurrentes, sicuti generi, ita et magnitudini patris successerunt. His ducibus Sardinia bellum illatum: aduersus Afros quoque, uestigial pro solo urbis multorum annorum repetentes, dimicatum: sed Afrorum sicut causa iustior, ita et fortuna superior fuit, bellumque cum his solutione pecuniæ, non armis finitum. In Sardinia quoque Hædrubal grauius uulneratus, imperio * Hamilcari fratri tradito interit, cuius mortem, tum luctus ciuitatis, tum et dictature undecim, et triumphij quatuor insignem fecere: hostibus quoque creuere animi, ueluti cum duce Penonorum uires concidissent. Itaque Siciliæ populis propter assiduas Carthaginensium iniurias, ad Leonidam fratrem regis Spartanorum concurrentibus, graue bellum natum: in quo et diu, et uaria uictoria præliatum fuit. Dum hæc aguntur, legati à Dario Persarum rege Carthaginem ueniunt,

Seipsum is Mago interfecerat, ob rem male gestam contra Syracusanos ob quã rem in crucifublaturum est corpus mortui à Carthag. Plut. in vita Timoleonis. * Cui cognomen fuit Barca.

k 5

asserent

afferentes editum, quo Pœni humanas hostias immolare, & canina carne uesci prohibebantur: mortuorum corpora cremare potius, quam terra obruere à rege iubebantur: petentes simul auxilia aduersus Græcos, quibus illaturum bellum Darius erat. Sed Carthaginienfes auxilia negantes, propter assidua finitiuorum bella, cæteris, ne per omnia contumaces uiderentur, cupide paruere. Interea Hamil-

Miror quid uenerit in mentem Iustino, cur Annibalem filium Hasdrubalis dicat, cum secus habeant omnes historiaz.

car bello Siciliensi interficitur, relictis tribus filiis Amilcone, Hannone, Gisgone. Hasdrubali quoque par numerus filiorum fuit, Annibal, & Hasdrubal, & Sappho. Per hos res Carthaginienfium ea tempestate regebatur. Itaque & Mauris bellum illatum, & aduersus Numidas pugnatum, & Afri compulsi stipendium urbis condite Carthaginienfis remittere. Deim cum familia tanta imperatorum grauis libera ciuitati esset, omniaque agerent simul & iudicia carent, centum ex numero senatorum iudices deliguntur, qui reuersis à bello ducibus, rationem rerum gestarum exigèrent, ut hoc metu ita in bello imperia cogitarent, ut domi iustitiam legesque respicerent. In Sicilia in locum Hamilcaris, imperator Amilco succedit: qui cum nauali terrestrique bello secunda prælia fecisset, repente pestilentis syderis ui exercitum amisit. Quæ res cum nuntiata Carthagini esset, mœsta ciuitas fuit. Omnia ululatus, non secus ac si ipsa urbs capta esset, personabant: clausæ priuata domus, clausa deorum templa, intermissa, omnia sacra, omnia priuata officia damnata, cuncti deinde ad portam congregantur, egredientesque paucos è nauibus, qui cladi superfueraut, de suis percontantur. Ut uerò dubia antea spe, & suspensio metu; incerta orbitatis expectatione carum suorum miseris illuxit, tunc toto littore plangentium gemitus, tunc infelicitum matrum ululatus, & quæres

le fleb

le flebiles audiebantur. Inter hæc procedit mops è nauis imperator Amilco, sordida, seruilique tunica discinctus: ad cuius conspectum plangentium agmina iunguntur. Ipse quoque manus ad cælum tendens, nunc sortem suam, nunc publicam fortunam deslet, nunc deos accusat, qui tanta belli decora, & tot ornamenta uictoriarum, quæ ipsi dederant, abstulerint: qui captis tot urbibus, totiesque hostibus terrestri naualique prælio uictis, exercitum uictorem non bello, sed peste deleuerint: deferre se tamen ciuibus suis non modica solatia, quòd malis eorum hostes gaudere, non gloriari possent. Quippe neque eos qui mortui sunt, à se occisos: neque eos qui reuersi sunt, à se fugatos possunt dicere. Prædam quam relictis à se castris abstulerint, non esse talem, quam uelut spoliū uicti hostis ostentent: sed quam possessione uacua, fortuitis dominorum mortibus, sicuti caduca occupauerint. Quòd ad hostes pertinet, uictores se recessisse: quòd ad pestem pertinet, uictos: nihil tamen se grauius ferre, quam quòd inter fortissimos uiros mori non potuerit: seruatusque sit, non ad uitæ iucunditatem, sed ad ludibrium calamitatis, quanquam ubi miseræ copiarum reliquias Carthaginem reduxerit, se quoque sequiturum commilitones suos: ostensurumque patriæ, non ideo se in eam diem uiuissè, quoniam uelit uiuere: sed ne hos, quibus nefanda lues pepercerat, intra hostium exercitus relictos morte sua proderet. Tali uociferatione per urbem ingressus, ut ad limina domus sue uenit, prosequutam multitudinem uelut postremo alloquio dimisit, obferatisque foribus, ac nemine ad sese, ne filiis quidem admisis, mortem sibi consciiuit.

IVSTINI LI-

BER XX.

DIONYSIVS ex Sicilia pulsus Carthaginien-
sibus, occupatōque totius insulae imperio, graue
otium regno suo periculosamque desidiā tanti exercitus
ratus, copias in Italiam traiecit, simul ut militum vires con-
tinuo labore acuerentur, & regni fines proferrentur. Pri-
ma illi militia aduersus Græcos, qui proxima Italici ma-
ris littora tenebant, fuit: quibus deuictis, finitimos quoque
aggreditur, omnesque Græci nominis Italiam possidentes,
hostes sibi destinat: quæ gentes non partem, sed uniuersam
ferme Italiam ea tempestate occupauerant. Denique
multæ urbes adhuc post tantam uetustatem, uestigia Græci
moris ostentant. Nanque Tuscorum populi, qui oram inferi
maris possident, à Lydia uenerunt: & Venetos, quos in-
colas superi maris uidemus, capta & expugnata Troia,
Antenore duce, misit: Adria quoque Illyrico mari proxima,
quæ & Adriatico mari nomen dedit. Græca urbs est
& Harpos, quam Diomedes exciso Ilio, naufragio in ea
loca delatus, condidit. Sed & Pisa in Liguribus Græcos
autores habent: & in Tuscis, Tarquini à Thessalis & Spi-
nambris: Perusini quoque originem ab Achæis ducunt.
Quid Cere urbem dicam? Quid Latinos populos, qui ab
Aenea conditi uidentur? Item Falisci, Iapygij, Nolani,
Abellani, nonne Calsidensium coloni sunt? Quid tractus
omnis Campaniæ? Quid Brutij, Sabinique? Quid Samni-
tes? Quid Tarentini, quos Lacedæmonia profectos, Spi-
riōsque uocatos accepimus? Thurinorum urbem condidisse
Philocteten ferunt: ibique adhuc monumentum eius uisitur.
& Herculis sagittæ in Apollinis templo, quæ fatum Troia
fuerunt

fuerunt. Metapontini quoque in templo Mineruæ ferramenta,
quibus Epeus, à quo conditi sunt, equum Troianum fabrica-
uit, ostentant: propter quod omnis illa pars Italiæ maior
Græcia appellatur. Sed principio originum Metapontini
cum Sybaritanis & Crotoniensibus pellere ceteros Græ-
cos Italia statuerunt. Cum primum urbem Syrim cepissent,
in expugnatione eius quinquaginta iuuenes amplexos Mi-
neruæ simulacrum, sacerdotemque deæ uelatum ornamen-
tis inter ipsa altaria trucidauerunt. Ob hoc cum peste & se-
ditionibus uexarentur, priores Crotoniensis Delphicum
oraculum adierunt. Responsum his est, finem mali fore, si
uiolatum Mineruæ numen, & interfectorum manes placas-
sent. Itaque cum status iuuenibus iustæ magnitudinis, & in
primis Mineruæ fabricare cepissent, Metapontini cog-
nito oraculo deorum, occupandam, & manium pacem, &
deæ rati, iuuenibus modica & lapidea simulacra ponunt,
& deam panificiis placant. Atque ita pestis utrobique seda-
ta est, cum alteri magnificentia, alteri uelocitate certassent.
Recuperata sanitate, non diu Crotoniensis quieuerunt. Itaque
indignantibus, in oppugnatione Syris auxilium contra se à
Locrensisibus latum, bellum his intulerunt. Quo metu territi
Locrenses, ad Spartanos decurrunt, auxilium supplices de-
precantur. Illi longinqua militia grauati, auxilium à Casto-
re & Polluce petere eos iubent. Neque legati sociæ urbis
responsum spreuerunt: profectique in proximum templum,
facto sacrificio, auxilium deorum implorant, litatis hostiis,
obtentōque, ut rebantur, quod petebant, haud secus Latini, qui in
si deos ipsos secum aduecturi essent, puluinaria iis in nauis
componunt, faustisque profectioibus, solatia suis pro auxi-
liis deportant. Iis cognitis Crotoniensis & ipsi legatos ad
oraculum Delphos mittunt, uictoria facultatem, bellique
prosp

prosperos euentus deprecantes: Responsum, prius uotis hostes, quam armis uincendos. Cum uouissent Apollini decimas præde, Locrenses & uoto hostium, & responso Dei cognito, nonas uouerunt: tacitamque eam rem habere, ne uotis uincerentur. Itaque cum in aciem processissent, & Crotoniensium centum uiginti millia armatorum constitissent, Locrenses paucitatem suam circumspectantes (nam sola quindecim millia militum habebant) omiſſa spe uictorie, in destinatam mortem conspirant, tantusque ardor ex desperatione singulos cepit, ut uictores se putarent, si non inulti morerentur. Sed dum mori honeste querunt, felicius uicerunt. Nec alia causa uictorie fuit, quam quod desperauerunt. Pugnantibus Locris, aquila ab acie numquam recessit, eosque tandiu circumuolauit, quoad uicerent, In cornibus quoque duo iuuenes diuerso à cæteris armorum habitu, eximia magnitudine, & albis equis, & coccineis paludamentis, pugnare uisi sunt, nec ultra apparuerunt, quam pugnatum est. Hanc admirationem auxit incredibilis fame uelocitas. Nam eadem die, qui in Italia pugnatum est, & Corintho, & Athenis, & Lacedæmone nuntiata est uictoria. Post hæc, Crotoniensibus nulla uirtutis exercitatio, nulla armorum cura fuit. Oderant enim que infeliciter sumpserant, mutassent que uitam luxuria, ni Pythagoras philosophus fuisset. Hic Sami Demarato locuplete negotiatore natus, magis que sapientie incrementis firmatus, Aegyptium primo, mox Babyloniam ad perdiscendos siderum motus, originemque mundi spectandam profectus, summam scientiam consecutus erat. Inde regressus, Cretam & Lacedæmona ad cognoscendas Minois & Lycurgi inclitas ea tempestate leges, contenderat. Quibus omnibus instructus, Crotonam uenit, populumque in luxuriam

Desperatio enim, magnam ad honeste moriendum incitamentum est. Curt.

Vide Cic. li. 2. de Orat. & Liuium 1. ab Vrbecodita.

riam lapsum, autoritate sua ad usum frugalitatis reuocauit. Laudabat quotidie uirtutem, & uitia luxurie contemnebat, casusque ciuitatum hac peste perditarum enumerabat, tantumque studium ad frugalitatem multitudinis prouocauit, ut aliquos ex his luxuriatos in optimam frugem conuersos fuisse incredibile uideretur. Matronarum quoque separatam à uiris doctrinam, & puerorum à parentibus frequenter habuit. Docebat nunc has pudicitiam, & obsequia in uiros, nunc illos modestiam, & literarum studium. Inter hæc uelut GENITRICEM VIRTUTVM FRUGALITATEM omnibus ingerebat, consecutusque assiduitate disputationum erat, ut matrone auratas uestes; ceteraque dignitatis sue ornamenta, uelut instrumenta luxurie deponerent, eaque omnia delata in Iunonis ædem ipsi dea consecrarent, præferens, VERA ORNAMENTA MATRONARVM PUDICITIAM, NON VESTES ESSE In iuuentutem quoque quantum profli-gatum sit, uicti feminarum contumaces animi manifestant. Sed CCC. ex iuuenibus, cum sodalitiij iure sacramento quoddam nexi, separatam à ciuibus cæteris uitam exercerent, quasi coetium clandestinæ coniurationis haberent: ciuitatem in se conuerterunt, que eos, cum in unam domum conuenissent, cremare uoluit. In quo tumultu LX. ferme homines periere, ceteri in exilium profecti. Pythagoras autem cum annos XX. Crotonæ egisset, Metapontum migravit, ibique decessit: cuius tanta admiratio fuit, ut ex domo eius templum facerent, eumque pro Deo colerent. Igitur Dionysius tyrannus, quem supra à Sicilia exercitum in Italiam traieciſſe, bel-lumque Græcis intulisse memorauimus, expugnatís Locris, Crotoniensis, uix uires longo otio ex prioris belli clade resu-mentes, aggreditur. Qui fortius cum paucis tanto exerci-

Luxuriati, id est, luxuria corrupti.

Vel inedia, vel interfectus à Syracusanis. dū agrum fabricæ circuit. Laert.

Gallos Senones intelligit.

In Italiam cc. ante annos migraverunt Celtæ, quàm esset vrbs incensa. lib. 5. ab Vrbe.

Vixit ad magnam senectutem, et filio regnum per manus tradidit. Lactant. lib. 2. excelsit enim ann. l. x. Pro.

tui eius, quàm antea cum tot millibus Locrensium paucitate resisterunt. Tantum uirtutis paupertas aduersus insolentes diuitias habet, tantòque insperata interdum sperata uictoria certior est. Sed Dionysium gerentem bellum legati Gallorum, qui paucos ante menses Romam incederunt, societatem, amicitiamque petentes, ad eum, gentem suam inter hostes eius positam esse, magnòque usui ei futuram uel in acie bellanti, uel de tergo intentis in prelio hostibus, affirmant. Grata legatio Dionysio fuit. Ita pax societate, et auxiliis Gallorum auctus, bellum uelut, ex integro restaurat. His autem Gallis causa in Italiam ueniens, sedesque nouas querendi, intestina discordia, et assidue domi dissensionis fure: quarum tædio, cum in Italiam uenissent, sedibus Tuscos expulerunt, et Mediolanum, Comum, Brixiam, Veronam, Bergomum, Tridentum, Vicentiam, condiderunt. Tusci quoque, duce Rheto, a suis sedibus amissis, Alpes occupauere, et nomine ducis gentem Rhetorum condiderunt. Sed Dionysium in Sicilia aduentus Carthaginiensium reuocauit: qui recuperato exercitu, bellum quod lue deseruerant, auctis uiribus repetebant. Dux belli Hanno Carthaginiensis erat, cuius inimicus Sumiator potentissimus ea tempestate Pœnorum, cum odio eius, Græcis literis Dionysio aduentum exercitus, et segnitiam ducis familiariter prænuntiaisset, comprehensio epistolis prodicionis damnatur: facto senatusconsulto, inquis postea Carthaginiensis aut literis Græcis, aut Græco sermoni studeret, ne aut loqui cum hoste, aut scribere sine interprete posset. Nec multò post Dionysius, quoniam paulò ante non Sicilia, non Italia capiebat, assidue bellis certaminibus uictus, fractusque, ad postremum in Sicilia suorum interficitur.

IVSTINI LI.

BER XXI.

EXTINCTO in Sicilia Dionysio tyranno, in locum eius milites maximum natu ex filiis, eius nomine Dionysium, suffecere: et maturam ætatem eius secuti, et quòd firmius futurum esse regnum, si penes unum remansisset, quàm si portionibus inter plures filios diuideretur, arbirabantur. Sed Dionysius inter initia regni auunculos fratrum suorum, uelut æmulos imperij sui, hortatoresque puerorum ad diuisionem regni tollere gestiebat. Quare pauperser dissimulatum animum prius ad fauorem popularium conciliandum intendit, excusatus facturus, quòd statuerat, si probatus ante omnibus foret. igitur nexorum tria milia, et quibuscunque delinquentis potest, animos omnium sollicitat. Tunc ad destinatum facinus conuersus, non cognatos tantum fratrum, sed etiam ipsos fratres interficit: ut quibus confortium regni debebat, ne spiritus quidem confortij relinqueretur, tyrannidè in suos prius quàm in externos aspiciatus. Sublatis deinde æmulis, in segnitiam lapsus, saginam corporis ex nimia luxuria, oculorumque; ualeitudinem contraxit, adeò ut non solem, non puluerem, non denique splendorè ferre lucis ipsius posset. Propter quæ dum contemni se putat, seuitia grassatur, nec ut pater carcerem nexis, sed cadibus ciuitatem replet: ob quæ non contemptior omnibus, quàm inuisior fuit. Itaque cum bellum aduersus eum Syracusani decreuissent, diu dubitauit, an imperium deponeret, an bello resisteret: sed à militibus prædam urbisque direptionem sperantibus, descendere in prelium cogitur. Victus, cum iteratò non feliciter fortunam tentasset, legatos ad Syracusanos

Qui in temporaria feruitute detinebantur.

Dedecore filij, mortuus pater pœnas repedit. Val. Maxim.

mittit, spondens se depositurum tyrannidem, si mitterent ad eum cum quibus de pace conueniret. In quam rem missos primores, in carcere retinet: atque ita incautis omnibus, nec quicquam hostile metuentibus, exercitum ad delendam ciuitatem mittit. Fit igitur in ipsa urbe anceps praelium: in quo oppidanis multitudinem superantibus, Dionysius perlitur: qui cum obsidionem arcis timeret, cum omni regio apparatus in Italiam profugit tacitus. Exul à Locrensisbus sociis acceptus, ueluti iure regnaret, arcem occupat, solitumque sibi scuitiam exercet. Coniuges principum ad stuprum rapi iubebat, uirgines ante nuptias abducebat, stupratasque prociis reddebat. Locupletissimos quosque aut ciuitate perlebat, aut occidi imperabat, bonaque eorum inuadebat. Deum cum rapinae occasio deesset, uniuersam ciuitatem callido commento circumuenit. Cum Rheginorum tyranni Leophronis bello Locrenses premerentur, uouerunt, si uictores forent, ut die festo Veneris uirgines suas prostituerent. Quo uoti intermissio, cum aduersa bella cum Lucanis gererent, in concionem eos Dionysius uocat: hortatur, ut uxores filiasque suas in templum Veneris, quam possint ornatissimas mittant: ex quibus sorte centum ductæ, uoto publico fungantur, religionisque gratia, uno stent in lupanari mense, omnibus ante iuratis, uiris ne quis ulla attingat. Quæ res ne uirginibus, uoto ciuitatem soluentibus, fraudi esset, decretum facerent, ne qua uirgo nuberet, priusquam illæ maritis traderentur. Probato consilio, quo et superstitioni, et pudicitiae uirginum consulabatur, certatim omnes foemina impensius exornatas, in templum Veneris conueniunt: quas omnes Dionysius immisissis militibus spoliat, ornamentaque matronarum in prædæ suam uertit. Quarundam uiros ditiores interficit, quasdam ad prodendas uirorum pecunias torquet. Cum his artibus per

annos

annos sex regnasset, cōspiratione Locrorum ciuitate pulsus, in Siciliam redit. Ibi Syracusas securis omnibus, post longam intercapedinem pacis, per * conditione recepit. Dum hæc in Sicilia geruntur, interim in Africa princeps Carthaginensium Hanno opes suas, quibus reipub. superabat uires, ad occupandam dominationem intendit, regnumque inuadere, in interfecto senatu, conatus est. Cui sceleri solennem nuptiarum diem filia sue legit, ut religione uotorum nefanda committeret, et nefanda commenta facilius tegerentur. Itaque plebi epulas in publicis porticibus, senatui in domo suo parat, ut populis ueneno infectis, secretius senatum, et sine arbitris interficeret, orbamque temp. facilius inuaderet. Qua re magistratibus per ministros prodita, scelus declinatum, non uindicatum est, ne in uiro tam potenti plus negotij faceret res cognita, quam cogitata. Contenti itaque cohibuisse decreto, modum nuptiarum sumptibus statuunt, idque obseruari non ab uno, sed ab uniuersis iubent, ne persona designata, sed uitia correpta esse uiderentur. Hoc consilio præuentus, iterum seruitia cōcitat, statutaque rursus cædium die, cum denuo se proditum uideret, timens iudicium munitum quoddam castellum cum uiginti millibus seruorum armatis occupat. Ibi dum Afros, regemque Mauritanorum cōcitat, capitur, uirgisque caesus, effossis oculis, et manibus, cruribusque fractis, uelut à singulis membris poenæ exigenterum, in conspectu populi occiditur, corpus uerberibus lacerum in cruce figitur. Filij quoque cognatique omnes, etiam innoxij, supplicio traduntur, ne quisquam aut ad imitandum facinus, aut ad mortem ulciscendam, ex tam nefaria domo superesset. Interea Dionysius Syracusas recepit, cum grauior crudeliorque in dies ciuitati esset, iterata cōspiratione obsidetur. Tunc deposito imperio, arcem Syracusanis cum exercitu tradidit, receptoque prius-

l 2 to in

Vide quibus votis demones, pro diis culti, deletati fuerint.

to instrumento. Corinthum in exilium proficiscitur. Ibi hinc milima queq; tutissima existimans, in sordidissimū uite genus descendit: non contentus in publico uagari, sed potare nec conspici in popinis, lupanaribusq;, sed totis diebus desidere: cum perditissimo quoque de minimis rebus discipulare, pannosq; & squallidus incedere, risum libentius præbere, quam captare, in macello perstare, que emere non poterat, OCVLIS DEVORARE: apud ædiles aduersus lenones iurgari: omniaq; ita facere, ut contemnendus magis quam meiendus uideretur. Nouissime se ludimagistrum professus, pueros in truiuo docebat, ut aut à timentibus semper in publico uideretur, aut à non timentibus facilius contemneretur. Nam licet tyrannicis uitis semper abundaret, tamen simulatio hæc uitiorum non nature erat: magisq; hæc arte, quam amisso regali pudore faciebat, expertius quam inuisa tyrannorum forent etiam sine opibus nomina. Laborabat itaq; inuidiam præteritorum contemptu præsentium demerere, neq; honesta, sed tuta consilia circumspiciebat. Inter has tamen dissimulationum artes, ter insimulatus est astate tyrannidis: nec aliter, quam dum contemnitur, liberatus est. Inter hæc Carthaginenses tanto successu rerum Alexandri Magni exterriti, uerentes ne Persico regno & Africam uellet adiungere, mittunt ad speculandos eius animos Amilicarem, cognomento Rhodanum, uirum seclertia faciundiq; præter ceteros insignem. Augebant Et euersa, enim metum & Tyrus urbs, auctor originis sue, capta, & Oros. Alexandria emula Carthaginis, in terminis Africa & Aegyptii condita, & felicitas regis, apud quem nec cupiditas, nec fortuna ullo modo terminabantur. Igitur Hamilecar per Parmenionem adiuu regis obitento, profugisse se ad regem expulsū patriâ fingit, militemque se expeditionis offert.

Ludum Corinthi aperuit Dionysius. Cicer. lib. 9. Epist.

offert. Atque ita consiliis eius exploratis in tabellis ligneis, desuper cera uacua inducta, ciuibus suis omnia perscribebat. Sed Carthaginenses post mortem regis reuersum in patriâ, quasi urbem regi uendicasset, non ingrato tantum, uerum etiam & crudeli animo necauerunt.

IVSTINI LIBER XXII.

AGATHOCLES Siciliae tyrannus, qui magnitudine prioris Dionysij successit, ad regni maiestatem ex humili & sordido genere peruenit. Quippe in Sicilia patre figulo natus, non honestiorem pueritiam, quam principia originis habuit. Siquidem forma, & corporis pulchritudine egregius, diu uitam stupri patientia exhibuit. Annos deinde pubertatis egressus, libidinem à uiris ad foeminas transfudit. Post hæc apud utrumque sexum famosus, uitam atrocium mutauit. Interiecto tempore, cum Syracusas concessisset, accitusque in ciuitatem inter incolas esset, diu sine fide fuit: quoniam nec in fortunis quod amitteret, nec in uerecundia quod inquinaret, habere uidebatur. In summa, gregariam militiam sortitus, non mirius tunc seditiosa, quam antea turpi uita, in omne facinus promptissimus erat. Nam & manu strenuus, & in concionibus perfacundus habebatur. Breui itaq; centurio, ac deinceps tribunus militum factus est. Primo bello aduersus Aetneos magna experimenta suis Syracusanis dedit. Sequenti Campanorum tantam de se spem omnibus fecit, ut in locum demortui ducis Damascentis succederetur. Cuius uxorem adulterio cognitam, post mortem uiri in matrimonium recepit. Nec contentus quod ex inope repente diues factus esset, piraticam aduersus patriâ exercuit. Saluti ei fuit, quod socij capti tortiq; de illo negauerunt.

Bis occupare imperium Syracusarum uoluit, bis in exilium actus est. A Murgantinis apud quos exulabat, odio Syracusanorum, primò prætor, mox dux creatur. In eo bello et urbem Leontinorum capit, et urbem Syracusas obsidere cepit: ad cuius auxilium Hamilcar dux Pœnorum imploratus, depositis hostilibus odiis, præsidia militum mitit. Ita uno et eodem tempore Syracusæ et ab hoste ciuili amore defese, et à ciue hostili odio impugnate sunt. Sed Agathocles, cum uideret fortius defendi urbem quam oppugnari, precibus per inernuntium Hamilcarem exorat, ut inter se et Syracusanos pacis arbitria suscipiat, peculiaria in ipsum officia sua repromittens. Quaspe impletus Hamilcar, societatem cum eo metu potentie eius iungit, ut quantum uirum Agathocli aduersus Syracusanos dedisset, tantum ipse ad incrementa domesticæ potentie recuperaret. Igitur non par tantum Agathocli conciliatur, uerum etiam prætor Syracusis constituitur. Tunc Hamilcari expositis ignibus cereis, et Elisque, in obsequiâ Pœnorum iurat. Deinde acceptis ab eis quinque millibus Afrorum, potentissimos quosq; ex principibus interficit, atq; ita ueluti reip. statum formaturus populum in theatrum ad concionem uocari iubet, contracto in gymnasio senatu, quasi quædã prius ordinaturus: sic compositis rebus, immixtis militibus populum obsidet, senatum trucidat: cuius peracta cede, ex plebe locupletissimos et promptissimos quosq; interficit. His ita gestis, militem legit, exercitumq; conscribit: quo instructus, finitimas ciuitates nihil hostile metuentes, ex improviso aggreditur. Pœnorum quoq; socios permittente Hamilcare, sedem iniuriis uexat: propter quod querelas Carthaginem socij non tam de Agathocle, quam de Hamilcare detulerunt: hunc ut dominum et tyrannum, illum ut proditorem arguentes: à quo infestissimo hosti, fortuna

socio

fociorum, interposita pacione, donata sunt: cui ab initio Syracusæ in pignus societatis sunt traditæ, urbs semper Pœnis infesta, et de imperio Siciliae Carthaginis æmula: nunc insuper ciuitates sociorum eidem pacis titulo traditæ sunt. Denuntiare igitur se, hæc breui ad ipsos reduci datura, ac propediem sensuros, quantum malum non Sicilia magis, quam ipsi Africa attulerint. His querelis senatus in Hamilcarem accenditur. Sed quoniam in imperio esset, tacita de eo suffragia tulerunt, et sententias prius quam recitarentur, in urnam coniectas obsignari iusserunt, donec alter Hamilcar Gisgonis filius, à Sicilia reuertetur. Sed hæc callida commenta Pœnorum, et sententias inauditas, mors Hamilcaris præuenit, liberatisq; est sati munere, quem* per iniuriam ciues inauditam damnauerant. Quæ res Agathocli aduersus Pœnos occasionem mouendi belli dedit. Prima igitur illi cum Hamilcare, Gisgonis filio, prælij congressio fuit: à quo uictus maiori mole recuperaturus bellum, Syracusas concessit. Sed secundi certaminis eadem fortuna, quæ et prioris, fuit. Cum igitur uictores Pœni Syracusas obsidione circumfissent, Agathoclesq; se nec uiribus parem, neq; ad obsidionem ferendam instructum uideret, super hæc à sociis crudelitate eius offensus, desertus esset, statuit bellum in Africam transferre: mira prorsus audacia, ut quibus in solo urbis suæ par non erat, eorum urbi bellum inferret: et qui sua tueri non poterat, impugnaret aliena, uictusque uictoribus insultaret. Huius consilij non minus admirabile silentium, quam commentatum fuit, populo hoc solum professus, inuenisse se uictorie uiam: Animos illi tantum in breuem obsidionis patientiam firmarent, uel si cui status presentis fortuna displiceret, dare se ei discedendi liberam potestatem. Cum mille sexcenti discessissent, cæteros ad obsidionis necessitatem frumen-

to & stipendio instruit: quinquaginta tantum secum talia ad presentem usum auferit, cetera ex hoste melius quam ex sociis paraturus. Omnes deinde seruos militaris ætatis libertate donatos, sacramento adegit, eosq; & maiorem partem ferme militum nauibus imponit, ratus ex æquata utriusque ordinis conditione, mutuam inter eos uirtutis æmulationem futuram: ceteros omnes ad tutelam patriæ relinquit. Septimo igitur imperij anno, comitibus duobus adultis filiis, Archagatho & Heraclida, nullo militum sciente quò ueheretur, cursum in Africam dirigit. Cum omnes aut in Italiã prædatum se, aut in Sardiniam ituros crederet, tum primò exposito in Africæ littore exercitu, consiliũ suum omnibus aperit. Quo in loco Syracuse posite sunt, ostendit: quibus aliud nullum auxiliũ superesset, quàm ut hostibus faciant, quæ ipsi pateretur. Quippe aliter domi, aliter foris bella tractari. Domi ea sola auxilia esse, quæ patriæ uires subministrant: foris hostem etiam suis uiribus uinci, deficientibus sociis, & obdiuturni imperij, externa auxilia circumspectantibus. His accedere, quòd urbes, castellaque Africæ non muris cinctæ, non in montibus posite sunt, sed in campis, sine ullis munimentis iaceant: quas omnes metu excidij, facile ad belli societatem perducì posse. Maius igitur Carthaginensibus et ipsa Africa, quàm ex Sicilia exarsurum bellum, coiturasque auxilia omnium aduersus unam urbem, nomine quàm opibus ampliorem, & quas non attulerit uires, inde sumpturum. Nec in repentino Pœnorum metu modicũ momentum uictorie fore, qui tanta audacia hostium percussi trepidaturi sint. Accessura & uillarũ incendia, castellorum, urbiumq; contumacium direptionem, tum ipsius Carthaginis obsidionem. Quibus omnibus non sibi tantũ in alios, sed & aliis in festinant patere bella. His non solũ Pœnos uinci, sed & Siciliam

liber

liberari posse. Nec enim moraturos in eius obsidione hostes, cum sua urgeantur. Nusquam igitur alibi facilius bellum, sed nec prædam uberiorem inueniri posse. Nam capta Carthagine, omnem Africam, Siciliamq; præmium uictorum fore. Gloria certè tam honeste militiæ, tantã in omne æuum futuram, * ut determinari nullo tempore obliuionis possit: ut dicatur eos solos mortaliũ esse, qui bella, quæ domi ferre non poterant, ad hostes transtulerint, ultroq; uictores insecuti sint, & obsessores urbis suæ obsederint. Omnibus igitur fortis ac læto animo bellum ineundum, quo nullum aliud possit aut præmium uictoribus uberius, aut uictis monumentum illustrius dari. His quidem adhortationibus animi militum erigebantur. Sed terrebat eos portenti uisio, quòd nauigantibus eis sol defecerat. Cuius rei ratione nõ minore cura rex, quàm belli reddebat, affirmans, si prius quàm proficiscerentur factum esset, credi aduersum profecturos prodigium esse: nunc quia egressis acciderit, illis ad quos eatur, portendere. Porò defectus naturalium syderum semper præsentem rerum statum mutare, certumq; esse florentibus Carthaginensium opibus, aduersisq; rebus suis commutatione significari. Sic consolatis militibus, uniuersas naues consentiente exercitu incendi iubet, ut omnes scirent auxilio fugæ * ablato, aut uincendum aut moriendum esse. Deinde cum omnia, quacumq; ingrederentur, prosternerent, uillas castellaque mœcenderent: obuius his fuit cum xxx. millibus Pœnorum Hanno dux, & prælio commissio, duo de Siculis, tria millia de Pœnis cum ipso duce cecidere. Hac uictoria & Siculorũ animi eriguntur, & Pœnorum franguntur. Agathocles uictis hostibus, urbes castellaque expugnat, prædas ingentes agit, hostium multa millia trucidat. Castra deinde quinto lapide à Carthagine statuit, ut damna clarissimum rerum,

*Fortè legèdum erat, ut determinari nullo tempore obliuio possit,

*adempto,

Duos tantũ amisit è suis Agat. Orof.

uastitatemq; agrorum, & incendia uillarum, de matris ipsius urbis specularentur. Interea ingens tota Africa delecti Pœnorum exercitus fama, occupaturumque urbium diuulgatur. Stupor itaque omnes & admiratio incessit, uide tanto imperio tam subitum bellum, præsertim ab hoste iam uictio. Admiratio deinde paulatim in contemptum Pœnorum uertitur. Nec multò post non Africa tantum, uerumetiam urbes nobilissimæ nouitatem sequuntæ, ad Agathoclem defecere.

* extruxere. re, frumentoque & stipendio uictorem * adiuuere. His Pœnorum malis etiam deletus in Sicilia cum imperatore exercitus, uelut quidam ærumnarum cumulus accessit. Nam post profectionem à Sicilia Agathoclis, in obsidione Syracusarum Andronē ap= Pœni fugiōres redditi, ab Antandro fratre regis Agathoclis occisione cæsi nuntiabantur. Itaque cum domi, forsque eadem fortuna Carthaginensium esset, iam non tributaria tantum ab his urbes, uerumetiam socij reges deficiebant.

AMICITIARVM IVRA NON FIDE, SED SVCCESSV PONDERAMTES. Erat inter

cæteros rex Cyrenarum Ophellas, qui spe improba, regnum totius Africæ amplexus, societatem cū Agathocle per legatos iunxerat, pactusq; cū eo fuerat, ut Sicilia illi, sibi Africa imperium uictis Carthaginensibus, cederet. Itaq; cum ad belli societate cum ingenti exercitu ipse uenisset, Agathocles blando alloquio, & humili adulatione, cū sæpius simul cœnassent, quia filius eius ab Ophella adoptatus esset, incautū eum interfecit: occupatōq; exercitu eius, iteratō Carthaginenses om-

* cientes, nibus uiribus bellū* struentes, magno utriusq; exercitus sanguine, graui prælio superat. Hoc certaminis discriminis tanta desperatio illata Pœnis est, ut nisi in exercitu Agathoclis orta seditio esset, trāsiturus ad eū Bomilcar, dux Pœnorū, cū exercitu fuerit. Ob quam noxam in medio foro à Pœnis pabi-

bulo

bulo suffixus est: ut idem locus monumentum suppliciorum eius esset, qui ornatum ante fuerat honorum. Sed Bomilcar magno animo crudelitatem ciuū tulit, adeo ut de summa cruce, ueluti de tribunali, in Pœnorum scelera concionaretur, obiectans illis nunc Hannonem falsa affectati regni inuidia circumuentum, nunc Gisgonis in iocentis exilium, nunc in Hamilcarem patrum suum tacita suffragia, quod Agathoclem socium illis facere, quam hostem maluerit. Hæc cum in maxima populi concione uociferatus esset, expirauit. Interea Agathocles profligatis in Africa rebus, tradito Archagatho filio exercitu, in Siciliam recurrit: nihil actum in Africa existimans, si amplius Syracusæ obsiderentur. Nam post occisum Hamilcarem, Gisgonis filium, nouus eò à Pœnis missus exercitus fuerat. Statim igitur primo aduentu eius, omnes Siciliæ urbes auditis rebus, quas in Africa gesserat, certatim se ei tradunt: atque ita pulsus è Sicilia Pœnis, totius insule imperiū occupauit. In Africam deinde reuersus, seditione militum excipitur. Nam stipendiorum solutio in aduentum patris dilata à filio fuerat. Igitur ad concionem uocatus, blandis uerbis permulsi, stipendia illis non à se flagitanda esse, sed ab hoste querenda, communem uictoriam, communem prædam futuram, Paululum modo annitterentur, dum belli reliquie peragantur, cum sciant Carthaginem captam spes omniū expleuræ. Sed dato militari tumultu, interiectis diebus, ad castra hostium exercitum ducit ibi inconsultius prælium committendo, maiorem partem exercitus perdidit. Cum itaq; in castra fugisset, uersamq; in se inuidiam temere commisi belli uideret, pristinamq; offensam non de pessi stipendij metueret, cœcubi nocte solus à castris cum Archagatho filio profugit. Quod ubi milites cognouere, haud secus quam si ab hoste capti essent

essent, trepidauerunt: Bis se à regno suo in medijs hostibus relicta esse, proclamantes, salutemque suam desertam ab eo esse, quorum ne sepultura quidem relinquenda fuerat. Cum persequi regem uellent, à Numidis excepti, in castra reuertuntur: comprehenso tamen Archagatho, qui à patre noctis errore discesserat: Agathocles autem nauibus, quibus fuerat Sicilia regressus, cum custodibus earundem Syracusas deseritur. Exemplum flagitij singulare, Rex exercitus sui desertor, filiorumque pater proditor. Interim in Africa post fugam regis, milites pacione cum hostibus facta, interfectis Agathoclis filiis, Carthaginensibus se tradidere. Archagathus cum occideretur ab Archesilao amico Antipatri, rogauit eum quidnam liberis eius facturum Agathoclem putet, per quem ipse liberis careat: Tunc respondit, satis habere se, quod supersites eos esse Agathoclis liberis sciat. Post hæc Perri ad persequendas belli reliquias, duces in Siciliam miserunt, cum quibus Agathocles pacem æquis conditionibus fecit.

* antea partris,

IVSTINI LI-

BER XXIII.

AGATHOCLES rex Siciliae, pacificatus cum Carthaginensibus, partem ciuitatum à se fiducia inuicium dissidentium, armis subegit. Deinde quasi angustiis insulae terminis clauderetur, cuius imperij partem primis incrementis ne sperauerat quidem, in Italiam transcendit, exemplum Dionysij secutus, qui multas ciuitates Italiae subegerat. Primi igitur hostes illi Brutii fuisse, qui et fortissimi et opulentissimi uidebantur, simul et ad iniurias inimicorum prompti. Nam multas ciuitates Graeci nominis Italiae expulerant: autores quoque suos Lucanos bello uicerat, et pacem cum his æquis legibus fecerant. Tanta feritas animorum

morum erat, ut nec origini suae parcerent. Namque Lucani iisdem legibus liberos suos, quibus et Spartani, instituerent soliti erant. Quippe ab initio pubertatis, in syluis inter pastores habebantur, sine ministerio seruili, sine ueste quam induerent, uel cui incubarent: ut à primis annis duritiae, parsimoniaeque, sine ullo usu urbis, assuescerent. Cibus his praeda uenatica, potus mellis, et lactis, et fontium liquor erat: Sic ad labores bellicos indurabantur. Horum igitur ex numero quinquaginta primò ex agris finitimorum praedari soliti, confluyente deinde multitudine, sollicitati praeda cum plures facti essent, infestas regiones reddebant. Itaque fatigatus quereis sociorum Dionysius Siciliae tyrannus, sexcentos Afros ad compefcendos eos miserat, quorum castellum proditum sibi per Brutiam mulierem expugnarunt, ibique ciuitatem, concurrentibus ad opinionem nouae urbis pastoribus, statuerunt: Brutiosque se ex nomine mulieris uocauerunt. Primum illis cum Lucanis, originis suis autoribus, bellum fuit. Qui uictoria erecti, cum pace æquo iure fecissent, ceteros finitimos armis subegerunt: tantisque opes in breui consecuti sunt, ut perniciosi etiam regibus haberentur. Denique Alexander rex Epiri, quum in auxilium Graecarum ciuitatum cum magno exercitu in Italiam uenisset, cum omnibus copiis ab his delatus est. Quare feritas eorum successu felicitatis incensa, diu terribilis finitimis fuit, ad postremum imploratus Agathocles, spe ampliandi regni, à Sicilia in Italiam traiecit. Principio aduentus opinione eius concussi, legatos ad eum, societatem amicitiamque petentes miserunt. Quos Agathocles ad coenam inuitatos, ne exercitum traici uiderent, in posterum statuta his die, conscensis nauibus frustratus est: sed fraudis haud letus euentus fuit. Siquidem reuerti eum in Siciliam, interiectis paucis diebus, uis morbi coegit: quo

Brutii unde dicti sint.

toto

toto corpore comprehensus, per omnes nervos articulosque humore pestifero grassante, uelut intestino singularum membrorum bello impugnabatur. Ex qua desperatione bellum inter filium nepotemque ortum, eius regnum iam quasi mortui uendicantibus, occiso filio, regnum nepos occupauit. Igitur Agathocles, cum morbi curas, et aegritudo grauiores essent, et inter se alterum alterius malo cresceret, desperatis rebus, uxorem suam Theogenam, genitosque ex ea duos paruulos, cum omni pecunia, et familia, regalique instrumentis, quo praeter illum nemo regum ditior fuit, nauibus impo-
 N V B E I
 DO SE NON PROSPERE TANTVM, SED
 OMNIS FORTVNAE INISSE SOCIETATE
 nec inuitam periculo spiritus sui empturam, ut extremos ueri spiritus exciperet, et exequiarum officium, in quod profecta se, nemo sit successurus, obsequio debita pietatis impleret. Discedentes paruuli flebili ululatu amplexi patrem tenebant. Ex altera parte uxor maritum non amplius uisera, oculis fatigabat. Nec minus senis lacrymae miserabiles erant. Flebant ij morientem patrem, ille exules liberos: ubi discessu suo solitudinem patris senis, aegri, ille in spem regni suscepto; relinqui in egestate lugebat. Inter haec regia omnium assistentium fleibus tam crudelis dissidij impleta resonabat. Tandem lacrymis finem necessitas profectum imposuit, et mors regis proficiscentes filios secuta est. Dum haec aguntur, Carthaginenses cognitis quae in Sicilia agebantur, occasionem totius insulae occupanda dantur

Matrimonium.

sibi existimantes, magnis uiribus eò traiciunt, multasque ciuitates subigunt. Eo tempore et Pyrrhus aduersus Romanos bellum gerebat, qui imploratus a Siculis in auxilium, secuti dictum est, cum Syracusas uenisset, multasque ciuitates subegisset, rex Siciliae, sicut Epiri appellabatur. Quarum rerum felicitate letatus, Heleno filio Sicilianum uelut auitum, (nam susceptus ex filia Agathoclis regis erat) Alexandro autem Italiae regnum destinat. Post haec multa secunda praelia cum Carthaginensibus facit. Interiecto deinde tempore, le-
 A Tarēinis
 et Samniti-
 bus. Plutarc.
 gati ab Italici sociis uenere, nuntiantes Romanis resisti non posse, deditionemque futuram, nisi subueniat. Anxius tam ambiguo periculo, incertisque quid ageret, uel quibus primum subueniret, in utrunque pronus consultabat. Quippe instantibus hinc Carthaginensibus, inde Romanis, periculosum uidebatur, exercitum in Italiam non traicere, periculosius a Sicilia deducere: ne aut illi non lata ope, aut hi deserti amitterentur. In hoc aestu periculorum, tutissimus portus consiliorum uisus est, omnibus uiribus decernere in Sicilia, et profligatis Carthaginensibus, uictorem exercitum transponere in Italiam. Itaque conferto praelio, cum superior fuisset, quoniam tamen a Sicilia abiret, pro uicto fugere uisus est: ac propterea socij ab eo defecerunt: et imperium Siciliae tam cito amisit, quam facile quaeserat. Sed nec in Italia meliore felicitate usus, in Epirum reuertitur. Admirabilis utriusque rei casus in exemplum fuit. Nam sicut ante secunda fortuna, rebus supra uota fluentibus, Italiae Siciliaeque imperium, et tot de Romanis uictorias attraxerat: ita nunc aduersa, uelut in ostentationem fragilitatis humanae destruens quae cumulauerat, Siciliensi ruinae naufragium maris, et foedam aduersus Romanos pugnam, turpemque ab Italia discessum adiecit. Post profectionem a Sicilia Pyrrhi Curio
 magistr

*decertare
 *transmittere.
 Partim ad Carthaginenses, partim ad Maertinos. Plutarch.

magistratus Hiero creatur, cuius tanta moderatio fuit, ut consentiente omnium ciuitatum fauore, dux aduersus Carthaginienses primum, mox rex crearetur. Huius futurae maiestatis ipsa infans utilis educatio quasi praenuntia fuit. Quippe genitus erat patre Hieroclyto, nobili uiro, cuius origo à Gelo, antiquo Sicilia tyranno, manabat: sed maternum illi genus fordidum, atq; admodum pudibundum fuit. Nam ex ancilla natus, ac propterea à patre, uelut dehonestamentum generis, expositus fuerat. Sed paruulum, & humane opus indigentem, apes, congesto circa iacentem melle, multis ducibus alucere. Ob quam rem responso aruspicum admonitum, qui regnum infanti portendi caneant, paruulum recognoscit, omniq; studio ad spem maiestatis, quae promittebatur, instituit. Eidem in ludo inter coequales discenti, lupus tabulam, in turba puerorum repente conspectus, eripuit. Adolefcenti quoq; prima bella ineunti aquila in clypeo, nocturnam hastam confedit. Quod ostentum & in consilio cautum, & manu promptum, regemq; futurum significabat. Deinde aduersus prouocatores sepe fugauit, semperq; uictoriam reportauit. A Pyrrho rege multis militaribus donis donatus est. Pulchritudo ei corporis insignis, uires quoque in homine admirabiles fuere. In alloquio blandus, in negotio iustus, in imperio moderatus erat, prorsus ut nihil ei regium deesse uideretur, praeter regnum.

IVSTINI LI-

BER XXIII.

CV M haec in Sicilia geruntur, interim in Graecia disidentibus inter se bello Ptolemaeo, Ceraunio, Antiocho, & Antigono regibus omnes ferme Graeciae ciuitates, ducibus Spartanis uelut occasione data, ad spem

Ob id Pal-
las delecta-
tur noctua,
ut Plutar. in
Demost.

libertatis erectae, missis inuicem legatis, per quos in societatis foedera alligarentur, in bellum prorumpunt: & ne cum Antigono, sub cuius bello erant, bellum cepisse uiderentur, socios eius Aetolos aggrediuntur, causas belli praetendentes, quod consensu Graeciae sacratum Apollini Cyraeum campum per uim occupassent. Huic bello ducem eligunt Aram, qui adunato exercitu, urbes, satique in his campis posita, depopulatur: quae auferri non poterant, incendit. Quod cum è montibus conspicati Aetolorum pastores essent, congregati admodum quingenti, sparsos hostes, ignorantes quanta manus esset, quoniam conspectum illis metus & incendiorum fumus abstulerat, confectantur, trucidatisque admodum nouem millibus, praedones in fugam uerterunt. Reparantibus deinde Spartanis bellum, auxilium multa ciuitates negauerunt, existimantes, dominationem eos Graeciae, non libertatem querere. Interea inter reges bellum finitur: Nam Ptolemaeus pulso Antigono cum regnum totius Macedoniae occupasset, pacem cum Antiocho facit, Affinitatemq; cum Pyrrho data ei in matrimonium filia sua, iungit. Exinde externo metu deposito, impium & facinorosum animum ad domestica scelera conuertit, insidiasque Arsinoe sorori suae instruit: quibus & filios eius uita, & ipsam Cassandriae urbis possessione priuaret. Primus ei dolus fuit, simulato amore sororis matrimonium petere. Aliter enim ad sororis filios, quorum regnum occupauerat, quam concordiae fraude peruenire non poterat. Sed nota scelarata Ptolemaei uoluntas sorori erat. Itaque non credenti, mandat uelle se cum filiis eius regni consortium iungere: cum quibus non ideo se armis contendisse, quoniam eripere his regnum: sed quod id facere sui muneris uellet. In hoc mitteret arbitrium iurifurandi: quo praesente apud deos patrios, quibus uellet obsecrationibus

Campus is
est Phoci-
dis. Plinius
lib. 3.

Solebant enim sacrificantes appropinquare aras. Unde & Varro dicit, antiquitas aras dictas. unde Macrobius.

bus se obligaret. Incerta Arfinoë quid ageret: si mitteret, decipi periurio: si non mitteret, prouocare rabiem fraternæ crudelitatis timebat. Itaque plus liberis, quam sibi timens, quos matrimonio suo protecluram se arbitratur, mittit ex amicis suis Dionem, quo perducto in sanctissimum Iouis templum, ueterrimæ Macedonum religionis, Ptolemæus sumptis in manus altaribus, contingens ipsa simulacra, & puluueria deorum, inauditis, ultimisque execrationibus adiurat, si sincera fide matrimonium sororis petere: nuncupaturumque se eam reginam, neque in contumeliam eius se aliam uxorem, alioque, quam filios eius se liberos habiturum. Arfinoë postquam & spe impleta est, & metu soluta, ipsa cum fratre colloquitur: cuius uultus, & blandientes oculi, eum tandem non uimorem, quam iusurandum promitterent, reclamante Ptolemæo filio fraudem subesse, in matrimonium fratris consensit. Nuptiæ magno apparatu, lætitiæque omnium celebrantur. Ad concionem quoque uocato exercitu, capiti sororis diadema imponit, reginamque eam appellat. Quæ non mine in lætitiâ effusa Arfinoë, quia quod morte Lysimachæ prioris mariti amiserat, recepisset: ultro uirum in urbem suam Cassandriam inuitat, cuius urbis cupiditate fraus struebatur. Prægressa igitur uirum, diem festum urbi in aduentum eius indicit, domos, templa, ceteraque omnia exornari iubet, aras ubique, hostiis que disponi, filios quoque suos, Lysimachum sedecim annos natum, Philippum tricennio minore, utrumque forma insignem, coronatos occurrere iubet. Quos Ptolemæus ad celandam fraudem, cupide & ultra modum ueræ affectionis amplexus, osculis diu fatigat. Vbi ad portam uentum est, occupari arcem iubet, pueros interfici. Qui cum ad matrem confugissent, in gremio eius, inter ipsa oscula trucidantur. Proclamante Arfinoë, quod tantum nefas aut nullo

bendo

bendo, aut post nuptias contraxisset, pro filiis se sepe percussoribus obtulit. Frequenter corpore suo puerorum corpora amplexata protexit, uulneraque excipere que liberis intendebantur, uoluit. Ad postremum spoliata etiam sumptibus filiorum, scissa ueste, & criminibus sparsis, cum duobus turseruulis ex urbe protracta, Samothraciam in exilium abiit, eò miserior, quod mori cum filiis ei non licuit. Sed nec Ptolemæo multa scelera fuerunt. Quippe diis immortalibus tot periuria, & tam cruenta parricidia uindictantibus, breui post à Gallis spoliatus regno, captusque, uitam ferro, ut meruerat, amisit. Nanque Galli abundanti multitudine, cum eos non caperent terræ, que genuerant trecenta millia hominum ad sedes nouas querendas, uelut peregrinatum miserunt. Ex his portio in Italia consedit, que & urbem Romam captam incendit, & portio Illyricos finis, ducibus auibus (nam auguradi studio Galli præter ceteros callēt.) per strages Barbarorum penetravit, & in Pannonia consedit: gens aspera, audax, bellicosa, que prima post Herculem, cui ea res uirtutis admirationem & immortalitatis fidem dedit, Alpium inuicta iuga, & frigore intractabilia loca transcendit: ibi domitis Pannoniis per multos annos cum finitimis uariabellâ gesserunt. Hortante deinde successu, diuisis agminibus, alij Græciam, alij Macedoniam, omnia ferro proterentes, petiuere: Tantusque terror Gallici nominis erat, ut etiam reges non laceſſiti, ultro pacem ingenti pecunia mercarentur. Solus rex Macedoniæ Ptolemæus, aduentum Gallorum intrepidus audiuit: is que cum paucis & incompositis, quasi bella non difficilior, quam scelera patrantur, parricidiorum furis agitatus, occurrit. Dardanorum quoque legationem, uiginti millia armatorum in auxilium offerentem, spreuit: addita insuper contumelia, actum de

Macedonia dicens, si cum totum Orientem soli domuerint, nunc in undictam ciuium Dardanis egeant. Milites habere filios eorum, qui sub Alexandro rege stipendia toto orbe terrarum uictores fecerint. Que ubi Dardano regi nuntiata sunt, inclytum illud Macedonia regnum breui immaturi iuuenis temeritate casurum dixit. Igitur Galli, duce Belgio, ad tentandos Macedonum animos, legatos ad Ptolemæum mittunt, offerentes pacem, si emere uelit. sed Ptolemæus inter suos, belli metu pacem Gallos petere gloriatus est: nec minus ferociter se legatis, quam inter amicos iactauit: aliter se pacem daturum negando, nisi principes suos obsides dederint, & arma tradiderint: non enim fidem se nisi in uernibus habiturum. Renuntiata legatione, rursus Galli, undique acclamantes, breui sensurum, sibi an illi consules, pacem obtulerint. Interiectis diebus, prælium confertur: uicti Macedones cæduntur: Ptolemæus multis uulneribus saucijs capitur, caput eius amputatur, & lancea fixum tota acie ad terrorem hostium circumfertur. Paucos ex Macedonibus fuga seruauit, ceteri aut capti, aut occisi. Hæc cum nuntiata per omnem Macedoniam essent, portæ urbium clauduntur, luctu omnia replentur, nunc orbitatem amissorum filiorum dolebant, nunc excidia urbium meluebant, nunc Alexandri, Philippicq; regum suorum nomina, sicuti numina, in auxilium uocabant: sub illis se non solum tutos, uerum etiam uictores orbis terrarum extitissent uerentur patriam suam, quæ gloria rerum gestarum celo proximam reddidissent: ut opem afflictis ferrent, quos furor & temeritas Ptolemæi regis perdidit orabant. Desperantibus omnibus, non uotis agendum, Sosibenes unus de Macedonum principibus ratus contracta iuuentute, & Gallos exultantes uictoria compefcuit, & Macedoniam ab hostili

depopula

depopulatione defendit. Ob quæ uirtutis beneficia, multis nobilibus regnum Macedonia affectantibus, ignobilis ipse præponitur, & cum rex ab exercitu appellatus esset, ipse non in regis, sed in ducis nomen iurare milites coegit. Interea Brennus, quo duce portio Gallorum in Græciam se effuderat, audita uictoria suorum, qui Belgio duce Macedones uicerat, indignatus parta uictoria *optimam prædam, *optimam & Orientis spolijs onustam, tam facile relictam esse, adunatis C. L. millibus peditum, & x. v. millibus equitum, in Macedonia irrumptit. Cum agros uillæq; popularentur, occurrit ei cum instructo exercitu Macedonum Sosibenes: sed pauci à pluribus, trepidi à ualentibus facile uincuntur. Itaque cum uicti se Macedones intra muros urbium condidissent, uictor Brennus, nemine prohibente, totius Macedoniae agros deprædatur. Inde quasi spolia sorderent, animum ad deorum immortalium templa conuertit, scurriliter iocatus, locupletes deos largiri hominibus oportere. Statim igitur Delphos iter uertit prædam religionis aurum, offensæ deorum immortalium præferens: quos nullis opibus egere, ut qui eas largiri hominibus soleant, affirmabat. Templum autem Apollinis Delphis positum est in monte Parnaso, in rupe undique impendente: ibi ciuitatem frequentia hominum facit. Qui ad affirmationem maiestatis undiq; concurrentes, in eo saxo confedere: atq; ita templum ciuitatemq; non muri, sed præcipitia, nec manufacta, sed naturalia præsidia defendunt, prorsus ut incertum sit, utrum munimentum loci, an maiestas Dei plus hic admirationis habeat. Media saxi rupes in formam theatri recessit. Quamobrem hominum clamor, & si quando accidit tubarum sonus, personantibus & resonantibus inter se rupibus, & multiplex audiri, ampliorq; quam editur resonare solet. Quæ res maiorem ma-

testatis terrorem ignaris rei, & admirationem stupentibus plerunq; affert. In hoc rupis anfractu, media ferme montis altitudine, planicies exigua est, atq; in ea profundum terra foramen, quod in oracula patet: ex quo frigidus spiritus, in quodam uelut uento in sublime expulsus, mentes uatum in uecordiam uertit, impletosque deo, responsa consulentibus dare cogit. Multa igitur ibi & opulenta regum, populorumq; uisuntur numera, quae q; magnificentia sui reddentium uota gratam uoluntatem, & deorum responsa manifestant. Igitur Brennus cum in conspectu haberet templum, diu deliberauit, an confestim rem aggredere tur, an uero festiua militibus, noctis spatium ad resumendas uires daret. Euridanus & Thessalonus duces, qui se ad praedae societatem iunxerant, amputari moras iubent, dum imparati hostes, & recens aduentus sui, terrori esset: interiecta nocte & animos hostibus forsitan & auxilia accessura, & uias quae tunc pateant, obstructum tri. Sed Gallorum uulgus ex longa inopia ubi primum uino, ceterisque comestibus referta rura inuenit, non minus abundantia, quam uictoria letum, per agros se sparserat, desertisq; signis ad occupanda omnia pro uictoribus uagabantur. Quae res dilationem Delphis dedit. Primum nanq; opinione aduentus Gallorum prohibiti agrestes Graecis oraculis feruntur, messes, uiniq; uillis efferre: cuius rei salutare praecipuum non prius intellectum est, quam uinis ceterarumq; copiarum abundantia, uelut mora Gallis obiecta, auxilia finitimorum conuenere. Prius itaque urbem suam Delphi, aucti uiribus sociorum pernuniuere, quam Galli uino uelut praedae incubantes, ad signa reuocarentur. Haec

* Alij, quae quinque millia, Delphorum sociorumque non nisi* quatuordecim millia militum erant, quorum contemptu Brennus ad acuen

ad acuenos suorum animos praedae ubertatem omnibus ostendebat, statuq; cum quadrigis, quarum ingens copia procul uisebatur, solido auro suas esse: plusque in pondere, quam in specie habere praedae affirmabat. Hac asseueratione & animaduersione incitatis Galli, simul & hesterno mero saucij, sine respectu periculorum in bellum ruebant. Contra Delphi plus in Deo, quam in uiribus spem ponentes, cum contemptu hostium resistebant, scandentesque Gallos e summo montis uertice, partim saxis, partim armis obruebant. In hoc partium certamine, repente uniuersorum templorum antisites, simul & ipsi uates, sparsis criminibus, cum insignibus atque infulis, pauidi, uecordesque, in primam pugnantium aciem procurruni, aduenisse Deum clamant, eumq; se uidisse desilientem in templum per culminis aperta sanguis. Dum omnes opem dei suppliciter implorant, iuuenem supra humanum modum insignis pulchritudinis, comitesque ei duas armatas uirgines, ex propinquis duabus Diana Mineruae quae adibus occurrisse: nec oculis tantum haec se perspexisse, sed audisse etiam stridorem arcus, ac strepitum armorum. Proinde ne cunctarentur diis antesignanis hostem cedere, & uictoriae deorum socios se adiungere, summis obsecrationibus monebant. Quibus uocibus incensi, omnes certatim in praedium prosiliunt. Praesentiam Dei & ipsi statim sensere. Nam & terramotu portio montis abrupta, Gallorum strauit exercitum, & confertissimi cunei non sine uulneribus hostium dissipati ruebant. Insecuta deinde tempestas est, quae grandine & fulgure saucios ex uulneribus absumpsit. Dux ipse Brennus cum dolorem uulnerum ferre non posset, pugione uitam finiuit. Alter ex ducibus, punitis belli autoribus, cum decem millibus sauciorum citato agmine a Graecia excedit. Sed ne fortuna fugientibus comodior fuit. Siquidem pauidis

nulla sub tectis acta nox, nullus sine labore & periculo dies: assidui imbres & gelu, nix concreta, & fames, & lassitudo, & super hac MAXIMUM PERVIGILIAE M A E LV M, miseris infelicis belli reliquias obterebāt. Gētes quaeque, nationesque, per quas iter habebant, palantes uelut praedam sectabantur. Quo pacto euenit, ut nemo ex tanto exercitu, qui paulò antè fiducia uirium etiam deos contemnebat, uelut ad memoriam tantæ cladis superesset.

IVSTINI LI- BER XXV.

INTER duos reges, Antigonum & Antiochum, situta pace, cum in Macedoniam Antigonus reuertetur, nouus eidem repente hostis exortus est. Quippe Galli, qui à Brenno duce, cum in Greciam profiscerentur, ad terminos gentis tuendos relictī fuerant, ne soli desides uiderentur, perditum quindecim millia, equitum tria millia armauerant, fugatisque Getarum, Triballorumque copiis, Macedonia imminentes, legatos ad regem miserunt, qui pacem ei uenalem offerrent, simul & regis castra specularentur. Quos Antigonus pro regali munificentia ingenti apparatu epularum ad cenam inuitauit. Sed Galli expositum grande auri argenti que pondus admirantes, atque praedae ubertate sollicitati, infestiores, quam uenerant, reuertuntur. Quibus & elephantes ad terrorem, uelut inusitatas Barbaris formas, rex ostendi iusserat, naues onustas copiis demonstrari ignarus, quòd quibus ostentatione uirium metum se imicere existimabat, eorum animos ut ad opimam praedam sollicitabat. Itaque legati ad suos reuersi, omnia in maius extollentes, opes pariter & negligentiam regis ostendunt,

referta

referta auro & argento castra esse, & neque uallo fossae munita: & quasi satis munimenti in diuitiis haberent, ita eos omnia officia militaria intermisisse: prorsus quasi ferri auxilio non indigerent, quoniam abundarent auro. Hac relatione uidae gentis animi satis ad praedam incitabantur. Accedebat tum exemplum Belgij, qui non magno antè tempore Macedonum exercitum cum rege trucidauerat. Itaque consentientibus omnibus, nocte castra regis aggrediuntur. qui praesentiens tantam tempestatem, signum pridie dederat, ut omnibus rebus ablatis in proximam syluam taciti se occultarent. Neque aliter seruata castra, quam quòd deserta sunt. Siquidem Galli ubi omnia uacantia, nec sine defensoribus modò, uerum etiam sine custodibus uident, non fugam hostium, sed dolum arbitantes, diu intrare portas timuerunt. Ad postremum integris & intactis munimentis, seruantes potius quam diripientes, castra occupauerunt. Tunc ablatis quae inuenerant, ad litus conuertuntur. Ibi dum naues incautius diripiunt, à remigibus, & ab exercitus parte, quae eò cum coniugibus & liberis confugerant, nihil tale metuentes trucidantur: tantaque caedes Gallorum fuit, ut Antigono pacem huius uictoriae opinio, non à Gallis tantum, uerum etiam à finitimorum feritate praestiterit. Quamquam Gallorum ea tempestate tantae fecunditatis iuuentus fuit, ut Asiam omnem uelut examine aliquo implerent. Denique neque reges Orientis sine mercenario Gallorum exercitu ulla bella gesserint, neque pulsi regno ad alios quam ad Gallos confugerint. Tantus terror Gallici nominis, siue armorum inuicta felicitas erat, ut aliter neque maiestatem suam tutam, neque amissam recuperare se posse sine Gallica uirtute arbitrentur. Itaque in auxilium à Bithynia rege inuocati, regnum cum eo pacta uictoria diuiserunt, eamque regionem Gallo-

Mixti Gal-
li & Graeci,
Gallograeci
appellantur
Liu. 8. quar-
ta Decadis:

Dum Sicilia excederet & in Italia properaret. Plut.

Græciam cognominauerunt. Dum hæc in Asia geruntur, interim in Sicilia Pyrrhus à Pœnis nauali prælio uictus, ab Antigono Macedoniae rege supplementum militum per legatos petit, denuntians ni mittat, redire se in regnum necesse habere: incrementa rerum, quæ de Romanis uoluerit, de ipsis quaesiturum. Quod ubi negatum legati retulerunt, distulit latis causis, repentinan fugit projectionem. Socios interim parare bellum iubet, & arcis Tarentinæ custodiam Hel-

no filio, & amico Miloni tradit. Reuersus in Epirum statim Pyrrhi VIII. fines Macedoniae inuadit, cui Antigonus cum exercitu ob-

M. peditum, currit, uictusque prælio in fugam uertitur. Atque ita Pyrrhus et D. equitum. Macedonia in ditionem accepit, & ueluti damna amisit. Plutarchus. se Siciliae Italiae que acquisito Macedoniae regno pensasset, relictum Tarenti filium & amicum accersit. Antigonus autem cum paucis equitibus, fugæ comitibus, repente fortunæ ornamentis destitutus, amissi regni speculaturus euentus, Theffalonicam se recepit, ut inde cum conducta Galorum mercenaria manu bellum repararet. Rursus à Ptolemæo Pyrrhi filio funditus uictus cum septem comitibus fugiens, non recuperandi regni spem, sed salutis latebras, ac fugæ solitudines captat. Igitur Pyrrhus in tanto fastigio regni collocatus, iam nec eo ad quod uotis perueniendum fuerat, contentus, Græciæ, Asiae que regna meditatur, neque

Collatus ob id est ab Antigono, in dolo & lofori qui cum & multa, & feliciter iaciat, iis tamen nesciat vii. Plutarc.

illi maior ex imperio, quam ex bello uoluptas erat: ne quisquam Pyrrhum, quæ tulisset impetum, sustinere ualuit. Sed ut ad deuincenda regna inuictus habebatur, ita deuictis acquisitisque celeriter carebat: tanto melius studebat acquirere imperia, quam retinere. Itaque cum copias Chæroneso trasposuisset, legationibus Atheniensium, & Achæorum, Messeniorumque excipitur. Sed Græci omnes admodum ratione nominis eius, simul & rerum aduersus Romanos

Pœnósque

Pœnósque gestarum gloria attoniti aduentum eius spectabant. Primum illi bellum aduersus Spartanos fuit, ubi maiore mulierum, quam uirorum uirtute excipitur. Tunc Ptolemæum filium, & exercitus partem robustissimam amisit. Quippe oppugnanti urbem, ad tutelam patriæ tanta multitudo foeminarum concurrat, ut non fortius uictus, quam uerecundius recederet. Porro Ptolemæum filium eius adeo strenuum, & manu fortem fuisse tradunt, ut urbem Corcyræ solus cum sexaginta ceperit. Item prælio nauali triremen ex scapha cum septem insluerit, captamque tenuerit. In oppugnatione quoque Spartanorum usque in mediam urbem cum equo procurrerit, ibique concursus multitudinis interfectus sit. Cuius corpus ut reatum, & patrè dixisse Pyrrhum ferunt, aliquantò tardius eum, quam timuerit ipse, uel temeritas eius meruit, occisum esse. Repulsus à Spartanis Pyrrhus Argos petit: ibi dum Antigonus in urbe clausum expugnare cogitat, inter confertissimos uiolentissime dimicans, saxo de muris iactato occiditur. Caput eius Antigono refertur: qui uictoria mitius usus, filium eius Helenum cum Epirotis sibi deditum, in regnum dimisit, eique insepulti patris ossa in patriam referenda tradidit. Satis constans inter omnes auctores fama est, nullum nec eius, nec superioris ætatis regem comparandum Pyrrho fuisse, raroque non inter reges tantum, uerum etiam inter illustres uiros, aut uitæ sanctioris, aut iustitiæ probatoris uisum fuisse. Scientiam certe rei militaris in illo uiro tantam fuisse, ut cum Lysimacho, Demetrio, Antigono, tantis regebus bella gesserit, inuictus semper extiterit. Illyriorum quoque, Siculorum, Romanorumque, & Carthaginiensium bellis nunquam inferior, plerumque etiam uictor extiterit: qui patriam certe suam angustam, ignobilemque fama rerum gestarum, & claritate nominis sui toto orbe illustrem reddiderit.

* patri est, dixisse

Duce Acrotato Arci regis filio. Plutarch.

A formina ictu regulæ occisum Argis, Plutarch. scribit.

* conatur, Dabat equidem Annibal primas in omni genere uirtutis Pyrrho. Plut.

IUSTINI LI-

BER XXVI.

POST mortem Pyrrhi non in Macedonia tantum, uerumetiam in Asia, Græciâque magni bellorum motus fuere. Nam & Peloponnesij per prodicionem Antigono traditi, & uariante hominum partim dolore, partim gaudio, prout singule ciuitates aut auxilium de Pyrrho sperauerant, aut metus sustinuerant: ita aut cum Antigono societatem iungebant, aut mutuis inter se oditi in bellum ruebant. Inter hunc turbatarum prouinciarum motum, Epirorum quoque urbs ab Aristotimo principe per tyrannidem occupatur: à quo cum multi ex primoribus occisi, plures in exilium acti essent, Aetolis per legatos postulanti- bus, ut coniuges liberosq; exulum redderet, primò nega- uit: postea quasi poeniteret, proficiscendi ad suos omnibus matronis potestatem dedit, diemque profectiois statuit. Ille quasi in perpetuum cum uiris exulaturæ, pretiosissima queque auferentes, cum ad portam quasi uno agmine profecturæ conuenissent, omnibus rebus expoliatæ, in carcere recluduntur, occisis prius in gremiis matrum parulis liberis uirginibusque ad stuprum direptis. Hanc tam sanam dominationem stupentibus omnibus, princeps eorum Hele- matus, senex, & liberis orbus, ut qui nec ætatis, nec pignorum respectum timeret, conuocatos domi fidissimos amicos- rum, in uindictam patriæ horraur. Cunctantibus priuato periculo publicum finire, & deliberandi spatium postulanti- bus, accersitis seruis iubet obserari fores, tyrannoque num- tiari mitteret, qui coniuratos apud se comprehenderet, obiectans singulis, se, quia liberande patriæ autor esse non possit, desertæ ultorem suurum. Tunc illi ancipiti periculo

circum

circumuenti, honestiorem uiam eligentes, coniurant in ty- ranni necem: atque ita Aristotimus quinto postquam urbem occupauerat mense opprimitur. Interea Antigonus cum multiplici bello & Ptolemæi regis, & Spartæ uerorum pre- meretur, nouisq; illi hostis Gallogræciæ exercitus afflu- xisset, in speciem castrorum parua manu aduersus cæteros relicta, aduersus Gallos totis uiribus proficiscitur. Quibus cognitis, Galli cum & ipsi se praelio pararent, in auspicia pugnæ hostias cadunt: quarum extis cum magna cedes, interitusque omnium prediceretur, non in timorem, sed in furorem uersi, sperantesq; deorum minas expiari cæde suo- rum posse, coniuges & liberos suos trucidant, auspicia belli à parricidio incipientes. Tanta rabies feros animos inuaserat, ut non parcerent ætati, cui etiam hostes peper- cissent, bellumque internecinum & natalitium cum liberis, liberorumque matribus gererent, pro quibus bella suscipi solent. Itaque quasi scelere uitam, uictoriâque redemissent, sicut erant cruenti ex recenti suorum cæde, in praelium non meliore euentu, quam omine proficiscuntur. Siquidem pu- gnantes, prius parricidiorum furie, quam hostes circumue- nere: obseruantibusque ante oculos manibus interempto- rum, omnes occasione cæsi. Tanta strages fuit, ut dii pa- riter cum hominibus consensisse in excidium parricidarum uiderentur. Post huius pugne euentum, Ptolemæus & Spar- tani, uictorem hostium exercitum declinantes, in tutiora se recipiunt. Antigonus quoque ubi eorum discessum uidet, recenti adhuc ex priori uictoria militum ardore, bellum Atheniensibus infert: In quo cum occupatus esset, interim Alexander rex Epiri ulcisci mortem patris Pyrrhi cu- piens, fines Macedoniae depopulatur. Aduersus quem cum reuersus à Græcia Antigonus esset, transiitione militum

desit

destitutus, regnum Macedonia cum exercitu amittit. Huius filius Demetrius puer admodum, absente patre, reparato exercitu, non solum amissam Macedoniam recepit, uerumetiam Epiri regno Alexandrum spoliatur. Tanta uel mobilitas militum, uel fortuna uarietas erat, ut uicissim reges nunc exules, nunc reges uiderentur. Igitur Alexander cum exul ad Arcadas confugisset non minore Epirotarum desiderio, quam sociorum auxilio, in regnum restituitur.

* Agas Per idem tempus rex Cyrenarum * Agas decedit: qui ante infirmitatem, Beronicem unicam filiam, ad finiendam cum Ptolemæo fratre certamina, filio eius desponderat. Sed post mortem Antigoni regis, mater uirginis Arsinoë, si inuita se contractum matrimonium solueret, misit qui ei nuptias uirginis, regniūque Cyrenarum Demetrium fratrem regis Antigoni à Macedonia accerferent: qui ex filia Ptolemæi procreatus erat. Sed nec Demetrius moram fecit. Itaque cum secundante uento celeriter Cyrenas aduolasset, fiducia pulchritudinis, qua nimis placens socruī ceperat, statim à principio superbus, regie familiarie militibusque impotens erat, studiumque placendi à uirgine in matrem contulerat. Quæ res spectata, primo uirgine, deinde popularibus, militibusque inuisa fuit. Itaque ueris omnium animis in Ptolemæi filium, insidie Demetrii comparantur: qui cum in lectum socrus concessisset, percussores immittuntur. Sed Arsinoë audita uoce filie, ad fores stantis et præcipientis, ut matri parcerent, adulterorum paulisper corpore suo protexit. Quo interfecit, Beronice et stuprum matris, salua pietate, ulta est, et in matrimonio satisfaciendo iudicium patris sequuta.

IVSTINI LIBER XXVII.

MORTVO Syria rege Antiocho, cum in locum eius filius Seleucus successisset, hortante matre Laodice, quæ inhibere debuerat, auspicia regni à parricidio cepit. Quippe Beronicem nouercam suam, sororem Ptolemæi regis Aegypti, cum paruulo fratre ex ea suscepto interfecit. Quo facinore perpetrato, et infamie maculam subiit, et Ptolemæi bello se implicuit. Porro Beronice cum ad se interficiendam missos didicisset, paternæ Daphnæ se claudit. Vbi cum obsideri eam, cum paruulo filio, nuntiatum ciuitatibus Asiæ esset, recordatione paternæ maiorumque dignitatis eius, et casum tam indignæ fortune miserantes, auxilia ei omnes misere. Frater quoque Ptolemæus periculo sororis, excitus, relicto regno, cum omnibus uiribus aduolat. Sed Beronice ante aduentum auxiliorum, cum ui expugnari non posset, dolo circumuenta trucidatur. Indigna res omnibus uisa. Itaque cum uniuersæ ciuitates, quæ defecerant, ingentem classem comparassent, repente exemplo crudelitatis exterrite, simul et in ultionem eius, quam defensuri erant, Ptolemæo se tradunt: qui nisi in Aegyptum domestica seditione reuocatus esset, totum regnum Seleuci occupasset. Tantum illi uel odium parricidiale scelus, uel huic fauorem indignè interemptæ mors sororis attulerat. Post discessum Ptolemæi, Seleucus cum aduersus ciuitates, quæ defecerant, ingentem classem comparasset, repente ueluti diis ipsis parricidium uindicantibus, orta tempestate classem naufragio amittit: nec quicquam illi ex tanto apparatu, præter nudum corpus, et spiritum, et paucos naufragij comites residuos

residuos fortuna fecit. Misera quidem res, sed optanda Seleuco fuit. Siquidem ciuitates, quæ odio eius ad Ptolemæum defecerant, uelut diis arbitris satisfactum sibi esset, repentina animorum mutatione in naufragij misericordiam uersæ, imperio se eius restitunt. Lætus igitur malis suis, et damnis ditior redditus, uelut par uiribus bellum Ptolemæum infert: sed quasi ad ludibriorum tantum fortuna natus esset, nec propter aliud opes regni recepisset, quam ut amitteret, uictus prælio, non multo quam post naufragium comitatus, trepidus in Antiochiam confugit. Inde ad Antiochum fratrem literas fecit, quibus auxilium eius implorat, oblatam Asia, inter fines Tauri montis, in præmium lætæ opis. Antiochus autem cum esset annos XIII. natus, supra ætatem regni audax, occasionem non tam pio animo, quam offerretur, arripuit. Sed latronis more, totum fratri eriperens, puer sceleratam, uirilèmq; sumit audaciam. Vt Hierax est cognominatus, quia non hominis, sed accipitritiu, in alienis eripiendis uitam sectaretur. Interea Ptolemæus cum audisset regem Antiochum in auxilium Seleuci uenire, ne cum duobus uno tempore dimicaret, in amicos cum Seleuco pacem facit: sed pax ab hoste data, interpellatur è fratre: qui conducto Gallorum mercenario exercitu, pro auxilio bellum, pro fratre hostem se imploratus exhibuit. In eo prælio uirtute Gallorum uictor quidem Antiochus fuit: sed Galli arbitantes Seleucum in prælio occidisse, in ipsum Antiochum arma uertunt, liberius depopulaturi Asiam, si omnem stirpem regiam extinxissent. Quæ ubi sensit Antiochus, uelut à prædonibus, auro se redimere societatemque cum mercenariis suis iungit. Interea rex Bithyniæ Eumenes, sparsis consumptisq; fratribus, bello testine discordiæ, quasi uagantem Asiæ possessionem inuadit.

Damno di-
tior factus.

surus, uictorem Antiochum, Gallosq; aggreditur: nec difficile saucios adhuc ex superiore congressione integer ipse uiribus superat. Ea namq; tempestate omnia bella in exitium Asiæ gerebantur: uirique fortior fuisset, Asiam uelut prædam occupabat. Seleucus et Antiochus fratres bellum propter Asiam gerebant. Ptolemæus rex Aegypti, sub specie sororie ultionis, Asiæ inhiabat. Hinc Bithynius Eumenes, inde Galli (humilior semper mercenaria manus) Asiam de-
* (seper mer-
populabantur, cum interea nemo defensor Asiæ inter tot cenaria prædones inueniebatur. Victo Antiocho, cum Eumenes ius) maiorem partem Asiæ occupasset, ne tunc quidem fratres perditio præmio, propter quod bellum gerebant, concordare potuerunt: sed omisso externo hoste, in mutuum exitium bellum reparant. In eo Antiochus denuo uictus, multorum dierum fuga fatigatus, tandem ad socerum suum Artame-nem, regem Cappadociæ, prouehitur: à quo cum præmium benigne susceptus esset, interiectis diebus, cognito quòd sibi insidiæ pararentur, salutem fuga quesuit. Igitur cum profugo nusquam locus tutus esset, ad Ptolemæum hostem, cuius fidem tutiorem quam fratris existimabat decurrit: memor uel quæ facturus fratri esset, uel quæ meruisset à fratre. Sed Ptolemæus non tam amicus ei deditus, quam hostis factus seruari eum arctissima custodia iubet. Hinc quoque Antiochus opera cuiusdam meretricis adiutus, quam familiarius agnouerat, deceptis custodibus elabitur, fugiensque à latronibus interficitur. Seleucus quoq; iisdem ferme diebus, amisso regno, equo præcipitatus, finitur: sic fratres quasi germanis casibus, exules ambo, post regna, scelerum suorum poenas lue-
runt.

IVSTINI LI-

BER XXVIII.

OLYMPIAS Pyrrhi Epirotæ regis filia, amissa marito, eodemq; germano fratre Alexandro, cum tutelam filiorum ex eo susceptorum Pyrrhi & Ptolemæi, regniq; administrationem ipsa recepisset, ab Aetolis partem Acarnaniæ, quam in portionem belli mater pupillorum acceperat, eripere uolentibus, ad regem Macedoniae Demetrium decurrit: eique habenti uxorem Antiochi regis Syriæ sororem, filiam suam *Pythiam in matrimonium tradidit: ut auxilium quod misericordia non poterat, iure cognationis obtineret. Fium igitur nuptiæ, quibus & noui matrimonij gratia acquiritur, & ueteris offensa contrahitur. Nam prior uxor uelut matrimonio pulsa, sponte sua ad fratrem Antiochum discedit, eumque in marii bellum impellit. Acarnanes quoque diffisi Epirotis, aduersus Aetolos auxilium Romanorum implorantes, obtinuerunt à Romano senatu, ut legati mitterentur, qui denuntiarent Aetolis, præsidia ab urbibus Acarnaniæ deducerent: paterenturque esse liberos, qui soli quondam aduersus Troianos, auctores originis suæ auxilia Græcis non miserunt. Sed Aetoli legationem Romanorum superbe audierunt, Pœnos illis & Gallos, à quibus tot bellis uexati, toties occisione sunt caesi, exprobrantes, dicentisque, Prius illis portas aduersus Carthaginenses aperiendas, quas clausit metus Punicis belli, quam in Græciam arma transferenda. Memisse deinde iubent, quibus minentur: aduersus Gallos urbem suam eos tueri non potuisse, captamque non ferro defendisse, sed auro redemisse. Quam gentem se aliquanto maiori manu Græciam ingressam, non solum nullis externis uiribus, sed

ne da

ne domesticis quidem testis adiutos, uniuersam delesse, sedemque sepulcris eorum præbuisse, quam illi uiribus, impetioque suo proposuerant. Contra Italianam, trepidis ex recenti urbis suæ incendio Romanis, uniuersam ferme à Gallis occupatam. Prius igitur illis Gallos Italia pellendos, quam minentur Aetolis: priusque sua defendenda, quam aliena defendi appetenda. Quos autem homines Romanos esse: nempe pastores qui latrocinio iustis dominis ademptum solum teneant: qui uxores cum propter originis dishonestamentum nec inuenirent, ut publica rapiuerint: qui denique urbem suam paricidio condiderint, murorumque fundamenta sanguine asperserint: Aetolos autem principes Græciæ semper fuisse, & sicut dignitate, ita & uirtute ceteris præstitisse. solos denique esse, qui Macedonas imperio terrarum florentes semper contempserint, qui Philippum regem non timuerint, qui Alexandri Magni post Persas Indosque deuictos, cum omnes nomen eius horrerent, edicta spreuerint. Monere igitur se Romanos, contenti sint fortuna presenti, nec prouocent arma, quibus & Gallos caesos, & Macedonas contemptos uideant. Sic dimissa legatione Romanorum, ne fortius loquuti, quam fecisse uiderentur, fines Epiri regni Acarnaniæ depopulantur. Iam Olympias filiis regna tradiderat, & in locum Pyrrhi fratris defuncti, Ptolemæus successerat: qui cum hostibus instructo exercitu obuius processisset, infirmitate correptus, in itinere decedit. Olympias quoque non magno post tempore, gemino funerum uulnere afflicta, ægrum spiritum trahens, ægrè non diu filiis superuixit. Cum ex gente regia sola Nereis uirgo cum Laodomia sorore superesset, Nereis nubit Geloni Siciliæ regis filio. Laodomia autem cum in aram Diane confugisset, concursu populi interficitur. Quod faci-

Sabinas intelligit. Liur. ab Urb. cond.

Fraterno primi maduerant sanguine muri. Lucanus.

nus dii immortales assiduis cladibus gentis, & prope inle-
ritu totius populi vindicauerunt. Nam sterilitatem famemq;
passi, & intestina discordia uexati, externis ad postremum
bellis penè consumpti sunt: Miloque Laodomæ percussor
in furorem uersus, nunc ferro, nunc saxo, in summa, den-
tibus laceratis uisceribus, XII. die interit. His in Epiro ge-
stis, interim in Macedonia Demetrius rex, relicto filio Phi-
lippo paruulo admodum, decedit. Cui Antigonus tutor de-
tus, accepta in matrimonium matre pupilli, regem se con-
stituere laborat. Interiecto deinde tempore, cum seditione
minaci Macedonum clausus in regia teneretur, in publica
cum sine satellibus procedit, proiectoque in uulgus diade-
mate ac purpura, dare hæc eos alteri iubet, qui aut impe-
rare illis sciat, aut cui parere ipsi sciant: se adhuc inuidio-
sum illud regnum, non uoluptatibus, sed laboribus ac peri-
culis sentire: commemorat deinde beneficia sua, ut defectionem
sociorum uindicauerit, ut Dardanos Thessalôsque exal-
tantes morte Demetrii regis compescuerit, ut denique digni-
tatem Macedonum non solum defenderit, uerumetiam au-
xerit. Quorum si illos poeniteat, deponere imperium, &
reddere illis munus suum, ipsi regem querant, cui imperent.
Cum populus pudore motus, recipere eum regnum iube-
ret, tandiu recusauit, donec seditionis autores supplicio tra-
derentur. Post hæc bellum Spartanis infert, qui soli Philippi
Alexandriq; bellis, & imperium Macedonum, & omni-
bus metuenda arma contempserunt. Inter duas nobilissi-
mas gentes bellum summis utrinque uiribus fuit. Quum hi
pro uetere Macedonum gloria, illi non solum pro illibata li-
bertate, sed etiam pro salute certarent. Victi Lacedæmonij,
non ipsi tantum, sed etiam coniuges, liberique, magno animo
fortunam tulere. Nemo quippe in acie salutem pepercit, nulla

amissionem

amissum coniugem fleuit: filiorum mortem senes laudabant,
patribus in acie cæsis filij gratulabantur: suam uicem omnes
dolebant, quod non ipsi pro patriæ libertate * decidissent. * cecidissent.
Parentes omnes domibus socios excipiebant, uulneratos cura-
bant, * lapsos reficiebant. Inter hæc nullus in urbe strepi- * Videtur le-
tus, nulla trepidatio: magis omnes publicam, quàm priuatam gendū luxos,
fortunam lugebant. Inter hæc Cleomenes rex post multas aut luxatos.
hostium cedes, toto corpore, suo pariter & hostium cruore
madens, superuenit: Ingressusq; urbem, non humi confedit,
non cibum aut potum poposcit, non denique armorum onus
deposuit: sed accliuus parieti, cum quatuor millia sola ex pu-
gna superfuisse conspexisset, hortatur, ut se ad meliora rei-
publicæ tempora reseruarent. Tum cum coniuge & liberis
Aegyptum ad Ptolemæum proficiscitur: à quo honorifice sus-
ceptus, diu in summa dignitate regis uixit. Postremò post
Ptolemæi mortem, à filio eius cum omni familia interficitur.
Antigonus autem, cæsis occasione Spartanis fortunam tantæ
urbis miseratus, à direptione milites prohibuit, ueniamq; his
qui superfuerant dedit, præfatus bellum se cum Cleomene,
non cum Spartanis habuisse: cuius fuga omnis ira eius finita
sit, nec minori sibi gloriæ fore, si ab eo seruata Lacedæmonia
sit, quàm si capta * proderetur. Parcere igitur se solo urbis * perderetur
ac tectis, quoniam homines quibus parceret, non superfuis-
sent. Nec multo post ipse decedit, regnumq; Philippo annos
XIIII. nato tradidit.

IVSTINI LI-

BER XXIX.

EISDEM ferme temporibus propè uniuersi orbis
imperia, noua regum successione mutata sunt. Nam in
Maced

Macedonia Philippus mortuo Antigonō tutore, eodēque uirrico, quatuordecim annorum regnum suscepit, & in Asia interfecto Seleuco, impubes adhuc rex Antiochus constitutus est. Cappadocię regnum quoque Ariarathi puero admodum pater ipse tradiderat: Aegyptum patre ac matre interfectis, occupauerat Ptolemęus, cui ex facinoris crimine, cognomentum Philopater, ex contrario fuit. Sed Spartani in locum Cleomevis succēcerunt Lycurgum. Et ne qua temporibus mutatio deesset, apud Carthaginē atate adhuc immatura dux Annibal constituitur, non penuria seniorum, sed odio Romanorum, quo imbutum eum a pueritia sciebant: Fatale non tam Romanis, quam ipsi Africa malum. His regibus pueris, licet nulli Senioris etatis rectores erant, tamen in suorum quibusq; maiorum uestigia intētis magna indoles uirtutis enucuit. Solus Ptolemęus sceleratus sicut in occupando regno, ita & segnis in administrando fuit. Philippum Dardani, ceterique finitimi populi, quibus uelut immortale odium cum Macedonum regibus erat, contemptu atatis asidue laceſcebant: Contra ille summotis hostibus, non contentus sua defendisse, etiam Aetolis bellum inferre gestiebat. Quę agitantem illum Demetrius rex Illyriorum, nuper a * Paulo Rom. consule uictus, supplicibus precibus aggreditur, iniuriam Romanorum querens, qui non contenti Italię terminis, imprium spe improba totius orbis amplexi, bellum cum omnibus regibus serant: sic illos Sicilię, sic Sardinie, Hispanię que, sic deinde totius Africa imperium affectantes, bellum cum Pœnis & Annibale suscepisse: sibi quoque non aliam ob causam, quam quod Italię finitimus uidebatur, bellum illatum: quasi nefas esset, aliquem regem iuxta imperij eorum terminos esse: sed & ipsi cauendum esse exemplum, cuius

quanto

quanto propius nobiliusque sit regnum, tanto sibi Romanos acriores hostes habiturus. Super hoc cedere se illi regno, quod Romani occupauerint, profitetur, gratus habiturus, si in possessionem imperij sui socium potius, quam hostem uideret. Huiusmodi oratione impulit Philippum, ut ommissis Aetolis, bellum Romanis inferret, minus negotij existimantem, quod iam uictos ab Annibale apud Trasimenum lacum audierat. Itaq; ne multis bellis eodem tempore grauaretur, pacem cum Aetolis fecit, non quasi aliō bellum translaturus, sed ut Gręcię quieti consulturus, quam nunquam in maiori periculo fuisse affirmabat. Siquidem consurgentibus ab Occidēte nouis Pœnorum & Romanorum imperiis, quibus una hæc à Gręcia & Asia sit mora, dum inter se bello discrimen imperij faciunt, ceterum statim uictoribus trāsitum in Orientem fore. Videre se itaq; ait consurgentem in Italia nubem illam, trucis & cruenti belli: uidere tonantem ac fulminantem ab Occasu procellam, quam in quascunq; terrarum partes uictorię tempestas detulerit, magno cruoris imbre omnia fœdaturam. Frequenter Gręciā ingentis motus passam, nunc Persarum, nunc Gallorum, nunc Macedonū bellis: sed omnia illa ludum fuisse existimatos, si ea que nūc in Italia concurrat manus, extra terram illam se effuderit. Cernere se quam cruenta & sanguinaria inter se bella utriusque populi & uiribus copiarum, & ducum artibus gerant: que rabies solo finiri partis alterius interitu, sine ruina finitiorum non possit. Feros igitur animos uictorum minus quidem Macedonia, quam Gręcię timendos, quia & remotior, & in uindictam sui robustior sit: scire tamen se eos qui tantis uiribus concurrant, non contentos hoc sine uictoria fore: metuendumq; sibi quoq; certamen eorū, qui superiores extiterint. Hoc prætextu finito cū Aetolis bello, nihil aliud

11 4

quā

Philopater per ironiam dictus.

* populi

Leuinus consul de his omnibus triu phauit. Florus.

Duce Flaminio.

Tertium id fulmen Annibalis fuit. Flor.

quàm Pœnorum Romanorūmq; bella respiciens, singulorum vires perpendebat. Sed nec Romani, quibus Pœni et Annibal in ceruicibus erant, soluti metu Macedonico uidebantur: nam terrebat eos et uetus Macedonum uirtus, et deuicti Orientis gloria, et Philippus studio Alexandri emulationis incensus, quem promptum ad bella, industriūmq; cognoue-

Apud Tre-
biam Conf.
Sempronio.

rant. Igitur Philippus cum iterato praelio uictos à Pœnis Romanos didicisset, aperte hostem se his professus, naues quibus in Italiam exercitum traiceret fabricare coepit. Legatum deinde ad Annibalem iungendae societatis gratia cum epistolis mittit: qui comprehensus, et ad Senatum* productus, incolumis dimissus est, non in honorem regis, sed ne diu-
* perductus,

bis adhuc, indubitatus hostis redderetur. Postea uerò cum Romanis nuntiatum esset, in Italiam Philippum copias traiectionum, * Leuimum Praetorem cum instructis nauibus ad prohibendum transitum mittunt. Qui cum in Graeciam uenisset, promissis multis impulit Aetolos bellum aduersus Philippum suscipere. Philippus quoq; Aetolos in Romanorum bella sollicitat. Interea et Dardani Macedoniae fines uastare coeperunt: abductisq; x. millibus captiuorum, Philippum à Romano bello ad tuendum regnum reuocauerunt.

* Rege Per-
ganorū. Flo.

Dum haec aguntur, Leuimus praetor, iuxta cum Attalo rege societate, Graeciam populatur. Quibus cladibus percussa ciuitates, auxilium petentes, Philippum legationibus fatigant, nec non et Illyriorum reges lateri eius haerentes, assiduis precibus promissa exigebant. Super haec uastati Macedoniae, uisionem flagitabant. Quibus tot tantisque obsessus rebus, cui rei primò occurreret, ambigebat: omnibus tamen propediem auxilia se missurum pollicetur, non quia facere posset, quae promittebat, sed ut spe impletos, in societatis iure retineret. Prima tamen illi expeditio aduersus Darda-

nos

nos fuit: qui absentiam eius aucupantes, maiore belli mole Macedoniae imminebant. Cum Romanis quoq; pacem facit, contentus interim bellum Macedonicum distulisse: Philopœmeni Achæorū duci, quem Romanos, sociorūmq; animos sollicitare didicerat, insidias praetendit. Quibus ille cognitis, uitatissq; discedere ab eo Achæos autoritate sua coegit.

IVSTINI LI-

BER XXX.

PHILIPPO in Macedonia magnis rebus intento, Ptolemæi in Aegypto diuersi mores erant. Nam regno parricidio obtento, et ad necem utriusq; parentis, caede etiã fratris adiuncta, ueluti rebus feliciter gestis, luxuriã sese tradiderat, regisq; mores omnis sequuta regio erat. Itaque non amici tantum, praefectique, uerumetiam omnis exercitus depositis militiae studiis, otio ac desidia corrupti marcebant. Quibus rebus cognitis, Antiochus rex Syriae, ueteri inter se regnorum odio stimulante, repentino bello multas urbes eius oppressit, ipsamque Aegyptum aggreditur. Trepidat igitur Ptolemæus, et per legationes quousq; vires parat, rogat morari Antiochum. Magno deinde in Graecia exercitu conducto, secundum praelium facit: spoliassetque regno Antiochum, si fortunam uirtute iuisset. Contentus recuperatione urbium, quas amiserat, factaque pace, auidè materiam quietis arripuit: reuolutusque in luxuriam, occisa Eurydice uxore, eademq; sorore sua, Agathoclae meretricis illecebris capitur. Atque ita omni magnitudine nominis, ac maiestatis oblitus, noctes in stupris, dies in conuiujs consumit. Adduntur INSTRUMENTA LUXURIAE, TYMPANA ET TRIPVDIA: nec iam spectator rex, sed magister nequitiæ, neruorum oblectamenta mo-

dulatur. Hec primò latentis regie tacita pestis, & occulta mala suere. Deinde crescente licentia, iam nec patrietibus regie domus contineri meretricis audacia potest: quam proteruiorem, sociata cum Agathocle fratre ambitiosa pulchritudinis scortio, quotidiana regis supra faciebant. Accedebat & mater Euanthe, que gemine sobolis illecebris dcuinctum regem tenebat. Itaque non contentæ regæ, iam etiam regnum possident, iam in publico uisuntur, iam salutantur, iam comitantur, Agathocles regis lateri iunctus, ciuitatem regebat: tribunatus præfecturas, & ducatus mulieres ordinabant: nec quisquam in regno suo minus, quam ipse rex poterat, cum interim relicto quinquenni ex Eurydice sorore filio, moritur: sed mors eius, dum pecuniam regiam mulieres rapiunt, & imperium inita cum perditissimis societate occupare conantur, diu occultata fuit: Re tamen cognita, concursu multitudinis Agathocles occiditur, & mulieres in ultionem Eurydices patibulis suffiguntur. Morte regis, supplicio meretricum uelut expiata regni infamia, legatos Alexandrini ad Romanos miserunt, orantes, ut tutelam pupilli susciperent, tuerenturque regnum Aegypti, quod iam Philippum & Antiochum, facta inter se pactione, diuisisse dicebant. Grata legatio Romanis fuit, causam belli querentibus aduersus Philippum, qui insidiatus eis temporibus Punici belli fuerat. Huc accedebat, quòd Pœnis & Annibale superato, nullius magis arma metuebant, reputantibus quantum motum Pyrrhus parua manu Macedonum in Italia fecisset, quantasque res Macedones in Oriente gessissent. Mittuntur igitur legati, qui Antiocho & Philippo, ut à regno Aegypti abstinere, munitent. Mittitur & M. Lepidus in Aegyptum, qui tutorio nomine regnum pupilli administraret. Dum hæc aguntur

aguntur, interim legati Attali regis Pergami, & Rhodiorum iniurias Philippi regis querentes, Roman uenerunt: Que res omnem cunctationem Macedonici belli senatui exemit. Statim prætextu ferendi auxilij sociis, bellum aduersus Philippum decernitur, legionesque cum consule in Macedoniam mittuntur. Nec multo post tempore, tota Græcia fiducia Romanorum aduersus Philippum, spe pristinae libertatis erecta, bellum ei iniulit: atque ita cum rex undique urgeretur, pacem petere compellitur. Deinde cum expositæ conditiones pacis à Romanis essent, retere sua Attalus, & Rhodij, & Achai, & Aetoli cœpere. Contra Philippus adduci se posse, ut Romanis pareat, concedebat. Caterum indignum esse, Græcos à Philippo & Alexandro maioribus suis uictos, & sub iugum Macedonici imperij subactos, uelut uictores leges pacis sibi dicere, quibus prius sit ratio seruitutis reddenda, quam libertas uendicanda. Ad postremum tamen eo petente, inducia duorum mensium sunt datæ, ut pax que in Macedonia non conueniebat, Romæ à Senatu peteretur. Eodem anno inter insulas Theramenem & Therasiam medio utriusque ripæ & maris spatio, terræmotus fuit. In quo cum admiratione nauigantium, repente ex profundo cum calidis aquis insula emerfit. In Asia uerò eodem die motus terræ Rhodum multasque alias ciuitates graui ruinarum mole concussit: quasdam solidas absorbit. Quo prodigio territis omnibus, uates cecimere, Oriens Romanorum imperium, uetus Græcorum ac Macedonum uoraturum. Interim à Senatu repudiata pace, Philippus in societatem belli Nabini tyrannum sollicitat. Atque ita cum in aciem exercitum instructis è diuerso hostibus produxisset, hortari suos cœpit, referendo Persas, Bactros, Indosque, & omnem Asiam

Alii legunt
Onabin fuit
is tyrannus
Lacedæmoniorum. Plutarch.

Asiam

Aſiam Orientis finem à Macedonibus perdomitam, tantoque fortius hoc bellum quàm illa ſuſtinendum, quanto ſit liber-
tas imperio carior. Sed & Flaminius Romanorum conſul,
relatione rerum recentiſſimè geſtarum, ſuos ſtimulabat in
prælium, oſtendendo hinc Carthaginem cum Sicilia, inde
Italiam & Hiſpaniam Romana uirtute perdomitas: nec
Annibalem Alexandro quidem Magno poſtponendum, quo
Italia pulſo, Africam ipſam tertiam partem mundi ſuperata
uerint. Sed nec Macedonas ueteri fama, ſed præſentibus

* eſtimãdos: uiribus * eſtimandos: quia non cum Alexandro Magno
quem inuictum audierant, nec cum exercitu eius, qui totum
Orientem deuicerat, bellum gerant: ſed cum Philippo puero
immaturæ ætatis, qui regni terminos aduerſus finitimos

* alij, ita ut ægrè defendat: & cum his Macedonibus, qui non * ita præ-
pudè fuerūt dem præde Dardanis fuerunt. Illos maiorum decora, Ro-
manos ſe ſuorumque militum commemorare. Non enim alio
exercitu Annibalem & Pœnos, & totum ferme Occidentè,
ſed his ipſis, quos in acie habebat militibus, ſubactos. His
adhortationibus utrinque concitati milites, prælio concurrunt,
alteri Orientis, alteri Occidentis imperio gloriantes,
ferentſq; in bellum alij maiorum ſuorum antiquam & ob-
ſoletam gloriam, alij uiuentem recentibus experimentis uir-

* Græciæ tutis florem. Sed Macedonas Romana fortuna uicit. Eractus
Aetolorum itaque bello Philippus, pace à Flamínio conſule petita, no-
dux Thoas, men quidem regium retinuit: ſed omnibus * Thraciæ urbibus
impulit An- uelut regni membrs extra terminos antiquæ poſſeſſionis
tiochum. amiſſis, ſolam Macedoniam retinuit. Offenſi tamen Aetoli,
Flor. * Ad Apollo quod non ex arbitrio eorum, Macedonia quoque adempta
niã nocturno regi, & data ſibi in præmiũ belli eſſet, legatos ad An-
prælio. Flo- tiochum * mittunt, qui eum adulatione magnitudinis, in Ro-
rus. mana bella, ſpe ſocietatis uniuerſæ Græciæ impellerent.

IVST

IVSTINI LI-

BER XXX.

MORTVO Ptolemæo Philopatre rege Aegy-
pti, contemptaque paruuli filij eius ætate, qui in
ſpem etiam regni relictus, præda domeſticis erat, Antio-
chus rex Syria occupare Aegyptium ſtatuit. Itaque Phœ-
nicem, ceterasque Syria quidem, ſed iuris Aegypti ciuita-
tes cum inuaſſet, legatos ad eum ſenatus mittit, qui de-
nuntiarent ei abſtineret à regno pupilli, poſtremis patris
precibus fidei ſuæ traditi. Quibus ſpreiſis, interiecto tem-
pore alia legatio ſuperuenit, quæ omiſſa pupilli perſona,
ciuitates iure belli factas populi Romani in integrum re-
ſtitui iubebat. Abnuenti, bellum denuntiatur: quod ille fa-
cile ſuſceptum, infeliciter geſit. Eodem tempore & Na-
bis tyrannus multas Græciæ ciuitates occupauerat. Igitur
ſenatus, ne eodem tempore duplici bello Romanæ uires
detinerentur, ſcripſit Flamínio, ſi ei uideatur, ſicut Ma-
cedoniam à Philippo, ita Græciam à Nabide liberaret.
Ob quam cauſam imperium ei prorogatum eſt. Terribile
quippe Antiochi bellum Annibalis nomen faciebat, quem
æmuli eius occultis mandatis, cum Antiocho iniſſe ſocie-
tatem apud Romanos criminabantur: negantes eum æquo
animo ſub legibus uiuere aſſuetum, imperio, & immode-
rata licentia militare, ſemperque tædio quietis urbanæ no-
uas belli cauſas circumſpicere: quæ eſt falſa nuntiata falſa
ſent, apud timentes tamen pro ueris habebantur. Denique
ſenatus metu percuſus, ad ſpeculandos actus Annibalis,
legatum in Africam Seruiliũ mittit, eiquè tacitis manda-
tis præcipit, ut ſi poſſet, eum per æmulos eius interſice-
ret, metũq; inuiſi nominis, tandem populum Romanum libe-

raret

raret. Sed res Annibalem non diu latuit, uirum ad profici-
 cienda cauendâque pericula peritum: nec minus in secun-
 dis aduersa, quàm in aduersis secunda cogitantem. Igitur
 cum tota die in oculis principum, legatiue Romani in fo-
 ro Carthaginiensium obuersatus in supremum fuisset, ap-
 propinquante uespere, equum conscendit, & rus urba-
 num, quod prope littus maris habebat, ignaris seruis, ius-
 sis que ad portam diuertentem opperiri, contendit. Haba-
 bat ibi naues cum remigibus occulto sinu littoris abscon-
 ditas. Erat etiam grandis pecunia in eo agro preparata,
 ut cum res exegisset, nec facultas fugam, nec inopia mo-
 raretur. Lecta igitur seruorum uuentute, quorum copiam
 Italicorum captiuorum numerus augebat, nauem conscen-
 dit, cursumque ad Antiochum dirigit. Postera die ciuitatis
 principem suum, ac tum temporis consulem, in foro expe-
 ctabat. Quem ut profectum nuntiatum est, non aliter quam
 si urbs capta esset, omnes trepidauere, exitiosamque sibi fu-
 gam eius ominati sunt. Legatus uero Romanus quasi bele-
 lum iam illatum Italie ab Annibale esset, tacitus Roman-
 reuertitur, trepidamque nuntium refert. Interim Flaminius
 in Grecia, iuncta cum quibusdam ciuitatibus societas,
 Nabidem tyrannum duobus continuis praeliis subegit: &
 grauius fractum uelut exanguem in regno reliquit. Sed
 libertate Grecia restituta, reductis ab urbibus praesidiis
 cum Romanus exercitus in Italiam reportatus esset, ut
 ut uacua rursus possessione sollicitatus, multas ciuitatis
 repentino bello inuasi. Quibus rebus exterriti Achei,
 uicinum malum etiam ad se serperet, bellum aduersus
 Nabidem decernunt, ducemque praetorem suum Philopoe-
 nem, insignis industrie uirum, constituunt: cuius in eo be-
 lo tanta uirtus enituit, ut opinione omnium compararetur

Flamini

Flamini Romano imperatori. Eodem tempore Annibal
 cum ad Antiochum peruenisset, uelut deorum munus ex-
 cipitur: tantusque eius aduentu ardor * animis regis accessit, * alij, animis
 ut non tam de bello, quàm de praemijs uictoriae cogitaret. accessit,
 Sed Annibal, cui nota Romana uirtus erat, negabat oppri-
 mi Romanos nisi in Italia posse. Ad hoc sibi centum naues,
 & decem millia peditum, & mille equites poscebat: pro-
 mittens hac manu non minus bellum, quàm gesserit, Italiae
 restauraturum: & in Asiam regi sedenti, aut uictoriam de
 Romanis, aut aequas pacis condiciones relaturum: Quippe
 & Hispanis bello flagrantibus, ducem tantum deesse: & Ita-
 liam notiores sibi nunc, quàm pridem fuisse: sed nec Car-
 thaginem quieturam, sociamque * ei sine mora praebituram. * se
 Cum regi consilia placuissent, mittitur Carthaginem unus
 ex comitibus Annibalis, qui in bellum cupidus hortetur
 Annibalemque cum copiis affuturum nuntiet: nihil dicat
 paribus, nisi animos Carthaginiensium deesse: Asiam &
 uires belli, & sumptum praebituram. Hec cum relata Car-
 thaginem essent, nuntius ipse ab inimicis Annibalis compre-
 hendiur: & perductus in senatum, cum interrogaretur, in-
 ad quem missus esset, Punico ingenio respondit se ad uni-
 uersum senatum missum: Nec enim hoc opus singulorum,
 sed uniuersorum esse. Dum multis diebus deliberant, an eum
 Romam ad purgandam publicam conscientiam mittant,
 tacitus conscensa naue ad Annibalem reuertitur: quo co-
 gnito, Carthaginienses statim Romam legatum deferunt.
 Romani quoque ad Antiochum legatos misere, qui sub spe-
 cie legationis, & regis apparatus specularentur, & An-
 nibalem aut Romanis mitigarent, aut assiduo colloquio su-
 spectum inuisumque regi facerent. Itaque legati cum Ephesi
 conuenissent ad Antiochum, mandata ei senatus tradunt.

Dum

Dum responsum expectant, omnibus diebus assidui cum Annibale fuerunt, dicentes, timide eum à patria recessisse, cum pacem Romani non tam cum republica, quam cum eorum factam summa fide custodiant: nec bella eum Romanorum magis odio, quam patriæ amore gessisse, cui ab optimo que etiam spiritus ipse debeatur. Has enim publicas inter populos, non priuatas inter duces bellandi causas esse, in illis res gestas eius laudare, quorum sermone letus, sepius, cupidiusque cum legatis colloquitur, ignarus quod pro familiaritate Romana odium sibi apud Regem crearet. Quippe Antiochus tam assiduo colloquio, reconciliatam cum Romanis gratiam existimans, nihil ad eum sicut solebat referre, expertemque totius consilii, ueluti hostem proditorum suum, odisse cepit. Quæ res tantum apparatus belli, assidue imperatoria arte, corripuit. Senatus mandata fuerant contentus terminis Asia esset, ne ipsis ingrediendi Asia necessitatem imponeret. Quibus spreto, non accipientem bellum statuisse, sed inferendum dicitur. Quum frequenter de bello consilium habuisset, remoto Annibale, tandem eum uocari iussisse, non ut ex sententia eius aliquid ageret, sed ne per omnia eum spreuisse uideretur: omnibusque perrogatis, postremum interrogasse. Quo ille animaduerso, intelligere se professus est, non quia ageat consilio, sed ad splendendum numerum sententiarum se uocatum: tamen et ob Romanorum, et amore regis, apud quem solum tutum sibi exilium relictum sit, se uiam gerendi belli edifferturum. Viam deinde libertatis deprecatus est: nihil se aut consiliorum, aut ceptorum probare ait: nec sedem belli Græciam sibi placere, cum Italia uberior materia sit: Quippe Romanos uinci non nisi armis suis posse: nec Italiam aliter, quam Italici uiribus subigi: Siquidem diuersum ceteris

morta

mortalibus esse illud et belli genus, et hominum. Aliis bellis plurimum momenti habere, priorem aliquam cepisse occasionem loci, temporisque, agros diripuisse, urbes aliquas expugnasse: cum Romano seu occupaueris prior aliqua, seu uiceris, tum etiam cum uicto et iacente luctandum est. Quamobrem si quis eos in Italia laceaserit, suis eos opibus, suis uiribus, suis armis posse uincere, sicut ipse fecerit. Sin uero quis illis Italia uelut fonte uirium cesserit: proinde falli, ac si quis amnes non ab ipsis fontium primordiis deriuare, sed concretis iam aquarum molibus auertere uel exiccare uelit. Hoc et secreto se censuisse, ultròque ministerium consilii sui obtulisse: et nunc presentibus amicis ideo repetisse; ut scirent omnes rationem cum Romanis gerendi belli, eosque foris inuictos, domi fragiles esse: Prius nanque eos urbe quam imperio, prius Italia quam prouincis exui posse: Quippe et à Gallis captos, et à se prope deletos esse: neque se unquam uictum prius, quam terris eorum cesserit. Reuerso Carthaginem, statim cum loco fortunam belli mutatam. Huic sententiæ obrectatores amici regis erant: non utilitatem rei cogitantes, sed uerentes ne probato consilio eius, primum apud regem locum gratiæ occuparet. At Antiocho non tam consilium, quam auctor displicebat, ne gloria uictoriæ Annibalis, non sua esset. Omnia igitur uariis assentationum adulationibus corrumpantur: nihil consilio uel ratione agebatur. Rex ipse per hyemem in luxuriam lapsus, nouis quotidie nuptiis deditus erat. Contra Attilius Romanus consul, qui ad hoc bellum missus erat, copias, arma, ceteraque bello necessaria, summa industria parabat, ciuitates socias confirmabat, diuisas illiciebat: nec alius exitus belli, quam apparatus utriusque partis fuit. Itaque prima belli congressione, cum cedentes

tes suos rex cerneret, non laborantibus auxilium tulit, sed fugientibus se duces præbuit, castraque ditia uictoribus reliquit. Deinde cum in Asiam præda Romanis occupatis fugiendo peruenisset, poenitere neglecti consilij cepit, reuocatoque in amicitiam Annibale, omnia ex sententia eius age-

* **Menenium** re uelle dicit. Interim nuntiatum ei **Liuium** * **Neuium** Romanum duces cum octoginta rostratis nauibus in bellum nauale, à senatu missum, aduentare: quæ res illi restituenda fortunæ spem dedit. Itaque priusquam sociæ ciuitates ad hostes deficerent, decernere nauali prælio statuit, sperans eadem in Græcia acceptam, noua posse uictoria aboleri. Annibali igitur tradita classe prælium committitur: sed nec Asiatici milites Romanis, neque naues eorum pares robustis nauibus fuisse: minor tamen clades ducis solertia fuit. Romam nondum opinio uictoriæ uenerat, et idcirco à Consulibus creandis suspensa ciuitas erat. Sed aduersus Annibalem duces quæ melior quam Africani frater crederetur, cum uincere Pœnos opus Scipionum sit? Creatum

* **Lucius** tur Consul * **Publius** Scipio, eique datur legatus frater Africanus, ut intelligeret Antiochus, non maiorem fiduciam in Annibale uicto, quam Romanos in uictore Scipione habere. Traicentibus in Asiam Scipionibus exercitum, iam utrobique profligatum bellum nuntiatum est, uictumque Antiochum terrestri, Annibalem nauali bello inuenerunt. Primo igitur aduentu eorum, legatos pacem petentes: eos Antiochus mittit, peculiare donum Africano ferens ipsius filium, quem rex paruo nauigio traicentem cepit. Sed Africanus priuata beneficia à rebus publicis segregata dixit, aliaque esse patris officia, alia patriæ iura que non liberis tantum, uerum etiam uite ipsi præparantur: proinde gratum se munus accipere, priuatoque imper-

Aegrotabat
rū pater E-
leæ. Plutar.

dio munificentie regis responsurum. Quod ad bellum pacemque pertineat, nihil neque gratiæ dari, neque de iure patriæ * decedi posse, respondit. Nam neque de redimendo finibus unquam tractauit, nec senatum de eo agere permisit: sed ut dignum maiestate eius erat, armis se recepturum finium dixerat. Post hæc leges pacis dicuntur, ut Asia Romanis cederet, contentus Syriæ regno esset, naues uniuersas, captiuos, et transfugas traderet, sumptumque omnem belli Romanis restitueret. Quæ cum nuntia Antiocho essent, nondum ita uictum se esse respondit, ut spoliari se regno pateretur, bellique ea irritamenta, non pacis blandimenta esse. Igitur dum ab utroque bellum pararetur, et ingressi Asiam Romani Ilium uenissent, mutua gratulatio Iliensium ac Romanorum fuit: Iliensibus Aeneam, ceterosque duces à se profectos, Romanis se ab his procreatos referentibus. Tantæque letitia omnium fuit, quanta esse post longum tempus inter parentes et liberos solet. Iuuabat Ilienses, nepotes suos, Occidente et Africa domita Asiam ut autum regnum uindicare, optabilem Troiæ ruinam fuisse dicentes, ut tam feliciter renascetur: Contra Romanos, auitos lares, et incunabula maiorum, templaque ac deorum simulacra, inexplabile desiderium uidendi tenebat. Profectis ab Ilio Romanis, Eumenes rex cum auxiliis Romanis occurrit: nec multo post prælium est cum Antiocho commissum. Cum in dexteriore cornu pulsa legio Romana, maiore dedecore, quam periculo ad castra fugeret, M. Aemilius * tribunus militum ad tutelam castrorum relictus, armare * alij, triginta se milites suos, et extra uallum progredi iubet, strictisque gladiis fugientibus minari, morituros dicens, nisi in prælium reuertantur, infestioraque sua, quam hostium castra inuenturos. Attonita tanto periculo legio, comitantibus com-

Sunt & aliæ
conditiones
apud Plutar.
nō paulo da-
riores.

militonibus, qui fugere eos prohibuerant, in praelium reuertitur, magnâq; cæde edita, initium uictoriae fuit. Cæsa hostiū quinquaginta millia, capta XI. millia. Antiocho pacem petenti, nihil ad superiores cōditiones additum, Africano prædicante, NE QVE ROMANIS, SI VINCANTVR, ANIMOS. MINVI: NE QVE SI VINCANT, SECYNDIS REBVS INSOLESCERE. Capta igitur ciuitates inter socios diuisere, muneris Romani aptio-

*gloriam rem * Asiam, quam possessiones * uoluntarias iudicantes:

*Videtur legedum, uolentia, aut voluptarias. Quippe uictoriae gloriam Romano nomini uendicandam, opum luxuriam sociis relinquendam

IVSTINI LIBER XXXII.

AETOLI qui Antiochum in bella Romana impulerant, uicto eodem, soli aduersus Romanos et uiribus impares, et omni auxilio destituti, remanserunt. Nec multo post uicti, libertatem, quam illibatam aduersum dominationem Atheniensium et Spartanorum, inter tot Graeciae ciuitates soli retinuerant, amiserunt. Quae conditio tanto illis amarior, quanto serior fuit, reputantibus temporibus illa, quibus tantis Persarum opibus, domesticis uiribus restiterant: quibus Gallorum uolentiam, Asia, Italiaeque terribilem Delphico bello fregerant. Quae sola gloriosa recordatio maius desidrium libertatis augebat. Dum haec aguntur, medio tempore inter Messenios et Achaenae de principatu prima contentio, mox bellum ortum est. In eo nobilis Achaeorum Philopœmenes imperator captus, non quia pugnan-do uitae parceret, sed dum suos in praelium reuocaret, in transitu fuisse equo præcipitatus, à multitudine

tudine hostium oppressus est. Quem iacentem Messenij seu metu uirtutis, uel uerecundia dignitatis, interficere ausi non fuerunt. Itaque uelut in illo omne bellum confecerunt, captiuum per uniuersam ciuitatem, in modum triumphi circumdixerunt, effuso obuiam populo, ac si suus, non hostium imperator aduentaret: nec uictorem Achaei audiuissint, quam uictum hostes uiderunt. Igitur eundem in theatrum duci iusserunt, ut omnes contuerentur, quem potuisse capi incredibile singulis uidebatur. Deinde in carcerem deducto, uerecundia magnitudinis eius, uenenum ei dederunt: quod ille lætus ac si uicisset accepit, quaesito prius an * Licorias praefectus Achaeorum, quem secundum a se esse scientia rei militaris sciebat, incolumis effugisset. Quem ut accepit euasisse, non in totum dicens consultum malè Achaeis, expirauit. Nec multo post, reparato bello, Messenij uincuntur, poenasque interfecti Philopœmenis pependerunt. Interea in Syria rex Antiochus cum graui tributo pacis è Romanis premeretur, et uictus oneratusque esset, seu inopia pecuniae compulsus, seu auaritia sollicitatus, quae sperabat se sub specie tributariae necessitatis excusatus sacrilegia commissurum, adhibito exercitu, nocte templum * Dindymæi Iouis aggreditur. Qua re prodita, concursu incolarum, cum omni militia interficitur. Roma cum multa Graeciae ciuitates questum de iniuriis Philippi regis Macedonum uenissent, et disceptatio in senatu inter Demetrium Philippi filium, quem pater ad satisfaciendum senatui miserat, et legatos ciuitatum esset: turba querelarum confusus adolescens, repente obituit. Tunc Senatus uerecundia eius motus, qua priuatim etiam antea, cum obses Romae esset, carus omnibus fuerat, causam illi donauit: atque ita modestia sua Demetrius ueniam patri, non

*Lycortas legit Plut.

Nam quicunque autores fuerant occidendi Philopœmenis, ipsi sibi uelutro mortem conciuere. Plutarch.

*Dodonæi

iure defensionis, sed patrocinio pudoris obtinuit, quod ipsi decreto senatus significatum est, ut appareret non tam absolutum Regem, quam donatum filio patrem. Quae res Demetrio non gratiam legationis, sed odium obtestationis comparauit. Nam apud fratrem Perseum amulatio illi inuidiam contraxit, & apud patrem nota absolutiois causa, offensa fuit, indignante Philippo, plus momenti apud senatum personam filij, quam auctoritatem patris, ac dignitatem regiae maiestatis habuisse. Igitur Perseus perspecta patris aegritudine, quotidie absentem Demetrium apud eum criminari, & primo inuisum, post etiam suspectum reddere, nunc amicitiam Romanorum, nunc prodicionem ei patris obiectare. Ad postremum insidias sibi ab eo paratas confragit, ad cuius rei probationem immittit indices, testes subornat, & facinus * admittit, quod obiicit, * confirmat. Quibus rebus patre compulso ad parricidium, suam omnem regiam facit. Oportet Demetrio, sublatoque amulo non negligentior tamen Perseus in patrem, uerumetiam & contumacior erat: non heredem regni, sed regem se gerebat. His rebus offensus Philippus, impatientius in dies mortem Demetrii dolabat, tunc & insidias se circumuentum suspicari, testes indicesque torquere: Atque ita cognita fraude, non minus scelere Persei, quam innocua Demetrii morte cruciatur: peregrissetque ultionem, nisi morte praeventus esset. Non breui post tempore, morbo ex aegritudine animi contrahente decessit; relicto magno belli apparatu aduersus Romanos, quod postea Perseus usus est. Nam & Gallos Scythicos ad belli societatem perpulerat: fecissetque Romanis graue bellum, nisi decessisset. Nanque Galli bello aduersus Dardanos infeliciter gesto, in quo maiorem uim numinis, quam

hostium

hostium fenserant, amisso Brenno duce, pars in Asiam, pars in Thraciam extorres fugerant. Inde per eadem uestigia qua uenerant, antiquam patriam repetiuere. Ex his pars quaedam in confluente Danubij & Sai confedit, Scorodiscosque se appellari uoluit. Tectosagi autem cum in antiquam patriam Tolosam uenissent, comprehensique pestifera lue essent, non prius sanitatem recuperauere, quam aruspicum responsis moniti, aurum argentumque bello sacrelegisque questum, in Tolosensem lacum mergerent: Quod omne magno post tempore Capio Romanus consul abstulit. Fuere auri pondo centum decem millia, argenti pondo quinque decies centum millia. Quod sacrilegium causa excidij * Capioni, exercituique eius postea fuit. Romanos quoque Cymbrici belli tumultus, uelut ultor sacrae pecuniae, insequutus est. Ex gente Tectosagorum non mediocri populus praedae dulcedine Illyricum repetiuit, spoliatisque Istris, in Pannonia confedit. Istriorum gentem fama est originem a Colchis ducere, missis ab Aetate rege ad Argonautas, raptoremque filiae persequendos: qui ut a Ponto intrauerunt Istrum, alueo Sai fluminis penitus inuecti, uestigia Argonautarum insequentes, naues suas humeris per iugamontium usque ad litus Adriatici maris translulerunt. Cognito quod Argonauta idem propter longitudinem nauis priores fecissent, quos ut ad uectos Colchi non reperiunt, siue metu regis, siue tadio longae nauigationis, iuxta Aquileiam confedere. Istriae ex uocabulo amnis, quod a mari concesserant, appellati. Daci quoque soboles Getarum sunt, qui cum Olore rege aduersus Bastarnas male pugnassent, ob ultionem signitiae capturi somnium, capta loco pedum ponere iussu regis cogebantur, ministeriaque uxoribus, quae ipsis antea

*Scruillio,

decernunt: qui cum ad exercitum uenisset, non magnam mo-
ram pugnae fecit. Prædixit quàm conseritur bellum, luna no-
cte defecit: triste id ostentum Perseo omnibus præfagien-
tibus, finemque Macedonici regni portendi uaticinantibus.
In ea pugna M. Cato, Catonis oratoris filius, dum inter con-
fertissimos hostes insigniter dimicat, equo delapsus, pedes
stre prælium aggreditur. Nam cadentem manipulus hostium
cum horrido clamore, uelut iacentem obruncaturus cir-
cunsteterat: at ille citius corpore collecto; magnas strages
edidit. Quum ad unum opprimendum undecunque hostes
conuolarent, dum procerum quendam petiit, gladius ei eme-
nu elapsus, in mediam cohortem hostium decidit: ad quem
recuperandum umbone se protegens, inspectante utroque
exercitu, inter mucrones se hostium immersit, recollectis
gladio, multis uulneribus exceptis, ad socios cum clamore
omnium reuertitur. Huius audaciam cæteri imitati, uictori-
am peperere. Perseus rex fuga cum decem millibus talen-
tium Samoethraciam defertur: quem Cneus Octavius ad præ-
sequendum missus à consule, cum duobus filiis, Alexandro
& Philippo, cepit, captumque ad consulem duxit. Macedo-
nia à Carano, qui primus in ea regnauit, usque ad Perseum
triginta reges habuit. Quorum sub regno fuit quidem an-
nis noningentis & uiginti tribus: sed rerum non nisi centum
nonaginta duobus annis potita. Ita cum in ditionem Roma-
norum cecisset, magistratibus per singulas ciuitates con-
stituitis, libera facta est: legesque, quibus adhuc utitur, à Pe-
lo accepit. Aetolorum uniuersarum urbium senatus, cum
coniugibus & liberis, qui dubia fide fuerant, Romanis missis
abique ne in patria aliquid nouaret, diu detentus: ægreque
per multos annos legationibus ciuitatum senatu fatigato, in
patriam quisque suam remissus est.

Afyo se tu-
tans.

Euseb. x. l.
habet.

IVSTINI LI- BER XXXIII.

POENIS ac Macedonibus subactis, Aetolorumque
uiribus principum captiuitate debilitatis, soli adhuc
ex Grecia uniuersa Achæi nimis potentes tunc temporis
Romanis uidebantur, non propter singularum ciuitatum
nimias opes, sed propter conspirationem uniuersarum. Nam-
que Achæi licet per ciuitates ueluti per membra diuisi sint,
unum tamen corpus & unum imperium habent, singula-
rumque urbium pericula mutuis * periculis propulsant. * uiribus
Querentibus igitur Romanis causas belli, tempestiue fora-
tuna querelas Spartanorum obtulit, quorum agros Achæi
propter mutuuum odium populabantur. Spartanis à senatu
responsum est, legatos se ad inspiciendas res sociorum, &
ad iniuriam demendam in Græciam missuros: sed legatis oc-
culte mandata data sunt, ut corpus Acheorum dissoluerent,
singulasque urbes proprii iuris facerent, quod facilius ad ob-
se quia cogerentur: & si quæ urbes contumaces essent, frangi
gerentur. Igitur legati omnium ciuitatum principibus euo-
catis Corinthum, decretum senatus recitant: quod consi-
lij habeant, aperiunt. Expedire omnibus dicunt, ut singula
læ ciuitates leges suas & iura sua habeant. Quod ubi or-
mnibus innotuit, uelut in furorem uersi, uniuersum pere-
grinum populum trucidant: legatos quoque ipsos Romano-
rum uiolassent, nisi audito tumultu, trepidi fugissent. Hec
ubi Romæ nuntiata sunt, statim senatus Mummio consuli
bellum Achaicum decernit: qui extemplo exercitu depor-
tato, & omnibus strenue prouisis, pugnandi copiam hosti-
bus fecit. Sed Achæi, uelut nihil negotij Romano bello sus-
cepissent, ita apud eos neglecta omnia & soluta fuere.

Critolaus
dubium an
& manu ora-
tione certe
legatos Rō.
violauit Flo.

Itaq;

Sub Isthmi
faucibus pre-
lium comif-
sum erat.

Itaque prædam, non prælium cogitantes, & uehicula ad spo-
lia hostium reportanda duxerunt: & coniuges liberisque
suos ad spectanda certamina in montibus posuerunt. Sed
prælio commisso, ante oculos suorum cæsi, lugubre his spe-
claculum sui, & grauem luctus memoriam reliquerunt.

Coniuges quoque & liberi eorum de spectatoribus captiui
hosti facti, præda hostium fuere: Vrbs ipsa Corinthus diruitur,
populus omnis sub corona uenditur, ut hoc exemplo cæte-
ris ciuitatibus metus inouarum rerum imponeretur. Dum
hæc aguntur, rex Syriæ Antiochus Ptolemæo, maioris so-
roris suæ filio, regi Aegypti, bellum infert, segni admodum,
& quotidiana luxuria ita marcido, ut non solum regni
maiestatis officia intermitteret, uerum etiam sensu homi-

* segnitia nis nimia * sagina careret. Pulsus igitur regno, ad fratrem
minorem Ptolemæum Alexandriam confugit, participa-
tôq; cum eo regno, Romam legatos ad senatum mittunt: au-
xilia petunt, fidem societatis implorant. Mouere senatum
preces fratrum. Mittitur igitur legatus P. Popilius ad An-
tiochum, qui abstinere eum Aegypto, aut si iam incessisset,
excedere iuberet. Cum in Aegypto eum inuenisset, oscu-
lûmq; ei rex obliuisset (nam coluerat inter cæteros P
Popilius Antiochus, cum Romæ obses esset) tunc Popilius
faccessere interim priuatam amicitiam iubet, cum mandata
patriæ intercedant, prolatôque Senatus decreto, & tradito,
cum cunctari regem uideret, consultationemque ad amicos
referre: ibi Popilius uirga, quam in manu gerebat, amplo
circulo inclusum, ut amicos caperet, consulere iubet: nec
prius inde exire, quam responsum senatui daret, aut pacem,
aut bellum cum Romanis habiturum. Ad eoque hæc asperita-
tas animus regis fregit, ut pariturum se Senatui respon-
deret. Reuersus in regnum Antiochus, decedit relicto par-
uulo

uulo admodum filio: cui cum tutores dati à populo essent,
patruus eius Demetrius, qui obses Romæ erat, cognita
morte Antiochi fratris, Senatam adiit, obsidemque se uiuo
fratre uenisse: quo mortuo cuius obses sit, se ignorare. Di-
mitti igitur se ad regnum petendum æquum esse, quod si-
cuti iure gentium maiori fratri cesserit, ita nunc sibi, qui
pupillum ætate antecedit, deberi. Cum se non dimitti anti-
madueret, à senatu tacito iudicio tutius apud pupillum,
quàm apud eum regnum futurum arbitrante, specie uenan-
di ab urbe profectus, Hostiam, tacitus, cum fugæ comitibus
nauem conscendit. Delatus in Syriam secundo fauore om-
nium excipitur, regnumq; ei, occiso pupillo, à tutoribus tra-
ditur. Eodem tempore ferme Prusias rex Bithyniæ, consiliû
capit interficiendi Nicomedis filij, dum consulere studet mi-
noribus filiis, quos ex nouerca eius susceperat, & Romæ ha-
bebat. Sed res adolefcenti ab his, qui facinus susceperat, pro-
ditur: hortatq; sunt, ut crudelitate patris prouocatus, occu-
pet insidias, & in autorem retorqueat scelus, nec difficilis
persuasio fuit. Igitur cum accitus in patris regnum uenisset,
statim rex appellatur. Prusias regno spoliatus à filio, priua-
tûsq; redditur, & à seruis deseritur: cum in latebris ageret,
non minori scelere, quàm filium occidi iusserat, à filio in-
terficitur.

Hostiam Ty-
berinam in-
telligit.

IVSTINI LI-

BER XXXV.

DEMETRIVS occupato Syriæ regno, noui-
statis suæ odium periculosum ratus, ampliare fines
regni statuit, etiam opes augere finitimorum bellis. Itaque
Ariarathi regi. Cappadociæ propter fastiditas sororis nu-
ptias

ptias infestus, fratrem eius Holofernem, per iniuriam regno pulsum, supplicem recepit: datumque sibi honestum bellitulum gratulatus, cum restitueret in regnum statuit. Sed Holofernes ingrato animo imita cum Antiochensibus pactione, offensus tunc à Demetrio, pellere ipsum regno, à quo restituebatur, consilium accepit. Quo cognito, Demetrius quidem uitae eius, ne Ariarathes metu fraterni belli libertaretur, pepercit: ipsum autem comprehensum, uinctum Seleuciae custodiri iubet. Nec Antiochenses indicio territi, à defectione desisterunt. Itaque adiuuantibus & Ptolemao rege Aegypti, & Attalo rege Asiae, & Ariarathe rege Capadociae, bello à Demetrio lacescitis, subornant Prompalum quendam fortis extremae iuuenem, qui Syriae uelut paternum regnum armis repeteret: & ne quid contumeliae deesset, nomen ei Alexandri inditur, genitusque ab Antiocho rege dicitur. Tantum odium Demetrii apud omnes erat, ut amulo eius non uires regiae tantum, uerumetiam generis nobilitas consensu omnium tribueretur. Igitur Alexander admirabili uarietate rerum, & risinarum sordium oblitus, totius ferme Orientis uiribus succinctus, bellum Demetrio infert, uictumque uita pariter ac regno spoliatur: quamquam Demetrio nec animus in proulsando bello defuit. Nam & primo praelio hostem fugauit, & regibus bellum restituentibus, multa millia cecidit in acie. Ad postremum tamen inuicti animo inter confertissimos hostes fortissimè dimicans, cecidit. Initio belli Demetrius duos filios apud hostem suum Gnidium, cum magno auri pondere demandauerat: ut & à belli periculo eximerentur: & si uel fors tulisset, ultioni paternae seruarentur. Ex his maior Demetrius annos pubertatis egressus, audita Alexandri luxuria, quem insperatae opes, & alienae felicitatis ornamenta,

uelut

uelut captiuum inter scortorum greges desidem in regia tenebant, auxiliantibus Cretensibus securum, ac nihil hostile metuentem, aggreditur. Antiochenses quoque ueterem patris offensam nouis meritis correcturi, se ei tradunt: sed & milites paterni fauore iuuenis accensi, prioris sacramenti religionem noui regis superbiae praefereutes, signa ad Demetrium transferunt: atque ita Alexander non minori impetu fortunae desertus, quam elatus, primo praelio uictus interficitur: deditque poenas & Demetrio, quem occiderat, & Antiocho, cuius mentitus originem fuerat.

IVSTINI LI-

BER XXXVI.

RECVPERATO paterno regno, Demetrius & ipse rerum successu corruptus uitae adolescentiae in segnitiam labitur: tantumque contemptum apud omnes inertiae, quantum odium ex superbia pater habuerat, contraxit. Itaque cum ab imperio eius passim ciuitates deficerent, ad abolendam segnitiae maculam, bellum Parthis inferre statuit: cuius aduentum non inuiti Orientis populi uidere, & propter Arsacidae regis Parthorum crudelitatem; & quod ueteri Macedonum imperio, noui populi assueti, superbiam indignè ferebant. Itaque cum & Persarum, & Elimecorum, Bactrianorumque auxiliis iuuaretur, multis praeliis Parthos sudit. Ad postremum tamen pacis simulatione deceptus, capitur, traductusque per ora ciuitatum, populis qui descuerant, in ludibrium fauoris ostenditur. Missus deinde in Hyrcaniam, benignè & iuxta cultum pristinae fortunae habetur. Dum haec aguntur, interim in Syria Tripho, qui se tutorem Antiocho Demetrii priuigno substituit à populo laborauerat, occiso pupillo regnum Syriae inuadit.

Quo

Quo diu potitus, tandem exolescente favore recentis imperij, ab Antiocho puero admodum, Demetrii fratre, qui in Asia educabatur, bello vincitur, rursusque regnum Syria ad sobolem Demetrii reuertitur. Igitur Antiochus memor quod etiam pater propter superbiam iniuisus, et frater propter segnitiam contemptus fuisset, ne in eadem vitia incidere, accepta in matrimonium Cleopatra, uxore fratris, civitates quae initio fraterni imperij defecerant, summa industria persequitur, domitasque rursus regni terminis adiecit. Iudeos quoque, qui in Macedonico imperio sub Demetrio patre armis se in libertatem vindicauerant, subigit. Quorum vires tantae fuere, ut post hunc nullum Macedonum regem tulerint, domesticisque imperiis usi, Syriam magnis bellis infestauerint. Fuit namque Iudaeis origo Damascena, quae Syriae nobilissima ciuitas est: unde et Syriis a regibus genus ex regina Semiramide fuit. Nomen urbi a Damasco rege inditum: in cuius honore, Syrii sepulcrum Arcthis uxoris eius pro templo coluere, deamque exinde Iustissimae religionis habent. Post Damascum Abraham, Moses, Israel, reges fuere. Sed Israelitem felix decem filiorum prouentus maioribus suis clariorem fecit. Itaque populum in decem regna diuisum filius tradidit, omnesque ex nomine Iudae, qui post diuisionem deceaserat, Iudeos appellauit: colique eius memoriam ab omnibus iussit. Eius portio omnibus accesserat, minimusque inter fratres etate Ioseph fuit: cuius excellens ingenium ueriti fratres, clam interceptum peregrinis mercatoribus uendiderunt. A quibus deportatum in Aegyptum, cum magicas ibi artes solerti ingenio percipisset, breui ipsi regi percarus fuit. Nam et prodigiosum sagacissimus erat, et somniorum primus intelligentiam condidit: nihilque diuini ueris humanique ei incognitum

Iudaeorum origo.

Ideo inuisum fuisse fratribus in Genes. scriptum est, et plus omnibus fratribus diligeretur a patre Israel.

* Pharaoni

uidebatur: adeo, ut etiam sterilitatem agrorum ante multos annos prouiderit: et creuisseque omnis Aegyptus fame, nisi monitu eius, rex edicto seruari per multos annos fruges iussisset: tantaque experimenta eius fuerunt, ut non ab homine, sed a deo responsa dari uiderentur. Filius eius Moses fuit, quem etiam praeter paternae scientiae hereditatem, formae pulchritudo commendabat. Sed quum scabiem Aegyptij, et pruriginem paterentur, responso moniti, eum cum agris, ne pestis ad plures serperet, terminis Aegypti pellunt, Dux igitur exulum factus, sacra Aegyptiorum furto abstulit: quae repetentes armis Aegyptij, domum redire tempestatibus compulsi sunt. Itaque Moses Damascena patria antiqua repetita, montem Syneum occupat, in quo septem dierum ieiunio per deserta Arabiae, cum populo suo fatigatus, cum tandem uenisset, septimum diem more gentis, sabbatum appellatum, in omne aevum ieiunio sacrauit: Quoniam ille dies famem illis errorumque finierat. Et quoniam metu contagionis pullos se ab Aegypto meminerant, ne eadem causa inuisi apud incolas forent, cauerunt, ne cum peregrinis communicarent: quod ex causa factum, paulatim in disciplinam religionemque conuertit. Post Mosen etiam eius filius Aruas, sacerdos sacris Aegyptiis, mox rex creatur: semperque exinde hic mos apud Iudeos fuit, ut eosdem et reges, et sacerdotes haberent: quorum iustitia religione permixta, incredibile quantum coaluere. Opes genti ex uestigalibus apobalsami creuere, quod in his tantum regionibus gignitur. Est namque uallis, quae continuis montibus, uelut muro quodam cincta, ad instar hortorum clauditur: spatium loci ducenta millia iugera, nomine Hierico dicitur. In ea ualle sylua est et ubertate, et aenacitate insignis. Siquidem

* Syneum
Sabbatum
uidereligionem
sum Iudaeis.

Secus alio, quanto habet historia sacra.

palmeto & opobalsamo distinguitur. Arbores opobalsami formam similem * piceis arboribus habent, nisi quod sunt humiles magis, & in uinearum morem excoluntur. Hæc certo tempore anni balsamum sudant: sed non minor loci eius opacitatis, quam ubertatis admiratio est: Quippe cum toto orbe regionis eius ardentissimus sol sit, ibi tepida aeris naturalis quedam ac perpetua opacitas inest. In ea regione lacus est, qui propter magnitudinem & aquæ immobilitatem, mortuum mare dicitur. Nam neque uentis mouetur, resistente turbinibus bitumine, quo aqua omnis stagnatur: neque navigationis patiens est, quoniam omnia uita carentia in profundum merguntur: nec materiam ullam sustinet, nisi quæ alumine * illinatur. Primus Xerxes rex Persarum Iudeos domuit: postea cum ipsis Persis in ditionem Alexandri Magni uenere, diuque in potestate Macedonici imperij fuere. A Demetrio cum desciuisset, amicitia Romanorum petita, primi omnium ex Orientalibus libertatem receperunt; facile tunc Romanis de alieno largientibus. Per eadem tempora, quibus in Syria regni mutatio inter nouos reges alternabatur, in Asia rex Attalus florentissimus, & ab Eumene patruo acceptum regnum, eadibus amicorum & cognatorum suppliciiis foedabat, nunc matrem animum, nunc Beronicem sponsam, maleficiis eorum necatas confingens. Post hanc scelestam uiolentie rabiem, squalidam uentem sumit, barbam capillumque in modum reorum summittit: non in publicum prodire, non populo se ostendere, non domi letiora conuiuia inire, aut aliquod signum sani hominis habere, prorsus ut poenas pendere manibus interfectorum uideretur. Omissa deinde regni administratione, hortos fodiebat, gramina seminabat, & noxia innoxia permiscebat; eaque omnia ueneni succo infecta, uelut peculiare

liare munus amicis mittebat. Ab hoc studio æriæ artis fabricæ se tradidit, ceterisque fingendis, & ære fundendo, procedendoque oblectatur. Matri deinde sepulcrum facere instituit: cui operi intentus, morbum ex solis ardore contraxit, & septima die decessit: huius testamento hæres populus Rom. tunc instituitur. Sed erat ex Eumene Aristonicus, non iusto matrimonio, sed ex pellice Ephesia citharista cuiusdam filia genitus, qui post mortem Attali uelut paternum regnum inuasit Asiam. Cum multa secunda prælia aduersus ciuitates, quæ metu Romanorum se tradere ei nolebant, fecisset, iustusque rex iam uideretur, Asia Licinio Crasso consili decernitur: qui intentior Attalicæ prædæ, quam bello, quam extremo anni tempore inordinata acie prælium conscriuisset, uictus poenas inconsultæ auiditiæ sanguine dedit. In huius locum missus Perpenna consul prima congressione Aristonicum superatum in potestatem suam redegit, Attalicæque gazas hereditarias populi Romani nauibus impositas, Romanam deportauit. Quod ægrè ferens successor eius Marcus Aquilius consul ad eripiendum Aristonicum Perpennæ, perinde ueluti sui potius triumphus manus esse deberet, festinata uelocitate contendit. Sed contentionem consulum mors Perpennæ diremit. Sic Asia facta Romanorum, cum opibus suis uiuata quoque Romanam transmisit.

Populus
Rom. hæres
Attali.

Mindū, Sa-
sum & Co-
lophonem
intelligit.
Flor.
Pratorem Li-
cinium Flo.
appellat.

Anno 465
Vrbis cond
Plin. lib. 13
cap. 3.

IVSTINI LI-

BER XXXVII.

CAPTO Aristonico, Massilienses pro Phocensi-
bus conditoribus suis, quorum urbem senatus, &
omne nomen, quod & tunc, & ante Antiochi bello infesta
contra populum Romanum arma tulerant, deleri iusserat,

legatos Romam misere deprecantes, ueniamque his à senatu obtinuerunt. Post hæc regibus, qui aduersus Aristonicum auxilia tulerant, præmia persoluta: Mithridati Pontico Syria minor, filiis Ariarathis regis Cappadociae, qui eodem bello ceciderat, Lycaonia & Cilicia datae, fideliorque populus Rom. in socij filios, quam mater in liberos sui. Quippe hinc paruulo auctum regnum, inde uita adempta. Namq; Laodice ex numero sex filiorum, quos uirilis sexus ex Ariarathe rege susceperat, timens ne diuurna regni administratione adultis quibusdam potiretur, quinque paricidiali numero necauit: unum paruulum sceleri matris cognatorum custodia eripuit, qui post necem Laodices (nam propter crudelitatem eam populus extinxerat) solus regno potitus est. Mithridates quoque repentina morte interceptus, filium, qui & ipse Mithridates dictus est, reliquit. Cuius ea postea magnitudo fuit, ut non sui tantum temporis, uerum etiam superioris ætatis omnes reges maiestate superauerit, bellique cum Romanis per XLVI. annos uaria uictoria gesserit. Quem summi imperatores Sylla, Lucullus, & ceteriq; in summa, Cneus Pompeius ita uicerunt, ut maior clariorque resurgeret in restaurando prælio, damnisq; suis terribilior redderetur. Deniq; ad postremum non ut hostili uictus, sed uoluntaria morte in auito regno senex herede filio decessit. Huius futuram magnitudinem etiam celestia ostenta prædixerant. Nam & quo genitus est anno, & eo quo regnare primum cepit, stella cometes per utriusq; tempus septuaginta diebus ita luxit, ut coelum omne conflagrare uideretur. Nam & magnitudine sui quartam partem coeli occupauerat, & fulgore sui solis nitorem uicerat: & cum oriretur occumberetque, quatuor spatium horarum consumebat. Puer tutorum insidias passus est, qui cum sero equo

impofsi

impositum, equitare iacularique cogebant: qui conatus cum eos sefellissent, supra ætatem regente equum Mithridate, ueneno eum appetuere. Quod metuens, antidota sepius bibit, & ita se aduersus insidias exquisitoribus remediis stagnauit, ut ne uolens quidem senex ueneno mori potuerit. Timens deinde ne inimici quod ueneno non potuerant, ferro peragerent, uenandi studium finxit: quapropter quatuor annos neque urbis, neq; ruris tecto usus est: sed per syluas uagatus est, & diuersis montium regionibus pernoctabat, ignaris omnibus quibus esset locis: assuetus feras cursu aut fugere, aut persequi, cum quibusdam etiam uiribus cogredi. Quibus rebus & insidias uitauit, & corpus ad omnem uirtutis patientiam durauit. Ad regni deinde administrationem cum accessisset, statim non de regendo, sed de augendo regno cogitauit. Itaque Scythas inuictos antea, qui Zopyrona, Alexandri Magni ducem, cum triginta millibus armatorum deleuerant, qui Cyrum Persarum regem cum ducentis millibus armatorum trucidauerant, qui Philippum Macedonum regem fugauerant, ingenti felicitate perdomuit. Auctus igitur uiribus Pontum quoque, ac deinceps Cappadociam occupauit. Asiam cum quibusdam amicis tacitus à regno profectus, nemine sciente, peruagatus est, omniumque urbium situs ac regiones cognouit. Inde Bithyniam transcendit, & quasi iam dominus Asiae, opportuna quæque uictoriae suæ metatus est. Post hæc in regnum, cum iam perissee crederetur, reuersus est, inuento paruulo filio, quem per absentiam eius Laodice soror uxorque enixa fuerat, sed inter gratulationem post longam peregrinationem aduentus sui, & filij geniti, ueneno periclitatus est. Siquidem Laodice soror cum perissee eum crederet, in concubitus amicorum proiecta, quasi admissum facinus maiore scelere

In summam senectutem beneficio antidotie uasit, cuius Plinius meminit li. 23. Aperto etiã capite fuisse perpetuo, Cicerone scribit id quod ualeudinis plurimum intererat.

tegere posset, uenenum aduenienti parauit. Quod cum ex ancilla Mithridates cognouisset, facinus in autores uindictauit. Hyeme deinde imminente, non in conuiuio, sed in campo: non in uacationibus, sed in exercitationibus: nec inter sodales, sed inter aequales, aut equo, aut cursu, aut uiribus contendebat. Exercitum quoque suum ad parem laboris patientiam quotidiana exercitatione durabat, atque ita inuictus ipse inexpugnabilem exercitum fecerat. Inita deinde cum Nicomede societate, Paphlagoniam inuadit, uictamque cum socio diuidit. Quam cum teneri à regibus senatus nuntiatum esset, legatos ad utrumque misit, qui gentem restitui in pristinum statum iuberent. Mithridates cum se parem iam magnitudini Romanorum crederet, superbo responso, hereditarium patri suo regnum obuennisse, respondit: mirarique se, quæ ei controuersia relata non fuerit, sibi referant. Nec territus minis, Galatiam quoque occupat. Nicomedes quoniam se tueri iure non potuerat, iusto regi rediturum respondit. Atque ita filium suum mutato nomine, Philomenem Paphlagonum regum nomine appellat, et quasi stirpi regie reddidisset regnum, falso nomine tenet. Sic ludibrio habiti legati, Romanam reuertuntur.

IVSTINI LI-

BER XXXVII.

MITHRIDATES parricidia à nece uxoris auspicatus, sororis alterius Laodices filios, cuius uirum Ariarathem regem Cappadociae per Gordium insidiis occiderat, tollendos statuit: nihil actum morte patris existimans, si adolescentes paternum regnum, cuius ille cupiditate flagrabat, occupassent. Igitur dum in his occup

occupationibus uersatur, interim Nicomedes rex Bithyoniae, uacua morte regis Cappadociam inuadit. Quod cum nuntiatum Mithridati fuisset, per simulationem pietatis auxilia sorori ad pellendum Cappadocia Nicomedem mitauit. Sed iam Laodice per pactiōem se Nicomedi in matrimonium tradiderat. Quod agrè ferens Mithridates, praesidia Nicomedis Cappadocia expellit, regnumque sororis filio restituit. egregium profusum factum, nisi subsequita fraus esset. Siquidem interiectis diebus, simulat se Gordium, quo ministro usus in Ariarathe interficiendo fuerat, restituere in patriam uelle, sperans, si obfisteret adolescens, causas belli futuras: aut si permitteret, per eundem filium tolli posse, per quem interfecerat patrem. Quod ubi Ariarathes iunior moliri cognouit, indignè ferens interfectorem patris per auunculum potissimè ab exilio reuocari, ingentem exercitum contrahit. Igitur cum in aciem eduxisset Mithridates peditum octoginta millia, equitum decem millia, currus falcatos D. C. nec Ariarathi auxiliantibus finitimis regibus, minores copia essent, incertum bellum timens, consilia ad insidias transfert: sollicitatōque iuuenē ad colloquium, cum ferrum occultatum inter fascias gereret, scrutatori ab Ariarathe regio more misso, curiosus inuēntem pertrectanti, ait, caueret, ne aliud telum inueniret, quàm quæreret. Atque ita risu protectis insidiis, seuocatū ab amicis uelut in secretum sermonem, spectante utroque exercitu, interficit: regnum Cappadociae octo annorum filio imposito Ariarathis nomine, additōque ei rectore Gordio, tradit. Sed Cappadoces crudelitate ac libidine praefatorum uexati, à Mithridate deficiunt, fratremque regis, et ipsum Ariarathem nomine, ab Asia ubi educabatur, reuocant: cum quo

Mithridates praelium renouat, uictumque Cappadociae regno expellit. Nec multo post ex aegritudine adolescens collecta infirmitate, decedit. Post huius mortem Nicomedes timens, ne Mithridates accessione Cappadociae, etiam Bithyniam finitimam inuaderet, subornat puerum eximia pulchritudinis, quasi Ariarathes tres, non duos filios genuisset, qui à Senatu Romano paternum regnum peteret. Vxorem quoque Laodicem Romam mittit, ad testimonium trium ex Ariarathe susceptorum filiorum: quod ubi Mithridates cognouit, et ipse pari impudentia Gordium Romam mittit, qui senatui assereret, puerum cui Cappadocia regnum tradiderat, ex eo Ariarathe genitum, qui bello Aristonici auxilia Romanis ferens, cecidisset. Sed senatus studia regum intelligens, aliena regna falsis nominibus dare noluit, et Mithridati Cappadociam, et Nicomedi ad solatium eius Paphlagoniam ademittit: ac ne contumelia regum foret ademptum illis, quod aliis daretur, uterque populus libertate donatus est. Sed Cappadoces munus libertatis abnuentes, negant uiuere gentem sine rege posse. Atque ita rex illis à senatu Ariobarzanes constituitur. Erat eo tempore Tigranes rex Armeniae, obses à Parthis ante non multum tempus datus, olim ab iisdem in regnum paternum remissus. Hunc Mithridates ad societatem Romani belli, quod olim meditabatur, pellicere cupiebat. Nihil igitur de offensa Romanorum sentientem, per Gordium impellit, ut Ariobarzani segni admodum bellum inferat: et ne quis dolus subesse uideretur, filiam suam Cleopatram ei in matrimonium tradidit. Primo ergo aduentu Tigranis, Ariobarzanes sublatis rebus suis, Romam contendit: atque ita per Tigranem rursus Cappadocia iuris esse Mithridatis coepit. Eodem tempore mortuo Nico-

me

mede, etiam filius eius, et ipse Nicomedes, regno à Mithridate pellitur: qui cum supplex Romam uenisset, decernitur in senatu, ut uterque in regnum suum restitueretur: in quod tamen missi Aquilius Manlius, et Malthinus legati. His cognitis Mithridates societatem cum Tigrane bellum aduersus Romanos gesturus, iungit, pactique inter se sunt, ut urbes agrisque Mithridati, homines uero et quaecumque auferre possent, Tigrani cederent. Post hæc Mithridates intelligens quantum bellum suscitaret, legatos ad Cymbros, alios ad Gallograecos, et Sarmatas, Bastarnisque auxilium petiitum mittit. Nam omnes has gentes, cum Romanum meditaretur bellum, uariis beneficiorum muneribus iam antè illexerat. Ab Scythia quoque exercitum uenire iubet, omnemque Orientem aduersus Romanos armat. Non igitur magno labore Aquilius, et Malthinus Asia no exercitu instructos uicit: quibus simul cum Nicomede pulsus, ingenti fauore ciuitatum excipitur: multum ibi auri argentique, studio ueterum regum, magnamque belli apparatus inuenit: quibus instructus, debita ciuitatibus publica et priuata remittit, et uacationem quinquennio concedit. Tunc ad concionem milites uocat, eosque uariis exhortationibus ad Romana bella, siue Asiana incitat. Quam orationem dignam duxi, cuius exemplum breuitati huius operis insererem, quam obliquam Pompeius Trogus exposuit: quoniam in Liuius et Sallustio reprehendit, quod conciones directas pro sua oratione operi suo inferendo historiae modum excefferint. Optandum sibi fuisse ait, ut de eo liceret consulere, bellumne sit cum Romanis, an pax habenda: quin uero sit insistendum impugnantibus, nec eos quidem dubitare, qui spe uictoriae careant. Quippe aduersus latrones, si nequeant pro salute, pro

p s

ultione

In Liuius & Sallustio quod notari Pompeius Trogus.

ultione tamen sua omnes ferrum stringere. Caterum quia nō id agitur, an liceat quiescere, non tantum animo hostiliter, sed etiam praelio congressis consulere, qua ratione ac spe cepta bella sustineant: esse tamen sibi uictoriae fiduciam, si sibi illis aninius: Romanosque uinci posse, cognitum non sibi magis, quam ipsis militibus, qui & in Bithynia Aquilium & Malbiniū in Cappadocia fuderint. At si quidem alieni magis exempla, quam sua experimenta moueant, audire de Pyrrho rege Epiri, non amplius quam quinque millibus Macedonum instructo, fusos tribus praeliis Romanos. Audire Annibalem sexdecim annos Italiae uictorem immortalum: & quin ipsam caperet urbem, non Romanorum illi uires obstitisse, sed domesticae emulationis atque inuidiae studium. Audire populos Transalpinae Galliae Italiam ingreffos, maximis eam, plurimisque urbibus possidere: & letius aliquanto solum finium, quam in Asia, quae dicatur in bellis, eosdem Gallos occupasse: nec uictam solum dici Romanam à Gallis, sed etiam captam, ita ut unius illis montis tantum cacumen relinqueretur, nec bello hostem, sed pretio remotum: Gallorum autem nomen, quod semper Romanos terruit, in partem uirium suarum ipse habebat. Nam hos qui Asiam incolunt, Gallos, ab illis qui Italiam occupauerant, sedibus tantum distare: originem quidem ac uirtutem, generisque pugnae idem habere, tantoque his sagaciora esse ingenia quam illis, quanto longiori ac difficiliori spatio per Thraciam & Thraciamque prodierunt, penè operosius transiit illorum* sedibus, quam ubi consedere posses. Iam ipsam Italiam audire se nunquam, ut Roma condita sit, satis illi precatum, sed assidue per omnes annos pro libertate alios, contra quosdam etiam pro iure imperij, bellis continuè persequerasse: quod à multis ciuitatibus Italiae deletos Romanos

*finibus,

ram

rum exercitus ferro, à quibusdam nouo contumelia more sub iugum missos: ac ne ueteribus immoremur exemplis, hoc ipso tempore uniuersam Italiam bello Marfico consurrexisset, non iam libertatem, sed consortium imperij, ciuitatisque poscentem: nec grauius uicino Italiae bello, quam domesticis principum factionibus urbem premi, multoque periculosius accessisse. Italico ciuile bellum: simul & à Germania Cymbros, immensam illam ferorum atque immatium populorum, more procellae illuuiem, inundasse Italiam: quorum tamen si singula bella sustinere Romani possent, uniuersis tamen ciuilia bella, obruantur, ut ne uacatuos quidem bello suo putent. Ut enim dum igitur occasione, & rapienda incrementa uirium, ne si illis occupatis quieuerint, mox aduersus uacuos, & quietos maius negotium habeant. Non enim queritur an capienda sint arma, sed utrum sua potius occasione, an illorum: Nam bellum equidem iam tunc secum ab illis geri ceptum, cum sibi pupillo maiorem Phrygiam ademerint, quam patri suo praemium dati aduersus Aristonicum auxilij concesserant, gentemque quam & proauo suo Mithridati Seleucus* Callinicus in dotem dedisset. Quid cum Paphlagonia se decedere iusserunt, non alterum illud genus belli fuisse: que non ui, non armis, sed adoptione testamenti & regum domesticorum interitu, hereditaria patri suo obuenuisset, cum inter hanc decretorum amaritudinem parendo, non tamen eos mitigaret, quin acerbius se in dies gerant, non obtinuisse. Quod enim à se non praebitum illis obsequium: non Phrygiam, Paphlagoniamque dimissas: non Cappadocia filium eductum, quam iure gentium uictor occupauerat? Raptam tamen sibi esse uictoriam eius ab illis, quorum nihil est nisi bello quaesitum. non regem Bithyniae Chreston, in quem fenatus arma decreuerat, à se in gratiam illorum occi-

sum

Samnites intelligit, à quibus Rom. sunt sub iugum missi. lib. 9. ab Urb. cond.

Amo DCI XI. simul & Mithridata caepa Oros.

sum, tamen nihilominus imputari sibi, si qua Gordius aut Tigranes faciat: libertatem etiam in contumeliam sui desinatulo ultro delatam Cappadociae, quam reliquis gentibus abstulerunt: deinde populos Cappadocum pro libertate oblata, Gordium regem orantem, ideo tanquam amicus suus esset, non obinuisse. Nicomedem praeepto illorum bellum sibi intulisse, quia inultus ierit Mithridates: ab ipsis uentum obuiam, et nunc eam secum bellandi causam illis stare, quod non impune se Nicomedi lacerandum saltatricis filio praebuerit: quippe non delicta regum illos, sed uires ac maiestatem insequi, neque in se uno, sed in aliis quoque omnibus hac semper arte grassatos. Sic et auum suum Pharnacem per cognationum arbitria succedaneum regi Pergameno Eumeni datum: sic rursus Eumenem, cuius classebus primum in Asiam suere transuecti, cuius exercitus magis quam suo, et magnum Antiochum, et Gallos in Asia, et mox in Macedonia regem Persen domuerant, et ipsum pro hoste habitum, eique interdictum Italia, et quod cum ipso deforme sibi putauerant, cum filio eius Aristonico bellum gestisse. Nullius apud eos maiora, quam Masinisse regis Numidarum haberi merita. Huic imputari uictum Annibalem, huic captum Syphacem, huic Carthaginem deletam, huic inter duos illos Africanos tertium senatorem urbis referri: tamen cum huius nepote bellum modò in Africa gestum adeò inexpiabile, ut ne uictum quidem memoria patris donarent, quin carcerem ac triumphis spectaculum experiretur. Hanc illos regibus omnibus legem odiorum dixisse, scilicet quia ipsi tales reges habuerint, quorum etiam nominibus erubescant, aut pastores Aboriginum, aut aruspices Sabinorum, aut exules Corinthiorum, aut seruos uernasque Tuscorum: aut quod honoratissimum nomen fuit inter

hos

hos superbos, atque, ut ipsi ferunt, conditores suos, lupæ uberibus alitos: sic omnem illum populum luporum animos habere, inexplebiles sanguinis atque imperij, diuitiarumque auidos ac ieiunos. Se autem seu nobilitate illis comparetur, clariorem illa colluuiæ conuenarum esse, qui paternos maiores suos à Cyro Darioque conditoribus Persici regni, maternos à magno Alexandro, ac Nicanore Seleuco conditoribus imperij Macedonici referat: seu populis eorum conferat suos, earum se gentium esse, quæ non modò Romano imperio sint pares, sed Macedonico quoque obstiterint. Nullam subiectarum sibi gentium experiam peregrina imperia, nullis unquam nisi domesticis regebis paruiffe, Cappadociam uelint, an Paphlagoniam recensere, rursus Pontum an Bithyniam, itemque Armeniam maiorem minoremque: quarum gentium nullam neque Alexander ille, qui totam pacauit Asiam, nec quisque successorum eius, aut posterorum attigisset. Scythiam duos * unum * omnino quam ante se reges non pacare, sed tantum intrare ausos Darium et Philippum: agrè inde fugam sibi expedisse, unde ipse magnam partem aduersus Romanos uirium haberet, multoque se timidius ac diffidentius bella Pontica ingressum, cum ipse rudis ac tyro esset. Scythiæ præter arma, uirtutemque animi, locorum quoque solitudinibus, uel frigoribus instrusta, per que denuntiaretur ingens militiæ labor ac periculum. Inter quas difficultates ne spes quidem præmij foret, ex hoste uago, nec tantum pecuniæ, sed etiam sedis inopi. Nunc se diuersam belli conditionem ingredi. Nam neque coelo Asia esse temperantius aliud, nec solo fertilius, nec urbium multitudine amoenius, magnamque temporis partem non ut militiam, sed ut festum diem acturos, bello dubium facili magis an uberi, si modò

ant

Romani ex lacte lupino, lupinos etiã mores hauserunt.

aut proximas regni Attalici opes, aut ueteres Lydiæ
 nomina que audierint, quas non expugnatum eant, sed possessum,
 tantumque se expectet audita Asia, ut etiam uocibus uocet:
 adeo illis odium Romanorum incussit rapacitas Pro-
 consulum, exactio publicanorum, calumnia litium. Sequen-
 tur se modo fortiter, & colligant quid se duce possit efficiere
 tantus exercitus, quem sine cuiusquam militum auxilio, sua
 met unius opera uiderint Cappadociam cæso rege cepisse,
 qui solus mortalium Pontum omnem Scythiamque pacauit,
 quam nemo antè transire tutò, atque adire potuerit. Nanique
 iustitiæ atque liberalitatis suæ, ne ipsos milites, qui expe-
 riantur, testes effugere: & illa indicia habere, quòd solus ro-
 gum omnium non paterna solùm, uerumetiam externare-
 gna hereditatibus propter munificentiam acquisita possi-
 deat, Colchos, Paphlagoniam, Bosphorum. Sic excitatis mi-
 litibus, post annos uigintitres sumpti regni in Romana be-
 la descendit. Tunc in Aegypto mortuo rege Ptolemæo,
 qui Cyrenis regnabat Ptolemæo per legatos regnum, &
 uxor Cleopatra regina soror ipsius defertur. Lætus igitur
 hoc solo Ptolemæus, quòd sine certamine fraternum re-
 gnum recepisset, in quod subornari à matre Cleopatra, &
 fauore principum, fratris filium cognouerat. Ceterum in-
 festis omnibus, statim ubi Alexandriam ingressus est, fau-
 tores pueri trucidari iussit. Ipsum quoque die nuptiarum,
 quibus matrem eius in matrimonium recipiebat, inter ap-
 paratus epularum, & solennia religionum, in complexu
 matris interficit: atque ita torum sororis, cæde filij eius
 cruentus ascendit. Post quod non mitior in populares: qui
 eum in regnum uocauerant, fuit. Siquidem peregrinis milite-
 tibus licentia cædis data, omnia sanguine quotidie manebant,
 ipsam que sororem, filia eius uirgine per uim stuprata

& in matrimonium adscita, repudiat. Quibus rebus ter-
 ritus populus, in diuersa labitur, patriamque metu mortis,
 exul relinquit. Solus igitur in tanta urbe cum suis relictus
 Ptolemæus, cum regem se non hominum, sed uacuarum
 ædium uideret, edicto peregrinos sollicitat. Quibus cona-
 fluentibus, obuius legatis Romanorum Scipioni Africano,
 & Spurio Mumio, & L. Metello, qui ad inspicienda so-
 ciorum regna ueniebant, procedit. Sed quam cruentus cia-
 uibus omnibus, tam ridiculus Romanis fuit. Erat enim &
 uultu deformis, & statura breuis, & sagina uentris non
 homini, sed belluæ similis: Quam sceditatem nimia subtilitas,
 & perlucida uestis augebat, prorsus quasi astu inspi-
 cienda præberentur, que omni studio occultanda pudibundo
 uiro erant. Post discessum deinde legatorum, quorum
 Africanus dum aspicit urbem, spectaculo Alexandria-
 nis fuit. Ptolemæus iam etiam populo peregrino inuisus,
 cum filio, quem ex sorore susceperat, & cum uxore ma-
 tris pellice, metu insidiarum tacitus in exilium proficiscitur,
 contractoque mercenario exercitu bellum sorori pariter
 ac patriæ infert. Accersitum maximum deinde à Cy-
 reneis filium, ne eum Alexandrini contra se regem crea-
 rent, interficit. Tunc populus statuas & imagines eius de-
 trahit. Quod factum studio sororis existimans, filium quem
 ex ea susceperat, interficit, corpusque in membra diuisum,
 & in cista impositum, matri die natali eius, inter epulas
 afferri curat. Quæ res non regina tantum, uerumetiam
 uniuersa ciuitati acerba, & luctuosa fuit: tantumque moer-
 rorem festiuissimo conuiuio intulit, ut regia omnis repétino
 luctu ineenderetur. Verso igitur studio principum ab epulis
 in exequias, membra lacerata populo ostendant, & quid
 sperare de rege suo debeant, filij cæde demonstrant. Fi-

Crudelitas
 Ptolemæi.

nito luctu orbitatis, Cleopatra cum urgeri se fraterno bello uideret, auxilium à Demetrio petit Syriae rege, per legatos eius, cuius ipsius uarij & memorabiles casus fuerunt. Namque Demetrius, ut supra dictum est, cum bellum Parthis intulisset, & multis congressionibus uictor fuisset, repente circumuentus insidijs, amisso exercitu capitur. Cui Arsacides Parthorum rex, magno & regio animo missio in

*Hyrcaniam *Bithyniam, non cultum tantum regium praestitit, sed & filiam in matrimonium dedit, regnumque Syriae, quod per absentiam eius Trypho occupauerat, restitutum promittit. Post huius mortem desperato reditu, non ferens captiuitatem Demetrius, priuatam, etsi opulentam, uitam persequens, tacitus in regnum fugam meditatur. Hortator illi comes Calimander amicus erat, qui post captiuitatem eius à Syria per Arabiae deserta, ducibus pecunia comparatis, Parthico habitu Babyloniam peruenerat. Sed fugientem Phrabartes, qui Arsacidae successerat, equitum celeritate per compendiosos tramites occupatum retrahit. Ut est delectus ad regem, Calimandro quidem non tantum uenia, uerum etiam premium fidei datum: Demetrium autem & grauiter castigatum ad coniugem in Hyrcaniam remittit, &

*custodis arctioribus *custodibus obseruari iubet. Interiecto demum tempore, cum fidem illi etiam suscepti liberi facerent, eodem amico comite repetita fuga est: sed pari infelicitate prope fines regni sui deprehenditur, ac denique perductus ad regem, ut inuisus à conspectu summouetur. Tunc quoque uxori & liberis donatus, in Hyrcaniam, poenalem ciuitatem sibi donatam remittitur, talisque aureis ad exprobrationem puoribus leuitatis donatur. Sed hanc tam Parthorum mentem in Demetrium clementiam non misericordia gerit, nec respectu cognationis faciebat, sed quòd Syriae regnum affectabant.

usuri

usuri Demetrio aduersus Antiochum fratrem, prout res, uel tempus, uel fortuna belli exegisset. His auditis, Antiochus occupandum bellum ratus, exercitum, quem multis finitimorum bellis indurauerat, aduersus Parthos ducit. Sed luxuria non minor apparatus, quam militiae fuit. Quippe

*VIIII. millia armatorum sequuta sunt trecenta lixarum: ex quibus coquorum, pistorum, scenicorumque maior numerus fuit. Argenti certe aurique tantum, ut etiam gregarij milites caligas auro frigerent, proculcarerentque materiam, cuius amore populi ferro dimicant. Culinarum quoque argentea instrumenta suere, prorsus quasi ad epulas, non ad bella pergerent. Aduenienti Antiocho multi Orientales reges occurrere, tradentes se, regnaque sua cum execratione superbiae Parthicae. Nec mora congressioni fuit. Antiochus tribus praелиjs uictor Babyloniam cum occupasset, magnus haberi coepit. Itaque omnibus ad eum deficientibus populis, nihil Parthis relictum praeter patrios fines fuit. Tunc Phrabartes Demetrium in Syriam ad occupandum regnum cum Parthico praesidio mittit, ut eo pacto Antiochus ad sua tuenda à Parthia reuocaretur. Interim quoniam uiris non poterat, insidijs Antiochum ubique tentabat. Propter multitudinem hominum omnem exercitum suum Antiochus per ciuitates in hyberna diuiserat: quae res exitij causa fuit. Nam cum grauari se copiarum praebitione & iniurijs militum, ciuitates uiderent, ad Parthos deficient, & die statuta omnes apud se diuisum exercitum per insidias, ne inuicem ferre auxilia possent, aggrediuntur. Quae cum nuntiata Antiocho essent, auxilium proximis laturus, cum ea manu, quae secum hyemabat, progreditur. In itinere obuium regem Parthorum habuit, aduersus quem fortius, quam exercitus eius dimicauit. Ad postremum tamen cum

*Fortè, octingenta milia armatorum, ccc. milia lixarum.

uirtute hostes uincerent, metu suorum desertus, occiditur: cui Phrabartes exequias regio more fecit, filiamque Demetrii, quam secum Antiochus adduxerat, captus amore uirginis, uxorem duxit. Poenitere deinde dimissi Demetrii coepit: ad quem retrahendum cum turmas equitum festinanter misisset, Demetrium hoc ipsum metuentem iam in regno missi inuenerunt, frustra que omnia conati, ad regem suum reuersi sunt.

IVSTINI LIBER XXXIX.

ANTIOCHO in Parthia cum exercitu delecto, frater eius Demetrius obsidione Parthorum liberatus, ac restitutus in regnum, cum omnis Syria in luctu propter amissum exercitum esset, quasi Parthica ipsius ac fratris bella, quibus alter captus, alter occisus erat, prospere gessisset: ita Aegypto bellum inferre statuit, regnum Aegypti Cleopatra focu pretium auxilij aduersus fratrem suum pollicente. Sed dum aliena affectat, ut assolet fieri, propria per defectionem Syriae amisit. Siquidem Antiocheni primi, duce Tryphone, execrantes superbiam regis, qua conuersione Parthicae crudelitatis intolerabilis facta erat, mox Apamenij, caeteraeque ciuitates, exemplum sequuta, per absentiam regis a Demetrio defecere: Ptolemeus uero rex Aegypti, bello ab eodem petitus, cum cognouisset Cleopatram sororem suam opibus Aegypti nauibus impositis, ad filiam et Demetrium generum in Syriam profugisse, immittit iuuenem quendam Aegyptium, Protarchi negotiatoris filium, qui regnum Syriae armis peteret. Et composita fabula, quasi per adoptionem Antiochi regis receptus in fa-

miliam

miliam regiam esset, nec Syriis quemlibet regem aspernantibus, ne Demetrii paterentur superbiam, nomen iuueni Alexander imponitur, auxiliaque ab Aegypto ingentia mittuntur. Interea corpus Antiochi interfecti a rege Parthorum in loculo argenteo in sepulturam in Syriam remissum peruenit: quod cum ingenti studio ciuitatum et regis Alexandri, ad firmandam fabulae fidem, excipitur: quae res illi magnum fauorem popularium conciliauit, omnibus non fictas in eo, sed ueras lacrymas existimantibus. Demetrius autem uictus ab Alexandro, cum undique circumstantibus malis premeretur, ad postremum etiam ab uxore filisque deseritur. Relictus igitur cum paucis serualis, cum Tyrum religione templi se defensusurus petisset, naui egrediens, praefecti iussu interficitur. Alter ex filiis Seleucus, quoniam sine matris auctoritate diadema sumpsisset, ab eadem interficitur: Alter cui propter nasi magnitudinem, cognomen Grypho fuit, rex a matre haecenus constituitur, ut nomen regis penes filium, ius autem omnis imperij penes matrem esset. Sed Alexander occupato Syriae regno, tumens ex successu rerum, spernere iam etiam ipsum Ptolemeum, a quo fuerat in regno ornatus, superba insolentia coepit. Itaque Ptolemeus reconciliata sororis gratia, destrueret Alexandri regnum, quod odio Demetrii uiribus suis acquisierat, summis operibus instituit. Mittit ergo in Graeciam Grypho auxilia, et filiam Gryphimam Grypho nupturam, ut populos in auxilium nepotis, non societate tantum belli, uerum etiam affinitate sua sollicitaret. Nec res frustra fuit. Nam cum omnes Gryphum instructum Aegyptiis uiribus uiderent, paulatim ab Alexandro defecere coepere. Fit deinde inter eos praedium, quo uictus Alexander, Antiochiam profugit: ibi inops pecuniae,

cum stipendia militibus deessent, in templo Iouis solidum ex auro uictoriae signum tolli iubet, facilius iocis sacrilegium circumscribens: Nam uictoriam commodatam sibi à Ioue esse dicebat. Interfectis deinde diebus, cum ipsius Iouis aureum simulacrum insuuii ponderis tacite euelli iussisset, deprehensusque in sacrilegio, concursu multitudinis in fugam esset uersus, magna ui tempestatis oppressus ac desertus à suis, à latronibus capitur, perductusque ad Gryphum, interficitur. Gryphus porro recuperato patrio regno, externisque periculis liberatus, insidiis matris appetitur. Quae cum cupiditate dominationis prodito marito Demetrio, & altero filio interfecto, huius quoque uictoria inferiori dignitatem suam factam doleret, uenienti ab exercitatione ueneni poculum obtulit. Sed Gryphus praedictis ante iam insidiis, ueluti pietate cum matre certaret, bibere ipsam iubet; abneunti instat. Postremum prolato indice eam arguit, solam defensionem sceleris superesse affirmans, si bibat, quod filio obtulit. Sic uicta regina scelere in se uerso, ueneno, quod alij parauerat, extinguitur. Parta igitur regni securitate, Gryphus octo annis quietem & ipse habuit, & regno suo praestitit. Natus deinde illi est annulus regni, frater ipsius Cyricoenus, eadem matre genitus, sed ex Antiocho patre susceptus: quem cum ueneno tollerare uoluisset, ut maturius cum eodem armis de regno contenderet, excitauit. Inter has regni Syriae parricidiales discordias, moritur rex Aegypti Ptolemæus, regno Aegypti uxori & alteri filio, quem illa legisset, relicto, uidelicet quasi quietior Aegypti status, quam Syriae regnum esset, quum mater altero ex filiis electo, alterum hostem esset habitura. Igitur cum prouideret in minorem filium esset, à populo compellitur maiorem eligere: cui prius quam regnum daret,

uxorem

uxorem ademit, compulsusque repudiare carissimam sibi sororem Cleopatram, minorem sororem Seleucen ducere iubet, non materno inter filias iudicio; cum alteri maritum eriperet, alteri daret. Cleopatra uero non tam à uiro repudiata, quam à matre diuortio uiri dimissa Cyricoeno in Syria nubuit, eiq; ne nudum nomen uxoris afferret, exercitum Cypro sollicitatum, uelut dotalem, ad maritum deducit. Par igitur uiribus iam factus Cyricoenus, praelium committit, ac uictus in fugam conuertitur, Antiochiamque uenit. Tunc Antiochiam Gryphus, in qua erat Cyricoeni uxor Cleopatra, obsidere coepit: qua capta Gryphina uxor Gryphi nihil antiquius quam sororem Cleopatram requiri iussit, non ut captiuae opem ferret, sed ne effugere captiuitatis mala posset, quae sui emulatione in hoc potissimum regnum inuaserit, hostique sororis nubendo hostem se eius effecerit. Tum peregrinos exercitus in certamina fratrum adductos, tum repudiatam à fratre & contra matris uoluntatem extra Aegyptum nuptam accusat. Contra Gryphus orare, ne tam foedum facinus facere cogatur, à nullo unquam maiorum suorum inter tot domestica, tot externa bella post * ui- * uictum hoc aetoriam in foeminas seuitum, quas sexus ipse & periculis stem bellorum, & seuitiae uictorum eximat: in hac uero praeter commune bellantium * nefas, accedere necessitudinem san- * fas, guinis: Quippe ipsius quae tam cruentè sauiat, sororem equidem germanam esse, suam uero consobrinam: liberorum deinde communium mater teram. His tot necessitatibus sanguinis adicit superstitionem templi, quò abdita profugerit, tantòq; religiosus colendos deos sibi, quò magis his propitiis ac fauentibus uicisset: tum neq; occisa illa, se uirium quicquam Cyricoeno dempturum, nec seruaturum reddita. Sed quanto Gryphus abnuuit, tantò soror muliebri per-

timacia accenditur, rata non misericordiae haec uerba, sed amoris esse. Itaque uocatis ipsa militibus, mittit qui sororem confoderent. Qui ui in templum intrauerunt, cum euellere eam non possent, manus amplexantes de e simulacrum praeciderunt. Tunc Cleopatra execratione parricidarum mandata uiolatis numinibus, in uisionem sui decidit. Nec multo post repetita praelij congressione, uictor Cyricenus uxorem Gryphi Gryphimam, quae paulo ante sororem interfecerat, capit, eiusque supplicio uxoris manibus parentauit. At in Aegypto Cleopatra cum grauaretur socioregni, filio Ptolemaeo, populum in eum incitat, abductaque ei Seleuce uxore, eo indignius, quod ex Seleuce iam duos filios habebat, exultare cogit. Accersito minori filio Alexandro, et rege in locum fratris constituto: nec filium regno expulisse contenta, bello Cypri exulantem persequitur, unde puiso, interfecit ducem exercitus sui, quod uiuum eum e manibus * dimississet: quanquam Ptolemaeus uerecundia materni belli, non uiribus minor ab insula recessisset. Igitur Alexander territus hac matris crudelitate, et ipse eam reliquit, PERICVLOSO REGNO SECVRAM AC TVTAM VITAM ANTEPONENS. Cleopatra uero timens ne maior filius Ptolemaeus ab Cyriceno ad recuperandam Aegyptum auxiliis iuuaretur, ingentia Grypho auxilia, et Seleucem uxorem nupturam hosti prioris mariti, mittit, Alexandrumque filium per legatos in regnum reuocat: cui cum occultis insidiis exitium machinaretur, occupata ab eodem interficitur, spiritumque non fato, sed parricidio dedit: Digna prorsus hac mortis infamia, quae etiam matrem thoro expulit, et duas filias uiduas alterno fratrum matrimonio fecit: et filio alteri in exilium acto, bellum intulit; alteri erepto regno exitium per

* emississet:

per insidias machinata est. Sed nec Alexandro caedes tam nefanda inulta fuit. Nam ubi primum compertum est, per scelus filij matrem interfectam, concursu populi in exilium agitur, reuocatoque Ptolemaeo regnum redditur, qui neque cum matre bellum gerere uoluisset, nec a fratre armis repetere, quod prior possedisset. Dum haec aguntur, frater eius ex pellice susceptus, cui pater Cyrenarum regnum testamentamento reliquerat, haerede populo Romano instituto, decessit. Iam enim fortuna Romana porrigere se ad Orientalia regna (non contenta Italiae terminis) coeperat. Itaque et ea pars Libyae prouincia facta est: postea Creta, Ciliaciaque piratico bello perdomite, in formam prouinciae rediguntur. Quo facto, et Syriae et Aegypti regna * uicinitate Romana arctata: et quae incrementa de finitimis bellis quaerere solebant, adempto uagandi arbitrio, uires suas in perniciem suam conuerterunt: adeo, ut assiduis praелиis consumpti, in contemptum finitimorum uenerint, praedaeque Arabum, genti imbelli antea fuerint. Quorum rex Hierotimus, fiducia sexcentorum filiorum, quos ex pellicibus susceperat, diuisis exercitibus nunc Aegyptum, nunc Syriam infestabat, magnamque nomen Arabum, uiribus finitimorum exanguibus, fecerat.

* cum unitate

Sexceti filij Hierotimi regis.

IVSTINI LIBER XL.

MVTVIS fratrum odiis, et mox filiorum inimicitis parentum succedentibus, cum inexpiabili bello et reges, et regnum Syriae consumptum esset, ad externa populus auxilia concurrat, peregrinosque sibi reges circumspicere coepit. Itaque cum pars Mithridae

tum Ponticum, pars Ptolemæum ab Aegypto arcessendam
 * accideretq; cenferet, * occurreretque quod Mithridates implicitus bello
 Romano esset, Ptolemæus quoque hostis Syriæ semper fuis-
 set, omnes in Tigrane regem Armeniæ consenserunt, in-
 structum præter domesticis vires, Parthica societate &
 Mithridatis affinitate. Igitur accitus in regnum Syriæ, per
 xviii. annos tranquillissimo regno potitus est, neque be-
 lo alium laceßere, neque laceßitus inferre alij bellum neceß-
 se habuit. Sed sicut ab hostibus tuta Syria fuit, ita terramo-
 tu uisitata est, quo centum septuaginta hominum millia, &
 multæ urbes perierunt. Quod prodigium mutationem
 rerum portendere aruspices responderunt. Igitur Tigrane
 à Lucullo uicto, rex Syriæ Antiochus, Cyricœni filius, ab
 eodem Lucullo appellatur. Sed quod Lucullus dederat,
 postea ademît Pompeius, qui poscenti regnum respondit,
 ne uolenti quidem Syriæ, nedum recusanti daturum se re-
 gem, qui xviii. annos, quibus Tigranes Syriam tenuit,
 in angulo Ciliciæ latuerit: uicto autem eodem Tigrane à Ro-
 manis, alieni operis præmia postulet. Igitur ut habenti re-
 gnum non ademerit, ita quò cesserit Tigrani, non daturum,
 quod ueri nesciat, ne rursus Syriam Iudeorum & Arabum
 atrociniis infestam reddat. Atque ita Syriam in prouincia
 formam redigit, paulatimque Oriens Romanorum, discor-
 dia consanguineorum regum, factus est.

Terræmotus
 in Syria ma-
 ximus.

An. ab urb.
 cond. DCC
 XCIX. Con-
 sulibus Tul-
 lio Cicero-
 ne, & C. An-
 ton. Orofius.

IVSTINI LI- BER XL.

Parthi exu-
 les. **P**ARTHI, penes quos, uelut diuisione orbis cum
 Romanis facta, nunc Orientis imperium est, Scythæ-
 rum exules fuerunt. Hoc etiam ipsorum uocabulo mani-
 festatur:

festatur: Nam Scythico sermone Parthi exules dicuntur.
 Hi & Assyriorum & Medorum temporibus, & inter
 Orientales populos obscurissimi fuere. Postea quoque cum
 imperium Orientis à Medis ad Persas translatum est, ueluti
 uulgus sine nomine, præda uictorum fuere. Postremo Ma-
 cedonibus triumphato Oriente seruiuerunt, ut cuius mi-
 rum uideatur, ad tantam eos felicitatem per uirtutem pro-
 uectos, ut imperent gentibus, sub quarum imperio ueluti
 seruire uulgus fuere. À Romanis quoque trinis bellis per
 maximos duces florentissimis temporibus laceßiti, soli ex
 omnibus gentibus non solum pares, uerumetiam uictores
 fuere. Quamquam plus gloriæ sit, inter Assyria & Me-
 dica, Persicæque memorata olim regna, & opulentissimum
 mille urbium Bactrianum imperium emergere potuisse,
 quam longinqua bella uicisse. Præterea cum grauius Scy-
 thicis, & uicinalibus bellis assiduè uexati, uariisque peri-
 culorum certaminibus urgerentur, ij domesticis seditionibus
 Scythia pulsî, solitudines inter Hyrcaniam, & Dacas, &
 Areos, & Spartanos, & Maianos furtim occupauere fines.
 Deinde non intercedentibus primò finitimis, postea etiam
 prohibentibus, in tantum protulere, ut non immensa tan-
 tum iam, ac profunda camporû, uerumetiam prærupta col-
 lium, motiumque ardua occupauerint. Ex quo fit, ut Par-
 thia pleraque finium aut æstus, aut frigoris magnitudo
 possideat, quippe cum montes nix, & campos æstus in-
 festet. Administratio gentis post defectionem Macedonici
 imperij, sub regibus fuit. Proximus maiestati regum, po-
 pulorum ordo est: ex hoc duces in bello, ex hoc rectores
 in pace habentur. Sermo his inter Scythicum Mediæ-
 que medius, ex utroque mixtus: nestis olim sui moris: postea-
 quam accessere opes, ut Medis perlucida, ac fluida: ar-
 morum

morum patrius ac Scythius mos: exercitum non ut alienos liberorum, sed maiorem partem seruatorum habent. Quorum uulgius, nulli manumittendi potestate permisso, ac per hoc omnibus seruis nascentibus, in dies crescit. hos pari cura ac liberos suos habent, & equitare & sagittare magna industria docent. Locupletissimus ut quisque est, ita plures in bello equites regi suo prebet. Denique Antiochus bellum Parthis inferenti, cum quinquaginta millia equitum occurrerent, soli *cccccl. liberi fuere. Cominus in acie preliari nesciunt, obsessasque expugnare urbes. Pugnant autem procurrentibus equis, aut terga datibus: sepe etiam fugam simulant, ut incautiores aduersus uulnera insequentes habeant. Signum his in prelio non tuba, sed tympano datur, nec pugnare diu possunt. Ceterum intolerandi forent, si quantus his impetus est, uis tanta & perseverantia esset. Plerumque in ipso ardore certaminis prelia deserunt, ac paulo post pugnam ex fuga repetunt, & cum maxime uicisse te putet, tunc tibi discrimen subeundum sit. Munimentum ipsis equisque, lorica plumatae sunt, que utrunque toto corpore tegunt. Auris argentique nullus nisi in armis usus. Vxores dulcedine uariae libidinis singuli plures habent: nec ulla delicta adulteris grauius uindicant. Quam ob rem feminis non conuiuia tantum uirorum, uerum etiam conspectum interdicitur. Carne non nisi uenatibus quaesita uescuntur. Equis omni tempore uectantur: illis bella, illis conuiuia, illis publica ac priuata officia obeunt: super illos ire, consistere, mercari, colloqui. Hoc denique discrimen inter seruos liberosque esse, quod serui pedibus, liberi non nisi equis incedunt. Sepultura uulgo aut auium, aut canum lanatus est: Nuda demum ossa terra obruuntur. In superstitionibus ad

curam

curam deorum praecipua omnibus ueneratio est. Ingenia genti tumida, seditiosa, fraudulenta, procacia. Quippe uolentiam uiris, mansuetudinem mulieribus assignant: semper aut in externos, aut in domesticos motus inquieti, natura taciti: ad faciendum, quam ad dicendum promptiores: proinde secunda, aduersaque silentio tegunt. Principibus metu, non pudore parent: In libidinem proiecti, in cibum parcifides dictis promissis que nulla, nisi quatenus expedit. Post mortem Alexandri Magni, cum inter successores eius Orientis regna diuiderentur, nullo Macedonum dignante Parthorum imperium, Satagenori externo socio traditur. Hi postea seductis Macedonibus, in bellum civile cum ceteris superioris Asiae populis Eumenem sequuti sunt, quo uisito, ad Antigonom transiere. Post hunc a Nicanore Seleuco, ac mox ab Antiocho & successoribus eius possessi: a cuius pronepote Seleuco primum defecere. Primo Punico bello L. Manilio Pisonem, Attilio Regulo consulibus, huius defectionis impunitatem illis duorum fratrum regnum, Seleuci & Antiochi discordia dedit: qui dum sibi inuicem eripere regnum uolunt, persequi defectores omiserunt. Eodem tempore etiam Theodotus mille urbium Bactrianorum praefectus, defecit, regemque se appellari iussit: quod exemplum sequuti totius Orientis populi a Macedonibus defecere. Erat eo tempore Arsaces uir, sicut incertae originis, ita uirtutis experte. Hic solitus latrocinis & rapto uiuere, accepta opinione Seleucum a Gallis in Asia uictum, solutus regis metu, cum praedonum manu Parthos ingressus, praefectum eorum Andragoram oppressit, sublatoque eo, imperium gentis inuasit. Non magno deinde post tempore, Hyrcanorum quoque regnum occupauit, atque ita duarum ciuitatum imperio praeditus, grandem exercitum parat

parat, metu Seleuci & Theodoti Bactrianorum regis. Sed cito morte Theodoti, metu liberatur, cum filio eius, & ipso Theodoto foedus ac pacem fecit: nec multo post cum Seleuco rege ad defectores persequendos ueniente, congressus, uictor fuit: quem diem Parthi exinde solemnem, uelut initium libertatis, obseruant. Reuocato deinde Seleuco, nouis motibus in Asiam dato laxamento, regnum Parthicum format, militem legit, castella munit, ciuitates firmat, urbem quoque nomine * Claram, in monte Thaborreno condit: Cuius loci ea conditio est, ut neque munitius quicquam esse, neque amoenius possit. Ita enim & praeruptis rupibus undique cingitur, ut tutela loci nullis defensoribus egeat, & soli circumiacentis tanta ubertas est, ut propriis opibus expleatur. Iam fontium ac sylvarum ea copia est, ut & aquarum abundantia erigetur, & uentationum uoluptatibus exornetur. Sic Arsaces quaestio simul, constitutoq; regno, non minus memorabilis Parthis, quam Persis Cyrus, Macedonibus Alexander, Romanis Romulus, matura senectute decedit. Cuius memoriae hunc honorem Parthi tribuerunt, ut omnes exinde reges suos Arsaces nomine nuncupent. Huius filius & successor regni, Arsaces & ipse nomine, aduersus Antiochum Seleuci filium, centum millibus peditum, & x. millibus equitum instructus, mira uirtute pugnauit: ad postremum in societatem eius assumptus est. Tertius Parthis rex, Pampacius fuit, sed & ipse Arsaces dictus: nam (sicut supra dictum est) omnes reges suos hoc nomine, sicuti Romani Caesares, Augustosque, cognominauerunt. His actis in regno xli. annis decessit, relictis duobus filiis, Mithridate & Pharnace: quorum maior Pharnaces more gentis, heres regni, Mardos ualidam gentem bello domuit, nec multo post decessit.

*Daram,

Arsaces, reges Parthorum.

decessit, multis filiis relictis: quibus praeteritis, fratri potissimum Mithridati, insignis uirtutis uiro, reliquit imperium, plus regno quam patrio deberi nomini ratus, potiusque patrie, quam liberis consulendum. Eodem ferme tempore, sicuti in Parthis Mithridates, ita in Bactris Eucratides, magni uterque uiri regna ineunt. Sed Parthorum fortuna felicior, ad summum hoc duce imperij fastigium eos perduxit. Bactriani autem per uaria bella iactati, non regnum tantum, uerum etiam libertatem amiserunt: siquidem Sogdianorum & Dranganitanorum, Indorumque bellis fatigati, ad postremum ab inualidioribus Parthis, uelut exangues, oppressi sunt. Multa tamen Eucratides bella, magna uirtute gessit: quibus attritus, cum obsidionem Demetrii regis Indorum pateretur, cum ccc. * militibus l. x. millia hostium astiduis eruptionibus uicit. Quinto itaque mense liberatus, Indiam in potestatem redegit. Vnde cum se reciperet, a filio Nulla fides quem socium regni fecerat, in itinere interficitur: qui non dissimulato parricidio, uelut hostem, non patrem interfecisset, & per sanguinem eius currum egit, & corpus abiici impultum iussit. Dum haec apud Bactros geruntur, interim inter Parthos & Medos bellum oritur: cum uarius utriusque populi casus fuisset, ad postremum uictoria penes Parthos fuit. His uiribus auctus Mithridates, Mediae Bachasum in regno praeponebat, ipse in Hyrcaniam proficiscitur. Vnde reuersus, bellum cum Elimeorum rege gessit: quo uicto hanc quoque gentem regno adiecit. imperiumque Parthorum a monte Caucaaso, multis populis in ditionem redactis, usq; ad flumen Euphratem protulit. Atque ita aduersa uale tudine arreptus, non minor Arsace proauo gloriosa senectute decessit.

*millibus

regni sociis, omnibusq; potestas Impatiens confortis erit. Luter canus.

IUSTINI LI- BER XLII.

POST necem Mithridatis, Parthorum regis, Phra-
bartes filius eius rex constituitur: qui cum inferre
bellum, in ultionem tentati ab Antiocho Parthici regni
Syriae statuisset, Scytharum motibus ad sua defendenda
reuocatur. Namque Scythæ in auxilium Parthorum ad-
uersus Antiochum, Syriae regem, mercede sollicitati, quum
confecto iam bello supercruenissent, in calumnia tardius la-
ti auxilij mercede fraudarentur, dolentes tantum iis iu-
ris frustra mensum, quum uel stipendium pro uexatione,
uel alium hostem dari sibi poscerent, superbo responso
offensi, fines Parthorum uastare cœperunt. Igitur Phra-
bartes cum aduersus Scythas proficisceretur, ad tutelam
regni reliquit Hymerum quendam, pueritiæ sibi flore con-
ciliatum, qui tyrannica crudelitate oblitus, et uite præ-
teritæ, et uicarij officij, Babylonios, multasque alias ciui-
tates importunè uexauit. Ipse autem Phrabartes exerci-
tum Græcorum, quem bello Antiochi captum crudeliter
superbeque tractauerat, in bellum secum ducit: immemor
prorsus, quod hostiles eorum animos nec captiuitas mi-
nuerat, et insuper iniuriarum indignitas exacerbauerat.
Itaque cum inclinatam Parthorum aciem uidissent, arma
ad hostes transtulerunt, et diu cupitam captiuitatis ul-
tionem exercitus Parthici, et ipsius Phrabartis regi
cruenta cæde exequuti sunt. In huius locum Arthabanus
patruus eius, rex substituitur: Scythæ autem contenti uic-
toria, populata Parthia, in patriam reuertuntur. Sed
Arthabanus bello Colchataris illato, in brachio uulnera-
tus, statim decedit. Huic Mithridates filius succedit, cui

res

res gestæ Magnum cognomen dedere. Quippe claritatem
parentum, emulatione uirtutis accensus, animi magnitu-
dine supergreditur. Multa igitur bella cum finitimis ma-
gna uirtute gessit, multosque populos Parthico regno
addidit. Sed et cum Scythis prosperè aliquoties dimicauit,
ultorque iniuriæ parentum fuit. ad postremum Artoadisti,
Armeniorum regi, bellum intulit. Sed quoniam ad Arme-
niam transitum facimus, origo eius paulò altius repetenda
est. Neque enim silentio præteriri tantum regnum fas
est, quum fines eius post Parthiam omnium regionum ma-
gnitudinem superent. Siquidem Armenia à Cappadocia
usque undecies centena millia ad mare Caspium patet, sed
in latitudinem millia passuum septingenta porrigitur. Con-
dita est autem ab Armenio, Iasonis Thessali comite: quem
cum perditum propter insignem periculosamque regno
suo uirtutem Pelias rex cuperet, denuntiata militiæ, in
Colchos eum abire iubet, pellèmque arietis memorabilem
gentibus reportare, sperans interitum uiri, aut ex periculo
tam longe nauigationis, aut ex bello tam profunde barba-
riæ. Igitur Iason diuulgata opinione tam gloriose expedi-
tionis, cum ad eum certatim principes iuuentutis totius
ferme orbis concurrerent, exercitum fortissimorum ui-
rorum, qui Argonautæ cognominati sunt, comparauit. Quem
quum magnis rebus gestis incolumem reduxisset,
rursus à Pelia filiis Thessalia pulsus, magna uicini cum in-
genti multitudine, quæ ad famam uirtutis eius ex omni-
bus gentibus quotidie confluebat, comite Medea uxore,
quam repudiatam miseratione exilij rursus receperat,
et Medeo priuigno ab Aegæo rege Atheniensium ge-
nito, Colchos repetiuit, focerumque etiam regno pul-
sum restituit. Magna deinde bella cum finitimis gessit,

capt

Armenia
descriptioVellus au-
reum.

Argonautæ.

captisq;que ciuitates partim regno soceri, ab abolendam superioris militiæ iniuriam, qua & filiam eius Medeam abduxerat, & filium Aetæ Aegialum interfecerat, adiunxit partim populis quos secum adduxerat, assignauit. Primum humanorum post Herculem & Liberum, qui reges Orientis fuisse traduntur, eam coeli plagam domuisse dicitur. Populis quibusdam Phrygium & Ansisstratum aurigæ Castoris & Pollucis duces assignauit: cum Albanis pro-
 dus percussit, qui Herculem ex Italia ab Albano monte, cum Geryone extincto, armenta eius per Italiam ducere secuti dicuntur, quiq; memores Italicæ originis, exercitum Cn. Pompeij bello Mithridatico fratres saluauere. Inque Iasoni totus ferme Oriens, ut conditori diuinos honores, templaque constituit, quæ Parmenion, dux Alexandri Magni, post multos annos dirui iussit, ne cuiusquam nomen in Oriente uenerabilius quàm Alexandri esset. Post mortem

Medi unde dicti.

* omne postea

Loco nome est Elögen- sine.

Tigris à celeritate incipit vocari: ita enim Medii sagittam appellant.

Plin. lib. 6.

* Hirodes à Plut. appellatur.

Iasonis, Medus æmulus uirtutis eius, in honorem matris Medæ, Medeam urbem condidit, regnumque ex nomine suo Medorum constituit, sub cuius maiestate * Orientis postea imperium fuit. Albanis uicinæ Amazones sum-
 quarum reginam Thalestrem concubitum Alexandri potuisse, nulli autores prodidere. Armenius quoque & Thessalus, unus de numero ducum Iasonis, recollecta uirtutudine, quæ amisso Iasone rege passim uagabatur, Armeniam condidit, à cuius montibus Tigris fluiuius modicis pro-
 mo incrementis nascitur: interiecto deinde aliquanto spatio, sub terras mergitur, atque ita post x x v. millium passuum grande iam flumen in regione Sophone emergit, à
 * Hirodes à Plut. appellatur. à senatu Parthico regno pellitur. Frater eius * Hirodes cum

cum regnum uacans occupasset, Babyloniam, quò Mithridates confugerat, diu obsidet, & fame coactos in deditioem oppidanos compellit. Mithridates autem fiducia cognationis ultro se in potestatem Horodis tradit. Sed Horodes plus hostem, quàm fratrem cogitans, in conspectu suo trucidari eum iussit: & post hæc, bella cum Romanis gessit, Crassumque imperatorem cum filio, & omni exercitu Romano de-
 leuit. Huius filius Pacorus missus ad persequendas Romani belli reliquias, magnis rebus in Syria gestis, in Parthiam patri suspectus reuocatur, quo absente, exercitus Parthorum relictus in Syria, à Cassio Questore Crassi cum omnibus ducibus trucidatur. His itaque gestis, non magno post tempore Romanis inter Casarem Pompeiumque ciuile bellum oritur, in quo Parthi Pompeianarum partium fuere, & propter amicitiam cum Pompeio bello Mithridatico iunctam, & propter Crassi necem, cuius filium in partibus Casaris esse audierant, quem ultorem patris uictore Casare futurum non dubitabant. Itaq; uictis partibus Pompeianis & Cassio & Bruto, auxilia aduersus Augustum & Antonium miserunt: & post belli finem rursum Pacoro duce, cum Labieno in Italia societate, Syriam & Asiam uastauere: castraq; Ventidij, qui post Cassium absente Pacoro exercitum Parthicum fuderat, magna mole aggrediuntur: sed ille simulato timore, diu se continuit, & insultare Parthos aliquantisper passus est: Ad postremum insecuros letosque partem legionum emisit, quarum impetu fusi Parthi, in diuersa abiere. Pacorus autem cum fugientes suos abduxisset secum legiones Romanas putaret, castra Ventidij, ueluti sine defensoribus, aggreditur. Tunc Ventidius reliqua parte legionum emissa, uniuersam Parthorum manum cum rege ipso Pacoro interfecit: nec ullo bello Parthi unquam maius uulnus acceperunt. Hæc

cum nuntiata in Parthia essent, Horodes pater Pacori, qui paulò ante uasatam Syriam, occupatam Asiam, à Parthis audierat, uictoremque Pacorum Romanorum gloriabatur, repente filij morte, & exercitus clade audita, ex dolore ad furorē uertitur. Multis diebus non alloqui quēquam, non cibum sumere, non uocem mittere, ita ut mutus factus uideretur. Post multos deinde dies, ubi dolor uocem laxauerat, nihil aliud quàm Pacorum uocabat: Pacorus illi uideri, Pacorus audiri uidebatur: cum illo loqui, cum illo consistere: interdum quasi amissum flebiliter dolebat. Post longum deinde luctum, alia sollicitudo miserandum senem inuadit, quem ex numero x x x. filiorum in locum Pacori regem constituat. Multa pellices, ex quibus generata tanta iuuentus erat, pro suis quęque sollicitę, animum senis obfidebant. Sed fatum Parthię fecit, in qua iam quasi solenne est reges parricidas haberi, ut scelerrimus omnium, & ipse Phrahartes nomine, Rex statucretur. Itaque statim quasi nollet mori naturaliter, patrem interfecit, fratres quoque x x x. trucidat, sed nec in filiis cessant parricidia. Nam cum infestos sibi optimates propter asidua scelera

*nec esset qui nominatim rex posset creari, ad id uideret, *nec esset qui nominatim rex posset creari, ad id tum filium interfici iubet. Huic Antonius propter auxilium aduersus se, & Casarem latum, bellum cum sedecim ualde dissimilis legionibus intulit: sed grauitur multis pręllis uexatus, à Parthia refugit: qua uictoria insolentior Phrahartes redditus, cum multa crudeliter consuleret, in exilium à populo suo pellitur. Itaque cum magno tempore finitimas ciuitates, & ad postremum Scythas precibus fatigaret, Scytharum maximo auxilio in regnum restituitur. Hoc absente, regem Parthi Tyridatem quendam constituerant: qui audito Scytharum aduentu, magna amicorum manu ad

Cesa

Casarem, in Hispaniam bellum tunc temporis gerentem, profugit, obsidem Casari minimum filium Phrahartis ferens, quem negligentius custoditum rapuerat. Quo cognito Phrahartes legatos statim ad Casarem mittit, seruum suum Tyridatem, & filium remitti sibi postulat. Casar & legatione Phrahartis audita, & Tyridatis postulatis cognitis (nam & ipse restitui in regnum desiderabat, iuris Romanorum futuram Parthiam affirmans, si eius regnum muneri eorum fuisset) neque Tyridatem dediturum se Parthis dixit, neque aduersus Parthos Tyridati auxilia daturum: Ne tamen à Casare nihil per omnia obtentum uideretur, Phraharti filium sine pretio remisit, & Tyridati quoad manere apud Romanos uellet, opulentum sumpsum præberi iussit. Post hæc finito Hispano bello, cum in Syriam ad componendum Orientis statum peruenisset, metum Phraharti iniunxit, ne bellum Parthię uellet inferre. Itaque tota Parthia captiui ex Casiano, siue Antonij exercitu recollecti, signaque cum his militaria Augusto remissa. Sed & filij nepotesque Phrahartis obsides Augusto dati: plūsque Casar magnitudine nominis sui fecit, quàm armis alius impetrator facere potuisset.

IVSTINI LIBER XLIII.

PARTHICIS, Orientalibusque, ac totius propemodum orbis rebus expeditis, ad initia Romanę urbis Trogus, uelut post longam peregrinationem domum reuertitur: ingrati ciuis officium existimans, si cum omnium gentium res gestas illustrauerit, de sola tantum patria taceat. Breuiter igitur initia Romani imperij perstringit

Ideo arariū
Romæ vole-
bant esse in
templo Sa-
turni.

Faunus in
Arcadia tē-
pla Lyceus
habet.

Quid.

Fatua.

stringit, ut nec modum propositi operis excedat, nec ulique originem urbis, quæ est caput totius orbis, silentio prætermittat. Italiæ cultores primi Aborigines fuere: quorum rex Saturnus tanta iustitiæ fuisse dicitur, ut neque seruerit sub illo quisquam, neque quicquam priuata rei habuerit: sed omnia communia & indiuisa omnibus fuerint, ueluti unum cunctis patrimonium esset. Ob cuius exempli memoriam cautum est, ut Saturnalibus ex æquato omnium iure, passim in conuiuibus serui cum dominis recumbant. Itaque Italia regi nomine, Saturnia, appellata est: & mons quem inhabitabat, Saturnus: in quo nunc ueluti à Ioue, pulso sedibus suis Saturno, Capitolium est. Post hunc tertio loco regnasse Faunum ferunt, sub quo Euander ab Arcadiæ urbe Pallanteo, in Italiam cum mediocri turba popularium uenit, cui Faunus & agros & montem, quem ille postea Palatinum appellauit, benignè assignauit. In huius radicibus templum Lyco, quem Greci Pana, Romani Lupecum appellant, constituit ipsum dei simulacrum nudum caprina pelle amictum est, quo habitu nunc Romæ Lupercalibus decurritur. Faunus fuit uxor nomine Fatua, quæ assidue diuino spiritu impleta, uelut per furorem futura præmonebat. Vnde adhuc quibus spirari solent, fatuari dicuntur. Ex filia Fauni & Hercule, qui eodem tempore extincto Geryone, armenta uictoria præmia per Italiam ducebat, stupro conceptus Latinus, procreatur. Quo tenente regnum Aeneas ab Illo, Troia à Grecis expugnata, in Italiam uenit: statimque prælio exceptus, cum in aciem exercitum eduxisset, & ad colloquium uocatus tantam admirationem sui Latino præbuit, ut in societatem regni reciperetur: & Lavinia in matrimonium data, ei gener ascisceretur. Post hæc commune utriusque bellum aduersus Turnum Rutilorum regem, propter fraudatas Lavinia

nuptias fuit, in quo & Turnus & Latinus interierunt. Igitur cum Aeneas iure uictoriæ utroque populo potiretur, urbem ex nomine uxoris Lavinia condidit. Bellum deinde Lavinium aduersus Mezentium, regem Hetruscorum, gessit: in quo cum ipse occidisset, in locum eius Ascanius filius successit: qui Lavinio relicto, Longam Albam condidit, quæ trecentis annis caput regni fuit. Post multos deinde urbis huius reges, ad postremum Numitor & Amulius regno potiti sunt. Sed Amulius cum ætate potiore Numitorem oppressisset, filiam eius Rheam in perpetuam uirginitatem, ne quis uindex regni sexus uirilis ex genere Numitoris oriretur, * demer- * demisit: addita iniuriæ speciem honoris, ut non damnata, sed sacerdos electa uideretur. Igitur clausa in luco Marti sacro, duos pueros incertum stupro, an ex Marte conceptos, enixa est. Quo cognito, Amulius multiplicato metu prouentu duorum, pueros exponi iubet, & puellam uinculis onerat, ex quorum iniuria decessit. Sed Fortuna origini Romanæ prospiciens, pueros lupæ alendos obtulit, quæ amissis catulis, distenta ubera exmanire cupiens, nutricem se infantibus præbuit. quum sæpius ad paruulos ueluti ad catulos reuerteretur, rem Faustulus pastor animaduertit, subtractosque feræ inter greges pecorum agresti uita nutriuit. Martios pueros fuisse, siue quòd in loco Martis enixi sunt, siue quòd à lupa, quæ in tutela Martis est, nutriti, uelut manifestis argumentis creditum est. Nomina pueris, alteri Remo, alteri Romulo fuere. Adulti inter pastores de uirtute quotidiana certamina & uires & pernicitatem auxere. Igitur cum latrones à rapina pecorum industriè frequenterque summouerent, Remus ab iisdem latronibus captus, & uelut ipse esset, quod in aliis prohibebat, regi offertur: criamini datur, quasi greges Numitoris infestare solitus esset.

Quia deus,
autor culpæ
honestior e-
rat. Li.

Romā quis
extuuxerit,
variē scribūt
autores. Vi-
de Solinum.

Sceptra.

Tunc à rege in ultionem Numitori traditur. Sed Numitor adolescentia iuuenis permotus, & in suspicionem expositi nepotis adductus, cum cum nunc lineamentorum filia similitudo, nunc ætas expositionis temporibus congruens, anxium teneret, repente Faustus cum Romulo superuenit, à quo origine cognita pucrorum, facta conspiratione, & adolescentes in ultionem maternelis necis, & Numitor in vindictam erepti regni armantur. Occiso Amulio, regnum Numitori restituitur, & ibi urbs Romana ab adolescentibus conditur. Tunc & senatus centum seniorum, qui patres dicti sunt, constituitur: tunc & vicinis connubia pastorum dedignatibus, uirgines Sabine rapiuntur, finitimisque populis armis subiectis, primum Italia, mox orbis imperium questum. Per ea adhuc tempora reges HASTAS PRO DIADEMATE HABEBANT, quas Greci κράτα dixere. Nam & ab origine rerum pro diis immortalibus ueteres hastas coluere: ob cuius religionis memoriam, aduadorum simulacris haste adduntur. Temporibus Tarquiniorum regis, ex Asia Phocensium iuuentus, ostio Tyberis inuenta, amicitiam cum Romanis iunxit: unde in ultimos Gallie sinuibus profecta, Massiliam inter Ligures, & feras gentes Gallorum condidit, magnasque res, siue dum armis se aduersus Gallicam feritatem tuentur, siue dum ultro lacefferunt, à quibus fuerant antè lacefferunt, gesserunt. Nanque Phocenses ex ignauitate ac macie terre coacti, studiosius mare quam terras exercuerunt, piscando, mercando: plerumque etiam latrocinio maris (quod illis temporibus gloria habebatur) uitam tolerabant. Itaque in ultimam Oceani oram procedere ausi, in sinum Gallicum ostio Rhodani amnis deuenerunt. Cuius loci amoenitate capti, reuersi domum, referentes que uiderant, plures sollicitauerunt. Duces classium

rius & Peranus fuere. Itaque ad regem Segoregiorum, Senanum nomine, in cuius finibus urbem condere gestiebant, amicitiam petentes conueniunt. Fortè eo die rex occupatus in apparatu nuptiarum Gypsis filie erat, quam more gentis electo inter epulas genero, nuptum tradere illi parabat. Itaque cum ad nuptias inuitati omnes * processissent, * proci esset, rogantur & Greci hospites ad conuiuium. Introducta demum uirgo, cum iuberetur à patre aquam porrigere ei quem uirum eligeret, tunc omnis omnibus ad Græcos conuersa, aquam Perano porrigit: qui factus ex hospite gener, locum condende urbis à focero accepit. Condita igitur Massilia est prope ostia Rhodani amnis, in remoto sinu, ueluti in angulo maris. Sed Ligures incrementis urbis inuidentes, Græcos assiduis bellis fatigabant. Qui pericula propulsando intantum enituerunt, ut uicinis hostibus in * Capertinis * captiuis agris multas colonias constituerent. Ab his igitur Galli & usum uitæ cultioris, deposita & mansuetata barbaria, & agrorum cultus, & urbes moenibus cingere didicerunt. Tunc & legibus, non armis uiuere: tunc & uitam putare, tunc oliuam serere consueuerunt. Adeoque magnus & hominibus & rebus impositus est nitor, ut non Græcia in Galliam emigrasse, sed Gallia in Græciam translata uideretur. Mortuo rege Senato, Segoregiorum, à quo locus acceptus condende urbis fuerat, cum regno filius eius successisset Commanus, affirmante regulo quodam, quandoque Massiliam exitio finitimis populis futuram, opprimendamque in ipso ortu, ne mox ualidior ipsum obrueret, subnectit & illam fabulam: Canem aliquando partu grauidam locum à pastore precario petiisse, in quo pareret: quo obtento, iterato petiisse, ut sibi educare eodem loco catulos liceret: ad postremum adultis catulis, sultam domestico presidio,

proprietatem loci sibi uendicasse: Non aliter Massilienses
 Quandoque qui nunc inquilini uideantur, quandoque dominos regionum
 pro aliquan- futuros. His incitatus rex, insidias Massiliensibus extruit.
 do. Ita solenni Floraliorum die, multos fortes ac strenuos uiros
 *scirpeis hospitij iure misit in urbem, plures *scirpis latentes, frons
 dibisque supertectos induci uehiculis iubet, & ipse cum
 exercitu in proximis montibus delitescit, ut quum nocte
 praedictis aperta portae forent, tempestiue ad insidias ades-
 sent, urbemque somno ac uiuo sepultam armati inuaderent.
 Sed has insidias mulier quaedam regis cognata prodidit, quae
 adulterari cum Graeco adolescente solita, in amplexu iuue-
 nis miserata formam eius, insidias aperit, periculumque de-
 clinare iubet. Ille rem statim ad magistratus desert, atque in-
 patefactis insidiis, Ligures comprehenduntur, latentesque de
 scirpis protrahuntur. Quibus omnibus interfectis, insidiant
 regi insidiae tenduntur. Caesa sunt cum ipso rege hostium
 septem millia. Exinde Massilienses festis diebus porta
 claudere, uigilias agere, stationem in muris obseruare, pe-
 regrinos recognoscere, curas habere, ac ueluti bellum ha-
 beat, sic urbem pacis temporibus custodire: adeo illic bene
 instituta non temporum necessitate, sed recte faciendi con-
 suetudine seruantur. Post haec illis magna cum Liguribus
 magna cum Gallis fuere bella: quae res & urbis gloriam au-
 xit, & uirtutem Graecorum multiplicata uictoria, cele-
 brem inter finitimos reddidit. Carthaginensium quoque
 exercitus, cum bellum captis piscatorum nauibus oriri
 esset, saepe fuderunt, pacemque uictis dederunt: cum Hispa-
 nis amicitiam iunxerunt, cum Romanis prope ab inuicem
 condita urbis foedus summa fide custodierunt, auxiliumque
 in omnibus bellis industrii socios iuuerant: quae res illis
 & uirium fiduciam auxit, & pacem ab hostibus praes-
 tit.

Inde etiam
 est, quod cum
 telo nemini
 licuit intra-
 re urbem. Val.
 Max. lib. 2.

tit. Cum igitur Massilia fama rerum gestarum, & abundan-
 tia opum, & uirium gloria uirente floretet, repente fini-
 timi populi ad nomen Massiliensium delendum, ueluti ad
 commune extinguendum incendium concurrunt. Dux con-
 sensu omnium Caramandus regulus eligitur, qui cum ma-
 gno exercitu lectissimorum uirorum urbem hostium obse-
 deret, per quietem specie toruae mulieris, quae se deam dice-
 bat, exterritus, ultro pacem cum Massiliensibus fecit: peti-
 toque ut intrare urbem, & deos eorum adorare liceret, cum
 in arcem Mineruae uenisset, conspecto in porticibus simula-
 cro deae, quam per quietem uiderat, repente exclamat, illam
 esse, quae se nocte exterruisset: illam, quae recedere ab obsidio
 ne iussisset. Gratulatusque Massiliensibus, quod animadu-
 teret eos ad curam deorum immortalium pertinere: torque
 aureo donata dea, in perpetuum amicitiam cum Massiliensi-
 bus iunxit. Parta pace, & securitate fundata, reuertentes ad
 Delphis Massiliensium legati, quod misit munera Apollini tu-
 lerant, audiuerant urbem Romanam a Gallis captam ince-
 samque. Quam rem nuntiatam domi publico funere Massi-
 liensenses prosequuti sunt: aurumque & argentum publicum
 & priuatum contulerunt, ad explendum pondus Gallis, ad
 quibus redemptam pacem cognouerant. Ob quod meritum
 & immunitas illis decreta, & locus spectaculorum in sena-
 tu datus, & foedus equo iure percussum. In postremo libro,
 Trogus maiores suos a Volscis originem ducere. auum suum
 Trogum Pompeium Sertoriano bello ciuitatem Cn. Pom-
 peio *pepercisse dicit: patrum Mithridatico bello turmas
 equitum sub eodem Pompeio duxisse, patrem quoque sub
 Caio Cesare militasse, epistolarumque & legationum, simul
 & anuli curam habuisse.

*percepisse
 Anuli cura,
 quae hodie
 penes Cael-
 larios, ut uul-
 go appella-
 mus, est.

IUSTINI LI- BER XLIIII.

HISPANIA sicuti Europæ terminos claudit, ita et huius operis finis futura est. Hanc veteres ab Ibero Græci, Plin. amne primum Iberiam, postea ab Hispalo Hispaniam cognominauerunt. Hæc inter Africâ & Galliam posita, Oceanis fretis, & Pyrenæis montibus clauditur. Sicut minor utraque terra, ita utraque fertilior. Nam neque ut Africa uiolento sole torretur, neque ut Gallia assiduâ uentis fatigatur: sed media inter utramque, hinc temperato calore, inde felicibus & tempestiuis imbribus, in omnia frugum genera fecunda est, adeo ut non ipsis taurium incolis, uerum etiam Italiae, inbique Romanæ cunctarum rerum abundantiam * sufficiat. Hinc enim non frumentum tantum copia magna est, uerum etiam uini, mellis, oleique: nec ferri solam materia præcipua est, sed & equorum pernices greges: nec summa tantum terræ laudanda bona, uerum & abstrusorum metallorum felices diuitiæ. Iam limi, spartique uis ingens, minij certe nulla feracior terra. In hac cursus amnium non torrentes, rapidique ut noceant, sed lenes, & uincis campisque irrigui, æstuariisque Oceani affatim piscosi. Plerique etiam diuites auro, quod in laudibus uelunt. Vno tantum Pyrenæi montis dorso adheret Gallie, reliquis partibus undique in orbem mari cingitur. Forma terræ propè quadrata, nisi quod arcantibus fretis littoribus in Pyrenæum cogit. Porro Pyrenæi montis spatium sexcenta millia passuum efficit. Salubritas coeli per omnem Hispaniam, æqualisque aeris spiritus, nulla paludum graui nebula inficitur. Huc accedunt maris auræ undique aduersus assidui flatus, quibus omnem

proiunc

prouinciam penetrantibus, euentilato terrestri spiritu, præcipua omnibus sanitas redditur. Corpora hominum ad incediam, laboremque, animi ad mortem parati. Dura omnibus & stricta parsymonia, bellum quàm otium malunt. Si extraneus deest, domi hostem querunt. Saepe tormentis pro silentio rerum creditarum inmortui: adeo illis fortior taciturnitatis cura, quàm uitæ celebratur. Eadem etiam bello Punico serui illius patientia, qui ultus dominum inter tormenta risu exultauit, serenâque lætitia crudelitatem torquentium uicit. Velocitas genti pernix, iniquis animus, plurimis militares equi, & arma sanguine ipsorum cariora. Nullus, nisi festis diebus, epularum apparatus. Aqua calida lauari post secundum bellum Punicum à Romanis didicere. In tanta seculorum serie nullus illis dux magnus, præter Viriatum fuit, qui annos decem Romanos uaria uictoria fatigauit (adeo feris propiora, quàm hominibus ingenia sunt) quem ipsum non iudicio populi electum, sed ut cauendi scientem, declinandorumque periculorum peritum, sequuti sunt. Cuius ea uirtus, continentiaque fuit, ut cum Consulares exercitus frequenter uicerit, tantis rebus gestis non armorum, non uentis cultum, non denique uictum mutauerit: sed in eo habitu, quo primum bellare coepit, perseuerauerit, ut qui uis gregarius miles ipso imperatore etiam opulentior uideretur. In Lusitanis iuxta fluum Tagum, equas uento concipere multi autores prodiderunt: quæ fabule ex equarum fecunditate, & gregum multitudine natae sunt, qui tanti in Gallæcia & Lusitania, ac tam pernices uisuntur, ut non immeritò ipso uento concepti uideantur. Galleci autem Græcam sibi originem asserunt. Siquidem post finem Troiani belli, Teucrum morte Aiæ fratris inuisum patri Telamoni, quum non reciperetur in regnum, Cyprum concessisse, atque

Interfecto
Hasdrubale.
Val. Max.

Flante Fauo

nio.

atque ibi urbem nomine antiquæ patriæ Salaminam condidisse: Inde accepta opinione paternæ mortis, patriam repetere, Hispaniæ littoribus appulsum, loca, ubi nunc est Carthago noua, occupasse, inde Galleciam transisse, positisque Circa Bati= sedibus genti nomen dedisse. Galleciæ autem portio, Amphibicam. lochi dicuntur. Regio cum æris & plumbi uberrima, tum minio, quod etiam uicino flumini nomen dedit. Auro quoque ditissima, adeo ut etiam aratro frequenter glebas aureas excendant. In huius gentis finibus sacer mons est, quem ferro uiolari nefas habetur. Sed si quando fulgure terra profossa est (quæ in his locis assidua res est) detectum aurum uelut Dei munus colligere permittitur. Fœminæ res domesticas, agrorumque culturas administrant, ipsi armis & rapinis seruiunt: præcipua his quidam ferri materia, sed aqua ipso ferro uiolentior. Quippe temperamento eius ferrum acruum redditur: nec ullum apud eos telum probatur, quod non aut Bilbili fluuii, aut Chalybe tingatur. Vnde etiam Chalybes fluuii huius finitimi appellati, ferrumque cæteris præstare dicuntur. Saltus uerò Carthæstorum, in quibus Titus bellum aduersus Deos gessisse proditur, incolere Curetes: quorum rex uetustissimus Gargoris, mellis colligendi usum prius inuenit. Huic cum ex filia stupro nepos prouenisset, pudore flagitij uariis generibus extinguere paruulum uoluit: sed per omnes casus fortuna quadam seruatus, ad postremum ad regnum tot periculorum miseratione peruenit. Primum omnium cum eum exponi iussisset, & post dies ad corpus expositi requirendum mississet, inuentus est uario ferarum lacte nutritus. Deinde relatum domum, tramite angusto, per quem armenta commeari consueuerant, proiici iubet: crudelis prorsus qui proculcari nepotem, quam simplici morte interfici

interfici maluit. Ibi quoque cum inuiolatus esset, nec alimentis egeret, canibus primo ieiunis, & multorum dierum abstinentia cruciatis, mox etiam suis obici iubet. Itaque cum non solum non noceret, uerumetiam quarundam uberibus aleretur, ad ultimum in Oceanum obici iussit. Tum planè manifesto quodam numine inter furentes æstus, ac reciprocantes undas; uelut naue, non fluctu ueheretur, leni salo in littore exponitur: nec multo post, cerua affuit, quæ ubera paruulo offerret. Inde denique conuersatione nutricis eximia puero pernicitas fuit: interque ceruorum greges diu montes, saltusque haud inferior uelocitate peragrauit. Ad postremum laqueo captus, regi datus dono est. Tunc ad lineamentorum similitudinem, & ex notis corporis, quæ inuiste paruulo fuerant, nepos agnitus. Admiratione deinde tot casuum periculorumque, ab eodem successor regni destinatur. Nomen illi impositum Habidis: qui ut regnum accepit, tantæ magnitudinis fuit, ut non frustra deorum maiestate periculis ereptus uideretur. Quippe barbarum populum legibus iuravit: & boues primò aratro domari, frumentaque sulco serere docuit, & ex agresti cibo melioribus uesci, odio eorum quæ ipse passus fuerat, homines coëgit. Huius casus fabulosi uiderentur, nisi & Romanorum conditores lupa nutriti, & Cyrus rex Persarum cane alitus proderetur. Ab hoc & ministeria seruilia populo interdicta, & plebs in septem urbes diuisa. Mortuo Habide regnum per multa secula a successoribus eius retentum est. In alia parte Hispaniæ, & quæ ex insulis constat, regnum penes Geryonem fuit. In hac pabuli tanta letitia est, ut nisi abstinentia interpellata sagina fuerit, pecora rumpantur. Inde denique armenta Geryonis, quæ illis temporibus solæ opes habebantur, tantæ famæ fuerunt, ut Herculem ex Asia prædæ magnitudine illexerint.

Vide lactis
materni
vim.

Porro

Geryon tri-
corpor, unde
* regere

Porro Geryonem ipsum non triplicis naturæ, ut fabulis pro-
ditur, fuisse ferunt, sed tres fratres tantæ concordie extitisse,
ut uno animo omnes regi uiderentur: nec bellum Herculi sua
sponte intulisse: sed quum armenta sua rapi uidissent, amissa
bello repetisse. Post regna deinde Hispaniæ, primi Carthago-
nienfes imperium prouinciæ occupauere. Nam cum Gadita-
ni à Tyro, unde et Carthaginiensium origo est, sacra Her-
culis per quietem iusti in Hispaniam transtulissent, urbem
ibi condidissent, inuidentibus incrementis nouæ urbis, finiti-
mis Hispaniæ populis, ac propterea Gaditanos bello lacefs-
sentibus, auxilium consanguineis Carthaginienses miserunt.
Ibi felici expeditione et Gaditanos ab iniuria uendicauerunt,
et maiorem partem prouinciæ imperio suo adiecerunt.
Postea quoq; hortantibus primæ expeditionis auspicijs, Am-
ulcarem imperatorem cum magna manu ad occupandam
prouinciã miserunt: qui magnis rebus gestis, dum fortunam
inconsultius sequitur, in insidias deductus, occiditur. In huius
locum gener ipsius Hasdrubal mittitur, qui et ipse à seruo
Hispani cuiusdam, ulciscente domini iniustam necem, interfe-
ctus est. Maior utroque Annibal imperator Amulcaris filius
succedit. Siquidem res gestas utriusq; supergressus, uniuersam
Hispaniã domuit: inde Romanis illato bello, Italiam per
annos sexdecim uarijs cladibus fatigauit: cum interea Romæ
ni, missis in Hispaniam Scipionibus, primò Pœnos prouincia
expulerunt. Postea cum ipsis Hispanis grauiã bella gesserunt,
nec prius perdonatæ prouinciæ iugum Hispaniæ accipere
potuerunt, quàm Caesar Augustus perdonato orbe, uictoria
ad eos arma transtulit, populumque barbarum ac ferum, lo-
gibus ad cultiorem uitæ usum traductum, in formam prou-
inciæ redegit.

F I N I S.

DE

VITAE ET MO-

RVM C. IULII CÆSARIS

RIS DICTATORIS PER-

petui Epirome ex Ioan.

Bapista Egna-
tio Veneto.

AIVS Iulius Caesar L. Cæsaris, et Aure-
liæ filius natus fuit Romæ C. Mario et L.
Valerio Flacco Coss. ad 4. Idus Quintileis:
qui mensis post eius mortem lege Antonia
Iulius est ea causa dictus: educatus apud Au-
reliam matrem C. Cottæ filiam, et Iuliam amitam C. Marij Egnatij Epi-
conjugem: unde illi patricio amor plebeie factionis, et odium tome.
Sylle. Primus hic perpetuam dictaturam inuasit. Debellata
enim intra decennium Gallia, tentata tunc primum Britan-
nia, et Germanis in syluas ac paludes suas compulsis, in Ita-
liam descendit: eaque solita celeritate recepta, Hispaniis que
pacatis, Pompeium Magnum Pharsalico prælio fudit. Cum-
que de omnibus hostibus triumphasset, tandem amicissimor-
um coniuratione tribus ac uiginti uulneribus confossus, pe-
riit, ætatis anno sexto et quinquagesimo. Dictature uero
initæ anno III. Vir pacis bellique artibus et in primis cle-
mentia longè clarissimus: si libertatis assertor, quam inuasor
esse maluisset. Hæc Egnatius. Nihil in hoc Cæsare defuit,
quod et utro summo adesse oportuisset: in eo consilium, elo-
quentia, uigor, constantia, militaris discipline, omniumq; al-
tissimarum artium studium, et, quod ad gratiam conciliandam
plurimum ualeat, mira quedam liberalitas: quibus ille gradibus
ex humili fortuna ad summum rerum humanarum peruenit
fastigium.

Cæsaris in-
teritus, vi-
ginti tribus
vulneribus
in eum illa-
tis.

DE

DE VITA ET

MORIBVS IMPERATO-

rum Romanorum, excerpta ex libris Sexti

Aurelij Victoris, à Cesare Au-

gusto usq; ad Theodosium

Imperatorem

D. CÆSAR OCTAVIA-

NVS AVGVSTVS.

ANNO Urbis conditæ DC CXXII. à
exactis uerò regibus CCCCLXXXI.
mos Romæ repetitus, uni prorsus parenti
pro rege Imperatori, uel sanctiori nomine

Augusto appellato. Octavianus igitur patri-

Auum Octa-
uii argenta-
rium, patrè
adstipularo-
rem Cicero
dicit fuisse,
quorù vter-
que preca-
rium questû
fecerit.

Ob id hor-
reum popu-
li Roma ap-
pelant.

Octauius Senatore genitus, maternum genus ab Aenea per
Iuliam familiam sortitus, adoptione uerò C. Cesaris maio-
ris auunculi C. Cesar dictus, deinde ob uictoriam Augusti
cognominatus est. Iste in imperio positus, Tribunitiam pre-
testatem per se exercuit. Regionem Aegypti inundatione
Nili accessu difficilem, inuiamque paludibus, in proximam
formam redegit. Quam ut annonæ urbis copiosam efficiendâ
fossas incuria uetustatis limo clausas, labore militum patri-
ci. Huius tempore ex Aegypto urbi annua ducenties centies
na millia frumenti inferebantur. Iste Cantabros & Aquila-
nos, Rhetos, Vindelicos, Dalmatas, numero provinciarum
populi Romani coniunxit: Sueuos, Cattosque delectis, &
cambros in Galliam transtulit, Pannonios stipendiariis ad-
iecit, Getarum populos, Bastarnasque lacestos bellum
concordiam compulit. Huic Persæ obsides obtulerunt, crean-
dique regis arbitrium permiserunt. Ad hæc Indi, Scythæ

Garamantes

Garantes, Aethiopes, legatos cum donis miserunt. Adeo
denique turbas, bella, similitates execratus est, ut nisi iustis
de causis nunquam genti cuiquam bellum indixerit. Iactan-
tisque esse ingenij, & leuissimi dicebat ardore triumphandi,
& ob lauream coronam, id est, folia infructuosa, in discrimen
per incertos euentus certaminum, securitatem ciuium præ-
cipitare. Neque imperatori bono quicquam minus, quam tem-
perantiam congruere. Satis celeriter fieri, quicquid commo-
dè gereretur. Armæque, nisi maioris emolumentis causa, ne-
quaquam mouenda esse, ne compendio tenui, iactura graui
petita uictoria, similis sit hamo aureo piscantibus, cuius ab-
rupti amissique detrimentum nullo capturae lucro pensari
potest. Huius tempore trans Rhenum uastatus est Romanus
exercitus, atque Tribuni & Proprætor casus. Quod intan-
tum accidisse perdidit, ut cerebri ualido incursum parietem
pulsaret, ueste capilloque, ac reliquis lugentium indicij de-
formis. Auunculi quoque inuentum uehementer arguebat,
qui milites commilitones nouo blandoque more appellans,
dum affectat carior fieri, autoritatem principis emolliuerat.
Denique erga ciues clementissimè uersatus est. In amicos si-
cus extitit: quorum præcipui erant ob taciturnitatem Me-
cenas, ob patientiam laboris modestiamque Agrippa. Di-
ligeat præterea Vergilius: rarus quidem ad accipiendas
amicitias, ad retinendas constantissimus. Liberalibus stu-
diis, præsertim eloquentiæ in tantum incumbens, ut nullus
ne in procinctu quidem laboretur dies, quin legeret, scri-
beret, declamaret. Leges alias nouas, alias correctas protulit
suo nomine. Auxit, ornauitq; Romam ædificiis multis, isto
glorians dicto, VRBEM LATENTIAM RE-
PERI, RELINQVO MARMOREAM. Fuit
mitis, gratus, ciuilibus animi & lepidi, corpore toto pulcher,

Quintili-
Vare, redde
legiones.

fed oculis magis: quorum aciem clarissimorum siderum modo uibrans, libenter accipiebat cedi ab intendentibus tanquam solis radiis aspectu suo. A cuius facie dum quidam miles se auerteret, & interrogaretur ab eo, cur ita faceret, respondit: Quia fulmen oculorum tuorum ferre non possum. Nec tamen uir tantus uitii caruit: fuit enim paululum impatiens, leniter iracundus, occulte inuidus, palam factiosus. Porro autem dominandi supra quam aestimari potest cupidissimus: studiosus aleæ lusor. Cumque esset cibi ac uini multi, aliquatenus uerò somni abstimens, seruiebat tamen libidini usque ad probrum uulgaris fama. Nam inter duodecim catamitos, totidemque puellas accubare solitus erat, abiecta quoque uxore Scribonia, amore aliena coniugis possessus, Luuiam quasi marito concedente sibi coniunxit: cuius Luuiae iam erant filij Tiberius & Drusilla. Cumque esset luxuriæ seruicius, erat tamen eiusdem uitij seruerissimus ultor: more hominum, qui in ulciscendis uitiiis quibus ipsi uehementer indulgent, acres sunt. Nam & poetam Ouidium, qui & Naso, pro eo quod tres libellos amatorie artis conscripsit, exilio damnauit. Quodque est leti animi, uel amœni, oblectabatur omni genere spectaculorum, præcipue ferarum incognita specie, & infinito numero. Annos septem & septuaginta ingressus, Nola morbo interiit: quanquam alij scribant, dolo Luuiae exitum, metuentis, ne quia priuigna filium Agrippam, quem odio nouercali in insulam relegauerat, reduci comperet, eo summam rerum adepto, poenas daret. Igitur mortuum, seu necatum, multis nouisque honoribus senatus censuit decorandum. Nam præter id quod antea patrem patriæ dixerat, templa tam Romæ, quam per urbes celeberrimas consecrauit, cunctis uulgo iactantibus, Vinam aut non

Ouidius
relegatus in
Tomum.

nasce

nasceretur, aut non moreretur. Alterum enim pessimi incepti, exitus præclari alterum. Nam & in adipiscendo principatu, oppressor libertatis est habitus: & in gerendo ciues sic amauit, ut tridui frumento in horreis quondam uiso, statuisset ueneno mori, si e provinciis classes interea non uenirent: Quibus aduectis, felicitati eius salus patriæ est attributa. Imperauit annis quinquaginta, & VI. XII cum Antonio, XL. uerò & quatuor solus. Qui certe nunquam aut reipublicæ ad se potentiam traxisset, aut tantum ea potiretur, nisi magnis naturæ & studiorum bonis abundasset,

CLAUDIUS TIBERIVS.

Claudius Tiberius Iuue filius, Cesaris Octauiani priuignus, imperauit annis uiginti quatuor. Iste qui Claudius Nero dicebatur, eleganter à iocularibus Claudius Biberius Mero, ob uinolentiam nominatus est. Satis prudens in armis, satisque fortunatus ante sumptum imperium sub Augusto fuit, ut non immeritò reipublicæ dominatus ei committeretur. Inerat ei scientia literarum eloquio clarior, sed ingenio pessimo, truci, auaro, insidioso, simulans ea se uelle, quæ nollit: His quasi insensius, quibus consultum cupiebat: his uerò quos oderat, quasi beneuolus apparens. Repentinis responsonibus aut consiliis meliorem medicatis. Denique delatum à patribus principatum, quod quidem astu perfecerat, fide abnuere, quid singuli dicerent, uel sentirent, atrociter explorans: quæ res bonos quosque pessum dedit. Aestimantes enim ex animo eum longa oratione imperialis molestia magnitudinem declinare, cum sententias ad eius uoluntatem promunt, incesse exitia postrema. Iste Cappadocia in prouinciam, remoto Archelao rege eorum, redegit: Gatulorum latrocinia represit:

Nerones lin
gua Sabina
fortes appel.
Tranq.

Maraboduum Sueuorum regem, callide circumuenit. Cum immani furore infontes, noxios, suos pariter externosque puniret, resolutis militiæ artibus, Armenia per Part hos, Mæsia à Dacis, Pannonia à Sarmatis, Gallia à finitimis, gentibus direptæ sunt. Iste post LXXVIII. annum & mensen IIII. insidiis Caligulæ extinctus est.

C. CAESAR CALIGULA.

Caligula imperauit annos IIII. Iste filius fuit Germanici: & quia natus in exercitu fuerat, cognomen tum calciamenti militaris, id est, Caligula, sortitus est. Ante principatum omnibus carus, acceptusque fuit: in principatu uero talis, ut non immerito uulgaretur, atrociorum illo dæminum non fuisse. Denique tres sorores suas stupro maculauit. Incedebat habitu decorum suorum, Iouem ob incestum, è choro autem Bacchanalia Liberum se afferebat: de qua nescio an decuerit memoriæ prodi, nisi forte quia iuua de principibus nosse omnia, ut improbi saltem fame metu salu declinent. In palatio matronas nobiles publicæ libidini subiecit. Primus diademate imposto, dominum se iussit appellari. In spatio trium nullum quod in sinu Puteolano inter moles iacet, duplici ordine naues contexens, arena ad gestu, ad terræ speciem uiam solidatam, phalerato equo insignisque ærea corona, quasi triumphans indutus auræ paludamento, curru biuigi decurrit. Dehinc à militibus confossus, interiiit.

CLAVDIUS TIBERIUS.

*Decimi

Claudius Tiberius, * Drysi, Tiberij, fratris filius, Caligulæ patruus, imperauit annos quatuordecim. Iste cum seruatus censuisset gentem Cæsarum exterminari, de formi latebra lateis, repertus à militibus, quia uecors erat, & nullissimus uidebatur imprudentibus. Imperator effectus

effectus est. Hic uentri, uino, libidini fœdæ obediens, uecors & probe hebes, ignauus ac pavidus, libertorum, & coniuugis imperiis subiectus fuit. Huius tempore Scribonianus Camillus intra Dalmatias imperator creatus, continuo occiditur. Mauri prouinciis à Cæsare pulsæ, cæsa Musalamorum manus est. A qua Claudia Romæ introducta. Huius uxor Messalina primo clam, mox passim quasi iure, adulteriis utebatur: ex quo factò plures metu abstinentes, extincti sunt. Dehinc atrocius accensa, nobiliores quasque nuptas & utrigines, scortorum modo secum proposuerat, coactique mares ut adessent. Quòd si quis talia horruerat, adfecto crimine, in ipsum, omnemque familiam sauebatur, ut magis uideretur sub imperatore uiro, quam imperatori nupta esse: ita liberti eius potestatem summam adepti, stupris, exilio, cæde, proscriptionibus omnia fœdabant. Ex quibus Felicem legibus Iudææ præfecit: Possidio cuncho post triumphum Britannicum, inter militarium fortissimos, arma insignia tanquam participi uictoriæ dono dedit: Polybum inter consules medium incedere fecit. Hos omnes antebat Narcissus ab epistolis, dominum se gerens ipsius domini: Pallas prætoris ornamentis sublimatus, adeo diues, ut causante eo inopiam ficti, lepidissime famoso elogio uulgoatum sit. Abunde ei pecuniam fore, si à duobus libertis in societatem reciperetur. Huius temporibus usus est apud Aegyptium Phœnix, quam ferunt uolucrum ann. D. ex Arabia memoratos locos aduolare: atque in Aegeo mari repente insula emerisse. Hic Agrippinam, Germanici fratris sui filiam, uxorem duxit, quæ filio imperium procurans, primo priuignos insidiis multiformibus, dehinc ipsum coniugem ueneno interemmit. Vixit annis sexagintaquatuor, cuius funus, ut quoniam Moguntiaè iam in Tarquinio Prisco, diu occultatum, dum arte malicæ siliu putant.

Possit hoc etiam hodie in reges dici.

* Hoc falsum esse Plin. lib. 10. scribit.

Moguntiaè siliu putant.

bri corrupti custodes agrum simulant, Nero priuigium imperij uia suscepit.

DOMITIUS NERO.

Domitius Nero, Patre Domitio Aenobarbo genitus, matre Agrippina, imperauit annis tredecim. In quinquennio tolerabilis uisus. Inde quidam prodidit Trianum solitum dicere, procul distare cunctos principis Neronis quinquennio. Hic in urbe amphitheatrum et la uacra construxit. Pontum in ius prouinciae Polemonis Reguli permissu redegit, a quo Polemoniacus pontus appellatus est: idemque Cottias Alpes, Cottio rege mortuo. Et nanque dedecore reliquum uitae egit, ut pudeat memoriam huiusmodi quinquenni. Eo progressus est, ut neque suae, neque aliorum pudicitiae parcens, ad extremum amictus nubertium uirginum specie, palam conuocato senatu, dote diti cunctis festa de more frequentantibus, nuberet. Pelle testata fere, utriusque sexui gestitalia uultu contrectabat: matrem eius stupro contaminauit, quinaque postmodum interemitt. Oculum et Sabinam cognomento Poppeam, in matrimonium duxit, uiris earum trucidatis. Tunc Galba in Hispania procul, et C. Iulius imperium corripuere. Vbi aduentare Neronem Galbam didicit, Senatusque sententia constitutum, ut more iorum collo in furcam coniecto, uirgis ad necem cadere, desertus undique noctis medio egressus urbem, sequentibus Phaone Epaphrodito, Neophytoque, et Spadone Sporo, quondam Nero exitum formare in mulierem temptauit, semet ictu gladij transegit, adiuuante trepidantem manu impuro, de quo diximus, eunucho Sporo: quum sane pro nullo reperto, a quo feriretur, exclamaret, itane nec amicum habeo, nec inimicum? dedecorose uixi, turpius pereram. Perit anno aetatis xxxv. Hunc Perse in tantum dilexerunt.

ut legatos mitterent, orantes copiam construendi monimentum. Caterum adeo cunctae prouinciae, omnisque Roma interitu eius exultauit, ut plebs induta pileis manumissionum, tanquam seuo exempta domino, triumpharet.

Pileum sumere.

SERGIUS GALBA.

Galba nobili Sulpitiarum genere progenitus, imperauit menses septem, diesque totidem. Iste in adolentes infamis, ad uescendum intemperans fuit, trium amicorum consilio, id est, Iunij, Cornelij, et Caelij, cuncta disponens: adeo ut inter Palatinas aedes, pariter et uulgo pedagogi dicerentur. Hic ante sumptam dominationem, multas prouincias egregie administrauit, militem seuerissime tractans, ita ut ingresso eo castra, uulgaretur statim, Disce militare miles. Galba est, non Getulicus. Cum lxxiii. aetatis annum ageret, dum factione Othonis accensas legiones, lorica testus: leuare contendere, ad lacum Curtium caesus est.

OTHO *SALVIUS.

*SYLVIVS

Saluius Otho splendidis ortus maioribus ex oppido Ferentino, imperauit menses quatuor. Vita omni turpis, maxime adolentia. Hic a Vitellio primum apud Placentiam, xcv. dies re de hinc apud Bebraicum uictus, semet gladio transfixit, anno aetatis xxxviii. adeo amabilis militibus propriis, ut plebrique corpore eius uiso, suis manibus interierint.

xcv. dies re gnasse scribit Tranq. xxxviii. Tranq.

AVLVS VITELLIVS.

Vitellus ortus familia nobili, patre Lucio Vitellio tertio consule, imperauit menses viii. Iste mente crudelis, auarissimeque cum profusione fuit. Huius tempore, Vespasianus in Oriente principatus abripuit: a cuius militibus certamine sub muris urbis habito, suus patus, et palatio quo se abiderat Vitellius, uinctis a tergo manibus productus, circumducitur ad spectaculum uulgi. Ac ne homo impudens, in extremis saltim malorum quae

gesserat, rubore faciem demitteret, subiecto in mentū gladio, feminudus, multis ceno, fimo, & ceteris turpioribus dictu purgamentis uultum eius incessantibus, per scalas Gemonias trahitur, ubi Sabinum Vespasiani fratrem necari permiserat, numerosis ictibus confossus interiit. Vixit annis quinquaginta septem. Hi omnes quos paucis attigi, præcipue Cæsarium gens, adeo literis culti, atque eloquentia fuere, ut nec cunctis uitis, absque Augusto, nimij forent, profectio transissent immodica flagitia.

VESPASIANVS.

Vespasianus imperauit annis decem. Huius inter cetera bona illud singulare fuit, inimicitias obliuisci, adeo ut Vitellij hostis sui filiam locupletissimè dotatam, splendidissimo coniungeret uiro. Ferebat patienter amicorum motus, contumelias eorum, ut erat facetissimus, dictis iocularibus respondens. Nanque Licinium Mutianum, quo adiutore ad imperium peruenerat, fiducia meritorum insolentem flectebat, adhibito aliquo utriusque familiari, id unum dicens, Nostrum me uirum esse. Sed quid mirum in amicis, eum etiam causidicorum obliqua dicta, & philosophorum contumaciam contemneret? Iste exanguem diu, fessumque terrarum orbem breui refecit. Nanque primum satellites tyrannidis, nisi qui ferè atrocius longè processerant flectere potius maluit, quam excruciatos delere, prudentissimè ratus, nefaria ministeria à pluribus metu curari. Præterea legibus æquissimis monendo, quodque uehementius est, uitæ speciem uitiorum plura aboleuerat. Infirmus tamen; uti quidam prauè putant, aduersus pecuniam, cum satis constet, erarij inopia, & clade urbium, nouas eum, neque postea habitas uectigalium pensiones exquisiuisse. Hic Romam deformem incendijs ueteribus, ac ruinis, permissa, si domini deessent, uolens

uolentibus ædificandi copia, Capitolium, ædem Pacis, Claudijq; monumenta reparauit: multaq; noua instituit per omnes terras, quæ ius Romanum est. renouatæ urbes cultu egregio: uie operibus maximis muniatæ sunt. Tunc cauati montes per Flaminiam sunt prono transgressui, quæ uulgariter Pertusa petra uocitatur. Mille gentes compositæ, cum ducentas ægerime reperisset, extinctis seuitia tyrannorum plerisque. Rex Parthorum Vologeses, metu solo in pace coactus est: Syria seu Palestina, necnon Cilicia, Tracheta, & Comagene, quæ hodie Augustophratensem nominamus, prouincijs accessere: Iudei quoque additi sunt. Hic mouentibus amicis, ut caueret à Metio Pomposiano, de quo sermo percrebuerat, regnaturum, Consulem fecit, alludens tali cauillo, Quandoque memor erit tanti beneficij. Instituit uero uniforme, omni imperio tenuit. Vigilare de nocte, publicisque actibus absolutis caros admittere, dum saluatur calceamenta sumens, & regni uerstitum. Post autem negotijs quæcunque aduenissent, auditis, exerceri uestigatione, deinde requiescere: postremò ubi lausisset, remissiore animo conuiuium curabat. Plura dicere studium coegit imperatoris boni, quem ab Augusti morte post annos v. l. Romana Respub. exanguis seuitia tyrannorum, quasi fato quodam, ne penitus rueret, adsecuta est. Itaque annum agens uitæ absque uno septuagesimum, feris ioca, quibus delectabatur, admiscens, interiit. Quippe primò cum crinitum sydus apparuisset: Istud, inquit, ad regem Persarum perimet, cui capillus effusor. Deinde uentris in gluuie fessus, & assurgens, stantem, ait, imperatorem excidere terris decet.

TITVS.

Titus uocabulo patris etiam Vespasianus dictus, matre liberta Domicilla nomine genitus, imperauit annis

nos duos, & menses II. diesque uiginti. Iste à puero præclaris studiis, probitate, militiæ, literarum instantissimè de-
ditus, quò contenderet, animi & corporis muneribus ostendit. Hic ubi patriæ curam suscepit, incredibile est, quantum quos imitabatur antecierit, præcipuè clementia, liberalitate, honorificentia, ac pecuniæ contemptu: quæ eò amplius grata fuerit, quòd ex nonnullis à privato adhuc friuatis asperior, luxuriæ que & auaritiæ amans credebatur fore. Nanque præfecturam prætorianam patre imperante adeptus, suspectum quemque & oppositum sibi immisit qui per theatra & castra inuidiosus iactantes ad pœnam poscerent, quasi criminis convictos oppressit. In quibus Cæcinnam consularem adhibitum cœnæ, uixdum triclinio egressum, ob suspicionem stupratoris Berenicis uxoris suæ, iugulari iussit. Iurgia autem sub patre uenundata, rapinarum cupidum: unde Neronem cuncti uocantes opinantesque, summam rerum nactum, grauiter acceperant. Sed hæc in melius conuersa, adeò ei immortalẽ gloriam contulere, ut delicia atque amor humani generis appellaretur. Denique ut subit pondus regium, Berenicen nuptias suas sperantem, regredi domum, & encruatorum greges abire præcepit: quo factò, quasi signum protulit mutatae intemperantiæ. Dehinc cion donata, concessa uè à prioribus principibus firmare insequentes solerent: simul ut imperium cepit, talia possidentibus edicto sponte cavit, uel concessit. Quadam etiam die, recordans uesperis, nihil se cuiquam præstitisse, uenerando cælestiq; dicto, Amici ait, PER DIDIMVS DIEM: quia erat magnificæ liberalitatis. Clementiam uero usq; eo perduxit, ut amplissimi ordinis duo, cum aduersus eum conu-rassent, neque abnuere cogitatum scelus quirent, monuerit primo: post deductos in spectaculum se utrinque assidere iusserit:

Delicia: hu-
mani generis.

iusserit: petitòque ex industria mirmillonum, quorum pugna uisibatur, gladio, quasi ad explorandam aciem, uni atque alteri commiserit: quibus percussis, & constantiam mirantibus diceret, Videtisne POTESTATES FATO Potestas fa-
DARI, frustra que tentari facinus potiundi spe, uel amittatur.
tendi metu? Fratrem quoque Domitianum parantem infidias, militumque animos sollicitantem, flens sæpius obtestatus est, ne parricidio adsequi cuperet, quod & se uolente esset obuenturum ei, etiam haberet, cum sit particeps potestatis. Huius tempore mons Vesuius in Campania ardere cœpit, incendiũq; Romæ sine nocturna requie per triduum fuit: lues quoque, quanta uix unquam antea fuit. Quibus tamen malis nonnullis uexatis, pecunia propria subuenit cunctis remediorum generibus: nunc ægrotantes per semetipsum reficiens, nunc consolans suorum mortibus afflictos. Vixit annos quadraginta unum, & in eodem, quo pater apud Sabinos, agro, febre interit. Huius mors credi uix potest, quantum luctus urbi, prouinciisq; intulerit, adeò ut eum delicias publicas, sicut diximus, appellantes, quasi perpetuo custode orbatum terrarum orbem deslerent.

D O M I T I A N V S .

Domitianus & Domicille libertæ filius, germanus Titi, imperauit annis x v. Iste primò clementiam simulans, neque adeo iners, domi bellique tolerantior uidebatur: idcircoque Catos Germanosque deuicit, ius æquissimè dixit. Romæ multa ædificia uel cœpta, uel à fundamenti construxit: bibliothecas incendio consumptas, partitis antiquæ, præsertim Alexandria exemplis, reparauit. Sagittarum tam doctus fuit, ut inter patentes digitos extente manus, uiri procul positi spicula transuolarent. Dehinc atrox, cædibus, honorum supplicia agere cœpit, ac more Caligula

Caligula dominum sese, deumq; dici coëgit, signis que ridicule remotis omnibus, muscarum agmina persequēbatur: furens libidine, cuius fœdum exercitium Græcorum lingua κλινοπαλῆς uocabat. Hinc percunctanti cuidam, quisquamne in palatio esset, responsum est, Ne musca quidem. His eius scuitis, ac maxime iniuria uerborum, qua se scortium uocari dolebat, accensus Antonius, curans Germaniam superiorem, imperium corripuit. Quo per Normanium Appium acie strato, Domitianus longè deterior in omne hominum genus, etiam in suos ferarum more grassabatur. Igitur metu crudelitatis, et conscientie sue coniuuare plerique, impulsoribus Parthenio procurante cubiculum, et Stephano: et tum ob fraudem interceptæ pecunie, supplicium suspectante Clodiano, adscita etiam in consilio tyranni uxore Domitia, ob amorem Paridis histrionis à principe cruciatu formidante, Domitianum multis uulneribus confodiunt, post annum v. et xl. uite. At Senatus gladiatoris more suus efferrî, radendumq; nomen decreuit. Huius tempore secularis ludi celebrati sunt.

COCCEIUS NERUA.

HActenus Romæ, seu per Italiam orti imperium rexere, hinc aduene: unde compertum est, urbem Romanam externorum uirtute creuisse. Quid enim Nerua prudentius aut moderatius? quid Traiano diuinius? quid præstantius Adriano? Cocceius Nerua oppido Narniensis genitus, imperauit menses xlii. dies x. iste quum imperium suscepisset, mox rumore orto, uiuere atque affore Domitianum, perinde trepidauit, ut colore mutato, uerbis amissis, uix consisteret: sed à Parthenio confirmatus, recepta fiducia, ad solenne delinimentum conuersus est. Qui cum in curia à senatu gratanter exceptus esset, solus ex omnibus

Arrius

Arrius Antonius, uir acer, etique amicissimus, conditionem imperantium prudenter exprimens, amplexus eum, gratulari se ait Senatui et populo, prouinciisque, ipsi autem nequaquam: cui satius fuerat malos semper principes eludere, quam tanti oneris uim sustinentem, non molestius modò et periculis subiici, sed fame etiam mimicorum pariter et amicorum, qui quum se mereri omnia presumunt, si quicquam non extorserunt, atrociores sunt ipsis quoque hostibus. Ille quicquid antea pœnæ nomine tributis accesserat, indulsit: afflictas ciuitates releuauit: puellas, puerosque natos parentibus egestosis, sumptu publico per Italie oppida ali iussit. Hic ne accessu maleuolorum tereretur, Iunij Maurij constantis uiri dicto ita admonetur. Qui conuiuij familiari adhibitus, cum Ventonem consulari honore functum quidem, apud Domitianum tamen multos occultis criminationibus persecutum, adesse uidisset, inter colloquia mentione Catuli facta, calumniatoris præcipui, dicente Nerua, Quid nunc faceret, si Domitiano superuixisset? Nobiscum, inquit Mauritijs, coenaret. Hic iurgiorum disceptator et scientissimus et frequens fuit. Calphurnium Pli. appellat. Crassum, premisis ingentibus animos militum pertentantem, detectum, confessumq; Tarentum cum uxore remouit, patribus lenitatem eius increpantibus. Cùmq; interfectores Domitiani ad exitium poscerentur, tantum est consternatus, ut neq; uomitum, neq; impetum uentris ualuerit differre. Et tamen uehementer obstiit, dictitans æquius esse mori, quam auctoritatem imperij fœdare, proditis potentie sumede auctoribus. Sed milites neglecto principe, requisitos Petronium uno idu, Parthenium uerò, demptis prius genitalibus, et in os coniectis, iugulauere: redempto magnis sumptibus * Caspe * Acliario, qui scelere tam truci insolentior, Neruam compulsi re-

ferre

ferre apud populum gratias militibus, quia pessimos, nefariosq; omnium mortalium permisissent. Hic Traianū in liberum locum, inq; partē imperij adoptauit: cum quo tribus uixit mensibus. Qui dum suggerente ira, nocte uoce quā maxima contra quendam, Regulum nomine, inelamaret, sudore correptus est. Eo die quo interit, solis defectio facta est.

Opinor esse M. Regulū quem Plin. Junior bipeditum omnium nequissimum vocat.

VLPIVS TRAIANVS.

Vlpus Traianus ex urbe Tudertina. Vlpus ab auo dictus: Traianus a Troio paterni generis autore, uel de nomine Traiani patris sic appellatus, imperauit annis uiginti. Iste talem se reipublice prebuit, qualem uix agrorum exprimere ualuerunt summorum scriptorum miranda ingenia. Hic imperium apud Agrippinam, nobilem Gallia coloniam, suscepit, habens diligentiam in re militari, in ciuilibus lenitatem, in subleuandis ciuitatibus largitionem. Cūque duo sint, quae ab egregijs principibus expectentur, SANCTITAS DOMI, IN ARMIS FOR- TITUDO, VTROBIQUE PRUDENTIA, tantus erat in eo maximarum rerum modus, ut quasi temperamento quodam uirtutis micuisse uideretur, nisi quia cibo, uinoque paululum deditus erat: liberalis in amicos, et tantam uitae conditione par societatibus perfrui. Hic ob honorem * Surae, studio cuius imperium abripuerat, lauacra condidit. De quo superuacaneum uidetur cuncta uelle nominatim promere, cum satis sit excultum atque emendatum dixisse. Fuit enim patiens laboris, studiosus optimi cuiusque, ac bellicosus, magisque simpliciora ingenia, aut crudelissimos, quamuis ipse parcae esset scientiae, moderatēque eloquens, diligebat. Iustitiae uero, ac iuris humani diuinique tam repertor noui, quam inueterati custos. Quae omnia eo maiora uisabantur, quoniam per multos atque atroces tyrannos

Agens annis XLII. Agrippina.

* Licinij

tyrannos perdito atq; prostrato statu Romano, in remedium tantorum malorum diuinitus credebatur opportunē datus, usq; eo, ut adueniens imperium eius pleraq; mirifica denuntiauerint: In quibus praecipuum cornicen e fastigio Capitolijs Atticis sermonibus effata, καλὸς ἔσσι. Huius exusli corporis cineres relati Romam, humaniq; Traiani foro sub eius columna, et imago superposita, sicuti triumphantes solent, in urbem inuecta senatu praecunte, et exercitu. Eo tempore multo perniciosius, quam sub Nerua Tyberis inundauit, magna clade aedium, et tremotus grauis per prouincias multas, atroxq; pestilentia, famēsque, et incendia facta sunt. Quibus Lex edificata omnibus Traianus per exquisita remedia plurimum optulatus est: statuens ne domorum altitudo LX. supereraret pedes: ob ruinas faciles, et sumptuos, si quando talia contingerent, exitiosos. Vnde merito PATER PATRIAE dictus est. Vixit annis LXIII.

AELIVS ADRIANVS.

Aelius Adrianus stirpis Italicae, Aelio Adriano Traiani principis consobrimo Adriae orto genitus: quia id oppidum agri Piceni, etiam mari Adriatico nomen dedit. Imperauit annis duodecim. Hic Graecis literis impensius eruditus, a plerisque Graeculus appellatus est. Atheniensium studia, moresque auxit, poetico non sermone tantum, sed et ceteris disciplinis canendi, psallendi, medendique scientia, musicis, geometria, pictor, scissor, emulatoque, ex ere uel marmore proxime Polycleto, et Euphranoras. Proinde * effectus, omnino ad ista * effectus, ut elegantius nunquam, raro quicquam humane res experte uideantur, memor supra quam cuiquam credibile est, locos, negotia, milites, absentes quoque nominibus recensere, rem immensi laboris. Quippe qui prouincias omnes pedibus circumierit, agmen comitantium est. Spartiar praeuert

præuertens, cum oppida uniuersa restitueret, auerget ordinibus. Namq; ad specimen legionum militarium fabros, perpendicularatores, architectos, genusq; cunctum extruendorum mœnium, seu decorandorum in cohortes centuriauerat. Varius, multiplex, multiformis ad uitia atque uirtutes, quasi arbiter genitus, impetum mentis quodam artificio regens: ingenium inuidum, triste, lasciuum, & ad ostentationem sui insolens callidè tegebat. Continentiam, facilitatè, & clementiam simulans, contrariè, dissimulans ardorè gloriæ quo flagrabat acerrimus ad lacescendum pariter, & respondendum seriis, ioco, maledictis: referre carmen carmini, dictum dicto: prorsus ut meditatum crederes aduersus omnia. Huius uxor Sabina, dum propè seruilibus iniuriis afficitur, ad mortem uoluntariam compulsa: quæ palam iactabat, quàm immane ingenium pertulisset, & elaborasse, ne ex eo humani generis perniciës grauidaretur. Hic morbo subtercutaneo, quem diu placidè pertulerat, uictus dolore, ardens, impatiensq; plures è senatu extinxit. A regibus multis pace occultis muneribus impetrata, iactabat palam, plus se otio adeptum, quàm armis ceteros. Officia sanè publica & palatina, nec non militiæ, in eam formam statuit, quæ paucis per Constantinum immutatis hodie persueuerant. Vixit annos * LXXII. debinc miserabili exitu consumptus est, cruciatu membrorum ferè omnium confectus, in tantum, ut sese interficiendum ministrorum fidsimis precans offerret: ac ne in semetipsum seui-ret, custodia carissimorum seruarietur.

ANTONINVS PIVS.

T. Aurelius Fuluius, Boionius, Antonius, Pius.

Antoninus Fuluius, seu Boionius dictus, postea etiam Pius cognominatus est, imperauit annis xxiii . Iste ab Adriano in filium adoptatus, cuius gener fuerat, tanta bonitatis in principatu fuit, ut haud dubiè sine exemplo uixerit

uixerit: quantum eum Numæ contulerit ætas sua, cum orbem terræ nullo bello per annos xxiii . autoritate sola rexerit: adeo tremantibus eum atque amantibus cunctis regibus, nationibusque & populis, ut parentem, seu patronum magis, quàm dominum imperatorem uerè putarent, omnesque uno ore in coelestium morem propitium optantes, de controuersis inter se iudicem poscerent. Quin etiam Indi, Bactri, Hyrcani legatos misère, iustitia tanti imperatoris comperita, quam ornabat uultu sereno & pulchro, procerus membra, decenter ualidus. Priusquàm salutandus prodiret, degustans panis aliquantulum, ne frigescente circum præcordia per icium panis sanguine, uiribus excessu interciperetur, eoque actum publicorum laboribus minimè sufficeret: quæ incredibili diligentia ad speciem optimi patris familiæ exequabatur, appetentia gloriæ carès & ostentatione: adeo mansuetus, ut instantibus patribus, ad eos qui contra eum coniuuerant persequendos, comresserit quæstionem: præfatus, necesse non esse sceleris in semetipsum cupidus pertinacius indagari, ne si plures reperirentur, quantis odio esset, intelligeretur. Igitur cum esset annorum lxxii . apud Lorios uilla propria, millibus passuum xii . ab urbe, febre paucorum dierum post tres atque uiginti annos imperij consumptus est: ob cuius honorem templa, sacerdotes, atque infinita alia decreta sunt. Usque eò autem mitis fuit, ut cum ob inopie frumentariæ suspicionem lapidibus à plebe Romana perstringeretur, maluerit ratione exposita placare, quàm ulcisci seditionem.

M. ANTONINVS.

Marcus autem Antoninus imperauit annis xviii . Iste uirtutum omnium, coelestisq; ingenij exitiit, erumisque publicis quasi defensor obiectus est. Etenim nisi ad illa

Satius enim
putauit unum
ciuem serua-
re, quàm mil-
le hostes per-
dere.
Spart.

ad illa tempora natus esset, profecto quasi uno lapsu ruissem omnia status Romani. Quippe ab armis quies nunquam erat: perque omnem Orientem, Illyricum, Italian, Galliarum, bella feruebant, terræ motus non sine interitu ciuitatum, inundationes fluminum, lues crebræ, locustarum species agris infestæ: prorsus ut prope nihil, quo summis angoribus atteri mortales solent, dici, seu cogitari queat, quod non illo imperante seuerit. Credo diuinitus attributum, ut dum mundi lex, seu natura aliunde quid hominibus incognitum gignit, rectorum consiliis tanquam medicinae remediis leniatur. Is propinquum suum Lucium Annium Verum, ad imperij partem nouo beneuolentiæ genere adsciuit. Qui Verus inter Alinum atque Concordiam iter faciens, idu sanguinis, quem morbum Greci ἀπὸ λανθίον uocant, undecimo imperij anno extinctus est: carminum, maxime tragicorum, studiosus, ingenij asperi atque lasciu.

M. ANTONINVS.

Cognomen-
to Philoso-
phus dictus.
Post cuius obitum M. Antoninus temp. solus tenuit, a principio uitæ tranquillissimus, adeo ut ab infantia uultum nec ex gaudio, nec ex mœrore mutauerit: philosophie studens, literarumq; Græcarum peritissimus. Hic permisit uiris clarioribus, ut conuiuia eodem cultu, quo ipse, et ministris similibus exhiberent. Hic eian arario exhausto, largitiones quas militibus impenderet, non haberet, neque indicere prouincialibus, aut senatui aliquid uellet instrumentorum regij cultus, facta in foro Traiani sectione, distraxit uasa aurea, pocula crystallina et murrina, uxoriam ac suam sericam et auream uestem, multa ornamenta gemmarum: ac per duos continuos menses uentibus habita est, multumq; auri redactum. Post uictoriam tamca emptioribus pretia resuit, qui reddere comparata uoluerunt.

runt. Molestus nulli fuit, qui maluit semel empta retinere. Huius tempore Cassius tyrannidem arripiens, extinctus est. Ipse anno uitæ LIX. apud Bendoboniam morbo consumptus est. De eius nuntio Romam peruecto, confusa luctu publico urbe, Senatus in curia ueste tetra indutus, lacrymans conuenit: et quod de Romulo ægrè creditum est, omnes pari sensu presumpserunt, Marcum cælo receptum esse: ob cuius honorem templa, columnæ, multiq; alia decreta sunt.

C O M M O D V S.

AVrelius Commodus M. Antonini filius, Antoninus et ipse dictus, imperauit annis: XLI. Hic qualis futurus esset, in ipso primordio ostendit. Nam cum in supremis moneretur a parente, attritos iam Barbaros, ne permitteret uires recipere, respondit, Ab incolumi, quanuis paulatim, negotia perfici posse, a mortuo nihil. Sciuor omnibus libidine atque auaritia, crudelitate, nulli fidus: magisque in eos atrox, quos amplissimis honoribus, donisque ingenibus extulerat. In tantum deprauatus, ut gladiatoris armis sepiissime in amphitheatro dimicauerit. Huic Martia generis libertini, forma tamen, meretricisque artibus polens, quum animum eius penitus diuinxisset, egresso è balneo, ueneni poculum obtulit. Ad extremum ab immisso ualidissimo palestrita, compressis faucibus expirauit, anno uitæ tricesimo secundoque.

H E L V I V S P E R T I N A X.

Heluius Pertinax imperauit dies LXXXV. Iste coactus imperauit, repugnansque suscipiens, tale cognomentum sortitus est. Origine gentis sordida, præfecturam urbi agens, imperator effectus, scelere Iuliani multis uulneribus obruncatur, annos natus VI. atq; LX. Huius caput tota urbe circumuectum est. Hoc exitu obiit uir ad hu-

Hostis Deorum, parricida senatus.
Lamprid.

Sexagenariomaior ad imperij accessit.

mane conuersationis exemplum per laboris genera uniuersa
Fortunæ sa absumptus, prouectus eò, ut FORTVNÆ uocaretur
pila. P I L A. Nam libertino genitus patre apud Ligures, in agro

squalido Lolij Gentiani, cuius in præfectura quoque clientem se esse libentissimè fatebatur. Fuit doctor literarum, quæ à grammaticis traduntur, blandus magis, quam beneficus: unde eum Græco nomine χρησολόγος appellauerunt.
Chrestologus. Nunquam iniuria accepta ad ulciscendum ductus: amabat simplicitatem: communem se effatu, conuiuio, incessu præbebat. Huic mortuo Diui nomen decretum est: ob cuius laudem ingeminatis ad usque defectum adplausibus clamatum est: PERTINACE IMPERANTE SECVRI VIXIMVS, NEMINEM TIMVIMVS, PATRI PIO, PATRI SENATVS, PATRI OMNIVM BONORVM.

DIDIVS IVLIANVS

Didius Iulianus artu Mediolanensis, imperauit mensibus VII. uir nobilis, iure peritissimus, factiosus, præceps, regni audus. Hoc tempore Niger Pesceminus apud Antiochiam, in Pannonia Sabaria Septimius Seuerus creatur Augusti: ab hoc Seuero Iulianus in adbitas palatij balneas ductus, extenta damnatorum modo ceruice, decollatus, caputque eius in Rostris ponitur.

SEPTIMIVS SEVERVS,

* Priscennii **S**eptimius Seuerus imperauit annis XVIII. Hic * Priscennium interemit, hominem omnium turpitudinum
Heroum filij noxa. Sub eo etiam Albinus, qui in Gallia se Cæsarem fecerat, apud Lugdunum occiditur. Hic Seuerus filios suos successores suos reliquit, Bastianum et Getam. Hic in Britannia bellum per XXXII. passuum millia à mari ad mare deduxit. Fuit bellicosissimus omnium qui ante eum fuerunt. Ac ingenio,

ingenio, ad omnia quæ intendisset in finem perseuerans. Beneuolentia quò inclinasset mirabili ac perpetua: ad querendum diligens, ad largiendum liberalis: in amicos, inimicòsque pariter uehemens. Quippe qui Lateranum Chilonem, Amilinum Bassum, ceteròsque alios dixit: ædibus quoque memoratu dignis, quarum præcipuas uidemus, Parthorum quæ dicuntur ac Laterani. Hic nulli in dominatu suo permisit honores uenundari: Latini literis sufficienter instructus, Punicæ eloquentia promptior: quippe genitus apud Leptim Africæ. Is dum membrorum omnium, maxime pedum dolorem pati nequiret, ueneni uice, quod ei negabatur, cibum grauis ac plurimæ carnis audus inuasit: quem cum conficere non posset, crudelitatem passus, expirauit. Vixit annos LXX.

ANTONINVS CARACALLA.

Aurelius Antoninus Bastianus Caracalla, Seueri filius, Lugduni genitus, imperauit solus annis VI. Hic Bastianus ex aui materni nomine dictus est. At cum à Gallia uestem plurimam deuexisset, talaresque caracallas fecisset, cõgissetque plebem ad se salutandam indutam talibus introire, de nomine huiusce uestis Caracalla cognominatus est. Hic fratrem suum Getam peremit. Ob quam causam furoræ poenas dedit Dirarum insectatione, quæ non immerito VLTRICES uocantur: à quo post furoræ conuulsus. Hic corpore Alexandri Macedonis conspecto, Magnum ces.

atque Alexandrum se inuisit appellari, adstantium fallacis eò perductus, uti truci fronte, et ad leuum humerum conuersa ceruice, quod in ore Alexandri notauerat, incedens, fidem uultus similitimè persuaderet sibi. Fuit impatiens * Iuliam libidinis, quippe qui nouercam suam * duxit uxorem. Cum * ad uesticam Carris iter faceret, apud Edeffam secedens * ad officia natura leuandam

Alij 43. an-
vixisse scri-
bunt.

lia, à milite, qui quasi ad custodia sequebatur, interfectus est. Vixit annis serè triginta. Corpus eius Romam relatum est.

O P I L I V S M A C R I N V S, E T
D I A D V M E N V S.

Macrinus cum Diadumeno filio ab exercitu imperatores creati, imperauerunt menses XIII. ab eodem exercitu obruncantur, pro eo, quia Macrinus militarem luxuriam, stipendiâque profusiora comprimeret.

A V R E L I V S H E L I O G A B A L V S.

Varij, quòd
vario semi-
ne natus.

Avrelius Antoninus Varius, idè Helioabalus dictus, Caracalle ex Semea consobrina occultè stuprata filius, imperauit biennio & mensibus VIII. Huius matris Semeæ auus Bastianus nomine fuerat, * Solis sacerdos. Is cum Roman ingenti militum & senatus expectatione uenisset, probris se omnibus contaminauit. Cupiditatè stupri, quâ adsequi naturæ defectu nondū poterat, in se conuertens, muliebri nomine Bastianam se pro Bastiano iusserat appellari. Vestalem uirginem quasi matrimonio iungens suo, abscessisque genitalibus, matris Magnæ sacravit. Hic Macellū, qui post Alexander est dictus, consobrinum suum Casarem fecit. Ipse tumultu militari interfectus est. Huius corpus per urbis uiam more canini cadaueris à milite tractum est, militari cauillo appellantium, INDOMITAE ET RABIDAE LIBIDINIS CATVLAM. Nouissimè cum angustum foramen cloacæ corpus minimè reciperet, usq; ad Tiberim deductum, adiecto pondere, ne unquam emergeret, in fluium proiectum est. Vixit annis XVI. atque ex rebus quæ acciderant, Tiberinus Tractiūsq; appellatus est.

S E V E R V S A L E X A N D E R.

Seuerus Alexander imperauit annis XII. Hic bonis reipublicæ fuit erumnosus. Sub hoc imperante Taurinus

Auga

Augustus effectus est. Ob timorem ipse se Euphrati flumini obiecit. Tunc etiam Maximinus regnum arripuit, pluribus de exercitu corruptis. Alexander uerò cū deserui semet à stiatoribus uidiisset, mare sibi causam fuisse mortis exclamās, accurrenti percussori, obuoluit capite, ceruices suas ualidè compressis præbuit, anno uite *XXVI. Huius mater Mamae eò filium coegerat, ut illa ipsa quamuis permodica, si mense prandiōq; superessent, conuiuio reponerentur.

I V L I V S M A X I M I N V S.

Iulius Maximinus Thrax è militaribus, imperauit annis III. Is dum persequitur pecuniosos, insones pariter, noxiōsq; apud Aquileiam seditione militum discriptus est, unda cum filio, conclamantibus cunctis militari loco, EX PESIMO GENERE NE CATVLVM HABENDVM. Huius imperio duo Gordiani pater & filius principatum arripientes, unus post uinū interiere. Pari etiam tempore Pupianus & Balbinus regnū inuadentes, percepti sunt.

G O R D I A N V S.

Gordianus nepos Gordiani ex filia, ortus Romæ clarissimo patre, imperauit annis VI. Apud Ctesiphōtem, à Philippo præf. præto. accessit in seditione militū, occiditur, anno uite XX. Corpus eius prope fines Romani, Persiciq; in perij positū nomē loco dedit, SEPVLCRVM GORDIANI.

P H I L I P P V S.

Marcus Iulius Philippus imperauit annis V. Veronæ ab exercitu interfectus est, medio capite supra ordines dentium præciso. Filius autem eius Gallus Iulius Saturninus, quem Potentia sociauerat, Romæ occiditur, agens uite annos VII. adeò seueri & tristis animi, ut iam tum à quinquenni atate, nullo prorsus cuiusquæ commento ad ridendum solui potuerit; patrēq; ludis secularibus petulātius

Milefimo *cachinnantem, quanquam adhuc tener, uultu notauerit auer-*
 anno ab *sato. Is Philippus humilimo ortus loco fuit, patre nobilissimo*
 be condita. *latronum ductore.*

DECIVS.

Affecti mar-
 tyrio Fabia-
 nus & Cor-
 nelius ponti-
 fices Rom.
Decius e Pannonia Bubalia natus, imperauit menses
 XXX. Hic Decium filium suum Caesarem fecit: uir
 artibus cunctis, uirtutibusque instructus, placidus, & com-
 munis domi, in armis promptissimus. In solo barbarico int-
 cōsusas turbas gurgite paludis summersus est: ita ut, nec ca-
 dauer eius potuerit inueniri. Filii uero eius bello extinctus
 est. Vixit annis quinquaginta. Huius temporibus, Valens
 Lucinianus imperator effectus.

VIRIVS GALLVS.

*Volefiano
 Et mensibus
 octo.
Virius Gallus cum *Volufione filio imperauerunt an-
 nis II. Horum temporibus Hostilianus Perpenna à
 Senatu imperator creatus, nec multò post pestilentia con-
 sumptus est. Sub his etiam Aemilianus in Mœsia imperator
 effectus est: cōtra quem ambo profecti, apud Interannam ab
 exercitu suo cœduntur, anno atatis pater VII. circiter &
 XL. creati in insula Menynge, que nunc Girba dicitur: Aem-
 ilianus uero mense IIII. dominatus, apud Spoletum siue
 Pontem, quem ab eius cæde Sanguinarium accepisse nomen
 ferunt, inter Ocriculum, Narniamq; & Spoletum, & urbē
 Romam regione media positum. Fuit autem genere Maurus,
 pugnax, nec tamen præceps. Vixit annis IIII. minus L.

LICINIUS VALERIANVS.

Licinius Valerianus cognomento Colobius, impera-
 uit annis XV. parentibus ortus splendidissimus, stolidus
 tamen & multum iners, neque ad usum aliquem pu-
 blicum officio, consilio, seu gestis accommodatus. Hic filium
 suum Galienum Augustum fecit, Galienique filium Cor-
 nelium

nelium Valerianum Caesarem. His imperantibus, Religianus
 in Mœsia, Cassius Labienus Posthumus in Gallia, Galieni fi-
 lio interfecto, imperatores effecti sunt. Pari modo Aelianus
 apud Moguntiam, cum in Aegypto Aemilianus, apud Mace-
 donas Valens, Mediolani Aureolus dominatum inuasere. Va-
 lerianus uero in Mesopotamia bellum gerens, à Sapore, Per-
 sarum rege superatus, mox etiam captus est: apud Parthos
 ignobili seruitute consenuit. Nam quandiu uixit, rex eiusdem
 prouinciae, incuruato eo, pedem ceruicibus eius imponens,
 equum ascendere solitus erat.

GALIENVS.

Galienus quidem in locum Cornelij filij sui, Salonianum LXX. an. ma-
 gister filium subrogauit, amori diuerso pellicum ior mortuus
 deditus, Salonine coniugis & concubinae, quam per pactio est.
 nem cōcessa parte superioris Pannoniae, à patre Marcoman-
 norum rege, matrimonij specie suscepit, Pipam nomine.
 Nouissime aduersus Aureolum profectus est. Quem cum
 apud Pontem, qui ex eius nomine Aureolus appellatur, ob-
 tentum, detrusumq; Mediolanum obsedit, eiusdem Aureoli
 commento à suis interit. Regnauit annis XV. cum patre
 VII. & solus VIII. uixit annis L.

CLAUDIUS.

Claudius imperauit annis II. Hunc pleriq; putant Gor-
 dianum fatum, dum * alij Liscensa muliere matura insti-
 tueretur ad uxorem. Hinc Claudius Galieni morientis sen-
 tentia imperator designatus, ad quem Ticini positum per
 Gallonum Basiliam indumenta regia direxerat: extinctoq;
 à suis Aureolo, receptis regionibus, aduersum * aciem
 Primus Got-
 thorum ar-
 ma impetu-
 que repres-
 lit.
 tunc ex fatalibus
 Victorinus regnum cepit. Claudius uero, cum ex fatalibus

libris, quos inspicere praeceperat, cognouisset, sententiae in senatu dicende, primi morte remedium desiderari, Pomponio Basso, qui tunc erat, se offerente, ipse vitam suam, haud passus responsa frustrari, dono reipub. dedit, praefatus neminem tanti ordinis, primas habere ipsum Imperatorem. Ea res sic erat cunctis grata, ut non Diui uocabulum modo, sed ex auro statuam prope ipsum Iouis simulacrum, atque in curia imaginem auream proceres sacrauerint.

QVINTILIUS.

XVII. dies. **H**ic successit frater eius Quintilius. Is paucis diebus Imperium tenens, interemptus est.

AVRELIANVS.

Avrelianus genitus patre mediocri: & ut quidam ferunt, Aurelij clarissimi Senatoris colono, inter Daciam & Macedoniam imperauit annis v. Iste haud dissimilis fuit Magno Alexandro, seu Caesari Dictatori. Nam Romanam urbem triennio ab inuasoribus recepit, cum Alexander annis XIII. per uictorias ingentes ad Indiam peruenerit, & C. Caesar decennio subiecerit Gallos, aduersum ciues quadriennio congressus. Iste in Italia tribus praeliis uictor fuit, apud Placentiam, iuxta anem Metaurum, ac sanum Fortunae, postremo Ticinensibus in campis. Huius tempore apud Dalmatas Septimius imperator effectus, mox a suis obruncatur. Hoc tempore in urbe Roma moneterij rebellauerunt, quos Aurelianus uictor ultima crudelitate comescuit. Iste primus apud Romanos diadema capiti innexuit: gemmisq; & aurata omni ueste, quod adhuc ferè incognitum Romanis moribus uidebatur, usus est. Hic muris ualidioribus & laxioribus urbem sepuit. Porcinæ carnis usus populo instituit. Hic Tetricum, qui imperator ab exercitu in Galliis effectus fuerat, correctorè Lucaniae prouexit, aspergens hominè elegantii

ioco,

ioco, Sublimius habendū regere aliquam Italiae partem, quam trans Alpes regnare. Nouissime fraude serui sui, qui ad quosdam militares uiros amicos ipsius, nomina pertulit adnotata, falso manum eius imitatus, tanquam Aurelianus ipsos pararet occidere, ab iisdem interfectus est in itinere medio, quod inter Constantinopolim & Heracleam est. Fuit saeuus & sanguinarius, & trux omni tempore, etiā filij sororis interfector. capork. Hoc tempore v i i. mensibus inter regni species euenit.

TACITVS.

Tacitus post hunc suscepit imperium, uir egregie moratus, qui ducentesimo imperij die apud Tarsum febri rat, non pedes.

FLORIANVS.

Hic successit Florianus. Sed cum magna pars exercitus Taciti fraequitantium Probum militie peritum legisset, Florianus dierum LX. quasi per ludum imperio usus, incisus a semetipso uenis, effuso sanguine consumptus est.

PROBUS.

Probus genitus patre agresti, hortorum studioso, Dalmatio sanguine, imperauit annis v i. Iste Saturnium in Oriente, Proculum, & Bonosum Agrippinae imperatores effectos oppressit. * Vineas Gallos & Pannonios habere permisit. Opere militari * Alnum montem apud Syrmium & Aureum apud Mæstam superiorem uincis conferuit. Hic Syrmio in turri ferrata occiditur.

CARVS.

Carus Narbone natus, imperauit annis II. Iste confestim Carinum, & Numerianum Caesares fecit. Hic apud Ctesiphonta ictu fulminis interit. Numerianus quoque filius eius, cum oculorum dolore correptus in lecticula ueheretur, impulsore Apro, qui socer eius erat, per insidias occisus

Ob praclarissimam vocem occiditur: non fore opus militibus, cum hostes decissent * Vites * Alman Vos pisc. legit. Capitale ferre fuit, ultra Ctesiphontem progressi. Vopisc.

occisus est. Cum dolo occultaretur ipsius mors, quousq; Aper inuadere posset imperium, foetore cadaueris, scelus est proditum. Hinc Sabinus Iulianum inuadens imperium, à Carino in campis Veronensibus occiditur. Hic Carinus omnibus se sceleribus inquinauit, plurimos innocios fictis criminibus occidit: matrimonia nobilium corruptit: condiscipulis quoq; qui taxauerunt cum in auditorio uerbi fatigatione, perniciosus fuit. Ad extremum trucidatur eius præcipue Tribuni dextera, cuius dicebatur coniugem polluisse.

DIOCLETIANVS.

Dioeletianus Dalmata, Amilini senatoris liberinus, matre pariter atq; oppido nomine Dioclea, quorum uocabulis, donec imperiū sumeret, Diocles appellatus. Vbi orbis Romani potentiam cepit, Graium nomen in Romanū morem conuertit. Imperauit annis xxxv. Is Maximianum Augustum effecit, Constantium & Galerium Maximianum cognomento Armentarium, Cæsares creauit, tradens Constantio Theodoram Herculij Maximiani priuignam abiecta uxore priori. Hoc tempore Carausio in Gallijs, Achilleus apud Aegyptū, Iulianus in Italia imperatores effecti, diuerso exitu perire. E quibus Iulianus acto per costas pugione, in ignem abiecit se. Diocletianus uero apud Nicomediam sponte imperiales fasces relinquens, in proprijs agris conueniit. Qui dum ab Herculo atq; Galerio ad recipiendum imperium rogaretur, tanquam pestem aliquam detestans, in

* holera hunc modum respondit: Vitam Salone possitis uisere * oleta nostris manibus instituta, profecto nunquam istud tentan-

Alij lxx dum iudicaretis. Vixit annis lxxviii. ex quibus communi viiii. ann. habitu propè nouem egit. Morte consumptus est, ut satis pauitisse scribit. tuit, per formidinem uoluntarian. Quippe cum à Constantiano atq; Licinio uocatus ad festa nuptiarum, per senectam,

quo

quo minus interesse ualeret, excusauisset, rescriptis minacibus acceptis, quibus increpabatur Maxetio fauisse, ac Maximo fauere, suspectans necem dedecorosam, uenenu dicitur hausisse. His diebus Constātius Constātini pater, atq; Armentarius, Cæsares Augusti appellantur. Creatis Cæsaribus Seuerus per Italiā, Maximini Galerij sororis filio per Orientem, eodemq; tempore Constantinus Cæsar efficitur. Maxentius imperator in uilla vi. millibus ab urbe discreta timere Laticano: dehinc Licinius Augustus efficitur, pariq; modo Alexander, apud Caribaginem Imperator fit: similiq; modo Valens Imperator creatur, quorum exitus iste fuit: Seuerus ab Herculo Maximiano Romæ intra tabernas extinguitur, finisq; eius Galieni sepulcro infertur: quod ab urbe abes. per Appiam millibus ix.

GALERIUS MAXIMIANVS,

Galerius Maximianus consumptis genitalibus defecit. Maximianus Herculeus à Constantino apud Massiliā obsessus, deinde captus, poenas mortis genere: postremo fractis laqueo ceruicibus. Alexander à Constantini exercitu iugulatur. Maxentius dum aduersus Constantinum congregatur pauld superius à ponte Miluio, in pontem nauigijs compositum, ab latere ingredi festinans, lapsu equi in profundum demersus est, uoratumq; limo pondere thoracis corpus uix reperiit. Maximianus apud Tarsum morte simplici perit. Valens à Licinio morte multatur. Fuerunt autem: morum huiusmodi. Aurelius Maximianus, cognomento Herculeus, ferus natura, ardens libidine, consilijs stolidus, ortu agrestis in Pannoniōq;. Nam etiam nunc haud longe Syrmio eminet locus palatio ibidem constructo, ubi parentes exercebāt opera mercenaria. Aetate interit sexagenarius, annorum xx. imperator. Genuit ex Eutropia Syra muliere Maxentium,

Maxentij mors.

et

et Faustam coniugē Constantini: cuius patri Constantio tradiderat Theodoram priuignam. Sed Maxentium suppositū ferunt arte muliebri, tenere mariti animum laborantis auri
 * nunquam spicio gratissimi cepti à puero. Is Maximianus carus * nullo illi unquam fuit, nec patri aut focero quidem Galerio.

GALERIVS ARMENTARIVS.

Galerius autem fuit, licet inculta agrestiq; iustitia, satis laudabilis, pulcher corpore, eximius et felix belator, ortus parentibus agrariis, pastor armentorum, unde ei cognomen Armentarius fuit. Ortus Dacia Ripensi, ibiq; sepultus est: quem locum Romulianum etiam uocabulo Romula matris appellarat. Is insolenter affirmare ausus est, matrem more Olympiadis Alexandri Magni creatricis, compressam dracone semet concepisse.

GALERIVS MAXIMIVS.

* Dara **G**alerius Maximinus sorore Armentarij progenitus, ueròq; nomīne ante imperium * Dara dictus, Caesar quadrienio, dehinc per Orientem Augustus triennio fuit: ortu quidem atque instituto pastoralis, uerum sapientissimi cuiusdam Eboraci que, ac litterarum cultor: ingenio quieto, uini auidior. Quo cebrius, quaedam corrupta mente aspera iubebat: qui cum pigeret factum, differri que præcepisset, in tempus sobriam ac matutinum statuit.

ALEXANDER.

Alexander fuit Phryx origine, ingenio timidus, inferior aduersus laborem uitio senectæ etatis. His omnibus absumptis, imperij iura penes Constantinum et Licinium deuenerunt.

CONSTANTINVS.

Constantinus Constantij imperatoris et Helene filius, imperauit annis triginta. Hic dum iuuenulus à Gal

à Galerio in Vrbe Roma religionis specie obses teneretur, fugam arripens, atque ad frustrandos insequentes publicia iumenta quaque iter egerat, interfecit: et ad patrem in Britanniam peruenit, et forte hisdem diebus ibidem Constantium parentem fata ultima perurgebant. Quo mortuo, cunctis qui aderant adnitenibus, sed præcipue Eroco Alemannorum rege auxilij gratia Constantium conuato, imperium capit. Hic sororem suam Constantiam Licinio Mediolanum accito coniungit, filiumque suum Crispum nomine ex Mineruina concubina susceptum: idem Constantinum, iisdem diebus natum, oppido Arelatensi, Liciniumque Licinij filium, mensum fere uiginti, Cæsares effecit. Verum enim uero UT IMPERIA DIFFICILE CONCORDIAM CVSTODIUNT, dissidium inter Licinium Constantinumque exoritur, primumque apud Cibalas iuxta paludem, Hiulcam nomine, Constantino nocte castra Licinij irrumpente, Licinius fugam petiit, Byzantiumque fuga uolucris peruenit: ibi Martinianum officiorum magistrum Cæsarem creat. Dehinc Constantinus acie potior, apud Bithyniam adegit Licinium, pacta salute indumentum regium offerre per uxorem: inde Thessalonicam missum, paulò post eum Martiniandumque iugulari iubet. Hic Licinius annum dominationis fere post X I I I I. uitæ proximè L X. occiditur, auaritiæ cupidine omnium pessimus, neque alienus à luxu uenereo, asper admodum, haud mediocriter impatiens: infestus literis, quas per insciam immodicam, uirus ac pestem publicam nominabat, præcipue forenses industrias. Agraribus planè ac rusticantibus, quia ab eo genere ortus altusque erat, satis utilis, ac militiæ custos, ad ueterum instituta seuerissimus

Tineas & fo-
rices, auli-
cos vocabat.

Herba pa-
rietaria.

Nicomedia
obiit. Euro-
pius.

SPADONVM ET AVLICORVM OMNIVM
VEHEMENS DOMITOR, TINEAS SORI-
CES QVE PALATII APPELLANS. At Con-
stantinus obtento totius Romani imperij mira bellorum fe-
licitate regimine, Fausta coniuge, ut putant, suggerente, Cri-
spum filium necari iubet. Dehinc uxorem suam Faustam in
balneis ardentibus coniectam interemit: cum eum mater He-
lena ardore nimio nepotis increparet. Fuit uero ultra quam
estimari potest, laudis audius. Hic Traianum HERBAM
PARIETARIAM ob titulos multos adibus inscriptos,
appellare solitus erat. Hic pontem in Danubio construxit:
habitum regium gemmis, et caput exornans perpetuo dia-
demate. Commodissimus tamen rebus multis fuit: calumnias
sedare, legibus severissimis nutrire artes bonas, precipue
studia literarum: legere ipse, scribere, meditari, audire lega-
tiones, et querimonias prouinciarum. Cumq; liberis filioq;
fratris Delmatio Caesaribus confirmatis, III. et LX. an-
nis uixisset, ex quibus dimidios, ita ut XIII. solus impera-
ret, morbo consumptus est, irrisor potius quam blandus.
Vnde prouerbio uulgari, Tracala, decem annos praestantis-
simus, duodecim sequentibus latro, decem nouissimis pupi-
lus ob profusiones immodicas nominatus. Corpus sepultum
in Byzantio, Constantinopoli dicta: quo mortuo, Delmatius
militum ui necatur. Ita ad tres orbis Romani dominatio res-
ducta est, Constantino, et Constantio, ac Constante, filiis
Constantini. Hi singuli has partes regendas habuerunt. Con-
stantinus iunior cuncta trans Alpes: Constantius a freto Pro-
pontidis, Asiam atque Orientem: Constans Illyricum, Ita-
liamq; et Africam, Dalmatiam, Thraciam, Macedoniam
que, et Achaiam.

* ANNI

*ANNIBALIANVS, CONSTANS,
ET CONSTANTIVS.

*Constan-
tinus

ANNIBALIANUS Delmatij Caesaris consanguineus, Ar-
meniam nationesque circum socias. Interim ob Italiae
Africaeque ius dissentire statim Constantius et Constans coe-
perunt. Constantius latrocinij specie, dum incautus, foedeque
temulentus in aliena irruit, obruncatus est, proiectusque in
fluum, cui nomen Alfa est, non longe ab Aquileia. Con-
stantius uero uenandi cupidine, dum per sylvas, saltusque erra-
ret, conspirauere aliquanti milites in eius necem, autoribus
Chrestio et Marcellino, simulque Magnentio: qui ubi pa-
trandi negotij dies placuit, Marcellinus natalem filij simu-
laus, plerosq; ad coenam rogat. Itaq; in multam noctem con-
uiuio celebrato, Magnentius quasi ad uentris secreta sece-
dens, habitum uenerabilem capit. Ea re cognita, Constans
fugere conatus, apud Halenam oppidum Peireneo proximum,
a Gaisone cum lectissimis missis, interficitur anno XIII.
Augustae dominationis: nam Caesar triennio fuerat, cui se-
ptimo uicesimoq; hic fuit debilis pedibus, manibusq; articu-
lorum dolore. Fortunatus coeli temperie, fructuum prouen-
tu, nulla a Barbaris formidime: quae profecto maiora fuerint,
si prouinciarum rectores non pretio, sed iudicio prouexis-
set. Huius morte cognita, Vetrano magister militum, impe-
rium in Pannonia apud Mursum corripuit: quem Constans
tius non post multos dies regno exiit, grandaeuo etati non XL. regna-
uit modo, sed etiam uoluptuarium otium concedens. Fuit
autem prope ad stultitiam simplicissimus.

Ad Aquileiam.

* Mursum.

Vixit annis

X L. regna-

uit autem

X XIII.

CONSTANTIVS.

CONSTANTIUS Gallum fratrem patruelem, Caesarem pro-
nuntiat, sororem Constantinam illi coniungens: Ma-
gnentius

u

gnentius

gnentius quoque Decentium consanguineum suum trans Alpes Cæsarem creauit. His diebus Romæ Nepotianus Eutrophie Constantini sororis filius, hortantibus perditis, Augusti nomen rapit: quem octauo die uicesimoque Magnentius oppressit. Hoc tempore Constantius cum Magnentio apud Mursiam dimicans uicit: in quo bello penè nunquam amplius Romane consumptæ sunt uires, totiusque imperij fortune pessundate. Dehinc cum se Magnentius in Italiam recepisset, apud Thicanum plures sudit, incautius, & ut in uictoria solet, audacius persequentes. Nec multò post apud Lugdunum coagustatus, gladio occultè prouiso, ictum pulsi parietis iuuans, trasfosso latere, ut erat uasti corporis, uulnere naribusq; & ore cruorè effundens, mense imperij XLII. etatis uerò L. expirauit: ortus parenibus, qui Galliam inhabitant: legendi studio promptus, sermonis acer, animi tumidi, & immodicè timidus artifex tamen ad occultandam audacia specie formidinem. Eius morte audita, Decentius laqueo fascie ad collum posito, uitam finiuit. Hoc tempore Gallus Cæsar à Constantio occiditur. Imperauit annis IIII.

SILVANVS.

Siluanus imperator effectus, die imperij uigesimo octauo suo perimitur. Fuit ingenio blandissimus, quanquam barbaro patre genitus: tamen institutione Romana satis cultus, & patiens.

CONSTANTIVS.

Constantius Claudium Iulianum, fratrem Galli, honore Cæsaris adsumit, annis natum ferè tres atque uiginti. Iste in campis Argenteracensibus apud Gallias cum paucis militibus infinitas hostium copias deleuit. Stabant acerui montium similes, fluebat cruor fluminum modo, & plus

ptus rex nobilis Nodomarius, fusi omnes optimates, reditus limes Romane possessionis: ac postmodum cum Alemaniis dimicans, potentissimum eorum regem Badomarium cepit. Hic à militibus Gallicanis Augustus pronuntiat. Hic Constantius urgere legationibus, in statum nomenque pristinum reuertit.

IULIANVS.

Iulianus mandatis mollioribus, refert se sub nomine Celsi imperij multò officiosius pariturum. Hinc Constantius magis magisque ardens dolore: atque, ut erat talium impatientis, in radicibus Tauri montis apud Mopsocrenem ferè bri acerrima, quam indignatio nimia uigiliis augebat, interit, anno eui IIII. & XL. imperij IX. atque XXX. uerum Augustus IIII. XX. q; octo solus, cum fratribus atque Magnentio XVI. XV. Cæsar. Felix bellis ciuilibus, externis lacrymabilis, mirus artifex in sagittis: à cibo uinòque & somno multum intemperans, patiens laboris, fandiæ cupidus: quam cum adsequi tarditate ingenij non posset, aliis inuidebat. Spadonum aulicorumque amori deditus, & uxorum: quibus contentus, nulla libidine transfusa, aut iniusta polluebatur. Sed ex coniugibus, quas plurimas sortitus est, præcipuè Eusebiam dilexit: decoram quidam uerum per Amantias, & Gorgonias, & alia importuna ministeria uexantem famam uiri, contra quam foemina modestioribus mos est, quarum sepe præcepta maritos les sint. iuuant. Namq; ut ceteras omitam, Pompeia Plotina incredibile dictu est quanto auxerit gloriam Traiani, cuius procuratores cum prouincias calumniis agitarent, adeò ut unus ex iis diceretur locupletium quenque ita conuenire, *Quæ habes ad mensam? Vnde habes? tertium, Pone quæ habes?* illa coniugem corripuit: atque increpans quòd laudis sue esset

Fiscum lie- *bans & detestās, FISCVM LIENEM VOCARET,*
nem dixit *quod eo crescente artus reliqui tabescant. Igitur Iulianus re-*
Traianus. *ducta ad unum se orbis Romani curatione, glorię nimis cu-*
pidus in Persas proficiscitur. Illic à transfuga quodam in
insidias deductus, cum eum hinc inde Parthi urgerent, e ca-
stris iam positus, arrepto tantum clypeo procurrit. Cūque
inconsulto ardore nititur ordines ad praelium componere,
ab uno ex hostibus, & quidem surgente, conto percutitur:
relatusq; in tabernaculum, rursus que ad hortandos suos e-
gressus, paulatim sanguine uacutus, circa noctis fere mediū
defecit: presatus, consulto sese de imperio nihil mandare, ne,
uti solet, in multitudine discrepantibus studiis amicorum, ex
invidia rei præ discordia exercitus periculum pararet. Fue-
rat in eo literarum ac negotiorum ingens scientia: eo iuua-
uerat philosophos & Græcorum sapientissimos: usq; prom-
ptior corporis, quàm ualidus quidem, sed breuis fuit. Hęc
minuebat quarundam rerum neglectus modus. Cupido lau-
dis immodica, cultus numinum supersticiosus, iudex plus
quàm imperatorem decet: Cui salus propria, cum semper
ad securitatem omnium, tum maxime in bello, conseruanda

Scriptit hic est. Ita illum cupido glorię flagrantior peruerat, ut neque
in Christia- terræ motu, neque plerisque presagiis, quibus uerbatur pe-
nios. *tere Persidem, adductus sit finem ponere ardori, ac ne noctu*
quidem uisus ingens globus coelo labante diem belli cautum
prestiterit.

IOVINIANVS.

*I*ouinianus genitus patre Verroniano, insula agri Sin-
 gidonensis, provincię Pannonię: imperauit menses
 An. M. CIX. V III. Cuius patri cum liberos crebros amitteret, præ-
 ab Urb. cōd. ceptum somnio est, eum qui iam instante uxoris partu eden-
 dus

duş foret, diceret Iouinianum. Hic fuit insignis corpore, læ-
tus ingenio, literarum studiosus. Hic dum à Perside hyeme
aspera mediq; Constantinopolim accelerans, cruditate sto-
machi, tectorio noui operis grauatus esset, repente interit
annos gerens proxime XL.

VALENTINIANVS.

*V*alentinianus imperauit annis XII. minus diebus C.
 Huius pater Gratianus mediocri stirpe ortus, apud
 Cibalas Funarius appellatus est, eò quod uenaliuum funem
 portanti, quinque milites nequirent extorquere: eo merito
 adscitus in militiam, usq; ad præfecturę prætorianę poten-
 tiam conscendit. Ob cuius apud milites commendationem,
 Valentiniano imperium resistenti aggeritur. Hic Valentem
 consanguineum suum sibi socium in imperio adsciuit, ac
 demum Gratianum filium, necdum plene puberem, horta-
 tu socrus & uxoris Augustum creauit. Hic Valentinianus Constantino
 fuit uultu decens, solers ingenio, animo grauis, sermone poli-
 cultissimus. Quanquam enim ad loquendum parcus, seue-
 rus, uehemens, infestus tamen uitis, maximeq; auaritie: cuius
 punitor ipse fuit acer: & in iis quę memoraturus sum,
 Adriano proximus: Genera uetustissimorum meminisse, no-
 ua arma meditari, fingere terra seu limo simulacra, pru-
 denter uti locis, temporibus, sermonibus, atq; ut breuiter
 concludam, * semper criminibus, queis sese quasi fidiisimis * si infidis ho-
 prudentissimiq; dederat, careret: aut probatis eruditisque minibus, ita
 monitoribus uti licuisset, perfectus haud dubie princeps legit Eutro-
 enituisset. Huius tempore firmus apud Mauritaniam re-
 pius.
 gnium inuadens extinguitur. Valentinianus apud Bergen-
 tionem legationi Quadorum respondens, anno æui v. &
 L. impetu sanguinis uoce amissa, sensu integer expirauit.
 Quod quidem intemperantia cibi ac saturitate, qua artus
 diffude

diffuderat, accidisse plures detulere. Itaque eo mortuo, Valentinianus adhuc quadriennis, autore Equitio ac Merobaudes propinquo, ubi cum matre fuerat allatus, creatus est imperator.

VALENS.

Valens unâ cum Valentiniano germano suo, de quo diximus, regnavit annos x. menses v. Hic Valens cum Gothis lacrymabili bello commisso, sagittis saucius in caesam deportatur uilissimam: ubi superuenientibus Gothis igniq; supposito, incendio concrematus est. in quo probanda hæc fuisse. Fuit possessoribus consultor bonus, mutare iudicia, uerus, in amicos fidus, irasci sine noxa ac periculo cuiusdam, sanè ualde timidus. Huius temporibus Procopius tyrannus cadens extinguitur.

GRATIANVS.

An. ab urbe
M. CXXXII.

Gratianus genitus Syrmij, imperauit cum patre Valentiniano annis viii. diebus lxxxv. cum patruo & fratre iii. cum eodem fratre ac Theodosio iiii. & cum his omnibus accedente Arcadio menses vi. Hic apud Argentarium oppidum Gallie, xxx. Alemannorum milia in bello extinxit. Hic cum animaduertisset Thraciam Daciâque tanquam genitales terras possidentibus Gothis Triballisque, atque omni pernicie atrocioribus Hunnis & Alanis, extremum periculum instare nomini Romano, accitum ab Hispania Theodosium, cunctis fauentibus, agerit annuum à tricesimo tertium, imperium committit. Fuit autem Gratianus literis haud mediocriter institutus, carmen facere, ornate loqui, explicare controuersias rhetorum more. Nihil aliud die noctuque agere, quam spiculis medicari, summe que uoluptatis, diuineque artis credere, ferire pericula sibi destinata: cibi que, uini, ac libidinis uictor. Cunctisque

fuisse

fuisse plenus bonis, si ad cognoscendam reip. gerende scientiam animum intendisset: à qua propè alienus, non modo uoluntate, sed etiam exercitio fuit. Nam dum exercitum negligeret, & paucos ex Alanis, quos ingenti auro ad se transtulerat, anteferet ueteri ac Romano militi, adeoque Barbarorum comitatu, & propè amicitia capitur, ut nonnunquam eodem habitu iter faceret, odia contra se militum excitauit. Hoc tempore cum Maximus apud Britanniam tyrannidem arripisset, & in Galliam transfusisset, ab insensis Gratiano legionibus exceptus, Gratianum fugauit, nec mora extinxit: qui uixit annis xxxviii.

Floruit hoc tempore diuus Hieronymus, & Martinus.

THEODOSIVS.

Theodosius genitus patre Honorio, matre Thermanthia, genere Hispanus, originem à Traiano principe trahens, à Gratiano Augusto apud Syrmium imperator effectus, regnavit annis xxvii. Huic ferunt nomen somnio parentes monitos sacrauisse, ut Latine intelligimus, à deo datum. De hoc etiam oraculo in Asia diuulgatum est, cum Valenti successurum, cuius nomen è θ, & ε, atq; à Græcis literis initiaretur. Qua cognitione principij deceptus Theodosius, cum sibi imperiū presumeret, scelestæ cupidinis supplicia percepit. Fuit autem Theodosius propagator reipub. atq; defensor eximius. Nam Hunnos & Gothos, qui eam sub Valente defatigassent, diuersis preliis uicit: cum Persis quoq; petitus pacem pepigit. Maximum autem tyrannum, qui Gratianum interfecerat, & sibi Gallias iudicabat, apud Aquileiam extinxit: Victorem quoq; eius filium, intra infantia annos à Maximo patre Augusti factum, necauit. Eugenium quoq; tyrannum, atq; Arbogastem superauit, deletis coru decem milibus pugnatorum. Hic etenim Eugenius confusus uiribus

Arbogastis, postquam apud Viennam Valentinianum extinxerat, regnum inuasit, sed mox simul cum uita imperium perdidit. Fuit autem Theodosius moribus et corpore Traiano similis, quantum scripta ueterum, et pictura edocent: sic eminens status, membra eadem, par caesaries, os absque eo quod illi aliquantum uellendo steriles genae, neque tam ingentes oculi erant, nescio an et tanta gratia, tantusque flos in facie, seu tanta dignitas in incessu. Meas uero prorsus similis, adeo ut nihil dici queat, quod non ex libris in istum uideatur transferri. Clemens animus, misericors, communis, solo habitu differre se ceteris putans: in omnes homines honorificus, uerum effusus in bonos: simplicia ingenia aequè diligere, erudita mirari, sed innoxia: largiri magno animo magna: amare ciues uel priuato contubernio cognitos, eosque honoribus, pecunia, beneficiis ceteris munerari, praesertim quorum erga se uelut patrem aspero casu officia probauerat. Illa tamen quibus Traianus aspersus est, uiolentiam scilicet et cupidinem triumphandi, usque eò detestatus est, ut bella non mouerit: sed inuenerit, prohibueritque lege ministeria lasciuia, psaltriisque commestationibus adhiberi: tantum pudori tribuens et continentiae, ut consorbinarum nuptias uetuerit tanquam reorum. Literis, si nimium perfectos contemplerur, mediocriter doctus, sagax plane, multumque diligens ad noscenda morum gesta: e quibus non desinebat execrari ueterum facta superba, crudelia, libertati infesta quae legerat, ac Cinnam, Marium, Syllamque, atque uniuersos dominantium, praecipue tamen perfidos et ingratos irasci sanè rebus indignis, sed flecti cito, unde modica dilatione emolliebatur. Aliquando seuera praeccepta haec

Precepta ex buit de Liuius, uel quod Augustus à philosophiae doctore dicitur
Liuius. dicerat: qui cum uidisset eum facile commoueri, ne asperum aliqu

aliquid statueret, monuit, ut ubi irasci coepisset, quatuor atque uiginti Graecas literas memoria recenseret, ut illa concitatio, quae momenti est, mente aliò traducta, parui temporis interiectu languesceret. Melior haud dubie, quod est clara uirtutis, post auctam annis potentiam regalem, multoque maxime post ciuilem uictoriam. Nam et annonae curam sollicitius attendere, et auri argentiue graue pondus sublatis atque expensis à tyranno, multis è suo restituere, cum benigni principes, et quidem uix fundos solerè nudos, ac deformata praedia concedere. Iam illa minutiora, et, ut dicitur, intra aulam: quae quidem quia occulta sunt, magis naturae hominum curiose oculos auresque ad se trahunt. Patruum colere tanquam genitorem, fratris mortui, sororisque liberos habere pro suis, cognatos affinesque parentis animo complecti: elegans laetumque conuiuium dare, non tamen sumptuosum, miscere colloquia personis, studia dignitatibus, sermone cum grauitate iucundo, blandus pater, concors maritus. Exercebatur neque ad illecebras, neque ad lassitudinem: ambulationibus magnis, cum esset otium, reficiebat animum. Ad uescendi continentiam ualetudinem regebat. Sicque in pace
Floruit diuus Ambrosius.

rebus humanis annum agens quinquagesimum, apud Mediolanum excessit: utranque rempublicam utriusque, id est, Arcadio et Honorio quae tam relinquens. Corpus eius eodem anno Constantinopolim translatum, atque sepultum est.

Hactenus Sex. Aurelius Victor.

IN RELIQUO.

RVM IMPERATORVM

vitam & mores Epitome.

ARCADIVS.

ARCADIVS Constantinopoli, Honorius Romæ, diuiso imperio, post patris Theodosij mortem imperant. Hæc enim uiuens adhuc pater imperij consortes fecerat: & moriens, quoniam nondum per ætatem imperio maturi esse uidebatur, testamento imperij administratores sanxit, qui liberorum ætatem adultam suppletes regni curata gererent. Rufinum Arcadio adiungit, Honorio Stiliconem, Gildonem uero Africæ præesse uoluit. Rufinus primus ueterum fidem &

Rufinus Arcadij tutor occiditur.

sacro sanctum fidei commissi ius uiolans, clam missis numeribus, Alarico Gothorum regi contra Arcadium arma sumere suadet, ut sibi Orientis isthac uia pararet imperiũ. Re perspecta à militibus auctor tam scelerati consilij Rufinus occiditur. Caianus Rufini sceleris imitator, auxilio Gothorum fretus, bellum ciuile mouet: nauali prælio inter Hellestonium & Chersonesum uictus, dum fugit obruncatur. Caput eius pilo suffixum Constantinopolim deportatur. Arcadius cum regnasset annis paulo minus tredecim, uitam cum morte commutat, relicto filio Theodosio, quem, dum uiue-

Eudoxia Arcadij uxor.

Chryso-
stomus in exilium mittitur.

ret, Casarem fecerat. Hic socordis ingenij princeps, nec quidquã omnino paternæ, auitæ que uirtutis referens, Eudoxia uxori additus, cũ alia multa im. robẽ fecit, tum Chryso-
stomum antistitem Constantinop. sanctitatis & eruditionis egregiæ uirum, uxori plus æquo inserviens, in exiliũ misit.

HON

HONORIUS.

Honorius Theodosij filius, patri rebus gerendis dissimilis, Romæ eodem anno, quo Arcadius Constantinopoli imperat. Gildo Africæ regnum adeptus, Maserelis * fratris * Macezilz. filios necat. Is in Italiam fugiens, acceptis ab Honorio quinq; Gildo fratris filios necat. hominum millibus, fraternas copias delet, ipsiusque Gildonis in fuga comprehensi, milites quibus mandatum erat, uelolum perfergere, Honorius Stiliconi pernicioso tutori (quod uocatis clam ab eo Vandalis in Galliam, rerum summam uoluisse ad Eucherium filium transferre, simul & aduersus Alaricum apud Rauennam infeliciter pugnasse sua causa comperisset) successorem pariter & interfectorem misit. Itaque Romæ in foro Pacis unã cum Eucherio filio, & aliis coniuurationis conscis trucidatur. Maximum, Iouium & Sebastianum de successione in Gallia tumultuantes per Heraclium præfectum e medio sustulit. Postremo Costantinum, qui Gratiano tyranno successit, barbarum hominem Britanniam occupantem, apud Arelatensem urbem opera & studio Constantij Comitum superauit. Huic, quoniam eum uirum & domi & militiæ fidum expertus fuerat, Placidiam sororem olim Ataulpho Gothorum regi nuptam matrimonio iunxit: ex qua Valentianus iunior (qui post Theodosium iunior, Arcadij filium, imperauit) natus est. Decessit Romæ cum annos duos supra triginta imperasset. Hoc tempore Talmud Iudeorum à duobus Rabbiniis (Platina autore) com Talmud Iudeorum. occupant. Iudei cum Christianis Alexandriae confligunt.

THEODOSIUS.

Theodosius iunior, Arcadij filius cum in Oriente imperaret, audita Honorij patris morte, Valentiano, Constantij & Placida filio, imperij insignia donat: & cum matre

tre

tre Romam mittit. Aduētus in urbem satis opportunus fuit. Nam Ioannem, factione Castini imperatorem factum & Africam sibi uendicantem, nouus princeps oppressit. Gensericus Vandalorum rex accersitus à Bonifacio, qui de Africa tenenda desperauerat, post multorum cædem Carthaginiem occupat. Ad Aquilonem Bleda & Atila fratres, Hunnorum reges Illyricum & Thraciam, Thermopylas usque deprædantur. Omnia hæc Theodosius maxima gloria uictus est. Constantinopoli morbo absumptus est, cum imperasset annos duos & triginta. Hoc principe Venetia: felicibus auspiciis in aquis ædificari cœpere. Nestorius cum suis heres, quæ ab autore Nestorea postea dicta est, cum Pelagia: anis, synodo Ephesina damnatur.

Venetia: in aquis ædificatur. Nestoria heresis damnatur.

VALENTINIANVS.

Valentinianus iunior, tertius huius nominis imperator inito Occidentis imperio, pacem illico cum Gensericis Vandalorum rege, certis spatiis Africa inter se diuisa. Non multo post Atilam Hunnorum regem ex Pannonia Romanam prosperitatem Aëtij patritij ductu (quem postea ob aetate dominationis suspicionem occidi iussit) in campis Catalaunicis nobili clade repressit. Burgundionum regem afflicxit. Magnam temporis partem Rauennæ uixit, quam moenibus restituit, eiusque præfuli Ioanni usum pallij concessit. Optimus ac clementiss. princeps tandem à Maximo, ciuicopotentissimo potiunde eius uxoris gratia, ut ait Procopius, occiditur imperij anno trigesimo. Hoc tempore Gensericus Hipponem obsedit: mense III. obsidionis D. Augustinus D. Hieronymi discipulus in illa ipsa urbe, cuius erat episcopus obiit annos natus LXXVI. nec urbis suæ ruinam uidit.

D. Augustinus.

MAR

MARTIANVS.

Martianus in Oriente Theodosio iuniori, cuius sortem duxerat in matrimonium, successit: quo tempore Valentinianus Italiae imperabat. Hic quanquam senex & humilis genere esset: excellebat tamen rebus gestis & arte militari. Prima stipendia in Lydia fecit. Orientis imperium per nouem fere annos dilapsum, reparauit. Cum Vandalis & Parthis foedus percussit, Atilæ minas compefcuit, pacem quo ad eius fieri potuit, coluit: illud sæpe usurpans, DVM IN PACE ESSE POSSVMVS, ARMA NON INDVAMVS. Is Tatianum Iuliumque fratres, qui olim superuolantis aquile eius caput auspiciu retexerant, uaticinatioque inuerat: statim ut Caesar dictus est, hunc Constantinopoli, illi Illyricum præfecit. Hoc principe Chalcedonensis, IIII. synodus celebrata est aduersus Dioscorum & Eutychem Leonis Rom. pontificis iussu. Pulcheria Arcadij filia in eligendo Cesare princeps ei fuit, diademaque capiti eius imposuit. Vixit in imperio annos sex cum pace & probitatis opinione.

Martiani dictu celebre.

Chalcedonensis synodus.

Pulcheria Arcadij Cesaris filia.

LEO I.

Leo primus è gente Græcanica suffragiis ac factione Asparis patritij post Martianum Imperator salutatur: Aspar enim ita cum Leone conuenerat, ut factus Imperator Ardaurium eius filium adoptaret: quod Leo præstitit. Populus, ubi hæc nouit, Ardaurium unam cum patre interemit. Nonnulli à Leone, uelut insidiarum in se autores, interfectos dicunt. Suppetias Anthemio Imperatori Ro. ad expellendos Vandalos tulit. Basilicum patritium aduersus Gensericum misit, qui eum propulsauit, cum iterum in Italiam irrumperere tentaret. Cum Ostrogothis (qui Illyrium uastabant) eisque Pannoniam, acceptis obsidibus, incolendam concessit. Postremo Leonem sororis suæ ac Zenonis, qui postea regi

regnavit, filium successorem reliquit. Pacis hic studiosus princeps semper illud in ore promptum habebat, QVEM ADMODVM SOL CUNCTIS, QVAE ILLVS STRAT, NONNIHIL IMPERTIT CALORIS. SIC PRINCEPS DEBET EOS SVA DIGNARI MISERICORDIA, QVOS CONTVETVR. Tenuit imperium annos sedecim. Byzantium hoc Imperium magna ex parte conflagrauit, & Italia perpetuo in motu fuit.

LEO II.

LEo Secundus qui & iunior puer ab auo relictus, cum paucos menses imperasset, Zenoni patri, aut saltem uirtrico manibus suis diadema imposuit, patremque suo loco deinceps imperare uoluit.

ZENO.

Zeno Isauricus natione, genere obscurus, facie deformis Constantinopoli post Leonem iuniorem imperat, non ut Augustus, sed ut tyrannus. Basilicum Patrium imperium inuadere conantem unâ cum filio in Cappadociam relegat. Theodoricum Ostragothorum regem magnopere dilexit: eique statuam dicauit, ac Italiam aduersus Odoacrum misit, Consulem prius à se factum. Odoacrum in Italia regis nomen sibi uendicantem prelio uicit Theodoricus. Pulsus Zeno à Basilio factione Ariadnae uxoris, in Isauriam concessit, nec multo post reuersus Basilicum Lemni re legatum unâ cum filio fame mori coëgit. Sunt qui adhuc uinum inclusum ab uxore sepulcro tradant, frustra que respicientem & opem quiritantem obuisse: cum imperasset annos XIII. uel ut quidam uolunt, XVII. Hoc principe maximam passa est res literaria iacturam: nam incendium ad id graue fuit, ut praeter maximam Constantinopolitanae urbis

Leonis, pacis studiosi, dictum celebre.

Basilicus re legatur.

Basilicus inedia consumitur.

Constantinopolis in-

partem igne absumptam, centum & uiginti millia librorum combusta sunt: inter quae Homeri poema in sesimo draconis cxx. pedum aureis literis descriptum. Nicena synodus prima approbatur.

FLA. VALERIVS ANASTASIVS.

FLA. Valerius Anastasius d'noq, à discoloribus oculorum pupillis, quarum dextra nigricans: sinistra caerulea, fuit à Graecis cognominatus, magno Principum consensu post Zenonem ex humili loco ad imperij fastigium euectus, donatiuum militibus dedit. Legatos Iudaeorum cum numeribus uenientes, placidissime audiuit. Clodoueo Francorum regi numerem, patriatus, & Consulatus titulum & insignia decreuit: quod Gotthos in Gallia superasset, Burdegalamq; oppidum recepisset. A mari ad Sclymbriam longum murum duxit, ne incurfiones Maestorum, Bulgarorum & Scytharum officerent. Plures per orbem tyrannos supplicio extremo affecit. Athenodori caput Isauricus nules ueruto affixum ante portas Tharsi tulit, quod ibi aruit. Longinus tanquam fera dilaniatus est. Vitalianus Thrax in Oriente seditionem mouens pecunia placatus est Hunni excursiones aliquot fecere: Getae Macedoniam, Epirum, Thessaliam diripuerunt, quibus pro captiuis redimendis cum aurum mississet Anastasius, nec sufficeret hostium uotis, Barbari illi coram captiuis trucidarunt. Anastasius inter bonos principes referri potuit, qui pacem emerit, nisi Eutychiana heresis, Ariadnae uxoris suasis, adhaesisset. unde sibi graue odium confluxit. Post octogesimum & octauum uita annum, imperij uigesimi septimi fulmine ictus, perit, grauiter ulciscente numine pietatem toties ab impuro principe lesam, quanquam Marcellinus senio longo confectum subita morte corruisse tradit.

condio flagrans rei literariæ iacturam maximam adfert.

Clodoueus Francorum rex Gotthos superat.

Eutychiana heresis.

Vltonis ex plurim.

IVSTINVS THRAX.

Iustinus Thrax, utroque parente ignobilis, à teneris annis suum custos, deinde boum, post lignarij cuiusdam minister, natus annos sedecim militare cepit, promptus manu & doctus hostem ferire gregarius miles factus. Hinc per omnes dignitatum honores ascendens ad pratorij praefecturam eius consul designatus est. Mortuo Anastasio, ad cum Eunuchus quidam diuus, superioris Augusti libertus uenit, magnam uim dans ei pecuniarum, ut militum suffragij Theocritianus Imperator designaretur. Verum Iustinus, commodisui non immemor, Imperium ea pecunia sibi ipsi emul. Amantianum & Theocritianum insidias sibi molientes in medio susulit. Anno imperij nono, Cal. April. Iustinianum sororis suae filium adoptauit, consortem imperij fecit: quarto post mense decessit. Imperauit annis nouem. Mensibus duobus. Orthodoxus fuisse traditur, Arrianos siquidem expulsi. Germanum praefulem Capuanum missum ab Ormisda Pont. Ro. pro orthodoxis restituendis. Ab Anastasio pulsus, humaniter excepit & exaudiit. Chalcedonense consilium publico edicto uenerari uoluit, Dyrrhachium & Corinthum ciuitates, terrae motu collapsas, magnis sumptibus restituit.

IVSTINIANVS.

Iustinianus Iustini ex sorore filius, cum annum quartum & quadragesimū ageret, imperare cepit, quod per annos undequadragesima administrans, ueterem Romani imperij gloriam mirum in modum ampliavit. Maximus certe princeps nisi auaritia & delirij Eutychiani reus fuisset: & Belisario duci clarissimo, cuius opera res multo praeclarissima confecerat, ex leui admodum suspicione, citra culpam oculos effodii iussisset, & profugisset. Tam graui oppressus fortuna Belisarius à praetereuntibus uictum querere coactus est.

Dyrrhachii & Corinth⁹ ciuitates restituta.

Belisarius dux clarissimus à praetereuntibus querere coactus.

est. Serici usus à Persis ad Graecos hoc tempore trāsīit, iam pridem desitus. Iustinianus tandem affectus morbo, Iustinum ex filia nepotem Caesarem fecit, nec multo post ingrauescente morbo, non sanus mente, decessit: cum edictum, autore Eutropio lib. xvi. Vbique à pietate alienum promulgasset. Sophiae templum ingens Iustiniani iussu Constantimopoli edificatur. Hoc tempore famēs ingens adeo in Italia inuaduit, ut membra humana cederent indigenae. Syluerius Papa, Theodora uxoris Iustiniani fraude, falsis testibus conuictus à Belisario in exilium mittitur, ubi etiam obiit.

IVSTINVS MINOR.

Iustinus minor Iustiniani ex filia nepos, Iustini emulus, ac perinde ut filius in regia semper enutritus facili admodum ingenio & ad promerendam ex liberalitate hominum gratiam nato, à Iustiniano Imperator declaratus est. Cum Persis foedus pepigit, tributo, quod Romani annum his penderent, sublato. Longobardi Germanica gens Narsis suasu, quem Imperator falso delatum proscriserat, in Italiam irrupit, quam ab Albuino rege ad Desiderium ccciiii. annis in principatus diuisam tenuere. Scripsit enim Sophia Iustini, uxor ad Narsitem, ut ad pensam muliebria rediret: eunuchus enim erat. Narses, Responderat utique Sophiae Narses, se talem texturum telam, quam ipsa discutere & diuellere nequiret. Iustinus ex liberali auarissimus euasit: simul & fidei Christianae contemptor maximus, & Pelagianae haereseos assertor acerrimus. Longinum cum nouo exarchatus magistratu in Narsis, quem reuocauerat, locum misit. Exarchatus sedes quondam fuit Rauennae, qui magistratus cepit anno mundi iiii. m. d. xxxiii. à Christo nato d. lxxi. ab hoc Iustino minore primum excogitatus, ut Imperat. quod dimmoda uicarius in Italia foret, eaque fuit autoritate, ut

Serici usus à Persis ad Graecos trāsīit.

Sophiae templum.

Famēs grauiissima

Syluerius Papa, Papa relegatur.

Narses Dux proscrisptus.

Iustinus fidei Christianae contemptor. Exarchatus quid.

Pontifex Romae creatus, ab eo confirmaretur. Durauit ^{Armeni} hic magistratus CLXIIII. Iustinus graui pedum dolore ^{Christiani} obiit anno imperij undecimo. Hoc principe Armenij fidem ^{efficiuntur.} Christianam amplectuntur. Monothelita cum sua heresi ^{Monothelitarum} emergu. it. Contra hos synodus Constantinop. CL. episcopis ^{haere} celebratur, in qua Graecis sacerdotibus uxores permiffa, ^{sis.} Latinis nequaquam.

TIBERIVS.

Tiberius secundus, contrariis Iustino moribus, & ab eodem adoptatus, peculium ab eo coactum longa auaritia, Sophia tradente, simul & omnes Narsetis ducts clariss. thesauros in Italiae puteo, monstrante quodam sene repositos, egentibus dedit. In Oriente Persas saepe profligatos intra suos fines compulit, recepta Mesopotamia. Persarum captiuos omnes honeste uestitos in patriam remisit. Longobardos rupto cum Imperatore foedere, urbem Rom. graui obsidione prementes multitudo decidentium imbrium a moenibus repulit. Secuta est imbres longa siccitas, & inde caritate annoe laboratum est. Tiberij felicitas multi nominis fuisset, si res in Occidente ut in Oriente successisset. Mauricium generum adoptauit, que imperium administrandum tradidit, praesentibus Ioanne Patriarcha (qui coronam imposuit) & Senatu. Vixit cum summa pietatis & liberalitatis opinione. Imperauit annos septem.

MAURICIVS.

Mauricius genere Cappadox, successor Tiberij soceri, praesuit imperio annos uiginti. Rebus gerendis in initio felix fuit. Armenos & Persas per legatos fudit, mox sua Scythas repulit, in Italia Longobardos repressit. Deinde auspicijs Theodosij filij sui & Germani soceri uictos Hunnos Pannonijsque exutos ad solitudines fugauit. Constantino

nopo

nopolitani Patriarcham ^{id est uniuersalis ecclesiae} praesulem uocauit. Ex humili notario ob diligentiam ^{ex notario} a Iustino praefectus uigilum factus, mox Tiberij gener, ^{Augustus} postremo Augustus, multis uictorijs illustris, Rem. feliciter administrauit. Postremo ob insatiabile pecuniae studium militibus, qui Sarmatico limiti praepositi erant, loco sterili ac difficili & gelu horrido, infensus, quod nulla aut rara stipendia persolueret, a Phoca centurione limitis Scythici, cuius insidias, somnio etiam admonitus, praecauebat, imperio & uita priuatur. Magnae uir patientiae & fortitudinis exemplum. Cum enim in conspectu suo uxor & filij interficerentur, forti animo perferens tantam calamitatem, exclamauit,

IVSTVS ES DOMINE, ET RECTA IVDICIA Patientiae & fortitudinis exemplum. TVA. Turcicum nomen tunc primum in Asia auditum est. Angeli; & Gothi ad fidem uersi sunt Christianam.

PHOCAS.

Phocas Scythici limitis praefectus ab exercitu scelerato, cuius dux erat, Imperator lectus est. qui penes Mauricij oblitus, nec tanta caede edoctus, auarissime tributa exigenda mandauit, tenacius priore aurum seruans, secreto cum suis aulicis, Persico more omnia disponens. & hi legatos audiebant, iudicia exercebant, magistratus dabant: quo in eo, qui imperat, miserius & deterius nihil est. Grati illi erant, qui inexplibili rapacitate populos uexabant. Stipendia militibus debita parcissime exoluebat. Hic Rom. Pontificem primum omnium declarauit, sollicitatus a Bonifacio tertio. Huius desidia & ignauia Romanorum uires adeo fractae & debilitatae erant per luxum & libidinem, ut imperium Rom. solo nomine constaret. eo que uentum est, ut aut nomen imperij deleteretur, aut Phocas occumberet. Erat acceptus Imperatori Priscus Patritius gener Heracleona. Huius filius He-

Miserrimum & detestabile.

racliuſ propꝛator Africam adminiſtrabat. hi tres de Impꝛatore occidendo coniuꝛationem ineunt. Heracleonas, qui magiſter militiæ erat, in Thracia uelut deſenſurus regionem & propulſaturus Barbaros, exercitum cogit, Heracliuſ Conſtantinopolim ex Africa uenit, ne pater defectionis ſuſpicionem faceret. Conueniunt ſtatuto tempore: ſu de induſtria tumultus: dum milites Prætoriani accurrunt, cõiuꝛati Principem impuriſſimum obruncant, imperij an. 10 XIII.

HERACLIVS.

Heracliuſ, Heracleone Africæ propꝛator, occiſo Phoca, à militibus Ceſar declaratus, acclamante populo Auguſtus conſalutatur: Hic uno eodemque die & diadema à Sergio Patriarcha accepit, Fabiam Eudoxiam duxit uxore, ſinul & ſacraſſimæ coronæ & nuptiarum pompa celebrata eſt, & Hieroſolyman, Syriam & Aegyptum reſtituit imperio, & Perſis uictis & Coſdroa eorum rege à proprio filio interempto, quòd fratri natu minori regnum tradidiſſe lignum ſalutiſeræ crucis reduxit, illudque primùm Conſtantinopolim, deinde Romam tranſtulit. Dur autem hoc bellum Heracliij aduerſus Perſus annos ſex continuos. Poſt hæc Heracliuſ cura Reip. alijs tradita, otio & quieti ſeſe tradidit. Iudeos, etiam inuitos, ad Baptiſmum compulſit, Mathæſeos ſtudijs operam dedit, aruſpicis & præſtigijs demonum fidem adhibuit & in Menolitarum hæreſim prolapſus, Martinam fratris filiam in matrimonium ducit, data lege, ut omnibus idem liceret. Imperauit annis xxxi. Ferunt hydropij occubuiſſe. Alij ſcribunt nouo cladis genere, teſtium folliculis ſurſum uerſo, ſinul cum uirili membro, & ſemper tentate adeo ut quoties meieret, niſi tabula umbilico admota prohibente, uultum lotio ſparſiſſet. exiſtimant ob illicitas nuptias id accidiſſe.

Vltionis exẽ plum.

Coſdroa Perſarum rex à proprio filio occiditur.

Nouo morbi genere obit Heracl,

HERACLIVS IUNIOR.

Heracliuſ, qui & Conſtantinuſ iunior dictuſ eſt, Heracliij filiuſ ueræ pietatiſ cultor patri ſuccedens dolis nouerçæ Martine, quæ filio imperium aſtruebat, quarto reagni menſe ueneno necatur.

HERACLEONAS.

Heracleonas Heracliij filiuſ cum matre biennio in Oriente imperauit poſt ſublaturuſ Conſtantinuſ. Senatus populuſque Conſtantinopolitanuſ cognito ſcelere in matrem & filiuſ conſurgens, hunc naribus abſciſiſ, ne decora aut gratia ad commiſerationem populuſ ſecteret, illam lingua, ne oratione, quam uultum ualebat, commoueret, in exilium relegarunt, unã cum Patriarcha, à quo adiuti erant in perpetrando ſcelere.

Vltionis exẽ plum.

CONSTANS.

Conſtans, qui & Conſtantinuſ III. pulſiſ Heracleonæ & Martine à Senatu, ſine militibus, quod raro accidit, imperator declaratur. Hic autem impietatiſ hæreſ & Monothelitarum dogma ſectatuſ, Martinum I. Pont. per Olympium exarchum comprehendi iuſſit, & in exilio mori coëgit: quòd Paulum Patriarcham in ſynodo præſulatu deiecerit, ac Cyri Alexandrini, Sergij & Pyrrhi condemnationem probauerit. A Saraceniſ uictuſ auſugit. Poſthæc ab iſdem impetratiſ induciſ, ut Italiam à Longobardorum tyrannide liberaret, filio Conſtantino domi relictõ, Tarentum claſſe appulſit. indeque Luceria capta ac diruta, Beneuentum obſidet. Obſidione relicta Capuam uerſuſ contendit, ubi obuium habuit Mitolam eiſ urbiſ Ducem armatum, à quo ſuſuſ fugauſque Romam proficiſcitur. Cui Vitalianuſ pontifex obuiam ad vii. lapidem proceſſit. Romæ quidquid erat pulchri pretioſiue, ex ueterum monumentiſ expilat, ablatiſ in-

Martinuſ Papa in exilio obit.

Quidquid ornamento-rũ, antiquiq; operiſ, ſignificumue Romæ fuit expilat Conſtans.

ter cetera Panthei regulis aeneis. Post dies duodecim in Siciliam abiit: ubi cum auare, & crudeliter exigeret tributum, à suis necatur, cum in principatu uiuisset annos x xv ii.

CONSTANTINVS.

Constantinus III I. Constantis natu maximus filius imperium Byzantij patre absente administrans, ut morem patris audiuit, in Siciliam statim aduolat, & Messentium, uel (ut alij uolunt) Mizizium, tyrannum paterna caedis autorem interficit. Bellum in Saracenos annis septem terrarumque gessit: quorum unico congressu triginta millia fudit: eorumque uires adeo debilitauit, ut coacti sint pacis conditiones ab Imperatore petere, quae concessae sunt illis hac lege, ut quotannis tributa penderent Caesari. Bulgari Thraciam & Pannoniam inuadunt & Imperatoris permissu partem eius possident. Sextam synodum Constantinopoli celebrant, contra Monothelitas, Agathone Pont. impulsore, ubi ut ag. conuenit Ecclesia. Fratribus pueris, ne ad imperium aspirarent, nares amputauit. Rex Persarum cum uxore Caesara & multis suorum millibus Constantinopoli (autore Plat.) baptizatur. Tandem morbo correptus, uel (ut nonnulli scribunt) è palatio precipitatus, obiit anno imperij x vii. Pogonatus appellatus est, quod imberbis in Siciliam profectus, barbatus redisset πώγων enim barbam appellant. Fames maxima hoc tempore Galliam inuadit: cui ut succurrat rex Clodoueus, thesauros & opes, quibus aedem D Dionysij Pater Dagobertus ornarat, aufert.

IVSTINVS IIII.

Iustinus IIII. Quem nonnulli Iustinianum uocant, Constantini IIII. filius & successor, ultimus ex stirpe Heraclij, sedecim annorum adolescens, uir certe uariis & impium imperium adeptus à fide aberrauit, patris synodum alia synodo

nodo infirmando, quem cum Sergius Pont. Ro. minimè ratam haberet, uti comprehenderetur iussit: Ob hoc misso Zacharia Protospatario, qui reclamante Pop. Romano, re infecta rediit. Quam ob rem poenas ob haec aliisque scelera dedit. Nam postquam x. annis imperio praefuisset, à suis ducibus Leontio & Tiberio Absimaro & Callinico Patriarcha truncatus naso & auribus, imperio exutus in Chersonesum relegatus est, iterum regnaturus. Childericus Francorum rex II. circa haec tempora cum uxore uerum ferente, à Rodilo (quem palo alligatum flagris cedi iusserat) occiditur.

LEONTIVS.

Leontius, uel Leo II. Imperator factus praestitit rebus pessimè an. III. tandem & ipse mutilatus naso ab Absimaro duce in carcerem detruditur. Frisij hoc tempore, Ra-
bodo eorum duce superato, in Christianismum à Pipino aule Gallicae magistro equitum, inducuntur.

TIBERIVS IIII.

Tiberius IIII. cognomento Absimares à militibus Imperator designatus, Philippicum, cuius uiribus fractus rerum potiebatur, in Ponto relegat: quod eum suspectum haberet, ob aquile augurium, quae Philippico dormientii caput obumbrasse uisa fuerat. Praefuit imperio annis septem. Post quod tempus Iustinus (de quo supra) IIII. opera Bulgarorum ab exilio reuocatus, Constantinopolim cum ingenti exercitu reuertitur & denuo cum filio imperat annis VI. & captos Leontium & Tiberium, spectante populo interfici iubet: & Callinicum Patriarcham exoculatum Romam relegat. Mox uocatum ad se Constantinum Pont. summum, huius nominis primum, & honore & pietate summa excipit: humi proiectus pedes ei osculando & Romani dogma-

Constantinus
cur Pogona-
tus dictus.
Fames in
Gallia.

Childericus
II. Francorū
rex occidi-
tur.

Frisi fidē re-
cipiunt.

Callinicus
Patriarcha
Constant. re-
legatur.

Saraceni Africanam & maximam Hispaniam partem occupant.

tis decreta per synodum probando, ueniam petiit præteritorum. Ad ultimum à Philippico aduersario, quem relegatum in Ponto, ipso debortante Pontifice, bello oppugnabat, superatus, una cum Tiberio filio interficitur. Circa hæc tempora Saraceni Africanam & maximam partem Hispania ui occupant, quam ad DCC. an. tenuere.

PHILIPPICVS.

Sanctorum imagines è templis tolluntur.

Philippicus Bardesanes, occiso Iustino & eius filio in acie, imperium adeptus, edicto sanxit ut Sanctorum statuæ & imagines è templis raderentur. Sextæ synodi decreta, altera synodo infirmare contendit, gratificaturus monacho, qui imperaturum illum prædixerat: id prædictionis præmium petenti. Quapropter cum eloquætie multum huic inesset sapientiæ parum, opesque imperij iam pridem congestas dissiparet: pateretur etiam Bulgaros Thraciam populari, à Constantino Pont. Ro. sacris ut schismaticus interdictus, ab Anastasio Anthemio præfecto suo, priuatur oculis & in ordinem redigitur, anno uno & mensibus sex uix expletis.

ANASTASIVS II.

Anastasius II. cognomento Artemius, ab exercitu Imperator salutatus Romanorum pontificum decreta probauit, sacrosanctaque habuit. Hic cum optime, quæ ad ueram pietatem attinent, instituisset, ex Pontificum assensu, classem ingentem aduersus Arabes in Alexandriam emisit. Veram clasariis quibusdam contumacibus agentibus, qui illum oderant, domum reuersi, Theodosium ignobilem alioqui uirum imperio præficiunt, qui capta Constantinopoli Anastasium regno exutum monasterio inclusit, cum annum unum, menses tres imperasset.

THEO

THEODOSIVS III.

Theodosius tertius Adramitenus coactus à militibus imperium adipiscitur. Is quanquam obscurus genere, pius tamen animo & fide orthodoxus. Sanctorum imagines à Philippico dissectas, repleis restituit: ad Niceam graui prælio Artemium uicit. Imperium deseruit cum uideret se inuadi à Leone, qui ab exercitu Imperator dictus fuerat, & disfingeret regnum se posse retinere, pertæsus etiam belli ciuilibis quod contra Leonem gessit, cœnobium ingreditur, ubi satis diu ac felix in ea peregit, cum annos duos imperasset.

LEO III.

LEO III. Isaurus siue Conon sceleratus, obscurissimi generis (quippe qui apud Isauros natus sedentariam exercuerat) post Theodosium una cum filio imperat, Iconomachus appellatus est, hoc est, imaginum expugnator: propter ea quod imagines ac sanctorum statuas è templis auferri & incendi iussit, concilio Byzantij celebrato: ut gratificaretur duobus Iudeis qui illum imperaturum prædixerant. Constantinopolitanum pontificem, Germanum nomine, aduersantem sede extrusit. Stephanum pont. Romanum minime consentientem comprehendi ac necari iussit. Hoc principe Constantinopolis octo annorum spacio obsidionem passa est à Saracenis, qui propter famis & pestilentie magnitudinem, summa calamitate pressi, discedere coacti sunt. Præterea naues eorum igne peculiari arte facta sub aquis incensa conflagrauerunt. Inde Siciliam Sergij opera rebellantem ad officium retraxit. Circa finem imperij, quod quartum & uigesimalium durauit annum, graui terræ motu Bithynia Thraciæque concussa, murique Byzantij magna ex parte collapsi. Gregorius pont. I II. Syrus Leoni imagines Sanctorum templis restituere nolenti sacris interdictis, & neglecto eorum

Iconomachus cur dictus.

Leoni sacris interdictis.

rolum

rolum Martellum Franciae regem contra Longobardos, qui iam pacem cum Romanis, reiecto Imperatore, inierant, in Italianam uocat. Saraceni Aquitaniam occupauerunt: à Francis pulsus, supra CCCLXXIII. nulli interfecit.

CONSTANTINVS V.

Constant. imaginum cuerfor.

Constantinus V. Leonis Isauri filius Orienti praef. Patris retinuit impietatem, de imaginibus abolendis graue edictum promulgando. Magicis artibus ad insaniam usque deditus, nullo scelere abstinuit: non Christianus, non Graecus, non Hebraeus: sed omnis impietatis mancipium. Constantinopolitanos antisites duos grauiter excruciatos capite plestit. Bulgaricum uariante fortuna bellum terra marique gerit. Artabasdum primae nobilitatis hominem, Imperatorem ab Oribodoxis creatum, oculorum usu cum liberis priuat. Signum future in eo impietatis, iam inde ab initio, dum e sacra puer fonte leuaretur, praese tulit, sacris lymphis uentris solutione commaculatis: cuius rei gratia cognomentum Copronymi meruit. Perit Elephantiae morbo ann. imperij xxxv. Hoc tempore Pipinus Francorum rex, Astulpho Longobardo deuicto, Rauennatem exarchatum (repugnante Copronymo Imperatore) dono dat Ro. pontifici. Parlamentum in Francia instituit. Turcae gens Scythica, ex Hyperboreis montibus procedentes, Alanos, Colchos & Armenios inuadunt.

Copronymus dicitur.

Parlamentum institutio.

LEO IIII.

LEO IIII. Paterni sceleris atque imperij haeres, unam Lomino in Syria expeditionem fecit. Vnde leui certamine repulsus domum rediit, pauloque post impium spiritum nepharius exhalauit, anno imperij quinto, relicto Constantino filio, quem ex Irene uxore Atheniensi proba & speciosa suscepit.

CON

CONSTANTINVS VI.

Constantinus VI. Leonis IIII. filius, cum Irene matre imperat an. decem. Quo tempore apud Niceam synodo celebrata cum Romano Pont. de imaginibus restituendis & de spiritus processione conuenit. Expulsa tandem à filio mater, quae omnia magna prudentia administrabat: post paulo à ciuibus Constantini flagitia non ferentibus, reuocata ab exilio in pristinum statum restituitur, annos treis sola imperio praesuit, ac Constantino filio in carcerem coniecto, oculos eruit, ubi breui tempore extinctus est. Ea ferè tempestate inuenta est lamina aenea supra mortuum hominem his uerbis, CHRISTVS NASCETVR DE VIRGINE, CREDO IN EVM. TEMPORE CONSTANTINI ET IRENES O SOL ITERVM ME VIDE BIS. Expulsa demum à Nicephoro, Patritio successore ipsius, in Lesbum insulam, reliquum uitae egit. Mulier una rebus omnino administrandis nata. Constantinus cum matre x. annos praesuit, solus v.

Irene in filium crudelitas.

Irene in Lesbum relegatur.

NICEPHORVS.

Nicephorus Patritius Irene in Lesbum relegata, occupatoque Orientali imperio, pacem illico cum Carolo Magno ab Irene constitutam seruauit: tuti uidelicet Apuliam Calabriamque cum Sicilia sibi haberet, reliqua Italia illi concessa. Cum Venetis item pepigit ut nullius subessent imperio, legibusque propriis uterentur: Admiratum Saracenorum qui cum trecentis millibus uenerat, pactione annui tributi ab se repulit. Venetos sociali classe aduersus Gallos iuuuit. Apolloniam immissa classe partim uiribus, partim fraude captam diripuit. Stauracium filium imperij consortem fecit. Cum Bulgaris in superiori Moesia congressus, occubuit, an. imperij ix.

STA

STAVRACIVS.

Stauracius
monasterio
includitur.

Stauracius Nicephori filius in Bulgarorum bello uul-
neratus, patre interfecto statim Constantinopolim re-
uersus imperium inuit. A Saracenis rupto foedere, quod pater
inierat, multa accepit incommoda. Denique à Michaële Cu-
roplate, qui Procopiam sororem eius in uxorem duxerat,
imperio deturbatur & monasterio includitur. Paucis diebus
post patrem imperauit.

MICHAEL.

Europalates.

Ex impera-
tore mona-
chus.

Michaël Curoplates, cognomento Rancabe, gener Ni-
cephori supradicti, sororius Stauracij, inuito statim
imperio, cum Carolo conuenit, ut Carolus Occidentem, sibi
uerò Orientem retineret. Venetorum quoque tunc urbs ea
conditione Græcis partibus cecit, ut immunitate prius à
Carolo Francorum rege concessa, quam ad eam diem reti-
nerant, uterentur. Hic cum aliquandiu aduersus Bulgaros
bellum gessisset superior, tandem apud Hadrianopolim suis
fugatusque, amissis copiis domum se recepit: ubi mox coniu-
ratione Leonis Armeniaci captus, & in insulam Protem in
exilium missus, ibidem in cœnobio quodam monachum egit,
biennium postquam imperauerat. His fortune uicibus ab aliis
ad alios transferuntur imperia, & opes, gloria, uoluptas &
quicquid est commodorum & incommodorum.

LEO.

Leo Armeniacus Pardi Patritij filius, qui exercitui præ-
erat Orientis, quòd rerum ponderi sufficere uideretur,
à populo Imperator electus, Crumnum Bulgarorum regem
Hadrianopoli potitum & in Constantinopolim arma uer-
tentem, eruptione facta, circa urbis mœnia interficit: que
res aliquandiu Orientis statum pacauit. Parta de Bulgaris
insigni uictoria, cum ab armis quies esset, ad cædem multo-

rum

rum conuersus, Diuorum imagines penitus deleri iubet: nec
præsagiis, aut somniis maternis cladem imminuentem euadere
potuit. Nam à Michaële Thraulo, quem in custodia detine-
bat, noctu per insidias, dum sacris operatur, multis uulneri-
bus confoditur post annos imperij VII. & menses V. Vxor
in monasterium detruditur, filij in exilium pelluntur. Vir
fuit omnium crudelissimus, quo sanè uitio res multas bene
& præclare gestas obscurauit.

MICHAEL THRAVLVS.

Michaël Thraulus, id est, Balbus: nam lingua fuerat Bal-
butienti, præterea è Phrygia superiore non humili
solum loco, sed etiam sordido oriundus, atque Iudeorum re-
gionis illius secta contaminatus, interfecto Leone à quo ad
maximos honores euectus fuerat, & filiis in exilium missis,
imperium inuadit. Thomam qui exercitui Orientis præerat,
rebellantem tandem oppressit: defectionisque socios cum ipso
Thoma sustulit. Saracenos Cretam inuadentes uicit. Auersus
clericis ac monachis omnibus uentris profluuio extinguitur,
anno imperij nono. Vetus oraculū innotuit, TVM REM
ROMANAM RVITVRAM, CVM ET BAL-
BVS ET AVARISSIMVS PRINCEPS IM-
PERARET.

CAROLVS.

Carolus Pipini Francorum regis filius, huius nominis
primus, primus item Christianissimus uocatus, à Leo-
ne pont. Romano primus Imperator ob egregia in Christi-
anum nomen merita factus est. Sub regni initia Aquitanico
bello liberatus, deinde Italiam ingressus Longobardos Fran-
cis, capto eorum rege Desyderio, subigit. Saxones sæpius res-
bellantes, tricennali bello uicit: & quod initio semper fecer-
at, uera pietate imbuit. Saracenos ex Hispania propellit.

Scla

Oraculum
uetus.

Diuorum
imagines
sublatæ.

Sclauos, Danos & Boemos in ditionem suam redegit. Italiam iterum ingressus Beneuentanorum, qui in Ro. pōtificem bellum parabant, tumultus compefcuit. Leonem Pont. à Romanis ex pulsum ac eius auxilium implorantem restituit. Hunnicum bellum confecit. Vnde illi post ingentia facinora Magni cognomen datum. Vndique sic parua pace in Gallias rediit, filioque Ludouico imperij conforte declarato morbis & senio confectus, moritur Aquisgrani v. Cal. Feb. anno aetatis LXXI. imperij Ro. XIII. Salutis D. CCCXV. Triapublica gymnasia instituit ad propagandam & conseruandam doctrinam Christianae religionis, utpote Bononiae, Lutetiae Parisiorum in Gallis & Papiae, uiris undiq; doctissimis accersitis. In Germania multa monasteria erexit in usum iuuentutis instituēde scholarum loco. Synodos quinque pro statu ecclesiastico celebrauit. A multis ut cælitum unus, colitur.

Academiae
Parisiorum
instituto.

LVDOVICVS PIVS.

Ludovicus Caroli Mag. filius à pietatis religionisque studio Pius cognominatus, audita patris morte, Aquisgranum uenit, ubi legatione Leonis Graeci Imperatoris adita, foedus cum eo renouat. Dacicum bellum ex sententia conficit. Bernardum Pipini nepotem Italiae regem, imperium affectantem securi percutit: eius fautoribus, inter quos multi praesules fuere diuersis in locis exilio multatis. Britones & Bulgaros pacis turbatores compressit. Stephanum III. pontificem Galliam petentem, magnifice excepit: à quo mox unctus & imperiali diademate insignitus est apud Auerlianos. Michaelis Imperatoris Constant. legatos de imaginibus referentes ad Rom. pontificem reiecit. Quatuor suscepit liberos: Lotharium Italiae in Bernardi locum suffecit. Pipinum Aquitaniae, Ludouicum Bavariae, Carolum Caluum ex

Iudith

Iudith uxore, Francia Burgundiaeque reges constituit, à quibus tamē postea multa incommoda passus Suefione ad Me-

A filijs in carcerem detruditur.

Theophilus Michaelis Balbi filius, post patrem, cum quo septem annis imperauit, Constantinopoli praesertitur imperio. Hic erga subditos aequum se ac iustum praesertit. Diuorum imagines execratus, non paucos qui eas colerent, ad mortem usque cedi iussit. Cum Saracenus Asiae prouincias uastantibus bis congressus bis uictus est, castrisque exutus. Quinetiam Amorium, unde illi genus, ab eis obsessum & proditione captum diripitur. Tandem cum rebus XII. an. praesuisset, dysenteriae morbo periit superstitute filio Michaelē. Bonus alioqui habitus est princeps.

Imagines raduntur.

MICHAEL.

Michael Theophili filius sub matris Theodora ac principum uirorum tutela, quae pro eo imperium Constantinopolitanum administrauit, adhuc infans patri succedit. Legatos, ut primum imperij regimen assecutus est, cecisique ei mater, Romam misit Nicolaum I. Pont. Romanum & Apostolorum Basilicas salutatum, cum ingentis ponderis aureo calice. Hic auo quam patri similio, per summam ignauiam & prodigalitate rem affixit: irruentibus multis bellis à cursu equorum, in quem omne studium colle-

Imaginum restitutio.

execra

execraretur, monasterio inclusit. Basilium Macedonens Barda interfecto, dum ludis Circensibus cum maxima infamia indulget, consortem imperij sibi adsciuit, à quo mox occisus est an. imperij XII. quorum treis cum matre egerat. Bulgari Scythicum genus, cum Theodora rebus adhuc praesens esset, pietatem nostram populariter amplexi sunt.

LOTHARIVS.

Lotharius maior natu ex filiis Ludouici Pij, dimicatio-
ne inter fratres suborta, sibi imperium assumpsit. Ca-
rolo Gallia, Ludouico Germania obuenuit, quae fratrum con-
cordia non diu mansit. Nam infestis armis die Pasche concu-
rere apud Fontanicum Altistodorensis agri uicium, quo con-
flictu tanta caedes utrimque est facta, ut à uicto non longe dis-
similis uictor esse putaretur: superior tamen Caroli exerci-
tus stetit. Post commissam tantam caedem pax Sergij I Pont.
Rom. operam, iis conditionibus facta est, ut Lotharius imperij
titulo cum Italia & Narbonensi Gallia frueretur. Ludouicum
Germaniam haberet. Carolus Francis ad Oceanum praesens
fuit, additaque est Lothario Austraia, quae nunc Lotharinga
est: quam à suo nomine sic appellatam quidam uolunt. Reli-
quit tres liberos Ludouicum, Carolum & Lotharium. Co-
metæ non pauci hoc anno ante disensionem & bellum hoc
fratrum uisi sunt. Post hæc cum imperio annos xv. praesens
fuit, relicta Ludouico filio, nato maiore rerum cura, quem
quinquennio ante imperij consortem legerat, sese imperio
abdicans poenitudine rerum (ut opinantur) aduersarum di-
ctus, monasticam uitam in Prumia monasterio secutus est.

LUDOUICVS II.

Ludouicus secundus Lotharij filius, Italiae rex, patre
uente Romam profectus à Sergio Pont. coronatur. Sa-
racenos magno impetu Italiam ingressos, in agro Beneuentano

tano superat. Reuersus ex Italia in Germaniam post patris
mortem, cum Carolo Francorum rege ob Austraia regni,
quod Lotharij fuerat, & id sibi totum uendicarat Carolus,
discordi animo uixit. Sed mox compositis rebus Mediolani
moritur, cum imperasset annos XXI. superstitibus liberis
Carolo & Ludouico, qui Francis Germanisque praesens.
Amantissimus ante alios Nicolai primi fuit, cuius creationi
Romæ interfuit, deque communi consilio cuncta admini-
strabant.

BASILIVS.

Basilii Macedo, qui Michaëlem occidit, eo tempore
Orientis imperio praesens, quo Ludouicus II. Occidentis.
Adepto imperio profusissimas Michaëlis largitiones ita re-
uocauit, ut dimidium earum, quae accepissent, aerario infer-
ret. Annuente Adriano II. Pont. Synodum Constantinopoli
pro Bulgaris factis Christianis celebravit, ubi post longam con-
tentionem decretum, ut illi pontificis Rom. auctoritatem se-
querentur. Per Nicephorum Phocam Saracenos ex Ancona
Dalmatiæ fugauit. Erat uir frugi, uictabat ex ruris ue-
stigali. Decedens imperij an. xx. duobus filiis reliquit im-
perium, Leoni & Alexandro.

Bulgari fidem
recipiunt.

LEO.

Leo Basiliici Macedonis filius, dum Bulgaris, qui à Tur-
cis oppugnabantur, auxilio uenit, male rem per Simo-
nem legatum gerit. Cum Saracenis item Lesbum occupanti-
bus confluit. Philosophus fuit, omnium literarum, Astrolo-
gie in primis studiosus, quae etiam filium Constantinum im-
peratorem praedixit. Decedens fratri Alexandro reliquit
imperium, filium paruum Constantinum ei commendans,
quem paulo ante per Euthimum patriarcham diademate
redimiuerat. Duas habuit uxores Theophaniam, cuius no-
mini

mini templum dicauit, alteram Zoën. Construxit D. Laxi
ro templum aliud, eò corpore ipsius translato. Hic ut uigila-
lum, siue custodiarum urbis fidem experiretur, noctis solus è
regia mutato habitu atque uestitu sese proripuit: à primis
custodibus numerata pecunia se liberat: ab alijs uerò pugnis
flagrisque casus, in carcerem detruditur. Hos muneribus
donat, illos bonis exutus expellit. Hoc tempore Dalmata
facta regni diuisione, unà cum Sclauis Christianorum fidem
amplectuntur.

Dalmatae et
Sclauis Chri-
stianismum
amplectun-
tur.

CAROLVS CALVVS.

Carolus Caluus Ludouici Pij minor natu filius, Franco-
rum rex, humanus princeps: at supramodum ambitio-
sus, ante acceptum imperium cum Britonibus et Normani-
nis incerto et ancipiti Marte, dimicauit. Mox Romam ac-
cessit à Leone IIII. Pont. Rom. Saracenos urbe expulsi.
Audita post aliquot annos Ludouici nepotis morte Italiam
petiit, et à Ioanne VIII. Pont. Imperator declaratus imperi-
ali diademate insignitus est. In Gallias inde rediit, in timore
uxoris fratrem Italiae praeficit. Breui post Italiam repetens
armatos contra se Imperatoris Ludouici nepotis filios offendi-
dit, cum quibus conflixit apud Veronam. Victus et in fugam
profligatus Mantuam se recipit: ubi curis confectus non
sine ueneni suspitione dati à Sedechia medico Iudeo dicitur
absumptus, anno imperij VI.

LUDOUICVS BALBUS.

Ludouicus Balbus huius nominis tertius, Gallia rex,
sequem alij Caroli Calui, alij Ludouici Germanorum
regis filium uolunt. Constantior tamen fama est, Calui filium
se) à Ioanne Pont. VIII. et Romanorum carceribus esse
pso et apud Gallos agente, unctus et coronatus, praeter
multorum Italiae principum uoluntatem, coacto Tricassino
concilio

concilio Imperator declaratur. Imperium ualentinianus
princeps uix biennium obtinuit. Obiit Compendij quo die
Christus passus est: duobus relictis liberis, Carolo Simplicem
Francorum rege et Carolomano Arnulphi patre. Hoc tempore
Normanni, qui bellis assidujs Francos uexauerant, apud
Carnutes memorabili praelio uincuntur à Richardo Burgun-
diae Duce, et Roberto Comite Parisiensi, qui postea regnum
Francorum administrauit.

CAROLVS CRASSVS.

Carolus à corporis habitu Crassus dictus, Ludouici
II. Germanorum regis filius, à Ioanne VIII. Pont.
Rom. imperij corona insignitus (quod uix ulli Pontificum
contigit intra quatuor annos trium Imperatorum corona-
tione esse insignem) Pannonias multis praelijs afflixit,
et Robertum Normannorum Ducem ex sacro fonte leua-
uit, data illi in uxorem filia cum parte Galliarum. Sed mox
cum nec imperio utilis, nec mentis compos esset, ei uiuo sur-
rogatur Arnulphus Carolomani filius, Balbi nepos. Sic post
decennium ex quo imperare coepit, moritur, et Angea mona-
stero sepelitur. laudatur in hoc principe religionis stu-
dium et in literatos beneuolentia, quos ad scribendum ad-
hortari solebat.

ARNULPHVS.

Arnulphus Carolomani filius, Caroli Crassi nepos,
cui curator datus fuerat (nouo et inusitato modo,
nempe nepos patruo) ab optimatibus Imperator delectus,
Normannos iterum tumultuantes ingenti clade pacatos
reddidit. Mox in rapinas conuersus, praedae dulcedine captus,
templa spoliat, et post XII. imperij annum iusta numinis
ira tantam impietatem ulciscente, pediculari morbo, phibi-
riam uocant, tandem è uita excessit. Sub hoc imperij mate-

stas defecit ad Germanos, quæ per centum annos ferme apud Francos steterat.

LVDOVICVS.

Lvdovicus Arnulphi filius à francis & Germanis patri in titulo imperij susceptus regnavit an. vi. Coronam accepisse nusquam legitur, Hungaros morituro patre Germaniam maximo impetu invadentes ad Lycum fluvium usque protravitque. Paulo post ab iisdem vicissim uictus est.

BERENGARIVS.

Berengarius foriulij princeps, Longobardus ingenio & re bellica potens, ab Italis assiduè Barbarorum incursionibus uexatis, & antiquum ius, veteremque imperij gloriam amittere nolentibus Arnulphi successor dicitur. Ludovicum Arnulphi filium apud Veronam uicit, captivumq; luminibus priuavit, Pannonios pecunia Italia expulsi. Guido nem Spoletanum Ducem interemit. Præfuit rebus ann. quatuor.

BERENGARIVS II.

Berengarius secundus priori succedens, post tertium aut quartum annum à Rudolpho Burgundo regere pellitur.

ALEXANDER.

Alexander uiginti annos natus, nec Basilio patri, nec Leoni fratri similis imperio Constantinop. præficiatur, ut luxu & ignavia perditus, rebus imperio pernecessariis omisis, tantum uenationi, equis, canibus, suppellectilibus laute uacabat, perditissimum quenque ac profugatissimum ad honores proueherebat. Extinctus est sanguine è maribus & pudendis ob crapulam erumpente, dimisso fratris filio Constantino imperij successore, postquam imperasset annum unum & mensem.

CON

CONSTANTINVS.

Constantinus Leonis Basili filius septennis à patre sub matris & quorundam nobilium tutela relictus (quorum opera. Andronicus Ducas tyrannidis inuasor oppressus est) post Alexandrum patrum Constantinopoli imperat. Hic Romano uirico in exilium pulso, Christophoroque filio eius cum tota Lecapenorum gente extincto, rem imperij per annos undequadragesima solus satis prudenter administrat, Beneuento Logobardis extorto, & tyrannis quibusdam oppressis, Turcarumque principibus Christiana pietate imbutis. Hic à literis optimisque discipulis non alienus, quas penè extinctas ab interitu uindicauerit, librum Romano filio relinquit: in quo totius imperij summam, sociorum fœdera, hostium uires, rationes & consilia explicuit: quem Veneti in Bibliotheca, ut thesaurum, adseruant. Nam & multa de eorum rebus differit.

CVNRADVS.

Cunradus Ludouici, Arnulphi filij ex fratre nepos, ultimus ex nobilissima Caroli Magni progenie, Germanie rex, Caesar designatur: nec tamen à Pontifice coronatur. Hic Vngaros, quos instigarat Berengarius (qui Imperatoris sibi nomen in Italia usurpabat) ut iterum Germaniam depulerentur, superauit, Othonis Saxonie Ducis præsidio, cuius filius, Henricus à Cunrado morituro Imperator declaratur imperij an. vii.

HENRICVS.

Henricus Othonis Saxonum ducis filius, Aucuparius dictus, defuncto Cunrado Germanorum imperio præficitur: cum imperium à Caroli Magni posteritate ad Saxones translatum est. Is Vngaros uicit, Sclauos subegit, Dal-

matas tributarios fecit, Boemos imperij legibus subiecit, Brandeburgum cepit, Vandalis subactis ad mare usque (hic Christianam religionem tunc amplexi sunt) toti Germania summam tranquillitatem peperit, Lotharingiam recepit. Othonem filium, morti proximus, imperij successorem instituit, cum imperasset annos octodecim. Regnandi libido his temporibus perniciosissimas aluit factiones annis ferme LX. ab Arnulphi interitu ad Othonem primum.

O T H O.

Otho Henrici Aucupis filius, naturae & ingenij dotibus excellens, primorum Germaniae consensu regni successor electus Aquisgrani ab episcopo Moguntinensi coronatus, ab Agapito Pont. multisque proceribus Romanis Berengarij III. Albertique filij tyrannidem exosis, in Italiam accersitus cum quinquaginta armatorum millibus uenit. Berengarium imperio & Albertum Italiae regno deturbat, donata tamen eis ex liberalitate parte Galliae Cisalpinae trans Padum. Inde abiens Ludouicum Francorum regem factione suorum in carcerem coniectum libertati regnique administrationi restituit, Ioannem Pont. multorum criminum officio deicit, suffecto Leone: Boeslaum Boemiae regem ob interfectum fratrem, regno depellit, Ungarisque Italiam deuastantes aliquot praelii affixit, quo conflicti tres reguli à Germanis capti inuito Imperatore laqueo vitam finierunt. Berengarius Albertusque filius praelio uicti hic Constantinopolim, ille in Austriam relegati, uitam in squalore finierunt. Sicque finis fuit uel Imperatoribus, uel regibus, uel tyrannis Roma, Constantinopoli & Italia oritur. Quibus confectis Romam profectus à populo Imperator & Augustus salutatus à Pont. Rom. primus Germanorum principum inuictus imperij corona insignitur. Tandem mor-

ritum

ritur cum imperasset annos XX XVI. Hic primus Imperator Pont. iuramentum praestitit, cuius forma extat 6. 3. dicitur sanct. can. tibi domino Ioanni.

R O M A N V S.

Romanus Lecapenus obscuro genere natus, non obstante sanctissimo iuramento, quod praestiterat, quominus imperium sibi & Christophoro filio uindicaret, Constantinum generum imperio deturbare, & in ordinem redigere conatus, cum Bulgaricum bellum infeliciter gessisset, & sextum ac uigesimum annum imperio praesisset, à Stephano filio captus imperio exiuit, & in insula includitur. Mox & eius filij à Constantino comprehensi (cum idem in Constantinum quod in patrem molirentur, in foueam quam fecerant incidunt) alter in Proconessum, in Lesbum alter relegatur.

R O M A N V S I V N I O R.

Romanus Constantini filius, iunior appellatus, senioris ex filia nepos, luxu ac otio perditus, uir omnium ignauissimus post patrem imperio suffectus, imperij curam cuidam Iosepho Bringae praefecto tradidit. Ingeniosus alioqui ac solers, ubi animum applicaret. Saracenos Creta expulit, Turcas Asiam uastantes Nicephori Phocae ductu uicit. Matrem Helenam ab se abiecit. Sorores uestitu regio exutas, regia eiecit. Ille ob dolorem, questum fecerunt meretricium: ipse ludis ac crapulae deditus imperij anno decimotertio ueneno extinctus est.

N I C E P H O R V S P H O C A S.

Nicephorus Phocas post Romanum Iuniorum imperium adeptus, classem in Saracenos Siciliam occupantes instruit: ipse in eisdem Asiam depraedates exercitum ducit. In Sicilia res per duces acta haud bene cessit: ipse Cili-

y 4

ciam

ciam et magnam Asiae partem letis auspiciis recepit: mox Antiochiam noctu aggressus, pulsas Saracenis imperio subdidit. Bellorum pretextu, cum nouis tribuitis et exactionibus populum et ecclesias expilaret, numismata adulteraret, ac pondus imminueret, odiosus omnibus à Ioanne Zimisce noctu dormiens in cubili occiditur: introuidente etiam sacerdotio, Theophania Nicephori uxore. Imperauit an. x. (uel ut Egnatius scribit) annos sex, menses totidem.

IOANNES ZIMISCES.

Ioannes Zimisce Nicephoro Phoca interfecto, imperium assequutus, omnes Nicephori necessarios e medio sustulit et damnatos ab eodem exilio, reuocauit. Basilium et Constantinum fratres Romani Iunioris supradicti filios Caesares fecit et imperij confortes adsciuit. Spheodoslanum Roxolanorum regem, qui Bulgariam ferè omnem occupauerat, cum exercitu toto cecidit, trophaeque in templum Constantinopolim retulit et in numinis Christi Seruatoris imaginem percussit, cum hac inscriptione, IESVS CHRISTVS REX REGVM. Quod postea Graeci seruauerunt. Veneno sublatus anno imperij sexto.

O TH O II.

Otho secundus Othonis primi ex Adelandae filius re in Saracenos Graecosque bene et feliciter gesta, à patre consors imperij adscitus, à Ioanne XIII. Pont. Rom. inuictus coronatusque, Henricum Bauariae ducem rebellem armis domuit, et aduersus Lotharium Francorum regem, qui Lotharingiam sibi uendicabat, Franciam ingressus Laudunensium Suefionumque agris foedis populationibus uastatis, Parisiorum quoque suburbia incendit. At dum reuertitur in Germaniam, dum uado Azonem fluum traiecit, graui in commodo à Francis afficitur, plerisque suorum militum aqua

uort

uorticibus absorptis, pluribus ab insequenti hostium multitudine interfectis. Mox audita fama Saracenos Calabriam petiisse aduolat: at infeliciter congressus ad Basentellum uincitur, occisis penè ad interuentionem legionibus, ac scapha consensa à piratis interceptus in Siciliamque perductus, sed ibi agnitus, sese promissa Siculis ingenti pecunia liberari, Romamque perduci obtinuit, et de piratis à Siculis sumptum est supplicium. Beneuentanos, Romae conscripto exercitu, quod signa deseruissent, imperatos, et nihil tale timentes adortus urbem coepit, spoliari, incendit. Beneuento urbe delata Romam reuersus moritur, cum imperasset solus post patrem an. x. Ferunt ueneno ab Italis sublatum propter seueritatem duriores, qua in imperio usus est.

C O N S T A N T I N V S.

Constantinus et Basilus fratres Romani Iunioris filij, rem post Ioannem tenere an. LIII. Othonis II. tempore. Basilus in primis annos quinquaginta solus potestus, Bardam Scelerum unum è Ducibus rebellantem, in potestate redactum, oculis priuauit. Bulgaros deinde quotidie tumultuantes, magnis ac pluribus praelijs tandem superauit, uia cum Samuele eorum Duce, ac quindecim millibus ex eis captis oculos effodit, uno incolumi relicto qui ceteros ad Samuelem eorum Ducem praeret. Ob id Samuel non multo post animi dolore confectus periit. Ampliatis imperij terminis Basilus post LXXII. uita annum decedens, cum imperasset LII. an. Constantinum fratrem imperij successorem reliquit.

C O N S T A N T I N V S.

Constantinus triennio tantum post fratrem imperauit. Cuir omnino ignauissimus, imperij totius cura alijs demandata. Decepsit septuagenarius, relictis filiabus Eudochia,

y

s

Theo

Theodora & Zoë quam Romano Argyropylo patritio, qui sibi successit, matrimonio locauit. Circa hæc tempora Henricus Burgundiæ dux cum liberos nullos haberet, Ducatum suum regi Gallorum moriens testamento legat.

ROMANVS ARGYROPYLVS.

Romanus Argyropylus, Constantini gener, imperij heres, multa in melius mutauit, summa liberalitate in omnes usus. Verùm cum Saranica Asia expeditio parum ex sententia cessisset, repente mutatus, totum se ignauia, ac avaritia tradidit: nec multò post Zoë salacissimæ ac sterilis infidiis & Michaëlis Paphlagonis adulteri, dolo intra balneæ aquis immersus obiit, cum annos quinque & dimidium imperasset.

OTH O III.

Otho tertius, Saxonie Dux, Othonis II. filius à principibus Germanis Imperator Romæ dictus, à Gregorio V. Pont. Max. consanguineo suo (Bruno antea uocabatur) quem ille Pont. creat, diadema imperiale accipit. Sed cum Saxoniam peteret Imperator, Gregorius Pont. à Ioanne Pont. adulterino urbe pellitur. Otho irarum plenus, maxime copiis accinctus, Italiam ingressus Romam ut capit

Crescentius exoculat⁹ in terficitur. Ioânes Pôr. adulterinus exoculatur. Crescentium consulem, dissidij autorem, captum, oculis eruitis & auribus truncis retrorsum asino impositum & speculaculi loco per urbem circumuectum interfecit: Ioannem Pont. exoculat: Gregorium v. consanguineum suum pristina restituit dignitati: qui sanctionem tulit, quæ in hunc usq; diu seruetur, in hæc uerba, IMPERATORVM N V L L V S HAEREDITARIAM DIGNITATEM

Gregorij v. de imperat. eligedis sanctio.

VENDICATO. PRINCIPES SEX, SACRI ORDINIS TRES, PROPHANI TOTIDEM EVM DELIGVNTO: HI DISCORDES

PVE

VERINT, BOEMIAE REGEM COAPTANTO. Hic cum imperasset annis XIX. Romæ moritur, non sine ueneni suspitione. Vxorem habuit Mariam filiam regis Aragonum, foeminam, ut dicunt, intemperantem. Mirabilia mundi uocatus est, ob ingenij promptitudinem & singulari rem prudentiam. His temporibus Senonum urbs ob Comitibus Reginaldi scelus regis Francorum patrimonio adiicitur.

HENRICVS II.

Henricus huius nominis secundus, Bavarus, dictus Claudus, Othonis primi uel filius, uel ex filia nepos (nam id ambigitur) à Germanis electoribus, secundum Gregorij v. Pont. Rom. formulam, Imperator electus anno incarnationis tertio supra millesimum, suum in Italiam aduetum per annos duodecim distulit. Multa cum Gallis, plurima cum Metensibus bella gessit. Accepta Romæ à Benedicto VIII. imperiali corona, in Capuam mouit, Saracenos Italia expulsi: Troiam in Apulia finibus, ubi olim Hannibalis castra fuere, à Grecis edificatam, obsedit & per deditionem recepit. Hunc Henricum Historiographi multis efferunt laudibus, quòd optimus Christianissimusque princeps cum Sincunda uxore uirginitatem, uel certe diuinam castitatem seruauerit: Hungarosque debellatos suasionibus & precum instantia ad fidem Christianam pertraxerit, data sorore Stephano Hungarorum regi in matrimonium. Cum in imperio pie ac sanctissime an. VIII. uixisset, mortuus, Vrambergæ sepelitur: Conrado Franco II. legitimo electorum suffragio Casare declarato prius. Ob uite innocentiam & insignia miracula post mortem in diuorum catalogo adscriptus est.

CONRADVS II.

Conradus Francus huius nominis secundus, post trium Camorum interregnum, legitimo tandem Principum Germ

Troia vrbs in Apulia. Henrici castitas.

Hungari fidem recipiunt.

Germanorum suffragio eligitur, uirtute ac militari disciplina ad tantum fastigium euectus: cum sub imperij initium uideret passim omnia turbari, effecit ut in imperij consortium filius suus eligeretur: ne se in Italiam profecto sine capite certo imperij subditi inter se tumultuarentur in Germania. Mediolanum comparato exercitu diu obsedit: cumque supremum exitium urbi minaretur, deterritus oraculo obsidionem soluit. Itaque motis à Mediolano castris Romam profectus, aurea corona à Ioanne XII. & imperij titulis ornatus est. In Sclauos ac Pannonas, qui rebellantem Italiam adiuuerant, feliciter pugnavit. Basilicam Spirensis magnis sumptibus extruxit in qua cum uxore sua Gisella, seu Gista, ex qua Henricum I. suscepit, cum in humanis esse desit, conditus est, imperij anno xv. Hoc principe concilium Triburgi ad Moeguntiam habitum est. Et Burgundia tunc diuisa est, in Ducatum scilicet, & Comitatum, ut Ducatus ad regiam Gallicam Comitatus uerò ad imperij ditionem pertineret.

MICHAEL PAPHLAGO.

Michaël Paphlago Zoës adulter, qui que eius uirum Romanum Argyropylum è medio sustulerat, ab eadem Zoë imperio praeficitur Constantinopolitano. Mancipium fuit Barbarum, nec re ulla nisi forma commendatum, mente etiam commotum, labensque ad singula momenta, spuma insuper oris foeda. Quis non effrenem in quinquagenaria femina libidinem excretur? aut fortunae ludum in hoc principe non admiretur? Asciiuit sibi primum illa omnem imperij potestatem, Michaële uelut ministro usa. Sed non diu durauit haec obseruantia: nam Michaël imperij habenas sibi retinuit, nec male rexit. Tricennales inducias cum Aegyptiorum percussit; Edessam obsidionis liberauit: Domi in suos factis, Zoës propter expertam libidinem parum æquus fuit. Tandem

dem intercutis morbo cum laborare coepisset, Michaëlem Calaphatem heredem imperij esse uoluit, cum imperasset annos fere septem.

MICHAEL CALAPHATES.

Michaël Calaphates ignobilissimus, à Zoë adoptatus, cuius parentes apud Paphlagonas pice naues oblinirent, unde & cognomen adeptus, consiliis dolosus, rei cuiuslibet simulator ac dissimulator, inuidus, iracundus & ad quamlibet auram mobilis, eius Zoë pedibus aduolutus sancte iurat titulo tenus se imperaturum, potestatem totam penes eam mansuram. His blanditiis ad Constantinopolitanum imperium euectus, avarè, perfidè ac crudeliter rem susceptam administrat. Ingratissimus enim in omnes, patrum tantè maiestatis primum eiecit, reliquos deinde consanguineos sustulit, inde Zoëm, fingens sibi ab ea structas insidias ac uenenè positum, à quibus innocens erat, relegauit: ipse interim genio indulget. Id indignissimè ferens plebs, Zoëm ab exilio reuocatam, Imperatricem creant, Michaëlem fugientem caecum Michælem caecum exoculant unà cum fratre Constantio, quæ familiaris Græcis poena est. Menses quatuor & totidem dies rerum potitus est.

HENRICVS III.

Henricus tertius Conradi Franci filius dictus niger cum imperij coronam accepisset, Principum consensu Vladaricum Boëmiae regem bello fatigatum tributum annuum, sibi pendere coëgit. Petrum Hungarorum regem à suis expulsum, regno restituit: apud Capuam Saracenos uicit. Ceterum pertesus eorum quæ Romæ agerentur, Romam contendens abdicatis adulterinis pontificibus aliquot, Syndegerum Bambergensis episcopum Pontificie sedis Rom. praefecit, quem Clementem I. dixere, à quo Augusti Imperatorisque titulis

Spirensis basilicæ extructio.

Burgundia diuisio.

Zoës effrenata libido.

titulis presente synodo ornatus est, & ut caueret in posterum Pontificum securitati, iureiurando Romanos adegit, ut à Pontificum electionibus absterent. Deinde Capuam nonno presidio aduersus Saracenos firmavit. Henricum in Germaniam regressus filium quinque annos natum Caesarem elegit, & Aquisgranum coronari curauit. Obiit imperij anno XVII. Vxorem habuit. Agnetam Gulielmi Aquitanie principis filiam. Hoc principe species sectae Manicheorum resurgit in Gostar, quae omnis animalis esum execrabatur.

Manichaeorum haereticis.

Z O E.

Zoe restituta, & ab exilio reuocata, gratias populo agit, eiusque consensu imperio praestitit. Constantinopolim adscita Theodora sorore, ac tertio viro Constantino Monomacho ab exilio reuocato, inuiguitur, quem Imperatorum pronunciat mensibus tribus uix exactis.

CONSTANT. MONOMACH.

Constantinus Monomachus imperatorij stemmatis concubinam egregia alioqui forma iustae uxoris loco habuit, quam afflictum deperit. Duo grauissima bella ciuilia sustulit, alterum à Maniace Georgio, alterum à Leone Tornicio, illata: & multa externa. Turcarum arma per Asiam latius euagata sunt: uicti tamen sunt Roxolani & Patzinici Scythicum genus hominum. Hinc prima labe, hinc reliquae consecuta sunt elades ortum habuere, res pessum huius principis ignauiam ire caepere. Demum ipse conuulsam pestilentia eodem serè tempore interiit. Imperauit anno XII. Liberalis in pauperes ac templa fuit. Caenobium instituit ubi senes alerentur: uexabatur podagra.

TH

T H E O D O R A.

Theodora Zoe soror, Senatu non consentiente, benigno rexit Imperium ab Eunuichis amicis paternis, qui potentes erant confirmata, cum Nicephorum quendam, qui Bulgaria praerat, Imperatorem Senatus elegeret. Hac Imperatrice tanta domusque quies & otium fuit, tanta rerum omnium ubertas, ut foeminei imperij neminem poeniteret. Verum ingrauescente cum aetate morbo, Eunuchorum illecebris adducta, Michaëlem iam senio confectum Imperij ac curae participem fecit.

MICHAEL SENIOR.

Michaël senior, uir genere & opibus clarus & ad imperandum minus idoneus, aetate eum praegravante, post Theodoram ab eisdem Eunuchis imperio praeficitur, hac conditione, ut titulo tenuis Imperator esset: illi uero administrarent. Cumque Reipub. inutilis uideretur, à Patriarcha Senatuque deiectus, in ordinem factione Conueni, cum uix annum rerum potitus esset redactus est. Priuatus factus non multo post fatis ac naturae concessit.

H E N R I C V S I I I I.

Henricus quartus quem tertium Egnatius facit, superioris filius, impietati ac omni sceleri deditus: in super a Gregorio VII, (qui Hildebrandus dictus erat) cui infestus erat, hostis Ecclesiae appellatur & sacris interdicatur. Quare commotus, exercitu conscripto, cum Clemete, quem Pontificem in Germania creauerat, Romam petens, Basilicas D. Petri & Pauli euerit, Gregorium Pont. os sedit. Agnetem matrem foeminam prudentissimam, eius facta improbantem à rerum administratione amouit. Rodolphum Imperatorem à Principibus, Gregorij Pont. hortatu, creatum, multis praesulis uicis. Expeditionem Hierosolymitanam Christianorum prin

Hildebrandus Henrico sacris interdicat. Agnes Henrici mater.

principum tunc primùm incipientem, impedire conatus est. A filio Henrico, quem Imperatorem delegerat, captus et Leodij custoditus, pædore carceris post annum XLV III. Imperij miseram animam efflauit. Rodulpho misit Hildebrandus coronam cum hac inscriptione,

Petra dedit Petro, Petrus diadema Rodulpho. Quo significare uoluit à Christo imperium collatum esse Pontifici, et ab hoc uicissim principibus conferri.

HENRICVS V.

Henricus quintus quarti filius, post patrem quem bello et armis infectatus fuerat, imperij fasces suscipiens animum patris, maxime in Pontifices retinet: nempe Paschalis pontifex hunc ab Urbis ingressu prohibere uoluit, sed tanta iniuria ferox adolescentis animus impatiens, Pontificem in potestatem redegit, et ab eo coronam extorsit, tum inhumaniter satis in clerum Romanum seuitum est. Qua cum postea, quasi per uim facta, in concilio reuocasset Pontifex, Henrici furorem rursus ad repetendam urbem excitauit, ubi iterum, Pontifice absente, à præfule Bacharensi demate redimitur. Tertiò postea in Italiam traiciens, Gelasium 11. Vrbe pellit. His gestis, Germaniam repetiit, ubi moritur, nullis relictis liberis, anno imperij xv. Spira sepelitur inter maiores.

ISAACIUS CONVENVS.

Isacius Conuenus gente nobili ortus, in obeundis negotiis expeditus, fortis, pace belloque clarus, infractus, moribusque arrogantiore, post Michaëlem imperio præfinitur, adiuuante Patriarcha, quem postea ingratus et accepti beneficii immemor cum suis relegauit. Inter uenandum lateris morbo correptus, cum de salute desperat, cuculam induit, ac imperio se abdicat. Accusatus quòd in Michaëlem

tyran-

tyrannide usus esset, sese Reipub. causa id fecisse, dixit. Bienenio et tribus mensibus imperio præfuit Constantinopolitano.

CONSTANTINVS DVCAS,

Constantinus Ducas Senatus populique consensu Isaacij successor declaratus, conspirationem sub initia grauem excepit, quam non sine discrimine uitæ compressit. Tres ex Eudochia liberos suscipit, totidemque feminas. Pietatem coluit, equitatem obseruauit, Reipub. prudenter satis præfuit: sed auaritiæ supranodum deditus suorum sibi odium conciliauit, hostibus imperij res undique uexantibus ludibrio fuit. Ad externa mala Constantinop. clades accessit, nempe grauis terræ motus quo templa ædesque multæ corruere. Excessit anno ætatis sexagesimo, imperij XII. uel ut aliis placet, VI.

Terræ motus grauis.

EVDODCHIA.

Evdochia Constantini Duce uxor unâ cum filiis, nondum imperio maturis, marito succedit. Poterant forsasse res domesticæ muliebri prudentia non incommode administrari, si foris cessassent bella: sed imminentibus undique Barbaris, et imperij multas regiones uastantibus, fortissimum principem, qui tantis periculis occurreret, hostiumque impetus compereret, et Remp. prudentia sua ac fortitudine iucretur, à Senatu populoque deligere coacta, Romanum cognomine Diogenem, post menses imperij septem, filiis non improbantibus, uirum sibi adiunxit.

ROMANVS DIOGENES.

Romanus Diogenes suscepto imperio, cum uictoria contra Turcas esset potitus, ac Remp. metu liberasset: à Senatu quòd imperij iure pupillos priuare uideretur, captus, oculisque priuatus in insulam relegatur: ubi ab Eudo-

Imperator oculis priuatus deportatur.

z chia

Gelasius secundus vrbe pellitur.

Isacius imperio se abdicat.

chia uxore sepelitur, post imperij annos tres, menses octo. Huius pater Patritius ordinibus praefuit, & ob seditionem in Sardiniam ad exulandum missus.

MICHAEL.

Parapina-
ceus.

Michaël Constantini Ducae filius, à fame, quae sub eo inualuit, Parapinaceus cognominatus, imperio surrogatus, ad administrandum minime aptus, duobus Eunu-
chis rerum cura tradita, studiis tantum literarum & versibus factitandis uacabat. Quare praefecti, Turcis undecunque imminuentibus, uelut coacti, Nicephorum Botoniatem, qui originem à Nicephoro Phoca imperatore ducebat, imperatorem sibi delegerunt: quem, in principis ignaui inuidiam, facile ciues Constantinop. admiserunt, Michaële prius, cum uxore & filio in monasterium detruso, ac in monachum recepto imperauit annos sex.

NICEPHORVS.

Nicephorus in Michaëlis locum coopertus Constantinum, Constantini Ducae filium, imperium sibi assertere contendentem, captum totundit, ac in sacerdotem inuixit. Verum haud multo post Nicephorus ab Alexio Conueno militibus acceptiori, deceptus, imperio deicitur, urbe militibus, ipso die Pachae direpta, & in scenobium comittitur, ubi aliquandiu uixit: imperij anno tertio. His temporibus Gofridus Bilionius Lotharingiae Dux expeditionem in Iudeam aduersus Saracenos sumpsit, quem illustrissimi & praestantissimi è Gallia principes comitati sunt, diuendit uel oppigneratis bonis suis.

Gofridus Bi-
lionius.

ALEXIVS CONVENVS,

Alexius Conuenus Nicephori successor ueluti ex professo Latini nominis hostis praeter bellum, quod cum Roberto Viscardo infeliciter gessit, Venetis etiam armis ad-

iuuit.

iutus, Gallorum memorabilem illam expeditionem, quam suspectam semper ab initio duxerat, perturbare conatus est. Caterum non succedente consilio, his conditionibus com-
meatu, & aliis necessariis rebus adiutorum se Gallos recepit, si quaecunque cepissent ex hoste, sibi restituerent: ex du-
cibus nostris certe plurimum Boamundo Normanno de-
ferre uisus est. Inde ad pacis artes conuersus orphanotro-
pheion erexit & musæum: in altero pueros puellâsque parentibus orbos alendos, in altero erudiendos instituit, sum-
ptisque his ex regio uectigali dat. Ad supplicia minime praec-
eps, moribus moderatus. Tandem morbo fatigatus post
VII. & XXX. imperij annum, menses quatuor cum dimi-
dio, moriens, Ioanni filio, reluctante in primis matre, impe-
rium reliquit.

CALOIOANNES.

Caloioannes Alexij Conueni filius, mortuo patre im-
perium adeptus, consanguineos suos dignitatibus or-
nat, in Isaacium fratrem propensissimus, quem incredibili caritate dilexit. Gallis & Venetis infestus fuit. Victorias multas ac praecelaras in Oriente contra Turcas, Persasque assequutus, ad extremum cum esset in uenatione, ac telo à se-
ipso intoxicato quod in aprum tendebat digitem dexterae fau-
ciasse, moritur post quintum & uigesimum imperij annum. Manuelem fratrem natu minorem imperij heredem dixit, cum Isaacium minus aptum sentiret: non contemnendus omni-
nino princeps.

LOTARIVS II.

Lotarius secundus, quem nonnulli Luderum uocant, Sa-
xonum Dux, ab electoribus Imperator creatus, cum
Conrado (qui post imperauit) dissidium de Imperio maxi-
mum habuit: quod tamen D. Bernardi opera sedatum est.

Aduersum Bohemos expeditionē tentauit, at res inconsultē coepta, plurimos ex suis amisit, & pax utrinque desiderata, utrinque etiam accepta est. Bis in Italiam projectus est, primum ad compscendos motus contra Innocentium secundum (à quo coronatus est) propter noui Pontificis electionem, Romae coortos: deinde contra Rogerium Campaniam & Apuliam iniuste possidentem, quem Italia expulit. His rebus compositis, peste in itinere correptus obiit, cum imperasset annos undecim.

CONRADVS III.

Conradus III. genere Sueuus, Bauaria rex, Henrici III. nepos ex filia, imperium consensu principum nactus, expeditionem omnium grauiſſimam tentauit: Asiaticam scilicet, contra Saracenos, quam prius tamen parauerant Ludouicus iunior, Ludouici Crasti filius, Gallorum, & Richardus Anglorum reges. Traiecto nanque Bosphoro Thracio immature, obsidionem Iconij soluere coacti sunt: reque infecta maximo regum dedecore discessum, fraude & perfidia Emanuelis Constantinopolitani Imp. ut in Emanuele dicitur. Conradus ad suos in Germaniam reuersus inglorius nondum Imperij diademate suscepto uitam cum morte commutat. anno imperij xv.

EMANVEL.

Manuël, siue Manuël Caloioannis frater, uel, ut alij uolunt, filius, uir sceleratus & Reip. Christiane perniciosus Constantinop. Imperator, Conradi, ad expeditionem Hierosolymitanā proficiscētis, militibus fame laborantibus, com meatu eos se iuuare simulans, gypsum contusum farinae immixtum per summum scelus dedit. Simili fraude in pius ille Ludouicum Francorum regem decipit. sic breui magna militum nostrorum uis consumpta est, & ex tanta mil-

litum

litum nuper multitudine uix decimus euasit. In Venetos Stephanum Pannoniae regem excitauit: eorumque legatum Dandalum liberius loquitum, contra ius gentium utroque lumine priuauit: negotiatores, quos simulata pace euocarat, foedifragus ille comprehendit. quare armis Venetum pressus (promissa bonorum restitutione) æquis pensionibus impetrat. Prælium cum Turcis funestissimum gessit, in quo penè captus est. Demum cum Astrologiae peritissimus haberetur, sponderetque sibi multos adhuc uitæ & imperij annos, post imperij an. xxxviii. monasticam secutus uitam morbo periit.

ALEXIVS.

Alexius admodum puer patri Manuëli successit. Andronicum Callidum & impium tutorem testamento sibi à patre relictum, infestissimum habuit. Is enim Latinis, qui puero fauebant, pulsus, Alexium cognatum quindecim annos natum, cum treis à patris morte rerum potius esset, libidine regnandi excecatus, clam miserè excruciatum necat, capiteque truncato reliquum cadauer culeo insutum in mare proicit.

FRIDERICVS.

Fridericus cognomento Aenobarbus, à colore rufæ Barbæ, natione Sueuus, patre Friderico, qui frater Conradi regis fuit, in Italiam traiciens Mediolanum, Derthonam, Cremonam, pluraque alia loca, quod ab eo desciiſſent, solo æquauit. Romam ingressus ab Hadriano IIII. Pont. clausis Vaticani portis diademate insignitur. Romanorum impetum eò per uim irruentium euitare non potuit. Mox reuertens omnia populatus, post aliquot annos iterum Romam contendit, Alexandrum Vrbe fugat, Vaticanum simul cum D. Petri Basilica occupat. Infelicius tandem Mediolanenses, quos Veneti tutabantur, aggreſſus, uix fuga elapsus est. Inita

concordia & similitudine omni deposita, Syriacæ intentus expeditioni, in annis transitu mersus obuisse dicitur anno imperij xxxvii.

HENRICVS VI.

Henricus vi. Friderici filius, Asper à moribus dictus uiuente patre Romanorum Rex designatus consensu Germanorum Principum Aquisgrani coronatur. dein mortuo patre à Clemente iiii. Pont. data illi Constantia uirgine Deo dicata, & uiro matura, Rogerij Normanni filia in uxorem Imperator inauguratur, ea conditione, ut in eius gratiam Tancredum spurium Sicilia regno pelleret, quod ad se Pontifex pertinere contendebat. Igitur Henricus comparato exercitu, breui Tancredum expugnat, Neapolim per uim capit, ac diripit: duas Tancredi filias inuuptas interficit. Sunt tamen qui scribant pestem Imperatorem ab inecepto auertisse, & Tancredo mortuo potitum regno fuisse. Post hæc Messana egrotans moritur, postquam imperasset an. v i i i. relicto Friderico filio ex Constantia.

ANDRONICVS.

Andronicus Conuencus occiso Alexio cognato, imperium adeptus, (ut tyrannidem stabiliret) proceres omnes quorum suspectam uirtutem habebat, breui interfecit. Omnibus ob insitam scititiam inuisus, cum undiq; à Guilielmo Siculo premeretur, tandem ab Isaacio Angelo præter suam omniumque opinionem, prælio uictus, imperio deicitur, captusque, ac per urbem camelo sedens, circumuectus manu abscissa, caput aliorum reſte, diadematis loco præcinctus, oculoque effosso, turbæ uulgi que tumultu lacer, perit. Biennio rebus præfuit.

ISAACIUS

ISAACIUS ANGELVS.

Isaacius Angelus, Conuenorum stirpe è medio sublata, post Andronicum, præter omnium spem, summa rerum potitus, classem ad recipiendam Cyprum frustra comparauit. Bellum cum Mysis infeliciter gessit, Fridericum Aenobarbum Rom. Imperat. in Syriam properantem magnificè excepit. Ab Alexio fratre natu minore, quem à Turcis captum magno redemerat, per summum scelus imperio oculisque priuatur, & in carcerem conicitur. Eadem impietate Alexium nepotem suum an. xii. agentem uoluit perdere. Tandem post longam captiuitatem à filio Alexio carcere eductus imperioque restitutus, morbo aëris, ut creditum est, insolentia contracto obiit, an. imperij xvi.

PHILIPPVS.

Philippus Friderici Barbarosse filius, Henrici vi. frater à Germanorum procerum parte maiore Imperator eligitur. At Innocentius iii. Othonem Saxonie Ducem, cuius maiores Pontificiam dignitatem olim tutati sunt, ab aliquot principibus electum, confirmat, inungit, coronaque imperiali exornat. Qua discordia ad arma uentum est. Othoni Anglorum, Philippo Gallorum rex ex professo suppetias tulit. Præualuit tamen Philippus proſtigatoque sepius Othone rerum tandem potitur. Deinde postquam Philippus annos nouem imperasset, à Comite Palatino Othone de Vuittelsbach (aiunt fatale id sibi accidisse) miserè Bambergæ occiditur eo die quo à medico ei uena incisa fuerat. Huius Othonis de Vuittelsbach genus celebre & clarum fecerat Fridericus primus huius Philippi pater.

OTHO.

Otho Saxonum Dux, quem in Philippi odium Imperatorem legerat Innocentius Pont. Philippo mortuo,

à Ger

à Germanis primatibus ad tollendam discordiam facile sufficitur, coronaturque Romæ confestim omnium consensu ab eodem Innocentio Pont. Cum uerò & Pontificiæ ditionis quaedam opera caperet, & Friderici minoris regnum Sicilia inuaderet, sacris interdicitur, imperioque deicitur: Fridericusque, illi ex professo hostis, admittente Innocentio Imperator creatur, & adiuantibus Italis infectatur. Victus in Germaniam proficiscitur, ut res componeret, Francorū regi Philippo II. bellum indicit: nec sine manifesta ui numinis & Gallorum uirtute memorabili clade affectus, & in pugna Bononiensi uictus, in patriam inglorius se recepit: ubi paulo post mortem obiit, cum an. tantum IIII. imperasset.

ALEXIVS ANGELVS.

Alexius Angelus fratricida princeps planè impius fratrem natu maiore, imperio oculisque (ut diximus) privato, imperium occupat: Alexium Isaacij filium nepotem suū perdere conatur. Sed non multo post grauis ultio adfuit. Restitutus enim Byzantio per obsidionem expugnato nepos, patrem è uinculis eductum, adhuc uiuentem imperio restituit. Ipso autem Alexio fratricida nocte concubiæ fuga dilapsus, nepos Alexius post patris Isaacij subitam mortem Imperator dictus est, Gallorum Venetorumque armis praevalentibus.

ALEXIVS IUNIOR.

Alexius iunior (qua dictum est ope) imperio Orientali restitutus, foedus cum Gallis & Venetis sancierat hac conditione, ut Patriarcha Constantinopolitanus Rom. pontifici, tanquam maiori, subesset, & damna Francis Venetisque à Manuele illata compensaret. Qui cum rerum, quas promiserat, satageret, à Murziphlo quodam ignobili, quem tamen ad summam dignitatis gradum euexerat, perit admodum

admodum mense post restitutionem uix exacto, necatur. sed Murziphulus imperio occupato & urbe Byzantio amissa, in Peloponneso à Francis Venetisque captus & Constantinopolim retractus, per summam ignominiam & cruciatus miserè periit. Excellens Frandorum Venetorumque uirtus imperium, quod tot annos factiosissima & turbulentissima Græcorum natio possederat, Latino nomini facile asseruit.

BALDVINVS FLANDRVS.

Baldunus Flandriæ Comes, capta urbe post Murziphuli tyranni fugam XV. uirum suffragio (quibus ex procerum consilio creandi Imperatoris deligendique Patriarchæ potestas irrefragabilis esset attributa) Imperator Constanti-nopolitanus eligitur. Veneti Thomam Maurocenum (quando ita conuentū fuerat, ut si ex Francis designaretur Imperator, Veneti Patriarcham designarent) Patriarcham designat. Qui statim Romam profectus ab Innocentio III. libertiore quam petiit fuerat animo in Constantinopolitanum Patriarcham confirmatur, quòd ea ecclesia uere tunc Romano Pontificatui subiiceretur. Mox reuersus celeberrimo gentium conuentu Baldunum confirmatum autoritate Apostolica corona donat: qui uix anno circumacto, cum præter Adrianopolim omnia recepisset, moriens Henricum fratrem successorem habuit.

HENRICVS.

Henicus audita Balduini fratris morte, Adrianopolitam obsidionem soluens, Constantinopolim reuertitur, Imperator declaratus pacem cum Valachis firmat, filia Ducis in uxorem ducta. Inde in Thessaliam profectus Guilielmum Bonifacij filium Thessaliæ regem declarat. Mox ordinatis, cunctis & dispositis intempestiua morte decedens, Iolantam filiam Petro Altisiodorensi nuptam heredem reliquit,

liquit, post imperij annum undecimum, uel, ut alij scribunt, XIII.

FRIDERICVS II.

Fridericus II. patre Henrico VI. ex Constantia, Praestantissima muliere, annorum non magis quam prudentia plena, matre genitus, auo suo Barbarossa haud dissimilitum ambitione re militari, tum prudentia & consilio, quibus omnia pericula uicit: Othone V. defuncto in Rom. regem electus, Romae ab Honorio III. imperiali diademate insignitur. Mortua Constantia matre, tres Romanos insectantur pontifices: Honorium scilicet III. Gregorium IX. & Innocentium III. Italiam omnem in factiones (quae tunc primum in Hetruria per Guelph & Gibel duces Teutonicos coepere) Guelphorum & Gibellinorum scidit. Quae nomina utique Italiae perniciosissima, duos Pontifices ad mortem usque exercere. Mediolanenses, quod Pontifici fauerent, praelio uincit: Petrum Teupolum eorum ducem captum, crudeliter necat. A Pontifice Innocentio III. imperio abdicatur, diris persequitur, Henricus Thuringiae Landgraeuius (ea est apud Germanos dignitas) Imperator dicitur. Quae omnia haud magni aestimans, regnum Siciliae occupat, ubi morbo correptus, Manfredi filij nothi dolo necatur, cum annos duos & triginta imperio praefuisset. Hic Bononiense gymnasium, quia ciues imperatis non statim paruissent, Praetorium transfulit: ex Florentia etiam Guelphos eiecit. Uxor rem habuit filiam regis Hierosolymitani, ex qua titulus regni perpetuo apud posteros Siciliae reges manet. Circa haec tempora Robertus D. Ludouici regis Francorum fratris, Lutetiae Sorbonam instituit.

PETR

PETRVS ALTISIODORENSIS.

Petrus Altisiodorensis uxorio iure innixus (quando mascula proles nulla supererat) ab Honorio Pontifice ad Laurentij sanum Romae imperij insignia accipit. Inde rediens, cum Dyrrhachium in Venetorum gratiam frustra tentasset à Theodoro Lascare, qui se Adrianopolitanum ac Graecorum Imperatorem dicebat, simulata pace, praeter iusturandi religionem ac fidem, in Thessaliam comiter euocatus medio conuiuii obtruncatur, imperij anno quinto.

ROBERTVS.

Robertus patri Petro Altisiodorensi succedens, ac sese optime gerens, ad paterna captiuitatis nuncium, Byzantium aduolat. Hic sponsam unius ex suis purpuratis proceris Burgundi, conscia matre rapit. Quod egre ferens Burgundus, cum domesticis in regiam irrupit, nares puellae abscidit, matrem quae noui matrimonij conciliatrix erat, proximum in mare demersit. Quam iniuriam ulturus Robertus Romam contendit. Inde reuersus, in Achaia morbo decessit, anno imperij septimo.

BALDVINVS II.

Balduinus secundus patri Roberto sufficitur. qui quod iunior esset, in regendo Imperio adiutorem habuit Ioannem Brennum socerum, regem Hierosolymitanum. Quo extincto Balduinus solus imperium gessit, atque tandem amisit. Nam praevalentibus Graecorum armis, oppignerato Venetis filio & crucis Dominicae parte, atque etiam omnibus templorum donariis, ingentem exercitum ad Bosphori fauces obiicit: sed bello perseverante, ac Michael Paleologo instante, in fines suos redire coactus est, seque cura ceteris in fugam uertere. ex quo Graeci statum pristinum recuperarunt. ita dum externam uim formidat, domestica opprimitur.

ALEX

ALEXIVS.

Alexius cognomēto Angelus, uel, ut aliis placet, Muziphius, aliquot annos imperium tenuit: prolem masculam ex uxore nullam habuit: sed filiam tantum nomine Irenem. Hic Balduino successit.

IOANNES DIPLOBATAZIVS.

Ioannes Diplobatazius Irenem Alexij filiam uxorem accepit: eique traditum imperium est: filiūque habuit nomine Theodorum.

THEODORVS.

Theodorus tres ex uxore filias suscepit. qui à Gallis bello lacesitus ac fugatus eas Nicens seruandas tradidit: sed non sine multis precibus: nam ei portas clausuranti, interim collecta multitudine Adrianopolim cepit. unam ex filiabus regi Pconum, alteram Andronico Lascari Despoto uxorem dedit: quo mortuo eam Ioannes Bataza uxorem accepit.

IOANNES BATAZA.

Ioannes Bataza apud Zacynthum imperij titulum extrapatriam tenuit annis xxxiii. Huic filius fuit Theodorus Lascaris dictus, quem pater moriens Michaëli Paleologo uiro in armis strenuo commendauit. Sed ille puerum cum interfecisset, sibi & posteris per summum scelus Imperium uendicauit.

MICHAEL PALAEOLOGVS.

Michaël Paleologus ex Viterbio originem ducens, capto Byzantio, occisóque (ut diximus) Theodoro, Imperium arripit. Hic inter cetera Guilielmum quendam Gallicum Achaia & Bithynia principem regno spoliat, fuit Venetis inimicus, à quibus imperio deiectus fuisset, nisi Genuenses obtulissent. Accepti uerò beneficij nō immemor,

illis Peram ciuitatem concessit. Inde Lugdunum uenit, ut concilio, quod Gregorius decimus indixerat, interesset, unde tantam suae gentis contraxit inuidiam, ut uita defuncto iusta non persoluerint, imò uerò sepulturae locum negauerint, quòd uidelicet à patrio ritu desciuisset. Hic annos quadraginta & amplius rebus praesuit.

RVDOLPHVS.

Rvdolphus Habsburgensis, seu Habispurgensis, à Fria derici morte anno duodeuigesimo (tot enim interregni spatium fuit) Alphonso Castellae posthabito Imperator eligitur. Lausana à Pontifice confirmatus, Othocarum Bohemiae regem praelio uictum occidit. Pseudofridericum, qui se in Sueuis erexerat, Nouesij combussit. Hetruriae oppida praefecti uirtute ui expugnauit. Ceterum in Italiam non est profectus, neque coronam imperialem Romae de more maiorum accepit, solitus Aesopi fabulam recitare de uulpecula, quae leonis aegrotantis legato respondit: Optare se ut leo conualescat, idque oraturam superos: Ceterum minime uisuram leonem, terreri enim se uestigiis, omnibus leonis antro aduersis, & nullis auersis. Idque indicium esse, multum quidem animalium introisse, sed exisse nullum. Ad eundem modum apud se reputabat Rudolphus, maiores suos sepe magnis copiis ingressos Italiam, sed malè acceptos plerunque rediisse. Hic redacta sub ditionem Austria, Albertum filium suum in ea ducem instituit, à quo originem trahunt Austriaci principes ad Carolum quintum usque, & Ferdinandum eius fratrem. Obiit. xviii. imperij anno. quo imperante Albertus cognomento Magnus floruit.

Horat. in primo epist.

ADOLPHVS.

Adolphus Comes de Nassau imperij titulis donatus, primum in Columbarienses mouit. Inde dum in Albertum Rudolphi Caesaris filium, Austriae ducem, bellum parat, à Proceribus Germaniae eius sordes ac ambitionem pertæsis, imperio destituitur, in cuius locum cooptatur Albertus. Sed cum cedere imperio nollet Adolphus, armatis copiis contra eum profectus est Albertus, et infestis signis utriusque pugnatum prope Vuormaciam, quo in conspectu perit Adolphus, anno imperij VII.

ANDRONICVS SENIOR.

Andronicus Palaologus Senior patri Michaeli successit, et ad Graecanicam sectam reuertit. Hic ex Venetica uxore filium habuit Michaelē dictū à nomine au-

MICHAEL.

Michael Andronici Senioris filius imperio praefectus Constantinopolitano: nec illius praecleara memoratur gesta. genuit hic Andronicum Iuniorem.

ANDRONICVS IUNIOR.

Andronicus Iunior uir impietatis maximae patri successit, Andronicum auum Genuensium auxilio fretum deturbauit, ac omne imperij ius in se transtulit. Sed tandem à Venetis Andronicus ille Senior auus Iunioris, restitutus est imperio. Vnde inter Genuenses et Venetos inimicitiae fuerunt maximae. Sed Seniore mortuo, anno postquam imperare ceperat XVIII. solus imperauit Andronicus Iunior, qui aduersus Romani nominis hostes multa praecclare gessit. Tandem undequinquagesimo aetatis anno moritur, febre, capillisque dolore intra quadriennium confectus, anno imperij circiter XVI. Reliquit autem filios Caloioannem et Manuicium, quos Ioanni Catacunzeno, tanquam tutori, commendauit.

ALBERT

ALBERTVS.

Albertus Rudolphi Caesaris filius Austriae dux, deuotus et occiso Adolpho, principum suffragio, Bonifacii VII. Pontificis assensu (cum id obstinatissime antea in Philippi Pulchri Gallorum regis odium, negasset) imperij corona donatur, ea conditione ut Gallorum sibi regnum uendicaret. At Philippus data filia in uxorem Alberti Caesaris filio, effecit ne quid in se tentaret Albertus. Tandem à Ioanne fratris filio prope Rhenum interficitur post decimum imperij annum.

HENRICVS,

Henricus VIII. Lucemburgensis comes, Cesare sic interfecto, Romanorum Imperator declaratus. Comitum Vuirtembergensem, quod Imperatori parere nollet, iugumque detrectaret, fortunis omnibus exiit. Huic Clemens V. Pontificatus ea conditione fecit imperium, ut Italiani primo tempore peteret, quae uariis tum agitabatur tumultibus. Per Taurinos igitur saltus in Italiani penetrans, Longobardiam capit, Turrianam factionem opprimit, et Mediolani ferrea insignitur corona. Inde Romam profectus, post diadema acceptum ab Ursinis expulsus, cum Florentinos, qui iam de salute desperabant, graui obsidione premeret, ueneno in Eucharistia dato, opera monachi cuiusdam praedicatorij e medio sublati est.

LVDOVICVS.

Luouicus Rudolphi Imperatoris ex filia nepos, et Fredericus Austriae dux discordia principum Impp. electi, ambo VIII. annis uario Marte decertarunt. Tandem Bauarus Austriae dux capto et occiso, solus rerum potitur, seque Imperatorem, circa Pontificis assensum, appellat. Quae iniuria offensi tres ex ordine Pontifices, nempe Ioannes

XXIII.

XXIII. Benedictus XII. & Clemens VI. illi sacris interdiciunt. Verum horum Pontificum fulmina & decreta contemnens Italiam mox petit, Mediolani primò ferream accipit coronam, inde Romæ à Stephano aureo diademate insignitus Petrum Corbarium minoritam, Pontificem creat, quem Nicolaum appellari uoluit: & præfectos in oppidibus iuris Pontificij alios dedit, Pontificem emulatus, qui & ipse Gallie Cisalpinæ multos autoritate sua regulos præfecerat. Tandem imperij anno XXXIII. obiit.

CAROLVS IIII.

Carolus IIII. Bohemus, Ioannis Lucelbulgensis, Bohemie regis, filius, post Edoardū Anglum & Guntiberum montis Nigri regulum Casares electos, & altero post alterum uita functo, Casar designatur. Hic Ebrardum Vurtembergensem comitem ingenti exercitu oppressit, atque depopulatus est. Pragam cum magnificentia operum, imperij interim maiestate neglecta, tum literarum studio excoluit. Romæ Innocentij VI. iussu aureo diademate à duobus Cardinalibus, hac turpissima pactione redimitur, ut acceptis insignibus confestim Italia abscederet. Maximam laudem meruit ob auream bullam conditam, in qua multa, quæ ad publicam pacem pertinent, commodè complexus est. Obiit imperij anno XXXII. Venceslao filio prius Casare decedente.

IOANNES CATACVNZENVS.

Ioannes Catacunzenus tutor Caloioannis & Manuelli Caloioannem generum sibi elegit, filia in uxorem tradita, deinde exorta discordia, generum expulit, seque Imperatorem fecit. Sed tandem Catacunzenus in exilium militum monasticam uitam sequitur, & Caloioanni restitutum imperium.

CALOIO

CALOIOANNES.

Caloioannes à Catacunzeno iniuria accepta in Tenedum uenit, cui Genuenses auxilium tulerunt, ut iure hereditario imperij dignitatem & amplitudinem recuperaret. Hic ab aliis non Caloioannes, sed Ioannes dicitur, quem affirmant Turcarum fauore & auxilio usum: eisque in Europa primum locum inhabitandum tradidisse. Moriens filio Manuelli reliquit imperium. Manuel prædicti Ioannis filius post patrem imperium adeptus, septem genuit liberos, Ioannem, Michaëlem, Theodorum, Demetrium & Constantinum, nec de eo quicquam aliud memorabile produit.

VENCESLAVS.

Venceslaus Caroli IIII. filius patri auoque dissimilis omnino, per ignauiam & socordiam imperij res afflixit, affixissetque diutius, nisi à Sigismundo fratre captus, mox etiam Germanorum procerum consensu, abrogato illi imperio, Robertus Bauarus illi surrogatus esset. Hic Galeatium, qui magnam Italie partem suo dominio adiecit, ex Comitibus Mediolanensibus primus Ducem dedit: quæ dignitas ad nepotes transit. Apud fratrem in carcere obiit Venceslaus anno imperij uigesimo secundo.

ROBERTVS.

Robertus, qui & Rupertus, Bauariæ Dux, in locum Venceslai defuncti successus statim post initum imperium à Florentinis ad Ioannis Galeatij comprimendam potentiam accersitur. Cum quo ad Benacum congregiendus, facile repellitur. Vnde mox ad Venetos Tridentinosque defestens, humanissime ab his excipitur: inde incassum Florentinis aduentibus ne Italia excederet, in Germaniam retro abiit paci religionique uacaturus, annoque imperij X. uita functus, Florentinos in magno reliquit discrimine.

A

IOAN

IOANNES.

Ioannes, patre Manuele mortuo imperat. qui concordiae pacisque studiosus Italiã petiit, ac Florentino concilio cū Eugenio IIII. pontifice interfuit. mox domū reuersus non diu superuixit. Iosippo etiam Patriarcha Florētia defuncto.

SIGISMUNDVS.

Sigismundus Caroli IIII. filius, Venceslai frater, puer adhuc uxorem duxit Mariam filiam regis Pannoniae. Caetero fratre Venceslao Bohemiae regnum hereditarium assuequitur. Inde Roberto uita functo omnium uotis Imperator designatur. Triennio magnam Europae partem pacis studio peragrauit, quo schisma pontificum tolleret. Germanos principes quod Latinas odissent literas saepe accusauit. Suae gentis inuidiam sibi conuulit: & à Turcis ac Bohemis saepe bello lacepsitus est. Cūque sine uirili prole decessisset, Albertum Austriae ducem filiae maritum heredem reliquit anno imperij XXVII. & in Alba regali Vngariae sepelitur.

ALBERTVS AVSTRIAE DVX.

Albertus Austriae Dux, Sigismundi gener biennio feliciter imperauit. Morauos ac Sarmatas intra suos fines quiescere compulit. Bohemiae factiones penitus attriuit. Amuratham Turcam, qui Vngariam inuaserat, uicit, fugauitque, Sinderoniam urbem in deditionem accepta, inde in Graeciam contendens Thessalonicam expugnauit. Tandem Austriam repetens apud Longanauillam dysenteriae morbo decessit, Laodislao filio superstitite.

CONSTANTINVS MANVELIS FIL.

Constantinus Manuelis minor natu filius, mortuo sine liberis fratre Ioanne, imperio donatus est, qui immaturo

nisimis ac nefariis Turcis Constantinopolim captam & expugnatam urbem diripientibus, ipse ad portam ciuitatis trepidus se recipiens, fugientium trepidatione oppressus, cum tota gente, ac ciuitate sublatus est. Incidit haec clades in annum salutis M. CCCC. LIII. IIII. Cal. Iunias, cū Nicolaus V. Pontifex Romanae praesesset Ecclesiae, & Fridericus III. Germanis imperaret.

FRIDERICVS III.

Fridericus III. Austriae Dux pacis ac otij studiosissimus fuit. Austriales seditionem mouentes facile compefcuit. Heleonoram Lusitaniae regis sororem uxorem duxit. qui cum in Italiam transcendisset, ad Nicolaum V. Pontificem profecturus, illi & uxori corona imperij imposita est, anno imperij XII. Salutis uerò M. CCCC. LII. Mortuus est autem anno imperij LIII. Maximiliano filio Cesare prius declarato.

MAXIMILIANVS.

Maximilianus Romanorum rex uiuente patre factus, magnis copiis Burgundiam ingressus, Mariam Caroli ducis iam defuncti filiam & heredem in matrimonium unã cum regno accepit. deinde principatum adeptus, extincto sine herede Matthia rege, Pannoniam, quam suo iure sibi uendicabat, cum exercitu inuadit, ac Albaregali per uim recepta, paulò post inde ab hostibus repulsus sese domum in Germaniam recepit: ubi suos deinde aduersos habuit: Heluetios primum, cum quibus bella gessit. Postea Rauricos qui nunc Basilienses sunt, qui imperij iugum omnino excusserunt: quos sequenti populi uicini multum ei de antiqua nominis maiestate ademerunt. Diadema de more maiorum non recepit, nec Apostolorum basilicas aut Pontificem salutauit. Philippum Archiducem Austriae ex Maria uxore suscepit,

qui regi regnoque simul Hispania gener ascitus est. Filium Margaritam Carolo V III. Francorum regi pactam, deinde abdicatam Philiberto Sabaudia duci in uxorem dedit. Galeacij uicecomitis filiam extincta prius coniuge duxit. Tandem die Ianuarij XII. in Austria moritur anno Imperij XXXIII. etatis. LIX.

CAROLVS V.

Carolus V. Maximiliani Caesaris nepos, Philippi Archiducis Austriae filius, Hispanie rex, Princeps Austriae à principibus electoribus Francfordiae Imperator declaratur anno M. D. XXI. Postea Bononiae à Clemente VII. Pont. coronatur anno M. D. XXI. De cuius rebus gestis uerba facere supersedeo, partim quòd omnibus perspicuae sint, partim quòd expectandam uitae et imperij illius catastrophem et euentum censeseo.

F I N I S.

INDEX EORVM

QVÆ HOC IN LIBRO

SCITV DIGNA VIDE=

BANTVR.

A

A beritæ fugati à ranis	Parthos punita	250
et muribus	131	Aecidas rex Moloss. 129
Aborigenes primi cultores	Italiae	260
Abrogatus mos immolando= rum hominum	153	Aecidarum maxima pars intra trigessimum annum morta
Abfmarus Imperator Con= stantin. qui et Tiberius	325	113
III.	325	Aecidarum gens originem habet ab Hercule
Abydus	35	90
Academie Parisiorum insti= tutio	332	68
Acarmani soli Græcis non miserunt auxilia contra		Aegeades unde dicti
Troianos	194	68
Achai cum Nabide bellige= rantur	206	Aegæus pater Thesei rex Atheniensium
Achaeorum inter se conspira= tio, fides, potentia	ibid.	27
Adolphus Comes de Nassau Caesar	364	Aegyptus magna impensa regum munita
Adriani memoria	287	21
Adriaticum mare unde di= catur	156	Aegyptus horreum populi Romani
Adulteria grauissimè apud		272
		Aegyptij superstitioni
		16
		Aegypti feracitas
		20
		Aegypti cõmoditates, quòd ad temperiem aeris per= timet
		20
		Aelius Adrianus Imperator
		287. uno die tẽpore scri= psit, dictauit, audiuit, et cum amicis fabulatus est, ibidem. Eius miserabilis interitus
		288

A. Aemil

Aemilius leges Macedoni- bus dedit 218	Alcibiades sponte Elidem in exiliū proficiscitur 50
Aeneas uenit in Italiam 260	Alcibiadis forma, mores 51
Aeneas pugnant contra Me- zentium occubuit 261	Alcibiades dux ad reatum uocatus 49
Aeol ^{us} Sicilia olim tenuit 47	Alcibiades uxorem Agidis cognouerat 51
Aeolides insulae ibid.	Alcibiades denuo in exiliū proficiscitur 54
Aerarium Romae in templo Saturni 260	Alcibiades Chameleon ap- pellatus 52
Aetnae montis incendiū 46	Alcibiades ab exilio reuocatus 53
Aetoli libertatem amiserunt 212	Alexander ab Atheniensibus duces & oratores petit 90
Afri Carthaginensibus sti- pendium remittunt 154	Alexander Persis iugū ser- uitutis imposuit 99
Africani egregia uox 211	Alexander Statyram filiam Darij regis in matrimo- nium recepit 110
Africani moderatio in rece- pto filio 210	Alexander adorari uoluit, ut Deus 96, 107
Agathocles bis exul 165	Alexander Iouis Hammonis se filium mentitur 96
Agathocles Siciliae tyran- nus ex humili genere factus ibid.	Alexander Caesar 302
Agathocles nauibus incensis spem fugae sustulit 172	Alexander x x x i i i i . annos natus 155
Agathocles mortuus est 174	Alexander rex Epiri Antio- gonum regno exiit 189
Agessilaus claudus altero pe- de 58	Alexander Magnus in om- nibus
Agis rex Lacedem. 101	
Albertus Austriae dux Caesar 368	
Albertus imperator Rudol- phi filius 365	

mnibus patre maior 84	Alexius Iunior imperator ibidem.
Alexander auctor paterne caedis ibid.	Alexius Murziphulus impe- rator Constant. 362
Alexander inedia mori de- creuerat 112	Amazones durauerūt usque ad etatem Alexandri Ma- gni 25
Alexander uinosus & ira- cundus 85	Amazones unde dictae 23
Alexander rex Epiri occi- ditur 101	Amazones oēs intereunt 25
Alexander uulneratur 94	Amazones generatas se Marte dicunt ibid.
109	Amazonum origo ibid.
Alexander in luxuriam la- psus 103	Amilco succedit Hamulcari 154
Alexander ex Cydno flumi- ne morbum contraxit 93	Amilco sibi ipsi mortem con- sciuit 155
Alexandri corpus ad Ham- monem delatum 118	Amphitryon rex Athenas Mineruae dicauit 27
Alexander Caesar Phrix ori- gine 302	Anastafius 11. cognomēto Ar- temius imperator Oriē- talis 326
Alexander Basilij Macedon. filius imperator Const. 338	Anaxarchus philosophus in comitatu Alex. 112
Alexandria ab Alex. super Tanaim extructa 105	Anaxilai iustitia 47
Alexandria in Aegypto co- nstructa ab Alexandro 96	Andronicus Conuenus im- perator Constant. 356
Alexius imperator const. 355	Andronicus Paleologus im- perator Const. 364
Alexius Angelus fraticida impius imperator Oriē- talis 358	Andronicus Iunior impera- tor ibid.
	Anglorum ad fidem conuer- sio

Antiochus donat Africanum filium	321	211
Annibal ueneno sumpto interii	217	
Annibal dux immature ad huc etatis	198	
Annibal ad Antiochum conuenit fugit	205	
Annibal XVII. annos immoratus Italiae	234	
Annibal per serpentes uictoriam procurauit	216	
Annibalis parsimonia, continentia	ibid.	
Annibalis factum ad abolendam inuidiam nimirum diuitiarum	ibid.	
Annibalianus Caesar	305	
Antigonus occiditur à Sanderocotto	135	
Antigonus proiecit à se didemata	196	
Antigoni bellum cum Perdicca	122	
Antiochus à Parthis interficitur	241	
Antiochus uictus & exul occiditur	133	
Antiochus uictus à Romanis	211	
Antiochus inuisus Annibali	208	
Antiochus donat Africanum filium	211	
Antiochia condita à Seleuco	134	
Antipater Theſſalonicum trem occidit	135	
Antoninus philosophus	290	
Antoninus Pius Caesar	288	
Apollo ultus se contra Brennum	183	
Apologus de cane	264	
Appius Claudius turbauit pacem cum Pyrrho	146	
Apum, & mellis, & coaguli usum Aristaeus primus inuenit	123	
Aquila in auspiciis quid significet	176	
Arabes imbelles	297	
Aratio inuenta ab Atheniensibus	26	
Arbactus praepositus Medis	10	
Arbactus rex	ibid.	
Arbatomius rex Sidoniae constituitur ab Alexandro ex infimo fortune gradu	95	
Arcadius Caesar D. Chryſostomum Antistitem Constantinopolitanum relegat.	314	

Archidam

Archidamus dux Lacedaemoniorum uulneratur	63	Artaxerxes cum filios habuit	85
Argonautae	255	Artemisia regina	35
Argonautarum nauig.	215	Arybas Epirotis leges conscripsit	143
Argyraspides Alex.	107	Aſcanius patri Aeneae successit	261
Argyraspides uicti ab Antigono	126	Aſia causa multorum bellorum	193
Arideus filius Philippi regnat Macedonibus	84.117	Aſia redacta in potestatem populi Romani	227
Aristides	38	Aſiae fertilitas	237
Aristotimus tyrannus Epirorum, & eius seuitia	99	Aſſyrii qui postea Syrii dicti sunt, quandiu tenuerint imperium	10
Aristonicus uincitur à Penna Consule	227	Aſtyages ex rege fit praefectus Hyrcanorum	13
Aristoteles Alexandri praceptor	115	Aſtyages rex	10
Armeniae magnitudo atque descriptio	255	Athenae oculus Graeciae	56
Armenij fidem Christianam amplectuntur	320	Athenae patria communis eloquentiae	58
Armenius Iasonis comes	225	Athenienses bellum cum Antipatro gerunt	120
Arulphus imperator	337	Athenienses ab omnibus odio habiti	52
Arfaces omnes reges Parthorum dicti	252	Athenienses uini, olei, lanificij usum docuerunt	26
Arfacides in uictum Ptolemeum clemens	240	Athenienses & Megarenſes de Salamina contendunt maximis cladibus	28
Arſinoë in exiliu ab Artabanus Xerxem occidit qui & ab Artaxerxe occisus	279	Athenienſium ſimultas cum	

A 5 Dor

I N D E X.

Doriensibus	27	thas	22
Athis Cranai filia Athenis nomen dedit	ibid.	Aureo hamo piscari	22.
Attalus mortuus morbo quē ex sole contraxit	221		
Attali parricidia & uaria studia	226	B	
Attilio decretum bellum cōtra Antiochum	209	Babylon condita à Semiramide	9
Augustinus Hipponensis Episcopus	316	Bactriani libertatem & omnia amittunt	255
Augustus Caesar unde	272	Balduinus primus Flandria comes imperat. Constan.	359
Augustus libidinosus	274	Barcen urbem Alexander condidit	110
Augusti egregia dicta	373	Basilicæ Spirensis constructio	346
Augustus interit Nole	274	Basilicus patritius in exilio inedia consumitur	319
Augustus Vitellius	279	Basilius Macedo imperator Constant.	355
Aulus Vitellius imperator ibid.		Basilius & Constantinus imperatores Constant.	343
Aurelianus Caesar	298	Batti qui appellentur	112
Aurelianus aurata ueste, & gemmis, primus ferè usus ibidem		Belgius dux Gallorum	180
Aurelius commodus Caesar	291	Belsarius Iustiniani Caesaris dux clariss. à pretereuntibus uictū querere cōstat	320
Aurum omnium malarum rerum materia	40	Elus	320
Aurum Tholosanum unde in prouerbiū abierit	215	Berengarius Foroiulienfis dux, imperator ab Italis creatus	338
Auri contemptus apud Parthos	251	Berengarius I. Caesar ibid. à RU	
Auri contemptus apud Scy-			

I N D E X.

à Rudolpho Burgundo rege pellitur	ibid.	drum regem Epiri	173
Bergomum à Gallis conditum	160	Brutij unde dicti	ibid.
Beronice stuprum ulta	191	Bucephala urbs ab Alexandro	108
Beronice dolo trucidata ibi.		Bulgari Scythicum genus Christianam fidem amplectuntur	334
Bessus ab Alexandro datur fratri Darij excrucians	105	Burgundia in Ducatum & Comitatus diuiditur	345
Biberius Mero dictus Tiberrius	275	Byrsa urbs à corio	95
Bilibi fluuio tingunt Hispani ferrum	268	Byzantium à quo conditum	78
Bomilcar Pœnus crucifixus	171	C	
Brennus inuasit Delphicum templum	182	Cæpio Rom. consul aurum Tholosanum abstulit	215
Brennus infeliciter pugnans cōtra Delphos, uitam pugnione finiuit	184	Caianus Rufini sceleris æmulus occiditur	314
Brennus dux Gallorum	181	Caligula unde dictus	276
Brixia à Gallis cōdita	160	Calimandri fides in Demeatrium	240
Brundisium Aetoli condiderunt	102	Callinicus patriarcha Constantinopolitanus oculis priuatus Romam in exilium mittitur	325
Bruno Saxo, qui post adeptum Papatum Gregorius v. ductus est, Germanis principibus potestatem eligendi imperatorem dat.	344	Callisthenes philosophus miserabili supplicio ab Alexandro affectus	132
Brutij deleuerunt Alexandrum		Callisthenes philosophus in exercitu Alexandri fuit, ad prodendas res gestas memoriæ	106
		Calli	

Callisthenes interfectus,	337	
quod adorare Alexandrum noluit	107	
Caloioannes imperator Constanti (quem alij Ioannem dicunt) Turcis primū locum in Europa inhabitandum tradidit	367	
Camaris	16	
Cambyses Apis templum dirui iubet	16	
Cambyses ex obscura gente natus	11	
Cambyses exercitus apud templum Hammonis deletus est arenarum molibus	16	
Candaules rex Lydorum	15	
Cappadoces uicti à Perdicca res suas cum ædificiis incenderunt	111	
Caput bubulum inuentum in fundamento Carthaginiis	150	
Caracalla Cæsar	293	
Caranus Capris ducibus Edyffsam occupat	68	
Caranus primus rex Macedoniae	ibid.	
Carnutes memorabili prælio funduntur à Ricardo Burgundionum duce		
Carolus Martellus Francie rex à Gregorio III. Pontif. Romano in Italiam contra Longobardos uocatur	327. 328	
Carolus magnus Cæsar Saracenos Hispania expulit	331. Gymnasia tria ad propagandam Christianæ religionis doctrinam instituit 332. Scholarum loco monasteria in usum exercende inuentus erexit	ibid.
Carolus caluus Francorum rex, Saracenos urbe Roma expulit	336. A Ioanne VIII. Pontif. Rom. imperator declaratus, coronatur	ibidem
Carolomanus Ludouici Balbi, Cæsaris filius	337	
Carolus Crassus Cæsar	ibid.	
Carolus V. imperator	370	
Carthago ante Romam conditam LXXII. an. 151		
Carthaginenses homines sacrificant	ibid.	
Carthaginenses suis liberis Grecis interdicit	180	

Carth

Carthaginenses cum Siculis belligerantur	48
Carus Cæsar	299
Cassander Alexandrū cū matre Arsine interficit	131
Cassandri domus penitus deleta	137
Castor & Pollux Locrensi bus aderant	157
Causa bellorū Atheniensium & Lacedæmoniorum	37
Cecrops rex Atheniensium biformis	26
Ceraunos filius Clearchi	140
Cereris sacra initiorum	50
Chalcedonensis Synodus	317
Charybdis	47
Childericus Fræcorum Rex, cum uxore uterum ferentem occiditur	325
Chion & Leonides in Clearchum conspirant	140
Chireus campus Apollinis	177
Chrestologi	291
Chrestus occisus ab Antiocho	235
Chrysothomus Antistes Constantinopolitanus sanctitatis & eruditionis uir	
ab Arcadio in exilium mittitur	314
Cimon uicit Xerxem nauæli & terrestri pugna	38
Cimonis pietas erga patrem Milciadem	ibidem
Cimone duce apud Marathonè pugnatū est.	ibid.
Ciuile bellum inter Cæsarem & Pompeium	259
Ciuitas in ciuibus non moribus	34
Claudius Tiberius	275
Claudius Cæsar	276
Clearchus exul Heraclien sum	139
Clearchi seuitia in Heraclienfes	139
Cleomenes Spartanus sponte exulat	197
Cleopatra filia Philippi Alexandro regi Epiri nubit	82
Cleophis regina concubitu Alexandri redemit regnum	107
Clodoueus Francorum Rex Gothos in Gallia superat	318
Clytus ab Alexandro in conuiuium interfectus	105

Cocceius Nerua	284	356 Pogonatus cur di-
Codomanus præficitur Ar-		ctus
menis	87	324
Codrus ultimus rex Athe-		Constantinus v. graue de San-
nienfium	27	ctorum imaginibus abo-
Codri summa pietas in pa-		lendis edictum tulit. 328.
triam	28	Omnis impietatis manci-
Commodus Cesar	290	pium fuit. ibid. Coprony-
Comu à Gallis conditū	160	mus cur dictus. ibid.
Compensatio mercium, Ly-		Constantinus VI. Sanctorum
curgi institutum	40	imagines templis resti-
Conon noluit Artaxerxem		tuit. 329. à matre, quam
adorare	62	regno expulerat, oculis
Conon Cypro exulat	61	priuatur, & in carcerem
Conradus Francus Impera-		conicitur
tor II. 345. Spirensē		ibid.
Basilicam extruxit ibid.		Constantinus Leonis Basilici
Conradus III. Sueuus gene-		filius Constantinop. Im-
re	354	perator. 339. Romano
Constans Cesar	305	uitrico pulso imperium
Constantinus Cesar	302	per annos undequadrā-
Constantius Cesar 305. 306		ginta prudenter admini-
Constantius	305	strat
Constantinus Iunior Hera-		ibid.
clij filius	323	Constantinus & Basiliius fra-
Constans qui & Constanti-		ter Imper. Grecia. 343.
nus III. Cesar, Romam		quindecim hominum mil-
expilat	ibid.	lia oculis priuauit
Constantinus Imper. Orien-		ibid.
tis ult.	368	Constantinus Monomachus
Constantinus IIII. Cesar		Imperator Orientis. 348.
		liberalis in pauperes ac
		templa fuit
		ibid.
		Constantinus Ducas Imper.
		Constant.
		351

Constantinopolis incendio		uus genere.	354
flagrans centum & ui-		Cyclopes olim in Sicilia	47
ginti millia librorum con-		Cyneas legatus Pyrrhi	146
sumpsit	319	Cynegyri fortitudo	30
Conuiu. uri publicè soliti La-		Cypriæ uirgines dotē uulga	
cedemonij	40	to corpore quereb.	149
Corcyra capta à Ptolemæo		Cyrene condita ab Aristæo	
187		122	
Corinthus diruitur	220	Cyricænus Gryphinam in-	
Cornelius martyr	295	terfecit	246
Craffus cū exercitu ab Ho-		Cyrus regnauit annis xxx.	
rode interfectus	267	16	
Craffus infeliciter pugnat		Cyrus Scythis bellum infert	
contra Aristonicum	227	15	
Crescentius Consul Roma-		Cyrus infert bellum Medis	
nus exoculatus interfici-		13	
tur	344	Cyrus nutritus à cane	11
Critias & Hippolochus ca-		Cyrus interficitur	60
dunt	58	Cyrus cum omni exercitu à	
Croesus rex Lydorum	14	Scythis interfectus	22
Croesus capiur	ibid.	Cyrus cōpedibus aureis uin-	
Ctesiphōtem transgredi ca-		ctus à fratre	60
pitale fuit fere Romanis		Cyrus à patre Dario præfi-	
imperatoribus	199	citur Lydia	54
Cunradus Cesar, Germania		D	
rex, Arnulphi Cesaris fe-		Daci ex Getis	215
lius ex fratre nepos	339	Dacicum bellum ex senectia	
Cunradus Francus Impera-		confecit Ludouicus pius	
tor II. 345. Spirensē		333	
Basilicam extruxit ibid.		Dalmate cum Sclauis Chri-	
Cunradus III. Cesar Sue-		sibi religionem ample-	
		ctun	

I N D E X.

Etuntur	336	Delphici templi descriptio	181
Damascus ciuitas Syria	224	Delus pro arario Gracia	44
Dardanis immortale odium erat cum Macedonibus	198	Demaratus rex Lacedaem.	31
Darius contra Lanthinum Scytham	26	Demetrius occiditur	190
Darius contra Athenienses	26, 51	Demetrius rex Epiri decedat, relicto filio Philippo	196
Darius à suis aureis compendibus uinctus	99	Demetrius dedit. se Seleuco	197
Darius offert filiae nuptias Alexandro cum dote	96	Demetrius Antigonum ab Alexandro recipit	190
Darius rex moritur	99, 30	Demetrius contra Parthos dimicans capitur	21
Darius equi beneficio rex creatur	18	Demetrius pudore obtinuit quod iure defensionis non quam potuisset	193
Darius turpi fuga submotus à Scythia	22	Demetrius filius à patre occiditur	ibidem
Darius Asiam & Macedoniam domuit	26	Demophoon filius Theophrasti	197
Darij mater, uxor, duaeque filiae captae	94	Demosthenes seipsum interficit	50
Darij filij certant de imperio	30	Demosthenes corruptus in Persis	83
Darij forma digna imperio	18	Demosthenes in exiliu garas actus	120
Darius magna clade ab Alexandro fufus	105	Desperatio addit animos	198
Decius Caesar	296	Deucalion quare reparatus	ibidem
Deidamia Aeacidae filia	129		

I N D E X.

hominum genus uulgo sit creditus	27	pro contaminat	277
Diadumenus Caesar	294	Dyrrhachium & Corinthu ciuitates terremotu colapsas maximis sumptibus restituit Iustinus Caesar	320
Didius Iulianus Caesar	292,		
Dido pro dea culta fuit	151		
Dido seipsam interficit	ibid.		
Dij ultores parricidij	191		
Diluuium tempore Amphitryonis	37		
Dindimeus Iupiter spoliatus ab Antiocho	213		
Diocletianus Caesar	300		
Diocletianus imperium detrectauit	ibidem		
Diocles filius Pisistrati interficulur	29		
Dionysius Corinthi ludum aperuit	164		
Dionysius tyrannus insidiis interficitur	160		
Dionysius Siciliam occupat	156		
Dionysij perfidia	162		
Dionysius exul	ibid.		
Dionysij parricidia	160		
Dirae ultrices quare	293		
Dissensio inter Cyrum & Artaxerxem filios Darij de regno	59		
Domitianus	283		
Domitius Nero matrem stultitiam			
		Elissa, quae & Dido; Carthaginiensi regina	151
		Emanuel Caloioannes Imperator Orientis, Reipu. Christianae perniciosus	354
		Epanimondas uulneratur	66
		Epanimonde magna eruditio	ibid.
		Epanimonde inuito honorum res ingestis	ibidem
		Epanimonde mors tempus. labefactauit	ibid.
		Epanimonde paupertas ibi.	
		Epeus equum Troianum fabricauit	156
		Ephesus ab Amazonibus condita est	24
		Ephestion decedit carissimus Alexandro	112
		Epigoni	104
		Epiri origo	144
		Epirote, qui Pannonide uincunt	ibidem

ibidem	Faunus rex Italiae	ibidem
Equæ uento cōcipiunt	267	Faustulus regius past.
Equi perniciēs in Hispan.		Florianus Caesar
ibidem		Fauor hominum eō quō
Erichtheus rex	27	fortuna inclināt
Euagoræ ducijs Lacedemo-		Flaminius Macedones
niorum insolentia post ui-		204
ctoriam de Atheniensib-		Flaminius Nabidem duobus
us	55	præliis fudit
Euander in Italiam uenit		Flauius Valerius Anastasius
260		Caesar Alinog ^o dictus
Eucratides à filio interfici-		318. Fulmine ab impie-
tur	253	tatem ictus perit
Eumenes uictus ab Antigo-		Flumina Scythica quō de-
no	125	fluant
Europus in Europa regna-		Foeminae apud Parthos
uit	67	ctu uirorum interdictum
Eurydices parricidium	71	251
Eurymedon dux Athenien-		Fridericus cognomento Ae-
sium	49	nobarbus Caesar 355
F		annis transitu aquis
Fabianus martyr	295	bruitur
Fabricius Lucinus pacē cum		Fridericus I I. Caesar 360
Pyrrho fecit	146	Diris à Pontifice Rom
Fatua uxor Fauni	160	persequitur
Fama omnia in maius extol-		Fridericus III. Austriae
lit	35	Caesar 369
Fama uelocitas	37	Frisij fidem recipiunt
Fames ingens in Italia & in		Frugalitas parens uirtutum
Gallia	324	159
Fatuari qui dicantur	560	Furtum grauisimum

habetur	21	Gargoris mellis usum inue-
		nit
G		ibid.
Galerius Maximianus Ce-		Gelasius II. Pont. Rom. ur-
sar	301	be pellitur
Galerius Armentarius Ce-		350
sar	302	Geryon quamobrem trico-
Galerius Maximinus Caesar		por dictus
ibidem		270
Galienus Caesar	296	Gildo Africe praefectus fra-
Galleci Graeci	268	tris filios necat
Gallia semper mercenarios		315
militēs suppeditauit	186	Gladium amittere ignomi-
Gallus Caesar	296	niosum
Galli unde mansuetiore cul-		218
tum didicerint	263	Gobryæ forte factum
Galli inceperunt habere ui-		17
neas	299	Gordianus Caesar
Galli uincunt Macedonas		295
180		Gordius nodus ab Alexan-
Galli boni augures	279	dro solutus
Galli quomodo Romā per-		93
uenerint	ibidem	Gordij nodi origo & causa
Galli ab Antigono fusi	189	ibidem
Galli Antigonum fugāt	184	Gordium urbs inter Phry-
Gallorum nefaria parrici-		gias
dia	180	92
Gallorum mira fecunditas		Græcia loquax in laudibus
185		suis
Gallograecia unde dicit: ibid.		30
Gargoris seuitia in nepo-		Gratianus Caesar
tem	268	310
		Gryphus propter nasum
		243
		Gryphina filia Ptolemæi
		ibidem
		Guelphorum & Gibellino-
		rum factiones
		360
		Gyges
		15
		Gylippus dux Lacedemo-
		niorum
		49
		Gynæocratumeni dicti, qui

ab Amazonibus uince-	sanctimonia	ibid.
rentur	23	Henricus III. Conradi Fran-
H		ci filius, dictus Niger, Ce-
Habis primus docuit boues		sar
aratro iungere, & fe-		347
rere	269	Henricus IIII. Cesar à Ge-
Hanulcar nefarie occisus est		gorio VII. Pontifice Ro-
à Carthaginensibus	165	hostis Ecclesie iudicatus,
Hamlecar interficitur bello		eique sacris interdictum
Siciliensi	154	349 D. Petri & Pauli
Hanno miserè affectus sup-		basilicas euertit ibidem
plicio	163	Leodij pædore carceris
Hanno Carthaginensiu im-		animam effluit ibid.
perium affectat	135	Henricus V. Quarti filius
Harpagus	11	Cesar 350. patrem ca-
Harpos urbs à Diomede cõ-		ptum in uincula coniec-
ditæ	156	ubi obiit
Hastæ quamobrem dentur		Henricus VI. Cesar Frid-
ditæ	262	rici Aenobarbi filius
Hastæ pro diademate regi-		Asper à moribus dictus
bis	ibid.	356
Helenus Priami filius	143	Henricus Constantinopoli-
Heliogabalus Varius quare		tanus Imperator 359
dictus	293	Henricus V. Lucembur-
Heluius Pertinax Caf.	261	gensis Comes Cesar, de
Henricus Othonis Saxonum		Vrsinus Vrbe pellitur
Ducis filius Cesar, Aucu-		365. Veneno in Eucle-
parius dictus	339	ristia dato sublatus est
Henricus II. Bauarus dictus		ibidem
Claudus Cesar 345. Eiusf-		Heraclea urbs à Baccho
dem sanctitatis & uite		condita
		158
		Heraclea regnum tyrann-

rum	141	Hierax cognomen Antiochi
Heraclius Africa præfectus à	192	
militibus Cesar declara-		Hierotimus sexcentos filios
tur 322. Lignum salutife-		habuit
ræ Crucis primum Con-		247
stâtimopolim, deinde Ro-		Hieroconis descriptio
man transtulit ibid. No-		225
uo morbi genere occidit		Hiero rex Sicilie
ibidem		176
Heraclius, qui & Consti-		Hiero ab apibus alitus ibid.
nus Iunior Cesar. Hera-		Hildebrandus Pontifex Ro-
clij filius nouerca dolis		manus, qui Gregorius
perit	323	VII. dictus est, Henrico
Heracleonas Heraclij &		sacris interdicit
Martine filius Cesar, na-		349
ribus à Senatu populõq;		Hippias tyrannus Athenien-
Constantinopolitano pri-		sium occiditur
uatur	ibidem	30
Hercules XII. stipendia Eu-		Hippias alter filius Pissistrati
risteo debebat	24	in exilium agitur
Hercules de Amazonibus		29
triumphat	ibid.	Hippolyte à Theseo ducitur
Hercules & Liber primi re-		in uxorem
ges Orientis	256	24
Herculis sagittæ fatû Troie		Hispanie descriptio
156		266
Herculea audacia	7	Hispanorum mores & in-
Hercylides	60	genia
Hercymon rex Aegypti	61	ibidem
Heroum filij noxæ	292	Homines quò plus habent,
Hierbas rex Maurita	150	quò maiora cupiunt
		60
		Homines nihil contra deos
		possunt
		34
		Honorius Theodosij filius
		Cesar
		315
		Hungari religionem & pie-
		tatem Christianam am-
		plectuntur
		345
		Iason in Oriente pro deo ha-
		bitus

bitus	266	Ioseph Aegyptum à fame	
Iafonis nauigatio pro uellere		asseruit	225
aureo	255	Ioseph uenditus à fratribus	
Iberia dicta Hispania ab Ibe-		ibidem	
ro amne	266	Ioseph magus egregius ibid.	
Iconomachus, id est, imaginū		Ioseph intelligentiā somnia-	
expugnator, cur Leo III.		rum inuenit	ibid.
dictus	327	Iouinianus Imperator	308
Indiæ nemo bellum præter		Iphicrates Atheniensis	64
Semiramidē & Alexandrum		Irene cum filio Constantino	
Magnum intulit	9	VI. imperat 329. à filio re-	
Inter pares semper discor-		gno. pellitur. ibid. à ciui-	
dia	138	bus restituta filio oculos	
Inuidia superatur magnitu-		eruit.	ibidem
dine rerum gestarum	9	Isaacius Conuenus Constani-	
Ioannes Bataxa Imperator		Imperator	350
Orien.	352	Isaacius Angelus Imperator	
Ioannes Pontifex Rom. adul-		Orientis	356
terimus exoculatur	344	Israël x. filios habuit	224
Ioannes Catacunzenus Im-		Istriorum origo	215
perator Constant.	366	Italia Sarturnia dicta	97
Ioannes Diplobatasius Im-		Italia fons Romanarum	100
perator Græcus	361	rium	209
Ioannes Manuelis filius Imp.		Iudei eosdem reges & se-	
Const.	368	cerdotes habent	218
Ioannes Zimisces Nicepho-		Iudei quare cū reliquis non	
ro Phoca interfecto, ima-		communicent	ibid.
perium assequitur Con-		Iudeorum potentia & orb-	
stantinop.	342	go	224
Iones uicti nauali prælio à		Iustinus Cæsar Chalcedonē-	
Dario	26	se concilium edicto. ne-	

nerari

nerari iussit. 320. Impe-		Lanthgrauius dignitas apud	
rium sibi emit	ibi.	Germanos	360
Iustinianus Iustini ex sorore		Laodice quinq; filios parri-	
filius Cæsar 320. Sophia		cidio tollit	228
templum Constantinopo-		Laodomæ interitus	195
li condidit 321. non sanus		Latini ab Aenea duce con-	
mentē decepsit	ibid.	diti	156
Iustinus minor Cæsar Iusti-		Lauinia uxor Aeneæ	261
niani ex filia nepos, Chri-		Leo I. Cæsar	317
stianæ fidei contemptor		Leo II. Cæsar	319
maximus	319	Leo III. Isaurus Imperator	
Iustinus, quem nonnulli Iu-		sedentariā exercuit 327.	
stianum uocant, Cæsar		Iconomachus cur dictus	
ultimus ex stirpe Hera-		ibid. Stephanum Pontifi-	
clij 324. à suis ducibus		cem Rom. comprehendi	
Leontio & Tiberio-naso		ac necari iussit. ibidem.	
& auribus priuatus in		Huic sacris à Sergio Pon-	
Chersonesum relegatur.		tifice Rom. interdicitur	
ibidem		ibidem	
L		Leo IIII. Cæsar	328
Lacedæmonij uincuntur ab		Leo Armeniacus Cæsar Di-	
Atheniensibus	45. 53	uorum imagines penitus	
Lacedæmonij uicti à Cono-		deleri iubet	332
ne	63	Leo Basilici Macedonis fi-	
Lacedæmoniorum respubli-		lius Imperator Constan-	
ca qualis	40	tinopolitanus	335
Lacus Asphaltites	9	Leontius Cæsar mutilatus	
Lamachus occiditur à Gy-		naso. ab Absimaro in car-	
philippo	49	cerem detruditur	325
Lampedo regina Amazoni-		Leonide fortitudo & mors	
323		31	

Leonatus ab Atheniensibus interficitur	121	Ludouicus Caroli Magni fi- lius, Pius cognominatus	333.
Leosthenes dux Athenien- sum occisus	120	Cesar 333. à filiis in car- cerem detrusus 334. Pa- schali Pont. Rom. ius eli- gendorum præsulum re- misit.	ibidem
LEX OBLIVIONIS lata ab Atheniensibus 58		Ludouicus II. Cesar	334
Lex edificatoria à Traiano	288	Ludouicus Balbus III. Ce- sar Gallie rex	336
Libertas Græciæ concidit, Occidentis regnis exur- gentibus	199	Ludouicus Aruulphi filius Imperator	338
Lichorius præfectus Achaë- rum	213	Ludouicus Rudolphi Cæsa- ris ex filia nepos impe- rator 365. Ei sacrilegi- ter dicitur. ibid. Corba- rium Minoritam, Ponti- ficem creat, quem Nico- laum appellari uoluit ibidem	365 ibidem
Litræ templum habuerunt Athenis	26	Lupercus, qui ex Pan et Lyceus	160
Literariæ rei iactura maxi- ma	318	Lycurgus Spartanorum dux	198
Linus notatus à Trogo	213	Lycurgus in exilio uolenti- moritur	141
Longinus Exarchatus offi- cio primus fungitur	319	Lycurgi leges	140
Lotharingia à Lothario, Lu- douici Pij filio, nomen ac- cepit	334	Lycurgi moderatio in re- spuendo regno	ibidem
Lotharius, Ludouici Pij natu- maior filius Cesar	ibid.	Lydus cauponatur, pronon- cium	114
Lotharius II. qui ex Lude- rus, Saxonum dux Cæ- sar, peste obiit.	354. 355		
Lucani autores Brutiorum	173		
Lucanorum mores	173		

Lysander dux Lacedæmonio- rum	54	Manichæorum heresis re- surgit	348
Lysander æmulus Agesilai	62	Manuel Caloioannes impe- rator Reipub. Christianæ perniciosus	354
Lysias Syracusanus orator	58	Marathonij campi	29
Lysimachus Agathoclem fi- liū ueneno interfecit	141	Marc mortuum, eiusque na- tura	226
Lysimachus qualis	133	M. Antonius Cesar	289
Lysimachus Antipatrum ge- nerū suum interfecit	136	M. Lepidus missus tutor in Aegyptum	202
Lysimachus obiectus est fe- ro leoni	133	M. Regulus	285
Lysimachia à Lysimacho cō- dita, euersa	141	M. Catonis summa fortitu- do	218
M		Mardonius uincitur	36
Macedonia redacta in ditio- nem populi Romani	218	Martheſia regina Amazo- num	34
Macedoniæ nomina	67	Martianus Cesar 317. Eius- que celebre dictum ibid.	
Macedonum x x x. reges fuerunt	218	Martina Heracleone, He- raclij, Imperat. filij mater lingua, qua plurimum ua- lebat, priuatur	322
Machæus dux Carthaginien- sis in exilium actus	152	Martianus I. Pont. Rom. in exilium mittitur	323
Machæus Cartalum filium cruci suffixit	152	Masilia condita à Phocensi- bus	262
Machæus patricidij poenas soluit	ibid.	Masilienſes aurum conseru- t ad explendū pondus Gal- lis	265
Mago Carthaginienſium im- perator	153	Masilienſium instituta	265
Magi interficiuntur	117		
Magna Græcia que	156		

Mater Darij se interfecit 116
 Matrimonij ornamenta pu-
 dicitia, non uestes 159
 Matthæus rex Scytharū 79
 Mauritius genere Cappa-
 dox ex notario Augustus
 320, 321
 Maximilianus Friderici III.
 Cesaris filius imperator
 369
 Maxentij mors 301
 Maximinus Cesar 264
 Medea urbs à Medea uxore
 Iasonis 256
 Mediolanum à Gallis condi-
 tum 160
 Medi regnauerunt C C C L.
 annis 13
 Medorum regium à Medo
 constitutum 266
 Menias Thebanorum prin-
 cepts 58
 Meretrices regie in Aegy-
 pto omnia moderabantur
 202
 Mergidem fratrem Camby-
 ses interfecit 16
 Messenij per insidias expu-
 gnantur 43
 Metallorum felix Hispania
 266
 Michaël Curoplates, cognō
 mento Rancabe, Impera-
 tor 339
 Michaël Thraulius Impera-
 tor clericis & monachis
 auersus 331
 Michaël Theophili Balbisi
 lius Imperator 333, in-
 trem, quod Diuorū ima-
 gines execraretur, mo-
 nasterio inclusit ibid.
 Michaël Paphlago Zoō
 adulter Imperator Orien-
 tis 346
 Michaël Calaphates igno-
 bilissimus à Zoā ado-
 ptatus Imperat. Constanti-
 tm. 347. exoculatur.
 ibidem
 Michaël senior Imperator.
 349. à Patriarcha, Se-
 natuque Constant. impe-
 rio deiectus, in ordinem
 redigitur ibid.
 Michaël Constantini Duce
 filius Parapinaceus di-
 ctus Imperator Constanti-
 timop. in monasterium
 cum uxore & filio detru-
 ditur 338
 Michaël Paleologus Impera-
 tor

rator 362
 Michaël Andronici senioris
 filius Imperator Orien-
 tis 364
 Midas rex ab Orpheo sacris
 imitatus 93
 Milciades dux 29
 Minium prouenit uberrimè
 in Hispania 268
 Miseros non decent conui-
 tia 127
 Mithridates Scythas perdo-
 nuit, antea contra sum-
 mos imperatores inui-
 ctos 229, 230
 Mithridates fraude capitur
 à Clearcho 139
 Mithridates gessit diu bella
 cum Romanis 228
 Mithridates Magnus, Par-
 thicus 255
 Mithridatis parricidia 231
 Monothetarū heresis 320.
 323
 Mons Palatinus 260
 Morū uitia sub umbra elo-
 quentia latent 52
 Moses, filius Ioseph, pul-
 cherrimus fuit 225
 Moses montem Syneum oc-
 cupat ibidem
 Multa silenda in matrimo-
 nio 15
 Mumius feliciter pugnat cō-
 tra Achæos 219
 Myciibo seruo committitur
 filius Anaxilai regis 47
 N
 Nabis tyrannus Lacedæmo-
 norum 203
 Narsetes dux Iustiniani Ce-
 saris clarissimus pro-
 scriptus 319
 Natura ad locorum patien-
 tiam animalia creauit 20
 Neoptolemus ab Eumene
 occiditur 124
 Nerones dicti fortes lingua
 Sabina 194
 Nestoriana heresis damna-
 tur 316
 Niceas Atheniensis capitur
 à Lacedæmonibus 50
 Nicæna synodus 328
 Nicephorus Patricius impe-
 rator Constant. 329
 Nicephorus Phocas Impera-
 tor Constant. 341
 Nicephorus Imperator 352
 Ninus filius muliebri inge-
 nio 10
 Ninus primus intulit bellum
 finitum

finitimis	8	Otho I. Caesar, priuus Ro-
Ninus totum Orientem ui-		pontificibus iuramentum
cit	ibid.	præstitit. 340. Primi
Niſe Bacchus cultus	107	inunctus, imperij coro-
Noctua in auspicijs quid		na insignitur
portendat	177	Otho II. primi ex Adela-
Numitor ab Amulio inter-		da filius Caesar. Germa-
fectus	261	nus
O		Otho I I I. Saxonie dux
Ochus rex Persarum	86	Germanus Caesar
Octavius Perſe cum duo-		Mirabilia mundi diſtus
bus filiis cepit	218	est.
Olympias uxor Philippi ce-		Otho III. Saxonum dux
dis conſcia	83	Caesar diris Pontificis
Olympias repudiata à Phi-		infectatus, imperio deſe-
lippo	96	ditur
Olympias filia Neoptolemi		Otiſ rationem Cato reddens
	144	dam cenſet
Olympias à Caſſandra in-		Otrera filia Martheſie uir-
terfecta	130	go
Olympiadis fortitudo in		Ouidius relegatus ab Au-
morte	ibid.	guſto
Olynthus à Mardonio ex-		P
pugnatur	36	Pampacius tertius rex Par-
Ophellas rex Cyrenarum	170	thorum
Opilius Macrimus Ceſar	293	Parricidij nulla iuſta cauſa
Opobalsamum Iudæos diti-		eſſe poteſt
uit	223	Parmention ex Philotheo de
Oraculum uetus	332	Alexandro interfecti
Oropastes	16	Parnafus mons
Orithanes	17	Parſimonia & labore cre-
Oſibo Saluius	272	ſcunt

ſcunt res	147	ibidem
Parthia incommodum ex-		Perdicca animi magnitudo
lum	249	118
Parthenij qui ſunt dicti	42	Pericles agros ſuos dono
Parthi Pompeianarum par-		Reipublicæ dat
tium ſuere	257	Pericles dux Athenienſium
Parthi ſinguli multas uxo-		44
res habent	250	Perſæ reges ſuos adorant
Parthi ſimulantes fugam pu-		Perſæ unū deum habent
gnant	249	So-
Parthorum bella cum Ro-		lem
manis	257	18
Parthorum reges eſſe parrici-		Persarum reges occiduntur
das ſolenne eſt	ibid.	17
Parthorum cultus corporis		Persarum regni finis ſub Co-
	250	domano
Parthorum reges ab Andra-		87
gora	104	Pertinax, fortuna pila
Parthor. orig. & nomē	249	292
Patriæ conſpectus uires mi-		Peruſini ab Achæis
niſtrat	65	156
Pausanias affectat regnū	38	Petrus Altiſtiodoreniſis Im-
Pausanias damnatur	ibid.	perator Orientis
Pausanias Philippum inter-		360
fecit	82	Phalanthi erga ſuos amor
Pelagiana heresiſ damnatur		42
	316	Philippus Macedo Olym-
Penaxagoras filius Sigilli		piada uxorem ducit
miſſus in auxilium Ama-		72
zonibus	25	Philippus medicus Alexan-
Pentheſilea apud Troian.		dri
		93
		Philippus regnauit annis
		xxv.
		84
		Philippus Macedo iunxit ſe
		Annibali
		200
		Philippus Demetriſ pater
		morbo deceſſit
		211
		Philippus Ceſar
		295
		Philippi

Philippi scelera	74. 76	dono dat Rom. Pontifici	
Philippi bellū contra Olyn-		328	
thios	75	Pise unde	156
Philippus Bardesanes Cæsar		Pisi Stratus regnat Athenis	
edicto sanxit ut Sancto-		annis XXXIII.	29
rum statuae & imagines		Pisistratus Megarenses de-	
ẽ tẽplis raderentur	326	leuit	28
Philippus Friderici Barba-		Plinos	23
rosse filius Cæsar	375	Pœni canina carne uesteban-	
Philomenes Thebanos uin-		tur	153
cit	73	Polyperchon occiditur	124
Philopater Ptolemæus di-		Pons in Danubio constru-	
ctus per Ironiam	198	ctus à Constantino	304
Philopæmenes Achaëorum		Popilius Antiochum uirga	
dux capitur	206. 212	circumscripsit	220
Phocæus Scythici limitis præ-		Populus Ro. hæres fuit in-	
fectus Imperator decla-		stitutus ab Attalo	227
ratur	321	Porus rex Indorum	108
Phocæses templum Apollinis		POTESTAS FATO	
occupant, ac pœnas luunt		DATVR	291
uiolate religionis	73	Principum scelera cur iuuat	
Phoenix uisus in Aegypto		nosse	275
277		Priuata beneficia à publicis	
Phrahartis parricidia, &		sunt segregata	210
congressus cum Antonio		Probus Cæsar ob præcla-	
258		rissimam uocem interfe-	
Pietas Helemati in patriam		ctus à militibus	299
188		Promptus ex sordibus rex	
Pileum sumere quid sit	278	222	
Pipinus Francorum rex Ra-		Prusias Nicomeris filium su-	
uennatem Exarchatum		det interficere, sed præ-	
		uentus	

uentus interficitur à filio	143		
211		Pyrrhus insidiis Orestis in-	
Ptolemæus moritur	137	terfectus	143
Ptolemæus ab Alexadro pro-		Pyrrhus Macedonia regnum	
uectus liberalissime	119	occupat	136
Ptolemæus Pyrrhi filius sum-		Pyrrhus uictus à Lysima-	
ditus uincit Antigonum		cho	137
186		Pyrrhus primus elephantos	
Ptolemæus interficitur à		in Italiam adduxit	145
Spartanis	87	Pyrrhus rex Siciliae appel-	
Ptolemæus obesus & stultus		latur	154
220		Pyrrhus Antigonum oppu-	
Ptolemæus Eurydicem uxo-		gnans Argis saxo è muro	
rem interficit	201	iactato occiditur	187
Ptolemæus uictus & obtrun-		Pyrrhi liberalitas in remit-	
catus à Gallis	180	tendis captiuis	145
Ptolemæi moderatio erga		Pythagoras Samius ubi di-	
Demetrium	131	sciplinas suas hausert	
Ptolemæi Aegyptij mollitia		158	
201		Pythagoras Crotonienses à	
Ptolemæi scuitia, & parricidia	178. 238. 239	luxuria reuocauit ibid.	
Pugnantibus qualis animus		Pythagoras Metaponti de-	
esse debeat	207	cessit	159
Pulcheria Archadij Cæsaris		Pythagoræ domus pro tem-	
filia	317	plo	ibidem
Pygmalion Sichæum occidit		Q	
148		Quintilius Cæsar	298
Pyreneus mons	366	R	
Pyrrhus Tarentinis contra		Aeges quales olim	8
Romanos auxilium tulit		Regum arbitria pro legibus	
		erant	ibidem
			Relig

Religiones quantum possint 93	Romanis datur tutela Alex- xandri regis Aegypti 201
Rhea uirgo Vestalis 261	Romanus Lecapenus Imper- rator 341
Rheginum unde appell. 45	Romanus Constantini filius ibidem
Rhetia à Rheto duce Tusco- rum 160	Romanus Argyropylus 344
Robertus Petri Altistodo- rensis filius Imperator Con- stant. 361	Romanus Diogenes Imper- rator Constant. in Sardis- niam ad exulandum missus 350
Robertus qui & Rupertus Imperator 367	Romulus & Remus alii lupa 268
Roma caput totius orbis 169	Romulus & Remus Martis geniit ibidem
Roma à Gallis capta 56	Roxane à Cassandro inter- fecta cum filio 151
Roma condita à Romulo 262	Roxane uxor Alexandri Magni 157
Roma, urbs regum uisa Cy- neæ 146	Rudolphus Habsburgensis Co- sar Germanus 361
Romani respuerunt numera Pyrrhi ibidem	Rufinus Arcadij Caesaris tor impius occiditur 344
Romani Carthaginensium auxilio noluerunt contra Pyrrhum uti 146	S
Romani lupa aliti lupinos animos habuerunt 237	Sabbatum unde Iudeis religiosum 231
Romani non nisi suis armis uinci possunt 208	Sacrificantes aut iuramentis aras tenent 157
Romani Annibalem insidiis uolebant tolli 205	Sallustius notatus à Titulo 133
Romani orti ab liensibus 211	

Salamina

Salamina ubi condita 268	cerunt 23
Sandrocoottus ex humili ge- nere ad maiestatem regni oraculo impulsus 134	Scythæ Parthorum fines po- pulantur 254
Sardanapalus ultimus rex Assyriorum 10	Scytharum gens antiquiss. 19
Sardanapali mors uirilis ibidem	Scythia editior aliis terris ibidem
Saturnalia quomodo Romæ acta 260	Seditionis autores ab Alex- andro interfecti 123
Satyros tyrannidem inuadit Heracleæ 141	Seleucus ad ludibrium for- tune natus 192
Scipio Africanus eo anno mortuus, quo Annibal & Philopœmenes 216	Seleucus à matre interfici- tur 243
Scipiones uincere Pœnos as- sueti 210	Seleucus à Ptolemæo inter- ficitur 142
Scholpythus 23	Seleucus Antiochi filius 133
Scordici quidam Galli apud Danubium appellantur 214	Seleucus equo precipitatus interiit ibidem
Scylla & Charybdis 47	Seleuci filij & nepotes an- coram in femore habebant 134
Scythæ ebrietate uincuntur 15	Seleuci gesta ibid.
Scythæ Bactrianâ & Par- thicum regnum condide- runt 22	Semiramis sexum mentita 9
Scythæ seruis uerbera inten- tant, quos uincere armis non poterant 26	Senibus maximus honor La- cedemone 41
Scythæ Asiam uectigalem se- cerunt	Senibus maxime usus est Ale- xander in militia 101
	Senonum urbs Francorum Regis Patrimonio adii- tur 345
	Septentrionalis regio aptis- sima

C

<i>ſima ad uiuendum</i>	20	<i>Siluanus Cæſar</i>	368
<i>Septimius Senerus Cæſ.</i>	292	<i>Solis & ſtellarum deſectio</i>	169
<i>Sepultura Parthorum lania</i>		<i>quid portendat</i>	169
<i>tus auium aut canum eſt</i>		<i>Solon ſimulans dementia</i>	
250		<i>Athenienſes ad ſuſcipi-</i>	
<i>Sergius Galba</i>	278	<i>dum bellum hortatur</i>	
<i>Serici uſus à Perſis ad Græ-</i>		<i>Solon uir iuſtus leges Au-</i>	
<i>cos tranſit</i>	319	<i>cas conſcribit</i>	ibi
<i>Serui cuiuſdam patientia</i>		<i>Somni Aſtyagis</i>	1
267		<i>Sophiæ tèpli ædificatio</i>	319
<i>Serui apud Parthos militant</i>		<i>Sophia Iuſtini Minoris uxor</i>	
250		319	
<i>Seruorum Tyrriorum faci-</i>		<i>Sophocles dux Athenieſium</i>	
<i>nus, qui & ab Alexandro</i>		<i>ſcriptor tragediarum</i>	4
<i>ſuſpenſi</i>	147	<i>Sopyri facinus memorabile</i>	
<i>Seruile bellum in Scythia</i>	26	18	
<i>Seruitus nulla ſub Saturno</i>		<i>Sortis humanæ uarietas</i>	
260		Xerxe	2
<i>Seuerus Alexâder Cæſ.</i>	294	<i>Soſthenes Macedones à Ge-</i>	
<i>Sexus muliebris iniuriis bel-</i>		<i>lis defendit</i>	18
<i>li caret</i>	245	<i>Sparcon nutritrix Cyri</i>	
<i>Sicania olim Sicilia</i>	47	<i>Spartani Alexandri Magni</i>	
<i>Sicilia ſulphure & bitumi-</i>		<i>arma contempſerunt</i>	199
<i>ne abundat</i>	46	<i>Spartanarum mulierum ſu-</i>	
<i>Siciliæ deſcriptio</i>	ibid.	<i>titudo</i>	189
<i>Sidon à piſcium ubertate</i>	147	<i>Spartanorum urbs ſine mu-</i>	
<i>Sigismundus Cæſar Caroli</i>		<i>ro antiè, cœpta eſt mur-</i>	
<i>I I I I. filius</i>	368	<i>circundari</i>	21
<i>Signi deditiois apud Græ-</i>		<i>Spirenſis Baſilicæ exſtru-</i>	
<i>cos quale</i>	65	<i>ctio</i>	346
<i>Sigillus rex Scytharum</i>	25	<i>Stauratius Imperator impo-</i>	

<i>rio d' turbatus, mona-</i>		<i>Tectioſagi in Pannonia con-</i>	
<i>ſterio includitur</i>	330	<i>ſedere</i>	ibid.
<i>Stilico, Honorij Cæſaris tu-</i>		<i>Terræmotus maximus in</i>	
<i>tor pernicioſus, Romæ</i>		<i>Helleſponto</i>	141
<i>cum filio occiditur</i>	315	<i>Terræmotus inter inſulas</i>	
<i>Strato rex Tyrriorum</i>	148	<i>Theramencem & The-</i>	
<i>Sulpitius conſul cõtra Per-</i>		<i>raſiam</i>	203
<i>ſeum pugnaui</i>	217	<i>Terræmotu in Syria perie-</i>	
<i>Sybares ſeruus præſicitur à</i>		<i>runt CLXX.M. hominum</i>	
<i>Cyro Perſis</i>	13	248	
<i>Syluerius Papa relegatur</i>		<i>Terræmotu Dyrrhachium</i>	
319		<i>& Corinthus ciuitates</i>	
<i>Syracuſanorum bellum cum</i>		<i>corruere</i>	320
<i>Catanenſibus</i>	48	<i>Terræmotu Conſtanti-nopo-</i>	
<i>Syria à Pompeio in prouin-</i>		<i>li templa ædeſque multæ</i>	
<i>ciæ formam redacta eſt</i>		<i>corruere</i>	351
248		<i>Thaleſtris Amazonũ regi-</i>	
<i>Syrij reges ortum à Semira-</i>		<i>na concubitus Alexâdri</i>	
<i>mide habent</i>	224	<i>regis petit</i>	25. 103. 256

T

<i>Tacitus Cæſar</i>	299	<i>Themifcyrei campi</i>	23
<i>Talmud Iudæorum quando</i>		<i>Themifoclis uictoria de</i>	
<i>& à quibus compoſitum</i>		<i>Xerxe</i>	35
315		<i>Themifoclis indoles</i>	30
<i>Tanaïs rex Scythiæ</i>	8	<i>Theodora Zoæ ſoror Impe-</i>	
<i>Tarentini à Lacedæmoni-</i>		<i>ratrix Conſtant.</i>	349
<i>bus proſecti</i>	156	<i>Theodoſius Cæſar</i>	311
<i>Tectioſagi omne aurum in</i>		<i>Theodoſius Iunior Arcadij</i>	
<i>lacum Tholoſenſem con-</i>		<i>ſilius Cæſar</i>	315
<i>uiciunt</i>	215	<i>Theodoſius Adramitenus A-</i>	

regno exutum monasterio includit	326	dicti sunt à Constantino	304
Theodosius I I I. obscurus genere, pius tamen & fide orthodoxus Imperator electus à militibus, Sanctorum imagines templis restituit	327	Titanes ubi bellum gesserim	268
Theodotus rex appellatus	251	Titus Vespasianus	281
Theophilus Constantinop. Imperator	334	Thomyris Scytharum regina	15
Theramenes interficitur	55	Traianus HERBA PARIETARIA dictus, ob multos titulos, à Constantino	304
Theseus rex Atheniensium	27	Traianus imperator	286
Thessalus medicus uenenum Alexandro dedit	112	Tridentum à Gallis	160
Thrasibulus feliciter contra tyrannos pugnavit	57	Trinacria olim dicta Sicilia	47
Thusci pulsi sedibus à Gallis	160	Triptolemus sationem frumenti inuenit	27
Tiberius I I I. cognomento Absimares Imperator Callinicum Patriarcham Constantinop. oculis priuatum Romam relegat	325	Trogus historias totius mundi conscripsit	7
Tigranes rex Armeniae	232	Trogi XLIII. libri	ibid.
Tigranes à Lucullo uictus	248	Trogi eloquentia	ibidem
Tigri fluuius Armeniae	256	Trogi maiores qui fuerunt	265
Tineae & forices aulici qui		Troia urbs in Apulia	343

Tyranni

Tyranni Athenienses interfecti	ibid.	prelio fudit	257
Tyrus urbs ante cladē Troianam	147	Vergilius amatus ab Augusto	273
Tyrii capiuntur ab Alexandro cum urbe	95	Verona, à Gallis cōdita	160
Tyrii Vticam in Africa conuertunt	148	Venceslaus Caroli I I I I. filius Caesar Germanus	367
Tyriorum origo à Phoenicibus	146	Vespasianus Caesar	280
Tyssafernes Lydiae praefectus	51	Vestis una permissa tantum Lacedemonibus	41
Tyrteus poeta carminibus Lacedemonios ad bellum accendit	43	Veterum uerecūdia in regione nomine assumendo	132
Tyrteus claudus fuit	ibid.	Vexores rex Aegypti	8
	V	Vexores primus bellū Scythis intulit	22
Valentinianus Iunior F I I. Caesar 316. Rauennensi praesuli usum pallij concessit	ibidem	Vicentia, à Gallis	160
Valerius Anastasius	319	Victoria ferro quaeritur	98
Valerianus Caesar	296	Virgines sine dote nubere	41
Valerius Leuimus cum Pyrrho congressus	145	Virius Gallus Caesar	296
Valerij Leuini gesta in Graecia	200	Vltionis exemplum	322
Veneti à Troianis	156	Vnimammae dictae Amazones	23
Venetiae quando in aquas edificari coepere	316	Vxores adhiberi conuiuibus apud Persas habetur pinguis hospitij	69
Ventidius Parthos maximo		Vxores saepe maritos oportune monendo iuuant	307

X

C 3 Xer

Xerxes apud Thermopy- las male acceptus à Leo- nida Spartano 32	Z Zeno Imperatar uiuus se- pulcro ab uxore inclu- ditur 349
Xerxes sustulit tēpla Asia 33	Zoe Imperatricis Constans- tinopolitane libido ef- frenata. 344. 346 Exi- liū 347. Reuocatio ibid.
Xerxes Athenas incendit 34	Eiusdem mors 149
Xerxes cum dijs bellum ge- rit ibid.	Zopyrion bellum Scythi- intulit 302
Xerxes primus Iudeos do- muit 136	Zoroastres artem magicam inuenit 9
Xerxis exercitus toti orbi grauis 31	

F I N I S.

Q V A N Q V A M in Monarchiis & ana-
norum ratione constituenda uehementer uarient auto-
res, tamen ut historiae series atque ordo facilius à pueris
posset percipi, adnotauimus partim ex Eusebio, partim
ex Berofo & Metasthene ea tantum, quae ad planiorem
paulò & explicatiorem Iustini lectionem conducere ui-
debantur.

PRIMA MONARCHIA
Assyriorum, in qua reges
fuerunt.

NINVS Iouis Beli fi- lius regnauit primus an- nis 52	Sterus, seu Pherus annis 20
Semiramis Nini uxor 2. annis 42	Manclus 14. annis 30 Sparetus 15. annis 40 Ascatades 16. annis 40
Zames Nineas Semiramidis filius 3. annis 38	Amynthas 17. annis 45 Belochus 18. annis 25
Arius 4. annis 30	Bellopares 19. annis 30
Aralius 5. annis 40	Lamprides 20. annis 32
Baleus Xerxes 6. ann. 30	Sofares 21. annis 20
Armatrires 7. annis 38	Lampares 22. annis 30
Belochus Baal sacerdos 8. annis 35	Pangas 23. annis 45 Sofarnus 24. annis 19
Baleus 9. annis 52	Mitreus 25. annis 27
Altadas 10. annis 32	Tautanes 26. annis 32
Mamitus 11. annis 30	Tauteus 27. annis 40
Mancaleus 12. annis 30	Tineus 28. annis 30

MONARCHIARVM

Dercilus 29.	annis 40	Ophratanes 34.	annis 50
Eupalus 30.	annis 38	Ocrasapes 35.	annis 41
Laosthenes 31.	annis 45	Sardanapalus 36.	et post
Pyrriades 32.	annis 30	Stremus	annis 20
Ophrateus 33.	annis 20		

Duravit hoc Assyriorum imperium annis
M. CC. XXXIX.

SECUNDÆ MONARCHIÆ, Medorum reges.

Arbaces 1.	annis 28	Arceus 6.	annis 40
Mandanes 2.	annis 50	Artines 7.	annis 22
Sofarmon 3.	annis 30	Astibares 8.	annis 20
Articarmines 4.	annis 50	Astyages 9.	annis 30
Arbianes 5.	annis 22		

Stetit Medorum regnum annis CCC.
minus VIII.

TERTIA MONARCHIA

Perfarum, habuit reges

XIII.

Cyrus primus imperavit annis 30	Artabanus præfectus, qui Xerxē occidit, mensib. 7
Cambyfes 2. mensibus 5	Artaxerxes Longimanus 7. annis 40
Patizites, et Smerdis, fratres Magi, 3. mensibus 7	Xerxes 8. mensib. 8
Darius 4. annis 36	Sogdianus 9. mensib. 8
Xerxes 5. annis 20	Darius nothus 10. ann. 19
	Artaxerxes Mnemon 11 annis

ANNOTATIO.

annis 40	Darius Arsamī filius, quem
Artaxerxes Ochus 12. annis 26	Iustinus Condomanū dicit appellatum, annis sex
Arfes 13. annis 4	imperat.

Duravit Perfarum imperium annis
CCXXX. et mensibus V.

QUARTA MONARCHIA

Alexandri, seu Macedonum.

Est autem rerum summa potitus Alexander annis XII.
Post quem inter principes regna sunt diuisa.

MACEDONVM.

Arideus annis 7	Meleagrus mensibus 2
Cassander annis 18	Antipater anno 1
Antipater et Alexander annis 4	Sosthenes annis 2
Demetrius annis 6	Antigonus Gonathas 36
Pyrrius mensibus 6	Demetrius annis 10
Lysimachus annis 5	Antigonus annis 15
Ptolemæus Κέραυνο annis 10	Philippus annis 42
	Perseus ultimus Macedonum annis 10

Summa annorum Macedonici regni

CLIIII. anni, mensēs

VIII

ASIAE

Antigonus annis 18
Demetrius Πολιορκητής

annis

17

SYRIÆ.

Seleucus Nicanor annis 32
C 5 SYRI

MONARCHIAR. ANNOT.

SYRIAE ET		Antiochus Eupator	
ASIAE.		Demetrius Soter	annis
Antiochus Soter	ann. 43	Alexander	annis
Antiochus Theos	ann. 15	Demetrius	annis
Seleucus Gallinicus	20	Antiochus Sedetes	annis
Seleucus Ceraunus	ann. 3	Demetrius iterum	annis
Antiochus magnus	36	Antiochus Gryphus	
Seleucus Philopator	12	Antiochus Cyricenus	
Antiochus Epiphanes	11	Philippus	annis

Duravit Syria regnum annis
CCLXXXIX.

Æ G Y P T I.

Ptolemæus Lagi filius	40	Ptolemæus Euergetes	
Ptolemæus Philadelphus		Ptolemæus Pthyscon, sine	annis
annis	58	ter	annis
Ptolemæus Euergetes	26	Ptolemæus Alexander	
Ptolemæus Philopator	17	Ptolemæus Lathirus	
Ptolemæus Epiphanes	ann-	Ptolemæus Dionysius	
nis	24	Cleopatra	annis

Stetit Aegypti regnum post Alexandrum
annis CCLXXXVIII.

ALEXANDRI MONAR-
chia duravit annos

C C C.

F I N I S.

CATALOGVS CAE-
SARVM VSQVE AD
Carolus huius nominis
quintum.

C Julius Caesar	271	Bastianus Caracalla	292
Octavianus Augustus		Opilius Macrinus	294
272		Aurelius Heliogabalus	ibid.
Claudius Tiberius Caesar		Seuerus Alexander	ibid.
275		Iulius Maximinus	295
C. Caesar Caligula	276	Gordianus	ibidem
Claudius	ibid.	Philippus	ibid.
Domitius Nero	278	Decius	296
Sergius Gaiba	279	Virius Gallus	ibid.
Syllius Otho	ibidem	Licinius Valerianus	ibid.
Aulus Vitellius	ibid.	Galicus	297
Vespasianus	280	Claudius	ibidem
Titus	281	Quintilius	298
Domitianus	283	Aurelianus	ibid.
Cocceius Nerva	284	Tacitus	299
Vlpus Traianus	286	Florianus	ibidem
Aelius Adrianus	287	Probus	ibid.
Antoninus Pius	288	Carus	ibid.
M. Antoninus	289	Diocletianus	300
M. Antoninus, cognomento		Galerius Maximianus	301
Philosophus	290	Galerius Armentarius	302
Aurelius Commodus	291	Galerius Maximinus	ibid.
Helius Pertinax	ibid.	Alexander	ibid.
Didius Iulianus	292	Constantinus	ibid.
Septimius Seuerus	ibid.	Annibalianus	305

Const

Constantius	ibid.	Iustinus III. qui à nonnullis
Siluanus	306	Iustinianus I. dicitur
Constantius	ibid.	ibidem
Iulianus	307	Leontius, sive Leo II. 315
Iovinianus	308	Tiberius III. ibid.
Valentinianus	309	Philippicus Bardeanes 316
Valens	310	Anastasius I. ibid.
Gratianus	ibid.	Theodosius III. Adramite-
Theodosius	311	nus 317
Arcadius	314	Leo III. Isaurus ibidem
Honorius	315	Constantinus V. 320
Theodosius Iunior	ibid.	Leo IIII. ibid.
Valentinianus II.	316	Constantius VI. 329
Martianus	317	
Leo primus	ibid.	Constantinopolitani
Leo II.	318	Imperatores.
Zeno Isauricus	ibid.	
Fla. Valerius Anastasius	319	Nicephorus 329
Iustinus	320	Stauratius 330
Iustinianus.	ibid.	Michaël Curoplates. ibid.
Iustinus Minor	319	Leo Armeniacus ibidem
Tiberius I I.	320	Michaël Thraulus 331
Mauricius	ibidem	Theophilus 331
Phocas	321	Michaël ibid.
Heraclius	323	Basilus Macedo 331
Heraclius, qui & Constan-		Leo Basilici Maced. filius
tinus iunior	323	ibidem
Heraclionas	ibidem	Alexander 331
Constans, qui & Constanti-		Constantinus Leonis Basilici
nus III.	ibid.	ci filius 339
Constantinus IIII.	324	Romanus Lecapenus. 341

Romanus Iunior	ibid.	Henricus Balduini frater
Nicephorus	ibidem	ibidem
Ioannes Zimisces.	342	Petrus Altisiodorensis 361
Basilus	343	Robertus ibidem
Constantinus Basilij frater		Balduinus II. ibidem
ibidem		Alexius Angelus 362
Romanus Argyropylus	344	Ioannes Diplobatazius ibid.
Michaël Paphlago	346	Theodorus ibid.
Michaël Calaphates	347	Ioannes Bataza ibid.
Zoë	348	Michaël Paleologus ibid.
Constantinus Monomachus		Andronicus Paleologus 364
ibidem		Andronicus Iunior ibid.
Theodora Zoë soror	349	Ioannes Catacunzenus 366
Michaël senior	ibidem	Caloioannes 367
Isaacius Conuenus	350	Ioannes 368
Constantinus Ducas	351	Constantinus Ultimus Oriën-
Eudochia	ibidem	tis Imperator ibidem
Romanus Diogenes	ibid.	
Michaël Constantini Duca		Imperatores Ab Ita-
filius	352	lis electi.
Nicephorus	ibid.	
Alexius Conuenus	ibid.	Berengarius Fortiulij prim-
Caloioannes	353	ceps 338
Manuel, sive Emanuel	354	Berengarius II. ibid.
Alexius Manuelis filius	355	
Andronicus Conuenus	356	Germani Cæsares.
Isaacius Angelus	357	
Alexius Angelus	358	Carolus Magnus 331
Alexius Iunior	ibidem	Ludouicus Pius 332
Balduinus Flandriæ Comes		Lotharius I. 334
359		Ludouicus I I. ibid.
		Caro

I N D E X.

Carolus Caluus Gallus	336	Henricus VI.	346
Ludouicus Balbus Gallie		Philippus	347
rex	ibid.	Otho IIII.	348
Carolus III. Crassus	337	Fridericus II.	349
Arnulphus	ibidem	Rudolphus	350
Ludouicus IIII.	338	Adolphus	351
Conradus I.	339	Albertus	352
Henricus	ibidem	Henricus VII.	353
Otho I.	340	Ludouicus IIII.	354
Otho II.	342	Carolus IIII.	355
Otho III.	344	Venceslaus	356
Henricus II.	345	Robertus , seu Rupertus	357
Conradus II.	ibid.	ibidem	358
Henricus III.	347	Sigismundus	359
Henricus IIII.	349	Albertus	360
Henricus V.	350	Fridericus	361
Lotharius II.	353	Maximilianus	362
Conradus III.	354	Carolus V.	363

F I N I S.